T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

# İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU (TCK m. 184)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SUZAN ASLAN**

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

ANKARA-2019

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

# İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU (TCK m. 184)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SUZAN ASLAN**

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖMER ÇELEN**
**DANIŞMAN**

ANKARA-2019

# ONAY SAYFASI

Suzan ASLAN tarafından hazırlanan İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184) adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

| Ünvan Adı Soyadı | Kurumu | İmza |
|---|---|---|
| Danışman Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇELEN | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi | |
| Doç. Dr. Hakan KARAKEHYA | Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi | |
| Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KILINÇ | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi | |

Tez Savunma Tarihi: 17.06.2019

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ünvan Ad Soyad

.....

**BEYAN**

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 17.06.2019

İmza
SUZAN ASLAN

# ÖZET

İMAR KİRLİLĞİNE NEDEN OLMA SUÇU (TCK m. 184)

ASLAN, Suzan
Yüksek Lisans, Kamu Hukuku
Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üy. Ömer ÇELEN

Haziran 2019, 137 sayfa

İmar kirliliğine neden olma suçu; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile ilk defa ceza hukuku anlamında cezalandırılabilir bir fiil olarak düzenlenmiştir. Elbette ki imar kirliliğine neden olma fiiline vücut veren hareketler TCK'da suç olarak kabul edilmeden önce de işlenmekte idi. Fakat bu fiiller sadece kabahat şeklinde nitelendirilip çeşitli idari yaptırımlara tabi tutulmakta idi. Avrupa Birliği Hukukuna uyum çerçevesinde çevreye karşı suçların ceza hukuku yoluyla korunma altına alınması esasında yeni bir olgudur. İmar kirliliğine neden olma fiili de çevreye karşı suçlardan biri olup ceza hukuku yoluyla koruma altına alınması uygun görülmüştür. Tezimizde üzerinde durulan noktalardan bir tanesi de çevreye karşı suçlardan olan imar kirliliğine neden olma suçunun ceza hukuku yoluyla korunmasının ne derecede sağlandığıdır. Tezimizin inceleme konusu olan imar kirliliğine neden olma suçu esasında içerisinde üç ayrı suçu taşımaktadır. Bunlar sırasıyla; yapı ruhsatiyesi alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek ve son olarak da yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmektir. Çalışmada bu fiiller ayrı ayrı incelenmiş ve yasalaşmadan önce TBMM Genel Kuruluna sunulan ilk metni ile de karşılaştırmalar yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler**: *İmar, imar kirliliğine neden olma, çevre, bina, yapı.*

## ABSTRACT

THE CRIME OF ZONING POLLUTION (TCK 184. article)

ASLAN, Suzan

Master, Department of Public Law

Supervisor: Assis. Prof. Dr. Ömer ÇELEN

June 2019, 137 pages

The crime of zoning pollution; with No. 5237 Turkish Criminal Code was the first time that it was punishable. Of course, the movements that caused the action to cause zoning pollution were also committed before being accepted as a crime in the TCK. However, these acts were only misdemeaned and subjected to various administrative sanctions. In the context of harmonization with European Union Law, the protection of crimes against environment by means of criminal law is a new phenomenon. The de facto cause of zoning pollution is one of the crimes against the environment and it has been deemed appropriate to be protected by criminal law. One of the points emphasized in our thesis is to what extent the protection of crime against the environmental crimes by criminal law is ensured. The crime of causing zoning pollution, which is the subject of our thesis, has three typical acts. These are respectively; building or building a building in violation of license or construction, permitting the connection of electricity, water or telephone to the construction sites established for construction without construction license, and finally permitting the execution of any industrial activity in buildings without building permit. The study was examined separately with three separate acts, and comparisons were made with the first text presented to the General Assembly of the Parliament before it was enacted.



**Keywords**: *Zoning, zoning pollution, environment, building, building*.

# İÇİNDEKİLER

**ÖZET** ..... **V**

**ABSTRACT** ..... **VI**

**İÇİNDEKİLER** ..... **VII**

**KISALTMALAR LİSTESİ** ..... **XI**

**GİRİŞ** ..... **1**

**BÖLÜM I**

**SUÇ TİPİ HAKKINDA KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR, TARİHÇE VE KAYNAKLAR**

**1. SUÇ TİPİ HAKKINDA KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR** ..... **4**

1.1. Genel Olarak ..... 4

1.2. Çevre Kavramı ..... 6

1.3. İmar Kavramı ..... 7

1.3.1. İmar Planları ve İmar Plan Türleri ..... 8

1.3.1.1. Bölge Planları ..... 10

1.3.1.2. İmar Planları ..... 10

1.3.1.2.1. Nazım İmar Planları ..... 11

1.3.1.2.2. Uygulama İmar Planı ..... 12

1.3.1.2.3. Çevre Düzeni Planı ..... 12

1.3.1.3. İmar Planlarının İptal Edilmesi ve Kazanılmış Haklara Etkisi ..... 13

1.3.2. İmar Programları ..... 17

1.4. İmar Hukuku ve İmar Hukukunun Kamu Düzeni ile İlişkisi ..... 18

1.5. Yapı Kavramı ..... 19

1.6. Yapı Ruhsatiyesi Kavramı ..... 20

1.7. Yapı Kullanma İzni Kavramı ..... 24

1.8. İmar Mevzuatına Aykırı Yapı Kavramı ..... 25
1.9. Bina Kavramı ..... 26
1.10. Şantiye Kavramı ..... 26
1.11. Sınai Faaliyet Kavramı ..... 27
1.12. Belediye Sınırı, Mücavir Alan ve Özel İmar Rejimine Tabi Alan Kavramları ..... 29
1.12.1. Belediye Sınırı Kavramı ..... 29
1.12.2. Mücavir Alan Kavramı ..... 30
1.12.3. Özel İmar Rejimine Tabi Alan Kavramı ..... 31
1.13. Yapı Kayıt Belgesi ve Yapı Kayıt Bedeli Kavramı ..... 32

**2. TARİHÇE ..... 32**

**3. KAYNAKLAR ..... 36**
2.1. Genel Olarak ..... 36
2.2. Anayasa ..... 36
2.3. Kanunlar ..... 37
2.4. İmar Planları ..... 38
2.5. Yönetmelik ..... 38

## BÖLÜM II

## İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER, SUÇLA KORUNAN HUKUKÎ DEĞER, SUÇUN UNSURLARI, KUSURLULUK VE SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

**1. İMAR KİRLİLĞİNE NEDEN OLMA SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER . 42**

**2. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER ..... 45**

**3. SUÇUN UNSURLARI ..... 48**
3.1. Suçun Maddi Unsurları ..... 49
3.1.1. Fail ..... 49
3.1.1.1. TCK m. 184/1 Açısından Fail Unsuru ..... 51
3.1.1.2. TCK m. 184/2 Açısından Fail Unsuru ..... 56
3.1.1.3. TCK m. 184/3 Açısından Fail Unsuru ..... 60
3.1.2. Mağdur ..... 62

3.1.3. Konu ..... 63
3.1.4. Fiil 67
3.1.4.1. TCK m. 184/1 Açısından Fiil Unsuru ..... 68
3.1.4.2. TCK m. 184/2 Açısından Fiil Unsuru ..... 74
3.1.4.3. TCK m. 184/3 Açısından Fiil Unsuru ..... 77
3.1.5. Netice ..... 81
3.2. Suçun Manevi Unsuru ..... 82
3.3. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru ..... 84
**4. KUSURLULUK ..... 85**
**5. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ ..... 86**
5.1. Teşebbüs ..... 87
5.1.1. TCK m. 184/1 Açısından Teşebbüs Durumu ..... 87
5.1.2. TCK m. 184/2 Açısından Teşebbüs Durumu ..... 91
5.1.3. TCK m. 184/3 Açısından Teşebbüs Durumu ..... 92
5.2. İştirak ..... 93
5.3. İçtima ..... 95
5.3.1. TCK m. 184/1 Açısından İçtima Hali ..... 96
5.3.2. TCK m. 184/2 Açısından İçtima Hali ..... 101
5.3.3. TCK m. 184/3 Açısından İçtima Hali ..... 102

## BÖLÜM III

## İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN, YER VE ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI, CEZA İLİŞKİSİNİ SONLANDIRAN SEBEP, 7143 SAYILI KANUNLA GETİRİLEN İMAR BARIŞI VE SUÇA ETKİSİ, MUHAKEME, YAPTIRIM VE ZAMANAŞIMI

**1. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI ..... 104**
**2. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN YER BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI ..... 112**

**3. CEZA İLİŞKİSİNİ SONLANDIRAN BİR SEBEP OLARAK DAVA VEYA CEZANIN DÜŞMESİ ..... 117**

**4. 3194 SAYILI İMAR KANUNU'NA 11.05.2018 TARİHİNDE 7143 SAYILI KANUNLA EKLENEN GEÇİCİ MADDE 16 İLE GETİRİLEN İMAR BARIŞI DÜZENLEMESİ ..... 124**

**5. MUHAKEME ..... 128**

**6. YAPTIRIM ..... 128**

**7. ZAMANAŞIMI ..... 131**

**SONUÇ ..... 133**

**KAYNAKÇA ..... 137**

## KISALTMALAR LİSTESİ

| | |
|---|---|
| AB | Avrupa Birliği |
| ABD | Amerika Birleşik Devletleri |
| AİHM | Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi |
| AİHS | Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi |
| AYM | Anayasa Mahkemesi |
| Akt | Aktaran |
| Bkz | Bakınız |
| C | Cilt |
| CD | Ceza Dairesi |
| CGK | Ceza Genel Kurulu |
| CGTİK | Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun |
| CHD | Ceza Hukuku Dergisi |
| CMK | Ceza Muhakemesi Kanunu |
| CMY | Ceza Muhakemesi Yasası |
| ÇED | Çevresel Etki Değerlendirmesi |
| Çev | Çeviren |
| ÇK | Çevre Kanunu |
| D | Daire |
| E. | Esas Numarası |
| Ed | Editör |
| GK | Gecekondu Kanunu |
| HAGB | Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması |
| http | Hyper Text Transfer Protocol |
| https | Secure Hyper Text Transfer Protocol |
| İBK | İçtihadı Birleştirme Kararı |
| İK | İmar Kanunu |
| İÜHF | İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi |
| İÜSBFD | İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi |
| K. | Karar Numarası |
| K.T. | Karar Tarihi |
| KHK | Kanun Hükmünde Kararname |

| | |
|---|---|
| KK | Kabahatler Kanunu |
| m | Madde |
| no | Numara |
| RG | Resmî Gazete |
| s | Sayfa |
| S | Sayı |
| SBE | Sosyal Bilimler Enstitüsü |
| s.e.t. | Siteye Erişim Tarihi |
| T | Tarih |
| TBB | Türkiye Barolar Birliği |
| TBMM | Türkiye Büyük Millet Meclisi |
| TCK | Türk Ceza Kanunu |
| TDK | Türk Dil Kurumu |
| vb | Ve Benzeri |
| vd | Ve Devamı |
| Y | Yıl |
| YCGK | Yargıtay Ceza Genel Kurulu |

# GİRİŞ

Çevreye karşı suçların Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenmesi yenidir. Bundan dolayı ceza hukuku bağlamında bu suçlar açısından teoride ve pratikte pek fazla bir ilerleme kaydedilmemiştir[1]. Şu anda uygulanmakta olan 5237 sayılı "*Türk Ceza Kanunu*"ndan (TCK) önce imar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında düzenlenen fiiller idari suç, yani kabahat şeklinde nitelendirilmiş olup idari yaptırımlar uygulanmakta idi[2]. 3194 sayılı "*İmar Kanunu*" (İK) m. 42'de şu andaki TCK m. 184'te bulunan fiillere benzer fiiller kabahat olarak kabul edilmekte ve buna göre müeyyide uygulanmakta idi. Yani imar kirliliğine neden olma suçu şeklinde bir suç tipi ilk kez 5237 sayılı TCK ile cezalandırılmaya matuf bir fiil olarak görülmüştür. Bu şekilde bir suç tipinin daha önce ceza kanunumuzda olmamasının ardında çeşitli sebepler bulunmaktadır. Şüphesiz bu suç tipine elverişli fiiller 5237 sayılı TCK yürürlüğe girmeden önce de işlenmekteydi; fakat bu fiiller idari cezalar ile cezalandırılması yeterli fiiller olarak görülmekteydi. TCK bağlamında cezalandırılmaya gidilmesinin ardında yatan sebeplerin başında, Türkiye'nin Avrupa Birliği hukukuna uyumu konusunda attığı adımlar gelmiştir. Bu meyanda, Avrupa Birliği Konseyinin 27 Ocak 2003 tarihli ve 2003/8/JHA sayılı "*Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Hakkında Yönerge*"si çevre hukukunun ceza hukuku yoluyla korunması noktasında adımlar atılmasında etkili olmuştur. Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmasa da Avrupa Birliği hukukuna uyumluluğu sağlama adına konseyin yayınlamış olduğu bu yönerge gereğince çevre hukukunun ceza hukuku kapsamında, özgürlüğü bağlayıcı cezalar ile koruma altına alınması gerektiği hususunda adımlar atmıştır[3].

Türk Ceza Kanunu'nda imar kirliliğine neden olma fiilinin bir suç olarak ihdas edilmesi 5237 sayılı TCK ile olmuş olsa da bu fiil burada yer almadan önce de çeşitli kanunlarda idari cezalar ile cezalandırılan bir fiil olarak görülmekteydi. Bu kanunların sadece isimlerini ve

---

1 **HAFIZOĞULLARI**, Zeki/**ÖZEN**, Muharrem: *"5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar"*, Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan, Yetkin, Ankara, 2012, s. 639.

2 **ŞEN,** Ersan: Çevre Ceza Hukuku (Ceza Hukuku Açısından Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı), Kazancı Kitap, İstanbul, 1994, s. 251; **TOROSLU**, Nevzat: Ceza Hukuku ve Çevre, Ankara, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1982, s. 68.

3 **ERMAN,** R. Barış: *"TCK Tasarısında Çevre Suçları",* Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 2, Sonbahar, 2004, (s. 187-189), s. 187.

hangi maddelerinde idari cezaların yer aldığını aktarmakla yetineceğiz. Buna göre; "*3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesine Dair Kanun*" un 15. maddesi, "*775 sayılı Gece Kondu Kanunu*" nun 37. maddesi, "*2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*", "*2960 sayılı Boğaziçi Kanunu*", "*6831 sayılı Orman Kanunu*", "*4562 sayılı Organize Sanayi Bölgesi Kanunu*", "*3621 sayılı Kıyı Kanunu*", "*2873 sayılı Milli Parklar Kanunu*" gibi kanunlarda genel içerik itibari ile ruhsatsız yapılar ve bunlara verilecek adli yahut idari cezalar düzenlenmiştir[4]. Son olarak, "*3194 sayılı İmar Kanunu*" (İK) ile de esasında ruhsatsız yapılar ve buna ilişkin idari cezalar detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, imar kirliliğine neden olma suçu esasında ilk kez TCK bağlamında ele alınan bir olgu değildir. Daha önce de kapsamı her kanunda değişiklik arz etse de birçok kanunda idari cezalara matuf bir fiil olarak yer almıştır. Zira imar kirliliğine neden olma suçuna vücut veren hareketler ülkemizde oldukça fazla bir şekilde işlenmiş ve işlenmeye devam etmektedir. Sayıştay'ın 2008 yılına ait "*Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu*" adlı denetimi raporunda tahmini de olsa bazı veriler elde edilmiştir. Buna göre, ülkemizdeki Büyükşehir Belediyelerinin %50'sinde kaçak yapılaşma olduğu; Büyükşehirlerden İstanbul'da kaçak yapılaşma oranının %70, Ankara'da %30-40, İzmir'de %60 olduğu yetkililerin tahmini bilgilerine dayanılarak ulaşılan sonuçlardandır[5]. Görüldüğü üzere ulaşılan bu tahmini veriler ülkemizde imar kirliliğinin hangi boyutta olduğuna dair bizlere bir bakış açısı vermektedir. Bu şekilde astronomik boyutlara ulaşan kaçak yapılaşma ve beraberinde getirmiş olduğu imar kirliliğinin önlenmesi amacıyla ceza hukuku yoluyla koruma gereği meydana gelmiştir.

TCK'da "*imar kirliğine neden olma*" başlığı altında üç ayrı suça yer verilmiş olup bu suçlar ceza yaptırımına tabi tutulmuştur. Şehrin düzenli ve dengeli olarak imar mevzuatına uygun bir şekilde bayındırlaştırılması ve buna aykırı durumların ceza hukuku yolu ile yaptırıma tabi tutulması önemli bir gelişmedir.

5237 sayılı TCK m. 184'te yer alan "*imar kirliliğine neden olma*" suçunu incelemekte olduğumuz tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm altında, genel olarak maddede yer alan terimler ele alınmaya çalışılmıştır. Ardından, kısa ve öz olarak suçun tarihçesine

---

4 **HAŞILOĞLU,** Sedat Sami: "*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Bu Suçun Onarıcı Adalet Bakımından İncelenmesi*", İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 111,112.

5 Sayıştay Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu, Performans Denetimi Raporu, Mayıs 2008, s. 40, https://egov.nik.gov.pl/g/egov/TR/2008/MunicipalInvestments/2008-1Aykome.pdf s.e.t. 27.02.2018.

dair bilgiler verilmiştir. Ayrıca imar kirliliğine neden olma suçuna genel olarak nelerin kaynaklık edebileceği ortaya konulmuş ve kısaca bu kaynaklardan bahsedilmiştir.

İkinci bölüm altında, ceza hukuku bağlamında imar kirliliğine neden olma suçu ele alınmıştır. Bu kapsamda, suç; suçun maddi unsuru, manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru bakımından incelenmiştir. Devamında, suçun özel görünüş şekilleri olan, teşebbüs, iştirak ve içtima ele alınmıştır. Konu ile ilgili Yargıtay içtihatları ve doktrinsel yorumlara çalışmada yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, imar kirliliğine neden olma suçunun yer ve zaman bakımından uygulama alanı, ceza ilişkisini sonlandıran sebep olarak dava veya cezanın düşmesi, 7143 sayılı Kanunla getirilen *"İmar Barışı"* düzenlemesi ve bu düzenlemenin imar kirliliğine neden olma suçuna etkisi, muhakeme, yaptırım ve zamanaşımı konuları incelenmiştir.

# BÖLÜM I

# SUÇ TİPİ HAKKINDA KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR, TARİHÇE VE KAYNAKLAR

## 1. SUÇ TİPİ HAKKINDA KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

### 1.1. Genel Olarak

İmar hukuku, artan nüfus ve kentleşme ile önem arz eden alanlardan birisi haline gelmiştir. Her hukuk dalı gibi imar hukuku da zamanla toplumsal ihtiyaca binaen gelişen ve düzenlenen bir hukuk dalı olmuştur. Nitekim "*765 sayılı Türk Ceza Kanunu*"nda imar kirliliğine neden olma suçu gibi bir suç tipi düzenlenmemişken "*5237 sayılı Türk Ceza Kanunu*" nda (TCK) "*imar kirliliğine neden olma*" fiili ceza kanunu içerisinde bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Suç olarak düzenlenmeden önce, kişinin sadece medeni hukuk ya da idare hukuku bağlamında bir sorumluluğu olup olmadığı araştırılacak ve buna göre sorumluluk tespit edilecekti. Mevcut durumda ise, söz konusu fiil suç olarak düzenlendiğinden ceza hukuku bağlamında bir sorumluluk doğup doğmadığı da araştırılmalıdır[6].

Çalışmanın bu bölümünde TCK m. 184'ü yani tezimizin esas inceleme konusu olan *"imar kirliliğine neden olma"* suçunu incelerken hâkim olunması gereken kavramları açıklayacağız. Bu kapsamda, TCK m. 184'te açıklanması uygun görülen kavramlardan

[6] **ULUSOY,** Ali D.: *"Çevre Kirlenmesinin Oluşmasından Sonraki Aşamada Medeni Hukuk, Ceza Hukuku ve İdare Hukuku Çözümlerine Genel Bir Bakış"*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1993, C. 43, S. 1-4, (s. 125-142), s. 125.

kısaca bahsetmekte fayda görüyoruz. Buna göre, imar kirliliğine neden olma suçu esasında TCK'nın "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümü altında düzenlenmiştir. Bundan dolayı çevre kavramını açıklamayı gerekli gördük. Sonrasında maddede geçen kavramlara değinmeye çalıştık. Bu kapsamda madde başlığında geçen imar kavramı ve imar kavramına yeterince vakıf olabilmek adına imar türlerini açıkladık. Madde içeriğinde geçen terimleri çalışma açısından yol gösterici olması adına tek tek ele aldık. Bu kavramlardan yapı ruhsatiyesi, ruhsata aykırı yapı ve bina kavramları TCK m. 184/1'de geçmektedir. Bu kavramların tanımlarına vakıf olmak birinci fıkrada geçen suç tipinin unsurlarını anlayabilmek adına elzemdir. Zira bu suçun fiil kısmı yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmaktır. Bu kapsamda fiil unsurunda geçen bina kavramı ile benzerlik arz eden yapı kavramına da değinilmiştir. Yapı kavramı altında "*ruhsata aykırı yapı*" kavramı ele alınmıştır. Ayrıca yakın bağlantı olması açısından inşaat kavramı da izah edilmiştir.

TCK m. 184/2'nin açıkça anlaşılabilmesi adına şantiye ve inşaat kavramları izah edilmiştir. Zira bu fıkranın fiil unsuru yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek şeklindedir.

TCK m. 184/3'te yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme hali düzenlenmiştir. Bu fıkrada geçen yapı kullanma izni ile yapı ruhsatiyesini karıştırmamak gerekir. Bu anlamda her iki kavram da ele alınmıştır. Yine fıkrada geçen sınai faaliyetin tanımı da izah edilmiştir. Bu minvalde ticari faaliyet kavramının da izahı elzemdir. Zira yasaklanan durum sınai faaliyete müsaade etme halidir. Ticari faaliyete müsaade etme hali yasaklanmamıştır. Ticari faaliyetin ne olduğu hususunun izahı suçun kapsamını ve sorumluluğun sınırını anlamak açısından önemlidir.

TCK m. 184/4'te maddenin uygulama alanı ile ilgili bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre maddenin üçüncü fıkrası hariç, madde hükümleri ancak belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanacaktır. Bu bağlamda belediye sınırının nereleri kapsadığı ve özel imar rejimine tabi alanın ne olduğu izah edilmiştir.

Maddede geçen kavramların tanımları genel olarak İK ve ilgili kanunlar baz alınarak yapılmıştır. Ancak İK'nın tanımlar başlıklı maddesinin son fıkrasına göre İmar Kanunda yapılmayan tanımlar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikte tarif edilecektir. Biz de gerektiği kadarıyla yönetmelikten yararlanmaya çalışacağız.

### 1.2. Çevre Kavramı

Tezin konusunu oluşturan suç tipi, TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar*" başlıklı üçüncü kısım altında yer alan "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümünde düzenlenmektedir. Suçun kanunda düzenlendiği bölüm ile yakından bağlantısı hasebiyle çevre kavramını açıklamakta fayda ittihaz ettik. Bundan sonra açıklanacak kavramlar bu bakış açısından hareketle faydası olacağı düşünülerek çalışmaya aktarılmaya çalışılmıştır.

Çevre kavramı hakkında birçok tanımlama yapılagelmiştir. Çevre hukuku gibi bir alan doğmadan önce çevre kelimesi hukuki bir terim olarak en öz anlamında "*bir şeyin etrafındaki diğer şeyler*" anlamına gelmek üzere "*çevreleyenler*" yahut "*etraftakiler*" manasında kullanılmakta idi[7]. Ancak çevre konusunda farklı uyuşmazlıklar ortaya çıktıkça çevre kelimesinin de bilinen ve yukarıda da aktarmaya çalıştığımız anlamından daha farklı anlamları ortaya çıkmıştır[8].

2872 sayılı "*Çevre Kanunu*"nun tanımlar başlıklı ikinci maddesinde çevre şu şekilde tanımlanmıştır: "*Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı ifade eder*."

Doktrinde yer alan bir tanıma göre çevre kavramı salt "*canlı organizmaları*"[9] kapsarken, diğer bir tanımda ise "*hem canlı hem de canlı organizmaları etkileyen cansız organizmaların da bulunduğu fiziksel, kimyasal ve biyolojik etken*"[10] olarak belirtilmiştir. İlk açıklamamıza uyan birinci çevre tanımına göre çevre; canlı organizmalar ya da organizmalar topluluğunun yaşaması veya gelişmesi için gerekli olan fiziksel, kimyasal veya biyolojik etkenlerin bütünü olarak tanımlanmaktadır[11]. Diğer açıklamaya göre ise çevre; biyotik yani canlı varlıkların bulunduğu, abiyotik yani cansız varlıkların bulunduğu ve bu varlıkları etkileyen fiziksel, kimyasal ve biyolojik etkenleri de içine alan tüm faktörleri içinde barındıran ortama verilen isim olarak belirtilmiştir[12].

---

7 **TURGUT,** Nükhet: Çevre Hukuku, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2001, s. 66.

8 **TURGUT**: Çevre Hukuku, s. 66.

9 **ÇEPEL,** Necmettin: Çevre Koruma ve Ekoloji Terimler Sözlüğü, Tema Yayınları, 1995, s. 41.

10 **BOZYİĞİT,** Recep/ **KARAASLAN,** Tufan: Çevre Bilgisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1998, s. 18.

11 **ÇEPEL:** s. 41.

12 **KELEŞ,** Ruşen/**ERTAN,** Birol, Çevre Hukukuna Giriş, İmge Kitabevi, İstanbul, 2002, s. 14.

İmar kirliliğine neden olma suçunun koruduğu hukuki değer en temelde çevre hakkıdır. Bu açıdan çevrenin tanımı incelemekte olduğumuz suç tipi ile korunan hukuki değer olan çevre hakkının ne olduğunu anlamak açısından oldukça önemlidir. İmar kirliliğine neden olma fiilini işlemek esasında çevreye zarar verme ile aynı anlama gelmektedir. Bu da insanların sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşam hakkını ihlal etmektedir. İncelemekte olduğumuz suç tipi ile çevre kavramının yakın ilişkide olduğu ve bu sebeple çalışmamız açısından önem arz ettiği görülmektedir.

### 1.3. İmar Kavramı

İmar kirliliğine neden olma suçunun sınırlarını anlayabilmek yahut da hangi durumların imar kirliliğine sebep olduğunu ortaya koyabilmek adına, öncelikle imar kavramının içeriğinin, kapsamının ve sınırlarının neler olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira imar kelimesinin neleri içerdiğini bilmeden TCK'da düzenlenmiş bulunan imar kirliliğine neden olma fiilinin de neleri içerdiğini anlamak pek mümkün değildir. Bu bakıştan hareketle imar kelimesini ve doğurmuş olduğu hukuki bilim dalı olan İmar Hukukunu eskilerden mülhem bir tarzda efradını cami ağyarını mâni bir şekilde ortaya koymak oldukça önem arz etmektedir.

İmar kelimesi esasında Arapça kökenli bir kelime olup; "*ümran*" kökünden gelmektedir[13]. İmar kelimesi sözlükte "*canlandırma, şenlendirme*"[14], "*mamur kılma*", "*inşa etme*", "*bayındır kılma*"[15] şeklinde tanımlanmaktadır. İmar kelimesinin mana olarak içerdiği anlamlardan anlaşıldığı kadarı ile bir şeyi ya da bir yeri iyileştirme, güzelleştirme anlamına geldiği anlaşılmaktadır. İmar kavramından genel manada anlaşılan ise kent hayatının gerektirdiği planlama, düzenleme ve iyileştirmeye yönelik gereken faaliyetlerin bütünü şeklindedir[16].

İmar kavramının kapsamının ne olduğu da önemlidir. Bu konuda tekdüze bir kapsam belirtilmemektedir. Ancak genel itibari ile bir arazinin imar kapsamına alınması ve imar planları uygulanarak yapılaşmanın ve bayındırlaşmanın imar planları doğrultusunda olması,

---

13 **YILMAZ,** Mustafa: İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma, Seçkin, Ankara, 2002, s. 19.

14 **ERGEN,** Cafer: Danıştay İçtihatlarında İmar Hukuku, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2012, s. 15.

15 https://www.etimolojiturkce.com/kelime/imar, s.e.t. 10.11.2017.

16 **ÇOLAK,** Nusret İlker: İmar Hukuku, XII. Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010 s. 6.

gözetim ve kontrollerin imar planları ile düzenli olarak yapılması, altyapı ve üstyapının planlanması gibi hususlar imar kavramının kapsamına giren hususlardır[17].

İmar hukuku kavramının doktrinde yeknesak bir tanımı yoktur. Ancak genel olarak imar hukuku; yerleşim yerlerinin mevcut ve gelecekteki fiziksel, sosyal ve ekonomik yönlerden gelişmesini, kalkınmasını ve korunmasını sağlayan hedef, amaç ve politikaları belirleyen hukuk kurallarının tümünü ifade etmektedir[18]. İmar hukuku, şehirleşmenin düzgün bir şekilde oluşmasına yardımcı olur. Kentteki yönetim sistemini dahi etkileyebilen imar hukuku; planlamanın doğru şekilde olmasını, kent toprağının imarının mevzuata uygun olmasını sağlar. Ayrıca imar mevzuatına göre kenti yönetecek yöneticilerin ve kentin planlamasını yapacak plancıların bu kapsamda yetkilerinin sınırları belirlenmiş olur[19]. İmar kavramını, çalışmamız açısından daha da somutlaştıracağından imar planlarının ne olduğuna ve kısaca da imar plan türlerine değinmekte yarar görmekteyiz.

### 1.3.1. İmar Planları ve İmar Plan Türleri

Köyden kente göçün artarak devam etmesi neticesinde kentlerde yığılma olmuş ve özellikle de plansız yapılaşmaların artmasıyla çevreye verilen zarar oldukça artmıştır. Plansız yapılaşma sonucunda kentsel kanalizasyon atıkları çevre kirliliğine sebep olmuş, kentin etrafında gecekondu adı verilen kayıtsız ve düzensiz yapılaşmalar artmıştır[20]. İşte imar planları bu noktada konuyu çözecek araçlardan birisi olmuştur. İmar planları genel itibari ile belirli bir arazinin fonksiyonel bir şekilde kullanımını sağlayan, nüfus açısından değerlendirmeler yapıp gelecekte de düzenli ve sağlıklı bir kentleşmenin olabilmesi için adımlar atılmasında yardımcı olan düzenlemelerdir. İmar planları belirli bir araziye özgü çıkartılsa da esasında bir araziden tüm şehrin sağlıklı ve bayındır olması yolunda adeta bir model çıkarılmaktadır[21]. İmar planlarının sağlıklı ve çevreye uygun bir şekilde çıkartılması ne kadar önemliyse tersi bir durum da adeta hem çevre için hem de içinde yaşayan insanlar

---

[17] İmar kavramının kapsamı hususunda daha geniş açıklamalar bkz: **ÇOLAK**: s. 7: "…*bir arazinin imar kapsamına alınarak, yapılaşmanın planlanması, plan doğrultusunda arazinin imar parsellerinin oluşturulması, altyapı ve üstyapının planlanması, kurulumunun gerçekleştirilmesi, kamusal ve kişisel yapılaşmanın projelendirilmesi, inşaat izinlerinin verilmesi, yapılaşmanın inşaat izinleri doğrultusunda gerçekleşmesinin sağlanmasına yönelik olarak gözetim ve denetimlerin yapılması, projeye aykırı uygulamalarla ilgili yapılacak uygulamalar ve yapılaşmanın kurallara uygun tamamlandığının tespiti*…"

[18] **ZEVKLİLER,** Aydın: İmar Kurallarına Aykırı ve Zarar Verici İnşaat, AÜHF Yayınları, Ankara, 1982, s. 165.

[19] **KALABALIK,** Halil: İmar Hukuku Dersleri, 8. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017, s. 33.

[20] **ÖZDEN,** Pınar: *"İmar Planlarında Çevre Olgusunun Yeri ve Önemi"*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Ocak-Temmuz 1997, Ocak-Temmuz 1998, (s. 16-19), s. 16.

[21] **YAYLA,** Yıldızhan: Şehir Planlamasının Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1975, s. 33.

için bir felaket niteliğindedir. Plansız bir kentleşmenin getireceklerine kısaca değinecek olursak; plansızlık, kaçak yapılaşmayı arttırır ve özendirir, kontrolsüz yapılaşma kontrolsüz nüfus artışını beraberinde getirir. Kontrolsüz nüfus artışına dayalı olarak yol, su, elektrik gibi altyapı problemleri ortaya çıkar. Yolların düzgün yapılamaması trafiğe neden olur ve hava ve gürültü kirliliği de meydana gelir. Yer altı ve yer üstü suları kirlenir ve çeşitli hastalıklar meydana gelir. Kent mimarisi ve estetiği ise bu vahim durumda tartışmak için çok arka sıralarda kalır[22]. Görüldüğü üzere, imar planlarının hiç olmaması ya da kötü olması oldukça vahim durumlara sebebiyet vermektedir. Çevre ve içinde yaşayan insanların sağlığı için doğru imar planlarının hayata geçirilmesi elzemdir.

3194 sayılı İK, imar plan türlerini planların kapsadıkları alan ve amaç açısından bölümlemekle yetinmiştir. Ancak doktrinde konu ile ilgili farklı ayrımları da ismen belirtmekte yarar görüyoruz. Buna göre, imar planlarını çevreledikleri alanlara, fonksiyonlarına, bağlayıcılıklarına, örgütlenme şekline ve kapsadığı süreye göre sınıflandırmak mümkündür[23]. Ancak belirttiğimiz gibi imar plan türlerinin neler olduğu İK'nın "*İmar Planları ile İlgili Esaslar*" adlı ikinci bölümünün "*Planlama Kademeleri*" başlıklı altıncı maddesinde belirtilmiştir. Belirtilen maddeye göre "*Planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından; "Bölge Planları" ve "İmar Planları", imar planları ise, "Nazım İmar Planları" ve "Uygulama İmar Planları" olarak hazırlanır. Uygulama imar planları, gerektiğinde etaplar halinde de yapılabilir*."

Görüldüğü üzere, esasında iki çeşit plan türü olup bunlar bölge planları ve imar planlarıdır. İmar planları da ikiye ayrılmakta olup bunlar; nazım imar planları ve uygulama imar planları şeklinde isimlendirilmektedir. Yine İK'dan anlaşıldığı kadarı ile uygulama imar planlarının da çeşitli kısımlara ayrıldığı görülmektedir. Ancak İK, daha fazla ayrıntıya yer vermeden ayrımı burada kesmiştir. Doktrinde ise bir görüşe göre imar plan türlerinin ayrımı, "*Bölge planları, çevre düzeni planları, nazım imar planları, uygulama imar planları, mevzii imar planları*"[24]ndan ibarettir. Biz çalışmanın genel olarak birinci bölümünde esas konu ile ilgisi olduğunu düşündüğümüz kavramları ele aldığımızdan dolayı, burada doktrinsel sınıflandırmaya göre değil, kanuni kapsamdan ayrılmadan ve ayrıntısına fazla girmeden kanuni sınıflandırmada geçmekte olan kavramları ortaya koymaya çalışacağız. Bu

22 **ÖZDEN**: s.16.

23 **KALABALIK**: s. 44.

24 **YILDIZ,** Ferruh: İmar Bilgisi (Planlama, Uygulama, Mevzuat), 3. Baskı, Nobel Basım, 1995, s. 69.

kapsamda, kısaca kanunda geçen imar türlerine değinmekle iktifa edeceğiz.

#### 1.3.1.1. Bölge Planları

Bölge planları, adından da anlaşıldığı üzere belirli bir bölge için çıkarılan planlardır. Bir bölgenin sosyo-ekonomik olarak gelişme eğilimini yahut gelişme potansiyelini araştıran planlardır. Bölge planlarının esas amacı bölgenin ekonomik ve sosyolojik verilerinin incelenerek en etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Bu planlar ile ayrıca bölgedeki sektörel hedefler araştırılarak faaliyetlerin ve altyapının dağılımı belirlenmeye çalışılır. Bölge planlarını hazırlayan kurum "*Devlet Planlama Teşkilatı*"dır. İK m. 8'de bölge planlarının hazırlanmasında ve kurulmasında uyulacak esaslar belirtilmiş olup esasen açıklamalarımız da kanundan mülhemdir. Buna göre, "*sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve altyapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı yapar veya yaptırır."* İK'da bu planları yapma yetkisi Devlet Planlama Teşkilatına verilmiş olsa bile mevcut düzen içerisinde esasında "*Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 641 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname*" ile Devlet Planlama Teşkilatı, Kalkınma Bakanlığına dönüştürülmüştür. Bundan dolayı Devlet Planlama Teşkilatı mevcut sistem içerisinde bu yetkisini Bölgesel Kalkınma Ajansları aracılığı ile kullanmaktadır[25].

#### 1.3.1.2. İmar Planları

İmar planları hukuki nitelik bakımından genel düzenleyici işlemler kategorisinin bir alt kategorisi olarak nitelendirilebilecek olan "*adsız düzenleyici işlemler*" başlığı çerçevesinde değerlendirilebilir[26]. Zira idarenin yapmış olduğu adsız düzenleyici işlemler, tek yanlı olarak yapılan genel, soyut ve kişilik dışı işlemlerdir[27]. İmar planları da bu kapsamda genel düzenleyici işlemlerden olan adsız düzenleyici işlemlerin özelliklerini taşımaktadırlar[28].

İmar planları ülke, bölge veya şehir genelinde imar mevzuatına uygun olarak çıkartılan ve fiziksel gelişmelere yön verme amacı güden planlardır. Ancak her şeyin imar planları

---

[25] **KALABALIK**: s. 66, 67.

[26] **SANCAKDAR,** Oğuz, Belediyenin İmar Planını Yapması Değiştirmesi ve İptal Davası, Ankara, Yetkin, 1996, s. 58.

[27] **AKYILMAZ,** Bahtiyar/**SEZGİNER,** Murat/**KAYA**, Cemil: Türk İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018, s. 382.

[28] **TEKİNSOY,** M. Ayhan*: "İmar Planlarının Hukuksal Niteliği, İmar Planı İptalinin Bu Plana Dayanılarak Verilmiş ruhsatlar Üzerindeki Etkisi"*, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 66, S. 2, (s. 46-56), Bahar 2008**,** s. 50.

arasında gösterilmesi mümkün olamadığından imar planlarına yol gösterici nitelikte plan açıklama notları da çıkarılmaktadır. Plan açıklama notları plan raporundan farklı olarak, plancının kendi çalışma yöntemini açıkladığı, plan sırasında nelere dikkat ettiğini ve sorunlara nasıl çözüm bulduğuna dair tuttuğu notlardır[29].

İK m. 7'ye göre, nüfusu 10.000'i aşan yerlerin imar planlarının yaptırılması mecburidir. Ancak nüfusu 10.000'den düşük olan yerlerde ise imar planı yapılıp yapılmayacağına belediye meclisi karar verecektir. Bu esaslara göre kurulan imar planlarının uygulanmasında ve belediyeler arasında iş birliğini sağlamaya yönelik adımların atılmasında imar planlarının yeterli ölçüde hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol edip onaylama yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığına[30] verilmiştir. Bu yetkinin içeriği yine İK m. 9'da detaylandırılarak açıklanmıştır. Ancak çalışmanın amacını aşmaması adına bu hususta İK'ya atıfta bulunmakla yetinmeyi uygun gördük.

İmar planları İK m. 8'e göre nazım imar planı ve uygulama imar planı olarak ikiye ayrılmaktadır[31].

#### 1.3.1.2.1. Nazım İmar Planları

Nazım imar planının tanımı, İK m. 5'te "*varsa bölge planlarının mekâna ilişkin genel ilkelerine ve varsa çevre düzeni planlarına uygun olarak halihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanış biçimlerini, yerleşme alanlarının gelişme, yön ve büyüklüklerini, nüfus yoğunlukları ve eşiklerini, ulaşım sistemlerini göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, plan hükümleri ve raporuyla beraber bütün olan plandır*." şeklinde yapılmıştır.

Kanuni tanımdan anlaşıldığı üzere; nazım imar planları çok kesin sınırlar çizmeden, şehrin yahut daha doğru bir tabirle nazım imar planının uygulanacağı bölgenin özellikleri hakkında genel bilgiler içerir. Buradan hareketle, söz konusu planla ilgili net olmayan genel ilkelere yer verir. Yine kanuni tanımdan çıkarılan bilgiye göre, şayet varsa bölge ve çevre düzeni

---

[29] **YILDIZ:** İmar Bilgisi, s. 32

[30] İK'da Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ismi geçse de 04.07.2011 tarihli ve 27984 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bakanlığın yeni ismi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olmuştur.

[31] "*İmar planları; Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından meydana gelir*."

planlarına uygun bir şekilde var olan haritalar üzerine kadastral durum işlenir. Bölgede bulunan yerleşim alanlarının yahut da arazi parçalarının gelecekteki durumu veya kullanılış biçimi, nüfus yoğunluğu gibi, olması muhtemel sorunların daha planın hazırlanış aşamasında tahmin yahut öngörülerle çözüme kavuşturulması, kadastral durumun işlenmesi aracılığıyla genel manada sağlanmaya çalışılır. Nazım imar planlarının genel manada koymuş olduğu ilkeleri açıklamak üzere bir de rapor hazırlanır. Bu rapor, kanaatimizce, nazım imar planı ile bir bütün olup planın tamamlayıcı bir parçasıdır.

#### 1.3.1.2.2. Uygulama İmar Planı

Nazım imar planında olduğu gibi uygulama imar planının da tanımı İK'da açıkça yapılmıştır. İK m. 5'te yapılan tanıma göre, "*Uygulama İmar Planı; tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır.*"

Kanuni tanımdan anlaşıldığı üzere bu planlar bir bölge yahut beldenin bayındırlaşmasını sağlarken kullanılacak ilkelerin ya da kuralların ayrıntılı olarak düzenlendiği imar planlarıdır. Nazım imar planları daha genel özellik arz etmekte iken, imar uygulama planları daha ayrıntılı ilke ve kuralların olduğu bir plan türüdür. İmar uygulama planlarının hazırlanış amacı bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak imar etaplarını göstermektir.

#### 1.3.1.2.3. Çevre Düzeni Planı

Çevre düzeni planı da bir imar türü olup yine İK m. 5'te tanımlar bölümünde tanımlanmaktadır. Buna göre, çevre düzeni planı; "*Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır*." Çevre düzeni planı ile ilgili hükümler aynı zamanda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkartılan "*Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği*"nde geçmektedir[32].

[32] **KALABALIK**: s. 85.

Bu yönetmeliğin dördüncü maddesinde de İmar Kanunundaki tanıma benzer bir tanım verilmekle beraber biraz daha detaylandırılmıştır[33].

### 1.3.1.3. İmar Planlarının İptal Edilmesi ve Kazanılmış Haklara Etkisi

İmar planlarında, kural olarak, imar planlarının değiştirilmezliği ilkesi vardır. Zira, imar planlarının yapılması ile elde edilmek istenen hedeflerin istikrarlı bir şekilde gerçekleşmesi adına imar planları değiştirilememelidir. Ancak, bazı durumlarda imar planlarının iptal edilmesi zorunluluğu doğar[34]. İmar planlarının iptal edilmesi sonucunda, iptal edilen imar planına dayalı olarak verilen yapı ruhsatlarının akıbetinin ne olacağı hususu önem arz etmektedir. Nitekim, verilmiş olan yapı ruhsatiyesinin hukuka uygunluğu problemi hususunda Danıştay, iptal edilen imar planlarına bağlı olarak alınan yapı ruhsatlarının da geçerliliklerini yitireceklerine ve bu yapı ruhsatlarına bağlı olarak yapıların da hukuka aykırı hale geleceği yönünde 2016 yılında bir karar vermiştir[35]. Danıştay burada müktesep hak durumunu kabul etmeyerek bir hakkın kazanılmış hak olabilmesi için taşıması gereken özelliklerini yine bahsetmiş olduğumuz karar içerisinde vermiştir: *"... kazanılmış hakkın varlığı için dört ana unsurun arandığını söylemek olanaklıdır. Bunlar; somutlaşma unsuru, tamamlanmış olma (hukuken korunmaya değer aşamaya gelmiş olma) unsuru, hukuka uygunluk unsuru ve iyi niyet unsuru olarak sıralanabilir.*

*Somutlaşma unsuru; düzenleyici işlemin tek başına kazanılmış hak oluşturamayacağı, bu düzenleyici işleme dayanılarak ilgili lehine hak tanıyan birel bir işlemin gerekli olduğu*

---

33 Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği m. 4-c: *Çevre düzeni planı:* "*Varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafî verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlere ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekteki haritalar üzerinde ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olarak yapılan planı ifade eder.*"

34 **AKIŞ,** Ercüment: *"Belediyenin İmar Planlarını Değiştirmesi ve Hukuki Sonuçları"*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 1997, C. 6, S. 4, (s. 45-51), s. 45.

35 Danıştay 14. D., E. 2015/10132, K. 2016/92, K.T. 20.01.2016 (https://www.kazanci.com s.e.t. 28.10.2018): *"Dayanağı imar plan değişikliğinin yargı kararı ile iptal edilmesi sonucu ruhsatı iptal edilmekle ruhsatsız duruma düşen yapının yıkımı yolunda tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. İnşaat ruhsatına dayanılarak yapılan bir yapıya ait inşaat ruhsatının ve dayanağı olan imar planının sonradan yargı kararıyla iptal edilmesi durumunda, imar planının yürürlükte olduğu süre içerisinde bu plana uygun olarak verilmiş olan inşaat ruhsatları ve bu ruhsata dayalı olarak yapılmış olan yapılar kazanılmış hak doğurmaz. Yapıya ait yapı ruhsatı ve dayanağı plan tadilatı kesinleşen mahkeme kararıyla iptal edildiğinden, idarenin yargı kararının gereğini yerine getirerek iptal edilen işlemlere dayanılarak tesis edilen işlemleri geri alması ve ruhsatsız hale gelen yapının yıkımına karar vermesi kanuni bir zorunluluktur. Aksi durumda; yapı ruhsatının ve dayanağı imar planı tadilatının iptal edilmiş olmasının herhangi bir sonucu olmayacak, yargı kararı etkisiz hale gelecektir."*

*anlamına gelir. Uyuşmazlık konusu olayda, düzenleyici işlem olan imar planına dayanılarak ilgiliye yapı ruhsatı verildiğinden somutlaşma unsuru bulunmaktadır.*

*Tamamlanmış olma unsuru; hakkın bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmedikçe kazanılmış hakkın doğmayacağı anlamına gelir. Uyuşmazlık konusu olayda, yapı fiilen tamamlanarak yapı kullanma izin belgesi alındığından, tamamlanmış olma unsuru da gerçekleşmiştir.*

*Hukuka uygunluk unsuru; kazanılmış hakkın ancak hukuka uygun durumlardan doğabileceği, hukuka uygunluğunun kaynağının Anayasa, Yasa, Yönetmelik gibi bir hukuk normuna dayanması gerektiği, hukuka aykırı işlemlerden kazanılmış hak doğmayacağı anlamına gelir. Yasalara aykırı durumlara dayanılarak kazanılmış hak iddiasında bulunulmayacağının hukukun temel ilkelerinden birini teşkil ettiği Anayasa Mahkemesi'nin 25.02.1986 günlü, E. 1985/1, K. 1986/4 sayılı kararında da vurgulanmıştır."*

Burada, bir hakkın kazanılmış hak olabilmesi için sahip olması gereken özelliklerden birisi olan hukuka uygunluk şartı üzerinde durulması gerekmektedir. Şöyle ki; imar planı hukuka aykırı bulunduğundan dolayı iptal edilirse, buna bağlı olarak yapılan işlemlerin müktesep hakka konu olamayacağını ifade etmek gerekir. Zira, Danıştay kararında da belirtildiği üzere, müktesep haktan bahsedebilmek için hukuka uygun bir işlemin olması gerekmektedir. Dayanağını oluşturan imar planının hukuka aykırılığından dolayı ruhsatname için müktesep haktan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Bu durum, imar planı hukuka aykırı bulunmadan önce verilen ruhsatnameleri de geçersiz kılacaktır. Burada, bir an için bu yorumun hukuki güvenliğe aykırı olduğu düşüncesi akıllara gelebilir. Fakat, Danıştay kararında geçen *"iptal kararlarının geriye yürür biçimde, iptal edilen işlemleri hiç tesis edilmemiş gibi ortadan kaldırdığı dikkate alındığında"* cümlesi ile bu fikir de izale edilebilir. Doktrinde de bir görüşe göre iptal kararları *"iptal kararı ile sakat işlemin yapılmadan önceki hukuka aykırılık olmayan durumun geri geleceği"* ve *"iptal edilen işlemin hiç yapılmamış sayılacağı"* ilkelerine bağlıdır[36]. Bu ilkeler de bizi Danıştay içtihadı ile aynı sonuca ulaştırmaktadır.

Bu karara göre, hukuka aykırı bulunduğundan dolayı iptal edilen imar planlarına dayanılarak verilen yapı ruhsatlarının da iptali söz konusu olacaktır. Burada bir hukuka aykırılığa dayanılarak işlem iptali söz konusu olduğundan dolayı, müktesep hak konusu da mevzu bahis olamayacaktır. Fakat, yine de daha önceden alınmış ve hukuka aykırılığı nedeniyle

[36] **ÇAĞLAYAN,** Ramazan: İdari Yargı Kararlarının Uygulanması ve Sonuçları, Asil Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara, 2004, s. 126.

değişen imar planı dolayısıyla ruhsatları hükümsüz kalan ilgili kişiler tam yargı davası yoluna gidebileceklerdir. Zira, bu durum idarenin hukuki öngörülebilirlik ilkesine aykırılık barındırmakta ve kişilerin zararına yol açabilecek durumlara sebebiyet verebilmektedir. Kararda bu durum "*Ancak, yapının yıkımı gerçekleştirildikten sonra, hukuka aykırı olduğu saptanmış olan işlemlerin tesis edilmesinde davacıların katkısının olmadığı, dolayısıyla iyiniyetli ve kusursuz olduklarının ortaya konulması halinde, yıkımdan kaynaklanan zararlarının tazmini istemiyle hizmet kusurundan bahisle tam yargı davası açılabileceği de açıktır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

Yukarıda ele aldığımız Danıştay'ın 2016 yılında verdiği kararının aksi yönünde Danıştay tarafından verilen çeşitli kararlar da mevcuttur. Örneğin, Danıştay 2002 tarihli bir kararında imar plan değişikliğinin yargı kararıyla iptal edilmesi halinde bile iptal edilen plana göre daha önce verilmiş ruhsatların geçerliliğinin korunacağı yönünde karar vermiştir:

"*Dava konusu olayda, yıkımına karar verilen 4. kat için düzenlenen inşaat ruhsatının dayanağı olan imar planı değişikliğinin yargı kararı ile iptal edilmiş olmasının, bu plan değişikliği esas alınarak verilen inşaat ruhsatının da kendiliğinden hükümsüz kalması sonucunu doğurmayacağı açıktır. Ayrıca davalı idare tarafından da söz konusu 4. kat için düzenlenen inşaat ruhsatının iptal edildiğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belge dosyaya sunulmamıştır.*

*Bu durumda, hukuken geçerli olan inşaat ruhsatına dayalı olarak yapılan 4. katın yıkımına ilişkin işlemde mevzuata uyarlık bulunmadığından, aksi yöndeki İdare Mahkemesi kararında yasal isabet görülmemiştir.*"[37]*.."* Denilmek suretiyle Danıştay, imar plan değişikliğinin yargı kararıyla iptal edilmesi halinde bile iptal edilen plana göre daha önce verilmiş ruhsatların geçerliliğinin korunacağına yönelik karar vermiştir.

Başka kararlarında ise "*duvarları örülmüş, inşaat seviyesi %40 ve genel inşaat seviyesi %55 olan bir inşaat, kazanılmış hak kapsamında görülmüştür.*"[38] *ve* "*Düzenleyici bir işlem iptal edilmiş ise, ortada hukuken doldurulması zorunlu bir boşluk oluşmadıkça, verilen yargı kararı idarenin herhangi bir uygulama işlemine gerek kalmaksızın hukuki sonuçlarını ortaya koyar, başka bir anlatımla iptal edilen düzenleyici işlemin uygulanabilirlik (icrailik) niteliği*

[37] Danıştay 6. D., E. 2001/4142, K. 2002/5462 ve K.T. 21.11.2002, (https://www.kazanci.com s.e.t. 08.11.2018).

[38] Danıştay 6. D., E. 2006/6925, K. 2008/6049 ve K.T. 24.09.2008 (Yayımlanmamış Karar), **TÜTÜNCÜ,** Rasim: Danıştay Kararları Işığında İmar Hukukunda Kazanılmış Haklar, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Şubat 2015, s. 102'den naklen.

*son bulur ve işlemin yapılmasından önceki hukuki durum yürürlük kazanır. Örneğin herhangi bir tüzük veya yönetmeliğin belli bir maddesini kaldıran veya değiştiren bir tüzük veya yönetmelik için iptal kararı verilmiş ise değişiklik yapan hüküm uygulanmaz ve değiştirilen hüküm yürürlükte kalır.*"[39] şeklinde kararlar vermiştir. Konu hakkında bir başka Danıştay kararı ise, yine bu kararlara benzemekte ve iptal edilen imar planına bağlı olarak verilen ruhsatlarla maliklerin hata, hile ve kusuru olmadan yapılan inşaatların korunacağı yönündedir[40].

Doktrinde konu hakkında bir başka görüş, imar planlarının hukuki niteliğinden hareketle konuya açıklamalar sunarak imar planlarının düzenleyici işlem olduğu[41] ve bundan dolayı da bizatihi düzenleyici işlemlerin kişilere kazanılmış hak sağlamasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir[42]. Zira soyut, kişilik dışı ve sürekli işlemler olan düzenleyici işlemlerin her zaman değişmesi mümkündür. Ayrıca düzenleyici işlemler, şahsi olarak belli bir kişiyi değil, geneli ilgilendirecek şekilde ortaya çıktıklarından kazandırıcı hakkın kimin üzerinde kalacağı sorusuna cevap bulunamaz. Fakat bir görüşe göre, düzenleyici işlemlere bağlı olarak yapılan ve belli bir kişiyi ilgilendiren düzenlemeler kazanılmış hak oluşturur[43].

Konu hakkında bir başka Danıştay kararı şu şekildedir: "*...inşaat ruhsatının düzenlenmesi kazanılmış hak için tek başına yeterli olmasa da İdare Mahkemesince iptal hükmünün verildiği tarihe kadar ilgilinin hatası hilesi ya da kusuru olmadan yapıya devam edilmesi durumunda mahkeme kararının verilmesini takiben davalı idarece yapının ruhsatının iptal edilerek inşaatın mühürlenmesi, bu aşamaya kadar gelmiş yapının fiili durumunun da kazanılmış hak olarak da kabul edilmesi gerekmektedir.*"[44]. Bizim kanaatimiz de yapı ruhsatlarının tek başına kazanılmış hak oluşturmayacağına yöneliktir. Fakat ilgilinin hatası,

---

[39] Danıştay 5. D., E. 1998/4622, K. 1999/1685 ve K.T. 24.05.1999, **TÜTÜNCÜ:** s.103'ten naklen.

[40] Danıştay 6. D., E. 2003/3435, K. 2004/6378 ve K.T. 08.12.2004 (https://www.kazanci.com s.e.t. 08.11.2018): *"Bir bölgede yapılaşmaya imkân veren imar planı mahkemece iptal edildiği takdirde, iptal tarihine kadar ilgilinin hilesi hatası ya da kusuru olmadan yapıya ruhsatına uygun olarak devam edilmesi durumunda mahkeme kararının verilmesini takiben davalı idarece inşaatın mühürlenmesi, yapının bu tarihe kadar tamamlanmış kısmının ise kazanılmış hakkın varlığı nedeniyle korunması gerekmektedir.*

*Öte yandan yapının tamamlanmış olması durumunda ise kazanılmış hakkın gerçekleşmiş olması nedeniyle yapının yıkımına hukuken olanak bulunmadığı açıktır."*

[41] **TEKİNSOY**: s. 50.

[42] **OĞURLU,** Yücel: "*İmar Planlarının Değiştirilmesinin Ruhsat ve Süren İnşaatlara Etkisi Konusunda Abd Hukukundan Çözümler: "Aykırı Kullanım Hakkı" ve "Kazanılmış Parselleme Hakkı"*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1-2, Haziran 2003, (s. 199-216), s. 199.

[43] **YAYLA,** Yıldızhan: Yeni İdari Düzenlemeler Karşısında Evvelce Alınmış Ruhsatların Durumu, Yiğit Okura Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, No:3, s. 400.

[44] Danıştay 6.D., E. 2005/3489, K. 2005/4902 ve K.T. 19.10.2005 (https://www.kazanci.com s.e.t. 08.11.2018)

hilesi ve kusurunun olmaması halinde, iptal edilen imar planına bağlı olarak verilen yapı ruhsatı ile yapılmış bir inşaat varsa, iptal tarihine kadar yapılan kısmın korunması yerinde olacaktır.

### 1.3.2. İmar Programları

Belediyeler tarafından yapılan imar planları, belediyelerin üzerinde bayındırlık manasında büyük bir iş yükü oluşmaktadır. Bu oluşan yük, genel olarak, bölge yahut beldede yaşayan insanlara kamu hizmetinin en iyi biçimde ulaştırılması ile ilgilidir. Bu iş yükünün kapsamına, park ve bahçelerin yapılmasından yolların yapılması da dahil olmak üzere birçok konu girmektedir. Bu kadar iş yükünün tam ve doğru zamanlı bir şekilde bölgede yaşayan insanlara ulaşması için belli bir program dahilinde yapılması ideal olanı sağlamak için bir araçtır. İmar programları; belediyelerin bu ağır iş yükünü belli bir sıraya koyma, yapılacak işin bedelini yaklaşık olarak da olsa hesaplama ve işlerin kaç yıl içinde biteceğini yahut da yıllara göre dağılımını düzenleme gibi durumları bir plan ve program dahilinde açıklayan belgelerdir[45].

İmar programlarının, adı üstünde belediyelerin yapacağı işleri programladığı için birçok yararı bulunmaktadır. Örneğin; bir imar programına bakılarak yapılacak işlerin öncelik sırası belli olmakta ve kamu yararı için hangi iş daha öncelikli ise o işin yapılması kararı alınabilmektedir. Yine, yapılacak işler için satın alınması gereken bina ya da arsalar varsa, bunların zamanında alınması program sayesinde mümkün olmaktadır. Programın diğer bir yararı ise, bölge yahut beldelerde birbiri ile bağlantılı işler varsa bunların bir arada bitirilmesinin sağlanmasıdır. Bu duruma bir örnek verilecek olursa örneğin; elektrik veya telefon kablolarının yerin altına döşenmesi gerekiyorsa, aynı zamanda asfalt çalışmaları da yapılacaksa, mantıklı olan önce döşemenin yapılmasıdır. Şayet program dışında hareket edilecek olursa, işlerin karmaşıklaşacağına dair bu durum örnek teşkil etmektedir. Ayrıca, işlerin programa göre yapılması ile toplum içinde olması kaçınılmaz olan baskı ve çıkar gruplarının etkisi önlenmiş olacaktır[46]. Aynı zamanda, ulusal kalkınma ve yapılan bölge planları arasında yeknesak bir amacın oluşmasına katkı sağlanacak, büyük çapta yatırım

[45] **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 35

[46] **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 36.; **KELEŞ/ERTAN**: s. 50.

yapılması gerekli olduğu zaman bu şekilde programlama belediyelere gerekli zamanı kazandıracaktır[47].

İmar programların nasıl yapılacağı önem arz eden bir konudur. İmar kirliliğine neden olma suçunu incelediğimiz çalışmanın diğer kısımlarında, bu suçun oluşmasında etkili olan aykırılıkların neler olduğunu tam olarak tespit etmek için bu tür özel kavramları, bu kavramların yapılış, hazırlanış ve uygulama süreçlerini tam olarak ortaya koymak gerekir. İmar programlarının hazırlanış süreci, İK m. 10'da açıklanmıştır. Bu kapsamda imar programlarının hazırlanış süreci şu şekilde olmaktadır:

*"1. İmar planına göre gerekli görülen işlerin sayım ve dökümü yapılır.*

*2. Yapılacak işler bir ihtiyaç sırasına göre sıraya konulur. Böylece birbirine göre aciliyeti olan işler sırasıyla yapılabilir. Bu sıralama yapılırken ilk beş yıl içinde yapılacak işler sıraya konulur. Bu şekilde beş yıllık plan ortaya çıkmış olur.*

*3. Yapılan beş yıllık program da yine kendi içerisinde yıllık programlara ayrılır. Bu sayede yine öncelikle yapılması gereken işler önceki yıllara yerleştirilerek bu da harita üzerinde işaretlenir.*

*4. Programa göre yapılacak tüm işlerin maliyetleri hesap edilir.*

*5. Beş yıllık programa göre yapılacak işlerin gösterildiği haritanın yanında bir de yıllara göre yapılacak işleri ve bu işlerin yapılış bedellerini gösteren program çizelgesi çıkartılır."*

Program bu şekilde hazırlandıktan sonra belediye meclisinde görüşülür. Görüşmelerde yatırımcı olan kamu kuruluşlarının temsilcileri de görüş belirtir. Program, belediye meclisinde kabul edildikten sonra kesinleşir. Özellikle kamu hizmetine tahsis edilen bölgelerde yanlış yapılanmanın önlenmesi açısından imar programları ilk bakılacak belgelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

### 1.4. İmar Hukuku ve İmar Hukukunun Kamu Düzeni ile İlişkisi

İmara ilişkin kuralların oluştuğu ve halen de gelişmekte olan hukukun inceleme alanlarından bir tanesi de imar hukukudur. Bilindiği üzere, ülkemizde hukuk dalları kamu hukuku ve özel hukuk anabilim dalı altında toplanmaktadır. Ancak bazı hukuk dalları karma nitelik

[47] **KELEŞ/ERTAN**: s. 50.

taşımakta olup hem özel hukuk hem de kamu hukuku anabilim dalının özelliğini gösterebilmektedir. Bu tür karma nitelik taşıyan alanlardan bir tanesi de imar hukukudur. İmar hukukunun bu şekilde karma nitelik taşımasının temel sebeplerinden biri, ilgili olduğu hukuk dallarının hem kamu hukuku hem de özel hukuk anabilim dalını ilgilendiren konulardan müteşekkil olmasıdır. İmar hukukunun ilgili olduğu dallar; Anayasa Hukuku, Ceza Hukuku, Çevre Hukuku, Borçlar Hukuku, Yargılama Hukuku, Yönetim Hukuku gibi dallardır. Görüldüğü üzere hem kamu hukuku hem de özel hukuk anabilim dalında yer alan hukuk dallarında imar hukukunu ilgilendiren yönler bulunmaktadır. Bu durum sonuç olarak, imar hukukunun karma nitelik arz eden bir hukuk dalı olduğunu göstermektedir[48].

İmar hukuku kapsamında imar uygulamaları veya çalışmaları yapılmaktadır. Bu uygulama veya çalışmaların artan nüfus ve gelişen toplum yapısı ile beraber kamu düzenini de etkilemesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu açıdan imar çalışmaları yapılırken kamu düzenine uygunluğunun sağlanması önemlidir. Toplumsal yaşamın gerektirdiği kamu hizmetlerine ulaşımın kolaylığının sağlanması bu kapsamda düşünülebilir. Kentin düzeni kurulurken, bu tür kamu için önem arz eden hizmetlere ulaşımın kolay olmasına dikkat edilir. Esasında imar hukuku, kamu düzeninin daha iyi sağlanabilmesinde bir araç olarak düşünülebilir. Zira kentin düzeninin kurallara uygun olduğu durumda, kamu düzeninin olması gereken ideal haline biraz daha yaklaştığı söylenebilir[49]. Öte yandan, imar kuralları veya imar mevzuatına uygun olmayan koşullarda oluşturulmuş bir kent yapısı kamu düzenini kötü etkileyebilmektedir. Kriminoloji biliminin verilerine göre, köyden kente doğru yaşanan sosyal evrilme sonucu kişileri içinde bulunduğu çevrenin de suça sürüklediği net bir hususdur[50]. İmar mevzuatına aykırı bir kent yapısı beraberinde kamu düzeninin bozulmasını ve hukuka aykırılıkları gündeme getirecektir.

### 1.5. Yapı Kavramı

Yapı kavramı, İK'nın tanımlar başlığı altından tanımı yapılan kavramlardandır. Kanuni tanıma göre yapı; "*karada veya suda daimî veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir*" (İK m. 5).

---

48 **MENGİ,** Ayşegül/**KELEŞ,** Ruşen: İmar Hukukuna Giriş, 1. Baskı, Ankara, İmge Yayınevi, 2003, s. 15.

49 **ÇOLAK**: s. 10.

50 **GÖLBAŞI,** Serkan: Kentleşme ve Suç, XII. Levha Yayınları, İstanbul, 2008, s. 78-83

Kanun'da geçen yer altı ve yer üstü kavramlarına nelerin dahil olduğu ile ilgili doktrinde bazı örnekler verilerek konu aydınlatılmıştır. Buna göre, yer üstünde olan ve yapı kavramına da dahil edilebilecek bazı yapı türlerine; ev, apartman, fabrika, depo ve köprü gibi örnekler verilebilir. Yer altında yapılan ve yapı kavramı içerisine dahil edilebilecek yapılara örnekler ise; kanalizasyon, gaz, su ve benzeri tesisler olarak gösterilmektedir[51].

Yapı üzerinde sonradan yapılan değişiklikler, tamiratlar ya da eklemeler ise yapı kavramına dahil olmaktadır[52]. Zira İK m. 21/3'te; "*derz, iç ve dış, sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir*." şeklinde açıklama yapılarak yapıya sonradan eklenen kısımların ruhsata tabi olmadığı ifade edilmiştir.

İK'nın "*Yapı ve Yapı ile ilgili Esaslar*" başlıklı dördüncü bölümünün altında, yapının nasıl yapılacağı ile ilgili yöntem belirlenmiştir. Maddeye göre yapı iki şekilde yapılabilir. Birinci halde, "*kuruluş veya kişilerce kendilerine ait tapusu bulunan arazi, arsa veya parsellerde*" yapı yapılabilir. İkinci halde ise, "*kuruluş veya kişilerin kendisine ait tapusu olmamakla birlikte kamu kurum ve kuruluşlarının vermiş olduğu tahsis veya irtifak hakkı belgeleri*" ile yapı yapılması mümkün olabilir. Ayrıca İK m. 20'de yapının imar planı, yönetmelik, ruhsat ve eklerine uygun olması gerektiği belirtilmiştir.

### 1.6. Yapı Ruhsatiyesi Kavramı

Ruhsat kelimesi esasında Arapça kökenli bir kelime olup; "*izin, lisans, diploma, yetki belgesi*" manalarına gelmektedir[53]. Buna göre yapı ruhsatiyesi; "*yapı izni, yapı lisansı, yapı diploması, yapı yetki belgesi*" anlamında kullanılmaktadır. Yapı ruhsatiyesinin tanımı İK'da verilmemekle beraber doktrinde genel olarak; "*ilk kez bir yapı yapıldığında yahut yapılmış olan yapılarda değişiklik veya ekleme yapılması durumunda gerekli makamlardan alınması gereken izin belgesi olarak tanımlanmaktadır*"[54]. Doktrindeki bir başka tanıma göre ise "*yapımı için kanuna göre izin alınması gereken bir yapının yapılabilmesi için yetkili*

---

51 **YILDIZ:** İmar Bilgisi, s. 237

52 **KALABALIK:** s. 470.

53 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ruhsat s.e.t. 20.11.2018.

54 **ARTUKMAÇ**, Sadık: Türk İmar Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1979, s. 12; **ERKÜN**, Safa: Türk İmar Hukukunun Ana Çizgileri, Yem Yayınları, İstanbul, 1999, s. 34; **YILDIZ:** İmar Kirliliği, s. 239.

*idareden izin verilmesi ve bunun sonucunda taşınmaz malikinin taşınmazı imar mevzuatına uygun olarak yapıyı yapmasına ya da kanuna göre tekrar ruhsat alınmasını gerektiren değişiklik, ek yahut onarım varsa bunun için verilen belgeye*" yapı ruhsatiyesi denir[55]. Bunlara benzer bir başka tanıma göre ise yapı ruhsatı; "*bir yerde yeni bir yapı yapılması yahut da var olan bir yapı üzerinde temel değişiklikler yapılması için yetkili makamlardan alınan izin belgesi benzeri bir belgedir*."[56].

Mülkiyet en eski medeniyetlerden beri temel insan haklarından birisi olarak kabul edilmiştir. Mülkiyet hakkı kişiye bir şey yahut eşyadan yararlanma konusunda en geniş yetkileri verir. Bu yetkiler genel itibari ile kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkileri şeklinde sınıflandırılmıştır. Esasında baktığımızda, kişinin kendisine ait bir arsa üzerinde mülkiyet hakkını kullanma yetkisi kapsamında bir yapı yapmasının izne tabi olmaması beklenir. Ancak şehirleşmenin yahut bayındırlığın doğru, sağlıklı ve düzenli bir şekilde olması için mülkiyet hakkına bir anlamda sınırlandırma getirilmiştir. Belirli ölçüler çerçevesinde mülkiyet hakkının sınırlandırılması toplum halinde yaşamanın doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkar[57].

Anayasa'nın "*Mülkiyet Hakkı*" başlıklı 35. maddesinde mülkiyet hakkının ne şekilde sınırlanabileceği belirtilmiştir: "*Herkes mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz*." Anayasa'nın bu maddesinde görüldüğü üzere mülkiyet hakkı ancak kamu yararına aykırı olmayacak biçiminde sınırlandırılabilecektir. İşte bundan dolayıdır ki, kanunla kamu yararı maksadıyla getirilmiş olan yapı ruhsatiyesi alma zorunluluğu mülkiyet hakkına getirilen yasal bir sınırlamadır[58].

Yapı ruhsatiyesi, belediye sınırları içinde kalan yerlerde yapılacak yapılar için belediyeden alınması zorunlu olan belgelerdendir[59]. Buradan anlaşılan, belediye sınırları dışında yapılan yapılarda ruhsat almanın daha farklı usule tabi olduğudur. Nitekim, İK m. 27'de belediye ve mücavir alanları dışında kalan yerlerde uyulacak usul açıklanmaktadır: "*köy yerleşik*

---

55 **KALABALIK**: s. 493.

56 **KARAVELİOĞLU,** Celal: Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı İmar Kanunu, Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, Ankara, 2007, s. 965.

57 **YİĞİT,** Birgül: *"İmar Hukukundan Kaynaklanan Mülkiyet Hakkı Sınırlandırmaları Özelinde, Türk Hukuk Sistemi İçinde Mülkiyet Hakkının Sınırlandırılmasına İlişkin Esaslar"*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 2016, S. 7, (s. 1207-1258), s. 1209.

58 **TEKİNSOY**: s. 48.

59 **KELEŞ/ERTAN**: s. 51.

*alanlarında, civarında ve mezralarda yapılacak olan konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz. Yapılacak etüt ve projeler için ruhsat istenmese de bu yapıların valilikçe incelenmesi ve muhtarlıktan da izinli olması gerekir. İnceleme ve iznin kapsamında yapılan yapıların yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olması ile ilgilidir.*"[60].

İK'dan anlaşıldığı üzere, yapı ruhsatiyesi alınmadan herhangi bir yapının yapımına başlanamaz[61]. Şayet yapı ruhsatı alınmadan bir yapının inşasına başlanırsa, bu yapı kaçak yapı olarak nitelendirilir[62]. Ayrıca yapı ruhsatı alınmasından itibaren İK'da belirtilen süreler içinde yapıya başlanmalı ve yine belirlenen süre içerisinde yapı bitirilmelidir. İK'nın "*Ruhsat Müddeti*" başlıklı 29. maddesinin birinci fıkrasında bu durum belirtilmiştir: "*Yapıya başlama müddeti ruhsat tarihinden itibaren iki yıldır. Bu müddet zarfında yapıya başlanmadığı veya yapıya başlanıp da her ne sebeple olursa olsun, başlama müddetiyle birlikte beş yıl içinde bitirilmediği takdirde verilen ruhsat hükümsüz sayılır. Bu durumda yeniden ruhsat alınması mecburidir. Başlanmış inşaatlarda müktesep haklar saklıdır.*" Belirlenen süreler içerisinde yapıya başlanmaz veya yapı bitirilmezse, yapı ruhsatsız hale gelir ve TCK m. 184/1'deki suçun oluşumuna sebebiyet verilir.

Yapıda değişiklik yapılması halinde tekrar ruhsat alınması zorunlu kılınmıştır. Ancak, yapılan değişiklik yapının bağımsız bölümlerinin brüt alanını artırmıyorsa ve niteliğini değiştirmiyorsa bu durumda alınan ruhsatın hiçbir vergi resim ve harca tabi olmayacağı İK

---

60 Benzer madde Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği m. 57'de bulunmakta olup şöyledir: *"Köy ve mezraların yerleşik alanlarında ve civarında sadece köy nüfusuna kayıtlı ve köyde sürekli oturanlarca yapılacak konut, tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile müştemilat binaları yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine tabi değildir. Ancak, yapı projelerinin fen ve sağlık kurallarına uygun olduğuna dair valilik görüşü alınmasından sonra, muhtarlıkça izin verilmesi ve bu izne uygun olarak yapının yapılması şarttır."*

61 Yapı ruhsatiyesi alma şartları İmar kanunu m. 22'de sarih bir şekilde açıklanmıştır:

*"Yapı ruhsatiyesi almak için belediye, valilik bürolarına yapı sahipleri veya kanuni vekillerince dilekçe ile müracaat edilir. Dilekçeye sadece tapu (istisnai hallerde tapu senedi yerine geçecek belge), mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri, resim ve hesapları, röperli veya yoksa, ebatlı kroki eklenmesi gereklidir.*

*Belediyeler veya valiliklerce ruhsat ve ekleri incelenerek eksik ve yanlış bulunmuyorsa müracaat tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde yapı ruhsatiyesi verilir.*

*Eksik veya yanlış olduğu takdirde; müracaat tarihinden itibaren on beş gün içinde müracaatçıya ilgili bütün eksik ve yanlışları yazı ile bildirilir. Eksik ve yanlışlar giderildikten sonra yapılacak müracaattan itibaren en geç on beş gün içinde yapı ruhsatiyesi verilir."*

62 **KALABALIK**: s. 394; **ERGEN,** Cafer/**BÖKE,** Veli: Kaçak Yapı, Ankara, 2005, s. 113.

m. 21/2'de belirtilmiştir. Burada zıddıyla yorumlama kuralı aracılığıyla; yapının brüt alanını artıran ve niteliğini değiştiren durumlarda verilecek ruhsatın resim, vergi ve harca tabi olduğu sonucuna varılır. Ayrıca, İK m. 29/1'e göre, yapı ruhsatiyesi alındıktan itibaren iki yıl içerisinde yapının inşasına başlanmalıdır. Şayet bu süre geçirilirse tekrar yapı ruhsatı alınmalıdır. Aksi halde, bu durumda yapı, kaçak yapı olarak nitelendirilir[63].

İK'da ruhsat alınması zorunlu olan hususlar düzenlediği gibi, ruhsat alınmasını gerektirmeyen bazı önemsiz nitelikteki değişiklikler için yapı ruhsatiyesinin alınmasına gerek olmadığı da ayrıca düzenlenmiştir (İK m. 21/3):*"derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir."*

İK, ruhsat alınması için gerekli makamları, bazı istisnalar dışında[64], belediye ve valilikler olarak belirlemiştir. Ayrıca belediye ve valilikler, mahallin ve çevrenin özelliklerine göre dış cephe, boya ve kaplamaları ile çatının malzemesini ve rengini dahi tayin etmede yetkili kılınmışlardır.

Konu ile ilgisi ve hukuki boyutuyla tartışılması gereken konulardan bir tanesi İK m. 21'in son fıkrasında geçen "*Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan yapılar da bu hükme tabidir*." şeklindeki düzenlemedir. Burada tartışma konusu olan konu, öncelikle mezkûr cümlede geçen "*bu hükme*" ibaresinin İK m. 24'ün tamamını mı yoksa salt dördüncü fıkrayı mı ifade ettiği hususudur. Bu tartışma konusu, kanaatimizce genel hukuk ilkelerinden olan "*geçmişe yürümezlik*" ilkesinin içeriği belirsiz bir duruma uygulanmasına sebep verme ihtimalinden dolayı önemlidir. Bu durumun hukuki güvenliği zedeleyeceği izahtan varestedir. Zira, "*bu hükme*" ibaresi İK m. 24'ün salt dördüncü fıkraya atıfta bulunması ihtimalinde, belediye ve valiliklere verilen mahallin ve çevrenin özelliklerine göre dış cephe, boya ve kaplamaları ile çatının malzemesini ve rengini dahi tayin etme yetkisinin daha önce yapılmış binalara da sirayet edeceği sonucunu doğurur. Ancak, "*bu hükme*" ibaresi tüm bir

---

[63] **ARISOY,** Mine: "*5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Terazi Hukuk Dergisi, Eylül, 2007, S. 13, (s. 87-105), s. 90.

[64] İK m. 26'ya göre; kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak ve yaptırılacak yapılara devletin güvenlik ve emniyeti ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin harekât ve savunması bakımından gizlilik arz eden yapılar için alınacak ruhsatlarda İK m. 22'deki şekil şartlarına uyulmasına gerek yoktur. Bunların ruhsatlarının nasıl ve hangi makamlardan alınacağı ise yine İK m. 26'da açıkça belirtilmiştir.

şekilde İK m. 24'e atıfta bulunuyorsa geriye yürümeme genel ilkesinin alanı iyice genişletilmiş olunacaktır. Bu şekilde bir belirsizliğin olması yukarıda da belirttiğimiz üzere hukuki güvenlik ilkesine aykırılık arz etmektedir. Şayet, kanun koyucu bu ibareyi maddenin tümüne şamil etmek isteseydi, bu durumda İK m. 24'e bir fıkra daha eklenmesi gerekirdi. Bu durum da başlıbaşına bir fıkra özelliği göstereceğinden dolayı tüm maddeye şamil olacaktı. Kanaatimizce, tartışma konusu olan ibare sadece İK m. 24'ün dördüncü fıkrası açısından uygulanmalıdır.

### 1.7. Yapı Kullanma İzni Kavramı

Yapı kullanma izni doktrinde ve uygulamada; oturma izni, iskân raporu, ikametgâh ruhsatı gibi farklı kavramlarla ifade edilmektedir[65]. Yapı kullanma izni genel olarak tamamı yahut da bir kısmı biten yapılar için alınan ve yapının tamamını ya da bir kısmını kullanmayı kapsayan bir izin türüdür. Ancak doktrinde yapı kullanma izninin "*yapının tamamlanmasından sonra yapının kullanıma uygun olunmasının tetkikinin ardından verilen belgedir*"[66] şeklinde tanımı yapılmıştır. Danıştay da bir kararında yapı kullanma iznini; "*işyeri olarak kullanılacak yapının ruhsat ve projesine, bir başka deyişle fenne uygun olduğunu can ve mal güvenliği yönünden kullanılmasında bir sakınca olmadığını gösteren ve uzman kişilerce yapının İmar Kanunu'na uygunluğunu sağlayan bir belgedir*"[67] şeklinde tanımlamıştır.

İK m. 30'da yapı kullanma izninin alınmasının mecburi olduğu belirtilmiştir[68]. Bu izin bir dilekçe ile, ilgili belediye ve valilikten alınacaktır. Dilekçede yapının yeri, yapı izninin tarih ve numarası ile yapının tamamı için mi yoksa bir kısmı için mi yapı kullanma izninin istendiği gibi hususlar belirtilir. İzin için başvurulduktan sonra ilgili belediye ve valilik yapının ruhsat ve eklerine uygun olduğuna ve kullanılmasında fen bakımından bir aykırılık olmadığına dair bir tespitte bulunmalıdır. Yapılacak olan bu tespit otuz gün içerisinde neticelenmelidir. Aksi halde, yapı kullanma izni istenilen yapıya yahut yapının bir kısmına izin verilmiş sayılır. Verilecek olan yapı kullanma izni mal sahibini kanuna, ruhsat ve

---

65 **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 255.

66 **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 296.

67 Danıştay 10. D., E. 2000/3789, K. 2002/4019, K. T. 22.10.2002 (https://www.kazanci.com s.e.t. 28.10.2018).

68 İK m. 30: "*Yapı tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığı takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için inşaat ruhsatını veren belediye, valilik bürolarından; 27'nci maddeye göre ruhsata tabi olmayan yapıların tamamen veya kısmen kullanılabilmesi için ise ilgili belediye ve valilikten izin alınması mecburidir*."

eklerine riayetsizlikten doğacak mesuliyetten kurtarmayacağı gibi her türlü vergi, resim ve harç ödeme yükümünden de kurtarmaz.

İK m. 31'e göre kullanma izninin verildiği tarih, inşaatın bittiği gündür. Buna göre, yapı kullanma izni inşaat bitmeden istenilecek veya verilecek bir şey değildir. Yapı kullanma izninin alınmamış olmasına bağlanan bazı durumlar vardır. Maddeye göre, yapı kullanma izni alınmamış yapılara yapı izni alınana kadar elektrik, su ve kanalizasyon hizmetlerinden ve tesislerinden faydalanma imkânı sağlanmayacaktır. Yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznini birbirinden ayıran en temel özellik de kanaatimizce budur. Yani yapı ruhsatı, inşaat başlamadan önce istenilen ve inşaatın başlamasının mevzuata uygunluğunu teyit eden bir belge iken; yapı kullanma izni, yapının mevzuata uygun olarak bitirildiğini ve yapının kullanılmasında bir sıkıntı olmadığını gösteren bir belgedir.

Yapı kullanma izninin kapsamında yapının hangi amaçla kullanılacağı da belirtilir. Şayet yapı kullanma izni konut olarak kullanılmak üzere alınmışsa, bu yapı işyeri olarak kullanılamayacaktır[69].

### 1.8. İmar Mevzuatına Aykırı Yapı Kavramı

İmar mevzuatına aykırı yapıdan kastedilen, genel olarak, İK'ya aykırı yapılaşmalardır. Kanunda yer alan sıralamada öncelikle ruhsata aykırı yapıdan yetkililerin nasıl haberdar olduğu açıklanmıştır. Ruhsata aykırı yapı iki şekilde tespit edilir. İlk olarak ilgili idare veya fenni mesulce tespit edilmesi; ikinci olarak ise, ihbar veya herhangi bir şekilde imara aykırı yapı olduğunun belediye ve valiliklerce tespit edilmesidir. Bu şekilde, imara aykırı yapı olduğunun tespit edilmesi durumunda yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur (İK m. 32/1). Durdurma kararının tebliği yapıya asılan yapı tatil zaptıyla olur. Yapı tatil zaptının bir nüshası da muhtara bırakılır (İK m. 32/2). Bu şekilde, mühürlenmiş olan yapının sahibi en geç bir ay içerisinde yapıyı ruhsata uygun hale getirerek yahut salt ruhsat alınmadığından dolayı imara aykırılık olduğundan mühürlenmişse ruhsat alarak, belediye ve valilikten mührün kaldırılmasını isteyebilir (İK m. 32/3). Şayet, belediye ve valilik mührün kaldırılmasını uygun görürse mühür kaldırılır ve inşaata devam edilir (İK m. 32/4). Ancak, belediye ve valilik imar mevzuatına aykırılığın devam ettiği ve bunun giderilmediği tespitini

[69] **ERGEN/BÖKE**: s. 261.

yaparsa ruhsat iptal edilir ve inşaat, belediye encümeni ve il idare kurulu kararını müteakip, belediye ve valilikçe yıktırılıp masrafı yapı sahibinden tahsil edilir (İK m. 32/5).

### 1.9. Bina Kavramı

İK'nın tanımlar başlıklı 5. maddesinde birçok tanıma yer verildiği gibi bina tanımına da yer verilmiş olup bina, "*kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır*" şeklinde tanımlanmaktadır.

Tanımdan anlaşıldığı üzere, binanın bağımsız olarak kendi başına kullanılabilmesi bina kavramı için ayırt edici bir özelliktir. Ceza hukuku kapsamında bina, "*yerin üstünde veya altında inşa edilebilen, çevresi ve üst tarafı kapalı, insanların girmeleri mümkün olan, eşyaların korunması için elverişli ve girişi izne bağlı yapılardır.*"[70]. Bu tanımda "*girişi izne bağlı yapı ibaresi*" kanaatimizce yerinde olmamıştır. Zira girişi izne tabi olmasa bile tanımdaki diğer hususları sağlayan yapının bina olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. İK teknik terimleri açıklama hususunda temel kaynaktır. İK m. 5'e göre de bir binada olması gereken hususlar ifade edilirken girişinin izne bağlı olması şartı aranmamıştır. Dolayısıyla doktrinde yapılan bu tanımlamadan "*girişi izne bağlı yapı*" ibaresi çıkarılmalıdır. Doktrinde yapı olarak nitelendirilen ancak bina olarak nitelendirilmeyen bazı örneklere yer verilmiştir. Buna göre kuyu, su kanalları, ırmak kenarına yapılan iskeleler ve yollar bina kavramı içerisinde değerlendirilmemektedir[71].

### 1.10. Şantiye Kavramı

TCK m. 184/2'de yer alan suçun fiil unsuru, "*ruhsatsız olarak başlanan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon hattı bağlanmasına müsaade etme*" şeklindedir. Söz konusu suçun fiil unsurunu anlayabilmek adına, şantiyenin neyi ifade ettiğini açıklığa kavuşturmak gerekir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkartılan "*Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği*"nin 35. maddesinde de şantiyenin tanımı, "*Lüzum ve ihtiyaca göre inşaatın devamı süresinde kullanılıp yıkılmak üzere yapılmış binalardır.*" şeklinde

---

[70] **CENTEL,** Nur/ **ZAFER,** Hamide/ **ÇAKMUT,** Özlem**:** Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2016, s. 300.

[71] **KARASU,** Mithat Arman/**ALTIPARMAK,** Cüneyd: "*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)*", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 9, (s. 43-74), 2013, s. 47.

yapılmıştır. Görüldüğü üzere, bina ya da yapıların yapılış aşamasında çeşitli ihtiyaçları gidermek için yapılan geçici yapılar şantiye binası olarak nitelendirilmektedir. Şantiyelerin yapılış amacı, genel olarak, eşya ve malzemeleri koymak ya da inşaatta çalışan işçilerin barınmasını sağlamaktadır[72]. Danıştay da bir kararında şantiye binasını, "*Buna göre, şantiye binasının ruhsat alınarak yapısına başlanılan esas binanın bitmesinden sonra ve yapı kullanma izni verilmesinden önce yıkılmak üzere esas binanın yapımı için gerekli olan nitelikte ve büyüklükte inşa edilen ve ruhsata tabi bulunmayan, geçici bir yapı ...*"[73] şeklinde tanımlamaktadır. Ancak dikkat edilmelidir ki, Danıştay'ın bu kararında ve doktrindeki diğer tanımlamalarda "*şantiye*"nin değil, "*şantiye binası*"nın tanımı yapılmaktadır. TCK m. 184/2'de geçen kavram ise "*şantiye*" kavramıdır; "*şantiye binası*" değildir. Kanaatimizce, "*şantiye*" ile "*şantiye binası*" kavramları arasındaki farkı ortaya koymak suçun kapsamını belirlemek açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Nitekim, TCK m. 184/2'de geçen kavram "*şantiye*" olduğundan, bizim açımızdan "*şantiye binası*"nın değil, "*şantiye*"nin tanımı önem arz etmektedir. Şantiye kelimesi sözlükte; "*inşaat alanı, bir yapının hazırlandığı ve üzerinde kurulduğu alan, yapı gereçlerinin, gerektikçe işlenmek üzere, yığılıp korunduğu yer, yapılmakta olan ev, fabrika, baraj gibi her türlü yapı ve gemi tezgâhı*"[74] anlamlarına gelmektedir. Bir başka tanıma göre ise şantiyeler, "*inşaatın yapıldığı ve inşaat malzemelerinin bulunduğu yerdir.*"[75]. Görüldüğü üzere, "*şantiye binası*" ve "*şantiye*" kavramları farklı anlamlara gelmektedir. Sonuç olarak, TCK m. 184/2 hükmü ele alınırken "*şantiye*" tanımı çerçevesinde açıklamalar yapılacaktır.

### 1.11. Sınai Faaliyet Kavramı

İmar kirliliğine neden olma suçunda geçen kavramlardan bir diğeri sınai faaliyet kavramıdır. TCK'da doğrudan "*sınai faaliyet*" şeklinde geçen kavramın tanımı 6948 sayılı "*Sanayi Sicili Kanunu*"nun birinci maddesinde "*sanayi işleri*" şeklinde ifade edilmektedir: "*Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkibini makina, cihaz, tezgâh, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler Sanayi İşletmesi ve buralarda yapılan işler sanayi işleri sayılır.*

---

72 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296.; **KALABALIK**: s. 387.

73 Danıştay 6. D., E. 1996/1411, K. 1997/1423 ve K.T. 18.03.1997 (https://www.kazanci.com s.e.t. 05.04.2019).

74 https://www.insaatsantiye.com/santiye-nedir/ s.e.t. 05.04.2019.

75 https://www.gninsaat.com.tr/santiye-nedir s.e.t. 05.04.2019.

*Devamlı ve seri halinde tamirat yapan müesseselerle elektrik veya sair enerji istihsal eden santraller, gemi inşaatı gibi büyük inşaat yerleri de bu madde şümulüne girer.*

*El ve ev sanatları ile küçük tamirhaneler bu kanuna tabi değildir. Ancak bunlardan teşkilât, imal ve istihsal ettiği madde nevi ve miktarı bakımından bu kanuna tabi olacakları İktisat ve Ticaret Vekâleti tâyin ve ilân edebilir*."[76]

---

[76] Sanayi Sicil Kanunu'nda sanayi işlerinin tanımlanmasının yanı sıra Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı tarafından çıkarılan *"Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere Yönelik Yönetmelik"*in 4. maddesinde sanayiden sayılan işler tek tek sayılmaktadır: *"Hammadde, yarı mamul ve mamul ürünlerin işlenmesi, temizlenmesi, şeklinin değiştirilmesi, süslenmesi, satış için hazırlanması işleri, yardımcı ve tamamlayıcı işler dahil her türlü madenleri ve endüstriyel hammaddeleri arama ve topraktan çıkarma işleri, madencilikten bağımsız maden ve cüruf ayıklama ve temizleme işleri,* mermer gibi kesilip parlatılabilen taş *ocaklarında yapılan işler, taş çıkarma, kırma, kesme işleri dahil taş, kil, kum ve kireç ocaklarında yapılan işler, kaya tuzu üretimi ile deniz ve göllerden tuz üretimi işleri, petrol ve doğalgaz arama işleri, petrol ve doğalgaz kuyularının açılması işleri, petrol ve doğalgaz kuyularının ve tabakalarının veya bitümlü kumların işletilmesi işleri, petrol ve doğalgazın boru hatları ve karayolu ile taşınması işleri, petrol ürünlerinin sıvılaştırılmış petrol gazı (SPG) dahil depolanması, taşınması, dolum ve dağıtımı (akaryakıt ve SPG istasyonları dahil) işleri, her türlü canlı hayvanın kesilmesi, et ve et ürünlerinin üretilmesi işleri, süt ve süt ürünlerinin üretilmesi işleri, meyve ve sebze işlenmesi, konserveciliği, kurutmacılığı, sirke, turşu, salça, reçel, marmelat, meyve ve sebze suları imali işleri, konserve, füme, salamura, marina gibi balık ve diğer su ürünlerinin temizlenmesi, paketlenmesi, dondurulması ve işlenmesi işleri, gıda maddelerinin temizlenmesi, ayıklanması ve öğütülmesi işleri, yem sanayi işleri, fırıncılık, pastacılık, bisküvi ve diğer hamur işleri, makarna, şehriye ve benzeri yiyecek maddeleri imali işleri, yemek fabrikalarındaki üretim işleri, şeker sanayi işleri, kakao ve çikolata imali işleri, nişasta, dekstrin ve glikoz imali işleri, şekerlemeler ve diğer şekerli maddeler ile sakız imali işleri, çay sanayi işleri, çeşitli kuru yemişlerin hazırlanması işleri, Buz fabrikalarındaki işler, soğuk hava tesislerindeki işler, bitkisel yağların tasfiyesi ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri, başka yerde tasnif edilmemiş gıda maddelerinin imali ve çeşitli işlemlere tabi tutulması işleri, alkollü içkiler imali işleri, su, maden suyu ve soda dahil alkolsüz içki imali işleri, tütün ve tütün ürünleri sanayinde yapılan işler, çırçır fabrikaları işleri, her çeşit iplik imali, dokuma sanayi, iplik büküm ve sarım işleri, apre, boya, yazma ve basmacılık işleri, halı ve kilim sanayi işleri, örme sanayi işleri, ip, halat, sicim ve benzerleri sanayi işleri, her çeşit ayakkabı imalatı işleri, giyecek ve tuhafiye eşyası imalatı işleri, mensucattan hazır eşya imalatı işleri, ağacın mekanik işlenmesi işleri, ağaç, saz ve mantardan eşya imalatı işleri, her çeşit malzeme ile yapılan mobilya sanayi işleri, döşemecilik işleri, kâğıt hamuru, kâğıt ve mukavva imalatı işleri, kâğıt hamurundan kâğıt ve mukavvadan eşya imali işleri, basımevlerinde yapılan işler, matbaacılık, yayıncılık ve bunlarla ilgili sanayi işleri, ciltçilik, klişecilik ve diğer baskı işleri, deri işleme sanayi işleri, kürk işleme ve boyama sanayi işleri, kauçuk sanayi işleri, sanayide kullanılan esas kimya maddeleri ve suni gübreler imali işleri, tenvir fişekleri, çocuk tabanca mantarı imalatı işleri, mühimmat ve patlayıcı maddeler imalatı ve depolama işleri, tuzlar, asitler, bazlar ve alkoller gibi kimyasal maddelerin imali işleri, suni ipek ve diğer sentetik elyaf ile plastik maddelerin imali işleri, sınai bitkisel ve hayvansal yağların üretimi işleri, boya, vernik, cila, çözücü ve yapıştırıcı imali işleri, başka yerde tasnif edilmemiş kimyasal maddelerin imalatı işleri, petrol ve kömürden elde edilen muhtelif ürünlerin imali işleri, pişmiş topraktan inşaat malzemesi imalatı işleri, cam sanayi işleri, porselen, fayans ve seramik sanayi işleri, çimento ve hazır beton sanayi işleri, çimento ve betondan eşya ve inşaat malzemesi imalatı işleri, alçı taşı ocaklarından ayrı olarak işletilen alçı tozu ve alçıdan eşya imali işleri, taş ocaklarından ayrı olarak işletilen kireç ocakları ve kireç imali işleri, taş ve grafitten eşya imali işleri, asbest üretimi ve asbestli malzeme imali işleri, zımpara taşı ve kâğıdı imali işleri,* demir, çelik ve *diğer metallerin imalat sanayi işleri, metal dışı maddelerin imalatı işleri, metalden mamul eşya sanayi işleri, metaller dışındaki maddelerden diğer imalat işleri,* makine imalatı ve tamiratı işleri, *deniz nakil vasıtalarının inşası, tamiratı, sökümü ve batıkların çıkarılması işleri, demiryolu nakil vasıtaları ve malzemesi imali ve tamiratı işleri, motorlu araçlar imalatı ve tamiratı işleri, motosiklet ve bisiklet imalatı işleri, hava taşıtları imal ve tamiratı işleri ile havaalanlarındaki bakım, onarım, ikmal ve benzeri teknik destek hizmetleri, taşımacılıkta kullanılan diğer araç ve malzemelerin imalatı işleri, mesleki, fenni ve hassas aletlerin imali ve tamiratı işleri, fotoğraf makineleri, optik alet ve malzemesi imalatı işleri, saat imalatı işleri, mücevherat ve kuyumculuk imalat işleri, müzik aletleri imalatı işleri, başka yerde tasnif edilmemiş imalata yönelik diğer işler, yer üstü ve yer altında, su üstü ve su altında yapılan bina, set, baraj, yol, demiryolu, havai hat, tünel, metro, köprü, çelik yapı*

Sınai faaliyetin tanımı sözlükte ise şu şekilde geçmektedir:

"*Madenler, toprak ürünleri ve hayvansal ürünler gibi hammaddeleri, makine, işgücü ve diğer araçlardan yararlanılarak insan gereksinimlerini karşılayacak ürün durumuna getirmek amacıyla yapılan çalışmalardır.*"[77].

### 1.12. Belediye Sınırı, Mücavir Alan ve Özel İmar Rejimine Tabi Alan Kavramları

İmar kirliliğine neden olma suçunun düzenlenmiş olduğu TCK m. 184'te üç ayrı suç bulunmaktadır. Düzenlemede, madde hükümlerinin, kural olarak, belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak dördüncü fıkrada belirtildiği üzere, üçüncü fıkrada belirtilen durumlar bu kuraldan hariç tutulmuştur. Yani yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet inşasına başlayan kişinin işlemiş olduğu fiilden dolayı bir alan sınırlaması getirilmemiştir. Özetle, yapı kullanma izni alınmayan binalarda yapılan sınai faaliyetin belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerlerde olması şartı aranmayacak, bu yerlerde olmasa dahi suç işlenmiş sayılacaktır.

Maddenin ilk iki fıkrasında belirtilen hallerde suçun işlenebileceği alanlar belirtilerek suçun işlenme alanı sınırlandırılmıştır. İşte bu alanların neler olduğu, kapsamının hangi boyutta olduğu suçun oluşması bakımından önem arz eden bir konudur. Bundan dolayı, bu kavramları tek tek açıklamakta yarar görmekteyiz.

#### 1.12.1. Belediye Sınırı Kavramı

Belediye sınırı kavramı, 5393 sayılı "*Belediye Kanunu*"nun 5. maddesinde düzenlenmektedir:

---

*ve montajı, iskele, liman, dalgakıran, kanalizasyon, lağım, kuyu, kanal, duvar ve benzeri inşaat, onarım, düzeltme, değiştirme, söküm ve yıkım işleri ve bunlara yardımcı her türlü endüstriyel yapım işleri, her türlü prefabrik yapı elemanlarının üretimi ve işleri, sondaj, toprak kazı, yarma ve doldurma işleri, elektrik, sıhhi tesisat ve kalorifer-gaz tesisatı kurma işleri, dülgerlik, marangozluk, sıva, badana ve boya işleri, bu işlerde kullanılan sabit ve hareketli makine ve tesislerin kullanılması gibi işler, bataklık kurutma, göl ve akarsu ıslah işleri, telefon, telgraf, telsiz, radyo ve televizyon kurma işleri, tarım ve orman işyeri ve işletmelerindeki yapı işleri, elektrik ve her çeşit muharrik kuvvetleri elde etme, değiştirme, taşıma, kurma ve dağıtma işleri, havagazı üretimi, havagazı ve doğalgazın dağıtım işleri, ısıtma ve enerji maksadıyla buhar üretim ve dağıtım işleri, suların toplanma, tasfiye, tevzii, arıtım ve su şebekelerinin işletilmesi ve aynı işletme tarafından yapılan bakım ve tamir işleri, çöp ve kanalizasyon hizmetleri işleri, hammadde, yarı ve tam mamul ürünlerin istasyon, antrepo, iskele, liman, havaalanı, hipermarketler, serbest bölgeler ve özel gümrükleme sahaları ve benzeri yerlerde her türlü yükleme, boşaltma ve depolanması işleri, bitki koruma ürünü veya teknik madde üretim tesislerinde yapılan işler, radyoaktif maddelerle yapılan işler ile elektromanyetik ortamda yapılan işler."*

[77] **BAYDEMİR,** Mehmet: Ansiklopedik Emlak, Finans, Hukuk Sözlüğü, Anıl Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 70.

*"Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir:*

*a) Eskiden beri o yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır.*

*b) Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.*

*c) Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kâğıdına şerh konulur.*

*d) Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kâğıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir."*

Belediye sınırı oluşturulurken, eskiden beri o yerleşim alanına ait sayılan doğal oluşumlar belediye sınırı içine alınır. Belediye sınırını esasında sabit noktalardan geçirmek gerekmektedir. Ancak bu mümkün değilse, sınır düz olarak çizilip işaretlerle belirtilir.

### 1.12.2. Mücavir Alan Kavramı

Mücavir alanın sınırının ne olduğunun tespiti, üst başlık altında açıkladığımız gerekçelerden dolayı önemlidir. Maddede belirtilen üç ayrı suç tipinden ikisi belediye ve özel imar rejimine tabi alanlarda işlenirken, diğeri bu sınırlandırmaya tabi değildir. Mücavir alanların bu sınırlandırmanın içerisinde yer alıp almayacağı mücavir alanın tanımından anlaşılmaktadır. İK'nın tanımlar başlıklı beşinci maddesinde mücavir alanlar; imar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altında olan alanlar olarak tanımlanmıştır. Mücavir alanların bu şekilde belediyeye bağlı olmasının ardında yatan bir politika vardır. Bu politika, belediyeye bağlı olan beldenin turizm ya da beldede var olan doğal kaynakların etkili ve etkin bir şekilde kullanılabilmesinin amaçlanmasıdır. Sonuç olarak, aslında sınırlı bir alanda işlenebilen TCK m. 184'ün ilk iki fıkrası bakımından mücavir alanlar da doktrinde bu sınırlı alanlar kapsamında değerlendirilmektedir[78]. Ancak doktrinde var olan bir başka görüşe göre[79], her ne kadar mücavir alanlar, İK'da belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altında olan

[78] **KALABALIK**: s. 140.

[79] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 658.

alanlar olarak tanımlansa da TCK m. 184/4'te belirtilen belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerlerin dışında kalmaktadır. Bundan dolayı bu görüşe göre, mücavir alan sınırları içerisinde TCK m. 184'ün 1, 2 ve 5. fıkra hükümleri uygulanmayacaktır. Bizim kanaatimiz de bu yönde olup madde metninde mücavir alanlarla ilgili açık bir ifade olmadığından TCK m. 184'ün 1, 2 ve 5. fıkra hükümlerinin mücavir alanlarda uygulanamayacağını ifade etmeliyiz.

İK m. 5'te mücavir alanların belediyenin kontrol ve mesuliyeti altında olduğu düzenlendikten sonra, Kanun'un son kısımlarına doğru mücavir alan ile ilişkili olarak ayrı bir madde yer almaktadır. "*Mücavir alan*" başlıklı 45. maddede[80], mücavir alan sınırlarının belediye meclisi ve il idare kurulu kararına istinaden vilayetlerce Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderileceği ve Bakanlığın da bunları inceledikten sonra aynen veya değiştirerek onaylamaya veya değiştirmek üzere iadeye yetkili olduğu düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, İK m. 45/1'de mücavir alan sınırlarını belirlemeye ve incelemeye yetkili olan makamlar düzenlenmiştir. M. 45/2'de, m. 45/1'e göre belirlenmiş olan mücavir alan sınırının m. 45/1'deki usule göre değiştirileceği belirtilmiştir. Yine, m. 45/2'de mücavir alanın ilgili belediye sınırına bitişik olmasının gerekmediği ve köylerin de mücavir alan sınırına dahil olabilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir.

### 1.12.3. Özel İmar Rejimine Tabi Alan Kavramı

İK'da özel imar rejimine tabi alanlar açıklanmamıştır. Ancak TCK'nın 184. maddesinin gerekçesinde, özel imar rejimine tabi alanlarla ilgili bir örnek verilmiştir, ki bu da organize sanayi bölgeleridir. Organize sanayi bölgeleri dışında bir yerin özel imar rejimine tabi olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmalıdır[81]. Ancak doktrinde bir görüşe göre, bazı kanunlar kapsamında kalan yerler de özel imar rejimine tabi yerler arasındadır[82]. Bu kanunlar ismen şöyledir: *"Turizmi Teşvik Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, Serbest Bölgeler Kanunu, Endüstri Bölgeleri Kanunu, Teknoloji*

---

[80] İK m. 45: "*Mücavir alan sınırları belediye meclisi ve il idare kurulu kararına dayanarak vilayetlerce Bakanlığa gönderilir. Bakanlık bunları inceleyerek aynen veya değiştirerek tasdik etmeye veya değiştirilmek üzere iadeye yetkilidir Mücavir alanın ilgili belediye sınırına bitişik olması gerekmez. Ayrıca, bu alanlar köyleri de ihtiva edebilir. Mücavir alandan çıkarılma da aynı usule tabidir. Bakanlık gerekli gördüğü hallerde mücavir alana alma ve çıkarma hususunda resen karar verebilir*."

[81] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 658.

[82] **SÜTÇÜ,** Nezih: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili",* Legal Hukuk Dergisi, Mart 2005, S. 27, (s. 979-995), s. 983.

*Geliştirme Bölgeleri Kanunu, Kıyı Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu".* Ayrıca yine bu görüşe göre mevzi imar planı[83] kapsamındaki yerler de özel imar rejimine tabi alanlardan sayılmalı ve 184'üncü maddenin 3'üncü fıkrası haricindeki hükümleri mevzi imar planına dahil yerlerde uygulanmalıdır[84].

### 1.13. Yapı Kayıt Belgesi ve Yapı Kayıt Bedeli Kavramı

Yapı kayıt belgesi, 3194 sayılı İmar Kanunu'na 11.05.2018 tarihinde 7143 sayılı Kanunla eklenen Geçici Madde 16 ile getirilen imar barışı düzenlemesinden yararlanmak isteyen kişilerin alabileceği bir belgedir. Yapı kayıt belgesinin tanımı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından "*Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar*"da açıklanmıştır. Buna göre yapı kayıt belgesi: "*yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni bulunmayan yapılarda yapının tamamı için yapı kullanma izni bulunan yapılarda ise ruhsat ve eklerine aykırılık hangi bağımsız bölümde/bölümlerde yapılmış ise o bağımsız bölümler için ayrı ayrı veya yapının tamamı tek bir malike ait ise ve aykırılık bütün bağımsız bölümlerde yapılmış ise yapının tamamı için düzenlenen*" bir belgedir.

Yapı kayıt bedeli de yine aynı usul ve esaslarda açıklanmış olup şu şekildedir: "*Yapı Kayıt Bedeli; yapının bulunduğu arsanın emlak vergi değeri ile binanın toplam yapı alanı dikkate alınarak hesaplanacak yapı yaklaşık maliyet bedelinin toplamı üzerinden, yapının konut veya ticaret olarak tek kullanımlı veya karma kullanımlı olup olmadığı da gözetilerek ve karma kullanımlı yapılarda konut ve ticari olarak kullanılan alanların arsa oranları ayrı ayrı dikkate alınarak konutlarda yüzde üç, ticari kullanımlarda yüzde beş katsayısı ile çarpılması suretiyle belirlenen*" bedeldir.

## 2. TARİHÇE

Ülkemizde imar kirliliğine neden olma suçunun temel kaynaklarından birisi olan imar hukukunun gelişiminden önce çevre hakkının gelişimine değinmek gerekmektedir. İmar kirliliğine neden olma suçu esasında "*çevre hakkını*" yakından ilgilendirmektedir. Zira imar kirliliğine neden olma suçlarının işlenmesiyle çevre hakkı da ihlal edilmektedir. Zaten bu

---

[83] Mevzi imar planının tanımı, 02/11/1985 tarih ve 18916 sayılı "*Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik*"in 5. maddesinde yapılmış olup şu şekildedir: *"Mevcut planların yerleşmiş nüfusa yetersiz kalması veya yeni yerleşim alanlarının kullanıma açılması gereğinin ve sınırlarının ilgili idarece belirlenmesi halinde, bu Yönetmeliğin plan yapım kurallarına uyulmak üzere yapımı mümkün olan, yürürlükteki her tür ve ölçekteki plan sınırları dışında, planla bütünleşmeyen konumdaki, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayan, raporuyla bir bütün olan imar planıdır."*

[84] **SÜTÇÜ:** s.983.

suç çevreye karşı işlenen suç olduğundan dolayı TCK'nın çevreye karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Bu kapsamda, öncelikle çevre hakkının tarihçesine kısaca değinmek gerekmektedir.

Çevre hakkının uluslararası bildirilerde yer alması çok geç sayılabilecek bir tarihte olmuştur. Nitekim, çevre hakkı ilk kez 1972 yılında Stockholm'de gerçekleştirilen "*Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı*" sonucu kabul edilen bildiri metninde yer almıştır[85]. Bu bildiri metnindeki "*kişinin kendisine onurlu ve esenlikli bir yaşam sürmesine imkân veren bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve tatmin edici yaşam koşullarına sahip olması*" ifadesiyle çevre hakkı ilk kez uluslararası bir metinde yer almıştır. Bu ilkten sonra uluslararası ya da bölgesel çapta çıkarılan birçok insan hakları belgesinde çevre hakkına yer verilmiştir[86].

Çevre hakkının ceza hukuku yolu ile korunması günümüzde yeni ortaya çıkan bir durumdur[87]. Bundan önce çevre hakkının korunması idare hukuku ve özel hukuk yoluyla sağlanmaya çalışılmıştır[88]. Ancak zaman içinde çevreye verilen zararların devasa boyutlara ulaşması ve özellikle de idare hukuku yoluyla çevrenin korunması adına uygulanması gereken yaptırımların uygulanmaması durumu, çevrenin başka bir kanalla korunması hususunu düşündürtmüştür[89].

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (AİHS) çevrenin korunmasına dair doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun temel sebeplerinden birisi, sözleşmenin yapıldığı dönemin içinde bulunduğu koşullar itibari ile kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün korunmasının daha çok önem arz etmesidir. Sonuç olarak, çevre ile ilgili doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak çevre ile ilgili doğrudan bir düzenleme olmasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önüne gelen davalarda, çevre hakkına yönelik ihlalleri diğer haklar aracılığıyla korumaya çalışmıştır[90].

Avrupa Birliği'nde (AB) çevrenin korunmasına yönelik başlıca çalışmalar ilk etapta, çevrenin özel hukuk yoluyla korunması şeklinde olmuştur. Bu kapsamda, 17 Mart 1993

---

85 **KILIÇ,** Selim: *"Uluslararası Çevre Hukukunun Gelişimi Üzerine Bir İnceleme"*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 2, S. 2, 2001, (s. 131-149), s. 133.

86 **DUYMAZ,** Erkan: *"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Çevrenin Korunmasına Katkısı"*, İstanbul Üniversitesi, SBF Dergisi, S. 47, 2012, (s. 121-160), s. 122.

87 **TOROSLU**: Ceza Hukuku ve Çevre, s. 9.

88 **TURGUT,** Nükhet: Çevre Politikası ve Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009, s. 613.

89 **TURGUT**: Çevre Politikası, s. 614.

90 **DUYMAZ**: s. 122.

tarihinde Avrupa Komisyonunda çevrenin korunmasına yönelik adımlar atılmıştır. Komisyonda alınan kararlardan en önemlisi çevreye verilen zararlarda kusursuz sorumluluğun belirleneceğine yöneliktir. Zira çevreye verilen zararların çok kapsamlı ve karmaşık olmasından dolayı her olayda kusuru tespit etmek ve kusurun varlığına dair delilleri ortaya koymak mümkün olmayabilmektedir. Bundan dolayı çevreye verilen zararlarda kusursuz sorumluluk ilkesi benimsenmiştir[91]. Komisyonda alınan bu karara paralel olarak 2872 sayılı "*Çevre Kanunu*"nun (ÇK) 28/1 maddesinde kusursuz sorumluluk ilkesi düzenlenmiştir[92]. Buna göre; "*Çevreyi kirletenler ve çevreye zarar verenler sebep oldukları kirlenme ve bozulmadan doğan zararlardan dolayı kusur şartı aranmaksızın sorumludurlar*." Görüldüğü üzere AB hukukunda ilk etapta atılan adımlar özel hukuk alanında olmuştur. Fakat özel hukuktaki kusursuz sorumluluk ilkesi gibi bir ilke ile kusur olmasa dahi çevre zararına sebep olan kişilerin tazminat sorumluluğu doğsa da böyle bir durum ceza hukuku temel ilkelerine ters düşmektedir. Zira ceza hukukunda konu ile ilgili en temel ilke "*kusursuz ceza olmaz (nulla poena sine culpa)*" ilkesidir. Özel hukukta kusursuz sorumluluk kabul edilse de ceza hukukunda bu kabul edilemez. AB hukukunda çevreye verilen zararlar ilk etapta tazminatlar ile telafi edilmeye çalışılmıştır. Daha sonraki aşamalarda ceza hukuku yoluyla koruma altına alma düşüncesi hâkim olmuş ve bu durum Türk hukukuna da yansımıştır. Nitekim 27 Ocak 2003 tarihli ve 2003/8/JHA sayılı "*Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Hakkında Yönerge*" AB hukukunda çevrenin ceza hukuku yoluyla korunması gerektiği noktasında atılan en kesin adımlardan biri olmuştur. Bu yönergeye göre; AB'ye üye olan devletler çevreye karşı işlenen suçları ceza kanunlarında düzenleme ve bunları işleyenler hakkında özgürlüğü bağlayıcı cezalar getirme yükümlülüğü altındadırlar[93].

Çevre hakkının tarihçesinden sonra imar kirliliğine neden olma suçunun tarihçesine değinmeliyiz. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde imar hukukuna ilişkin düzenlemelere rastlanmamaktadır[94]. Ancak nizamnamelerde imar hukukuna dair düzenlemeler bulunmasa da Yeniçeri Ocağı'nın Hassa Mimarlar Ocağı adı verilen bir parçası, yapılar üzerinde

---

91 **DUYMAZ**: s. 125.

92 **ŞEN,** Ersan: *"Ceza Hukuku Açısından Avrupa Birliği'nde Çevrenin Korunması",* İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 7, Nisan 1994, (s. 61-65), s. 62.

93 **ERMAN**: s. 187.

94 **YILDIRIM**, Ramazan: *"İmar Hukukuna Aykırı Yapılar Üzerinde İdarenin Yetki ve Yaptırımları"*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 1990, s. 11.

denetim ve kontrol yapmışlardır[95]. İmar hukukuna ilişkin ilk düzenleme 1848 tarihli "*Ebniye Nizamnamesi*"dir[96]. Fakat bu nizamname ülkenin hepsi için değil sadece İstanbul için çıkarılmıştır[97]. Daha sonra çıkartılan 1864 tarihli "*Turuk ve Ebniye Nizamnamesi*" ise tüm ülkeyi kapsayacak şekilde çıkartılmıştır. Bu nizamname 1848 tarihli "*Ebniye Nizamnamesi*"ni de ilga etmiştir[98]. 1882 yılında ise tarihimizdeki ilk "*İmar Kanunu*" olarak kabul edilen "*Ebniye Kanunu*" çıkartılmıştır. Osmanlı döneminde çıkartılan bu kanun ve nizamnameleri takiben cumhuriyet döneminde de imar hukukuna ilişkin gelişmeler olmuştur.

Cumhuriyet döneminde imar hukukuna ilişkin kanunlar şunlardır: "*1933 tarih ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu*", "*1957 tarihli 6786 sayılı İmar Kanunu*" ve "*1984 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu*"[99]. Günümüzde imar hukuku alanında halen kullanılan kanunumuz 3194 sayılı İmar Kanunudur. 3194 sayılı İK'da imar kirliliğine neden olma fiili kabahat olarak düzenlenmiştir. Bu kanununun 32 ve 42. maddelerinde imar kirliliğine neden olanlar hakkında idari yaptırımların uygulanacağı ifade edilmiştir. Ancak 5237 sayılı TCK ile birlikte imar kirliliğine neden olma fiili suç olarak kabul edilmiştir. Suç olarak kabulünden sonra failler hem suç hem de kabahatten sorumlu tutulmayacaklardır. Sadece suçtan sorumlu tutulacaklardır. Bu durum kabahatler kanunu m. 15/3'te, "*Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır*." şeklinde ifade edilmiştir. Ancak suç sayılmayan aykırılıklardan dolayı kabahat yönünden sorumlulukları devam edecektir.

Sonuç itibariyle imar kirliliğine neden olma fiilinin suç olarak kabulü ülkemiz açısından çok yakın bir tarih denilebilecek 2005 yılında çıkartılan 5237 sayılı TCK ile olmuştur.

---

95 **ÖZCAN,** Koray: *"Tanzimat'ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839–1908)"*, Osmanlı Bilimi Araştırmaları VII/2 (2006), (s. 149-180), s. 150.

96 **ERKAN,** Nihal Ekin: *"Ebniye Nizamnamelerinden Şehir Planlama Teorisine Uzanan Yol: İstanbul 'da Şehir Planlama"*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 21, S. 24, Ekim 2012, (s. 1-14), s. 6; **GÖRMEZ,** Kemal: Türkiye'de Çevre Politikaları, Gazi Büro, Ankara, 1991, s. 57.

97 **ERKAN**: s. 8; **YILDIRIM**: s. 11.

98 **YILDIRIM**: s. 12.

99 **YILDIRIM**: s. 13.

## 3. KAYNAKLAR

### 2.1. Genel Olarak

İmar kirliliğine neden olma suçunun temel kaynaklarının ne olduğu hususunda vereceğimiz bilgi esasında imar hukukunun kaynakları hakkında vereceğimiz bilgi ile benzerlik arz edecektir. Zira TCK'da suç olarak düzenlenmiş olan "*imar kirliliğine neden olma*" suçunu imar hukukundan ayrı olarak yahut imar hukuku bağlantısını ortaya koymadan ele almamız düşünülemez. Bundan dolayı imar hukukuna kaynaklık eden birçok kaynak aynı zamanda imar kirliliğine neden olma suçunun da kaynağını oluşturmaktadır. Bu bakış açısından hareketle aşağıda anayasa başta olmak üzere kaynakları ortaya koymaya çalışacağız.

### 2.2. Anayasa

Kanunların anayasaya uygun olması koşulundan hareketle ilk olarak incelenmesi gereken kaynak da anayasadır. Bundan dolayı anayasa hukukunun tanımı ile başlayıp daha sonra imar hukuku genelinde ve imar kirliliğine neden olma fiili özelinde anayasa hukukunun konuya nasıl kaynaklık ettiğini ele alalım. Öncelikle anayasa hukukunun tanımı; "*yasama yürütme ve yargı gibi devletin temel organlarının kuruluşunu, işleyişini ve bu organlar arasındaki karşılıklı ilişkileri ve devlet karşısında vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini düzenleyen hukuk kurallarını inceleyen bir hukuk bilimi dalıdır*."[100] şeklindedir.

Anayasada imar hukuku ile ilgili düzenlemeler yahut imar hukukuna kaynaklık eden birçok madde bulunmaktadır[101]. Örneğin, Anayasa m. 23'te yerleşme ve seyahat hürriyeti düzenlenmiştir. Yerleşme hürriyetinin suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek, kamu mallarını korumak amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Anayasa m. 35'te ise mülkiyet hakkı düzenlenmiş olup mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabileceği ifade edilmiştir. Anayasanın 46. maddesi kamulaştırma işlemine

---

[100] **GÖZLER,** Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 8. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2016, s. 22.

[101] Madde 23; *"Yerleşme ve seyahat hürriyeti",* Madde 35; *"Mülkiyet hakkı",* Madde 43; *"Kıyılardan yararlanma"*, Madde 44; *"Toprak Mülkiyeti",* Madde 45; *"Tarım Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında Çalışanların Korunması",* Madde 46; *"Kamulaştırma",* Madde 56; *"Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması",* Madde 57; *"Konut Hakkı",* Madde 63; *"Tarih kültür ve tabiat varlıklarının korunması",* Madde 127; *"Mahalli İdareler",* Madde 166; *"Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey",* Madde 169; *"Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi".*

yöneliktir. Bu maddede kamulaştırma işleminin hangi gerekçelerle yapılacağı ve kamulaştırma usulünün nasıl olacağı belirtilmiştir. Belirtilen gerekçelerle ve kamulaştırma usulüne uygun olmak kaydı ile devlet özel mülkiyete konu olan taşınmaz mallarını kamulaştırabilecektir.

Doğrudan çevrenin korunması ile ilgili Anayasanın 56. maddesinde ise herkesin sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek ise devletin ve vatandaşların bir ödevi olarak düzenlenmiştir. Anayasanın 57. maddesinde şehirlerin özellikleri ve çevre şartları dikkate alınarak planlama yapma yetkisi devlete verilmiştir. Ayrıca devlet konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alıp toplu konut teşebbüslerini desteklemelidir. Bu madde ile planlı bir şehirleşmenin devletin yükümlüğünde olması gerektiği ifade edilmiştir.

### 2.3. Kanunlar

Kanunlar genel nitelik taşırlar. Bu özelliğin yansıması olarak, kanunlar tüm ülkeyi ilgilendiren konularda çıkmaktadır. Ancak aşağıda ele alacağımız genelde imar hukuku özelde de imar kirliliğine neden olma suçunun kaynaklarından olan imar yönetmelikleri yerel nitelik taşımakta olup belirli belde yahut bölgeler için çıkarılmaktadır. Ancak kanunlar böyle olmayıp tüm ülkeyi kapsamaktadırlar.

İmar kirliliğine neden olma fiili ceza hukuku bakımından bir suç niteliği taşıdığından esasında bu fiilin kanuni kaynağı kanaatimizce ilk ve temel olarak 5237 sayılı TCK'dır. Tabi ki imar kirliliğine neden olma suçunu incelerken çokça üzerinde durmamız gereken bir diğer kaynak özellikle teknik olarak incelenmesi gereken kavramları açıklarken kullandığımız 3194 sayılı İK'dır. İK'nın özellikle bazı konularda atıf verdiği kadarı ile diğer kanunlar da bu suçun kaynağı olma konumundadır. Yeri geldikçe değinme gereği duyacağımız "*2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*", "*3621 sayılı Kıyı Kanunu*", "*442 sayılı Köy Kanunu*", "*3402 sayılı Kadastro Kanunu*" gibi kanunlar bu kapsamda yer alır.

İK'ya göre özel nitelik arz eden ve özel nitelikteki kanunlara aykırılık arz etmediği noktada İK'nın uygulandığı kanunlar vardır. Bu kanunlar İK m. 4'te zikredilmektedir. Düzenlemeye göre "*2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu*", "*2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*", "*2960 sayılı Boğaziçi Kanunu*", "*3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin*

*Yönetimi Hakkında Kanun*". Maddede geçen bu kanunlardan başka "*3621 sayılı Kıyı Kanunu*", "*6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*", "*2981 sayılı İmar Affı Kanunu*", "*2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*", "*2634 sayılı Boğaziçi Kanunu*" gibi kanunlar genelde imar hukukunun özelde ise tezimizin inceleme konusu olan imar kirliliğine neden olma suçunun kaynağı konumundadırlar.

### 2.4. İmar Planları

Normlar hiyerarşisinde planların yeri ile ilgili net bir durum yoktur. Doktrinde de bu konu tartışmalıdır. Doktrinde normlar hiyerarşisinde planların yerinin yönetmelikten önce geldiği ifade edilmiştir. Bu görüşün gerekçesi İK'nın bazı maddelerinde plan kelimesinin yönetmelik kelimesinden önce gelmesidir. Bu duruma örnek verilecek maddeler İK m. 18 ve m. 20'dir[102]. Özellikle salt lafzi olarak bir yorum faaliyetine girdiğimizde bu görüşün gerekçesi de anlaşılabilir olmaktadır. Zira 3194 sayılı İK m. 20 düzenlemesi şu şekildedir:

"*Yapı:*
*a) Kuruluş veya kişilerce kendilerine ait tapusu bulunan arazi, arsa veya parsellerde,*
*b) Kuruluş veya kişilerce, kendisine ait tapusu bulunmamakla beraber kamu kurum ve kuruluşlarının vermiş oldukları tahsis veya irtifak hakkı tesis belgeleri ile,*
*İmar planı, yönetmelik, ruhsat ve eklerine uygun olarak yapılabilir.*"

Son cümlede görüldüğü üzere yapının sırasıyla imar planına, yönetmeliğe, ruhsat ve eklerine uygun olması gerektiği ifade edilmiştir. Yani buradan imar planlarının hiyerarşide yönetmelikten önce geldiği sonucuna varılabilir.

### 2.5. Yönetmelik

İK'da genel olarak belediyeler ve mücavir alan sınırları içinde kalan alanları düzenleyici hükümler bulunmaktadır. Ancak yine de kanunda, genel olarak ayrıntısı düzenlenmemiş bulunan kısımlar yönetmelikle düzenlenmiştir. İK m. 44'te yönetmelikle düzenlenmesi uygun görülen konular açıkça belirtilmiş olup yönetmeliği çıkaracak makam da belirtilmiştir. Buna göre kanunun açıkça belirttiği konularda yönetmelik çıkarma yetkisi bakanlığa (Çevre ve Şehircilik Bakanlığına) bırakılmıştır. Ayrıca belediyeler de İmar

[102] **YILDIRIM**: s. 34; **TEKİNSOY**: s. 50.

Kanunu'nun vermiş olduğu yetkiye dayanarak belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde yönetmelik çıkarma yetkisine sahiptir.

İmar planları ülke, bölge veya şehir genelinde bayındırlığın nasıl olacağını düzenler. İmar planlarının ilkelerinin neler olduğu, imar planlarının imar ilkelerine uygun olup olmadığı, yapılan çalışmaların plan hedeflerine uygun olup olmadığı gibi durumların düzenlenip bir kural altına alındığı düzenleme imar yönetmeliğidir. Nitekim imar yönetmelikleri, imar plan ilkeleri çerçevesinde bir beldeye yapılacak imar çalışmalarının hangi hedef ve prensipler içinde olacağına dair düzenlemeler içeren ayrıntılı metinlerdir[103]. Bu bakımdan imar yönetmeliklerinin yerel özellikler içeren metinler yahut kurallar bütünü olduğuna dikkat çekmekte yarar vardır.

İmar yönetmeliği kendinden önce imar hukukuna kaynaklık eden düzenlemelere uygun olmak durumundadır. Aksi halde yani kendinden önce bulunan kaynaklara ihtilaflı hükümler içermesi durumunda bu hükümler uygulanmayıp göz ardı edilecektir. Kısaca ifade etmek gerekirse imar yönetmelikleri; İK ve imar planları gibi kendinden daha üst düzeyde bulunan metinlere aykırı olacak hükümler içeremez.

Genelde imar hukukunu ve özelde de imar kirliliğine neden olma suçu ile ilgisi olan bazı yönetmelikleri ismen de olsa çalışmaya aktarmaya karar verdik. Ancak tabi ki çalışma ile doğrudan etkisi olan yerlerde bu sayacağımız yönetmeliklerden faydalanacağız. Bu yönetmeliklerden bazılarının isimleri: "*Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği*", "*Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği*", "*Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği*", "*İmar Kanununun 18. Maddesi Uyarınca Yapılacak Arazi ve Arsa Düzenlemesi İle İlgili Yönetmelik*", "*Otopark Yönetmeliği*", "*Sığınak Yönetmeliği*", "*Harita Mühendislik Hizmetlerini Yükümlenecek Müellif ve Müellif Kuruluşlarının Yeterlilik ve Ehliyet Durumlarına Ait Yönetmelik*", "*Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik*", "*İskan Kanunu Uygulama Yönetmeliği*", "*Gecekondu Kanunu Uygulama Yönetmeliği*" vb.[104] şeklindedir.

İmar yönetmelikleri esasında yerel ve daha küçük bölgelere uygulanan kuralları gösteren metinlerdir. Bu noktada yerel bölgelere uygulanacak kurallar belirlenirken yani yerel bölgelere uygulanacak yönetmelikler hazırlanırken bu metinlerin kapsamının neler olduğu ve hangi sınırlara riayet edileceği önem arz etmektedir. İmar yönetmeliklerinin kapsamının

[103] **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 32

[104] **KALABALIK**: s. 38.

ne olacağı İmar Kanunu'nun 44. maddesinde açıkça belirtilmiştir[105]. Kanaatimizce, kapsamın şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıkça belirtilmesi hukuki güvenlik ilkesine olabildiğince hizmet etmektedir.

İmar yönetmeliklerinin kim tarafından nasıl çıkarılacağı İK'nın 44. maddesinde düzenlenmiştir[106]. Buna göre imar yönetmelikleri bakanlıkça[107] İK m. 44'te belirtilen usule göre çıkarılacaktır. Bunun yanında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belediyelerin imar ile ilgili hususlarını düzenleyici mahiyette tek tip bir yönetmelik hazırlamıştır. Bu yönetmelik 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun kapsamı dışında kalan belediyeler için özel olarak hazırlanmıştır[108]. Ancak tabi ki belediyeler bu yönetmeliğe aykırı olmamak şartı ile Bakanlığın kendilerine vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde yeni yönetmelikler çıkartabilirler.

---

[105] İK m. 44: "*I- a) Enerji, sulama, tabii kaynaklar, ulaştırma ve benzeri hizmetlerle ilgili tesisler ve müştemilatından hangileri için ruhsat alınmayacağı, b) İmar planlarında okul, ibadet yeri, sağlık, spor, sosyal ve kültürel tesisler ile kamu kuruluşlarının yapıları için ayrılacak yerler ve bu konu ile ilgili diğer hususlar, c) Arazi ve arsa düzenlemesinin uygulanma şekil ve şartları, d) Ruhsata tabi olmayan yapılarda uyulacak esaslar, e)* ***(Değişik: 9/12/2009-5940/3 m.)*** *Her türlü inşaat ve tesisat dahil yapım işlerine dair yapı müteahhitlerinin yetki belgelendirilmesi işlemlerine; yapı müteahhitlerinin iş gruplarına, ihtisaslaşmalarına ve yüklenilecek işin büyüklüğüne göre sınıflandırılmasına ve bunların sahip olmaları gereken asgari eğitim, iş tecrübesi, teknik donanımı ve kapasitesi, mali durumu, idari yapısı ve personel şartları ile niteliklerine; yapı müteahhitlerinin faaliyetlerinin denetlenmesine, kayıtlarının tutulmasına ve değerlendirilmesine; mimar ve mühendis unvanlı şantiye şefi çalıştırılması mecburi ve yapı müteahhidi olmaksızın da yapılması mümkün olan yapılara; şantiye şeflerine, yapım ve denetim işlerinde istihdam edilecek fen adamlarına ve yetki belgeli ustalara ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Mesleki Yeterlilik Kurumu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görüşleri alınarak, f) İmar planı yapımı ve değişiklikleriyle ilgili kriterlerin tespiti ve imarla ilgili diğer hususlar, g) İmar planlarında parsel cepheleri tayin edilmeyen yerlerde yapılacak ifrazların asgari cephe genişlikleri ve büyüklükleri, h)* ***(İptal : Ana. Mah. 11/12/1986 tarih ve E. 1985/11, K. 1986/29 sayılı Kararı ile.)*** *i) Yerleşme alanlarıyla ilgili genel esaslar, j) Halihazır harita alımı ve imar planlarının yapımını yükümlenecek müellif ve müellif kuruluşların ehliyet durumları- nın yeniden düzenlenmesine ait esaslar,*

*Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.*

*II-* ***(Değişik: 26/4/1989- 3542/3 m.)*** *38 inci maddede sayılan mühendisler, mimarlar ve şehir plancıları dışında kalan fen adamlarının görev, yetki ve sorumlulukları, ilgili Bakanlıklar ile Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği (T.M.M.O.B.) ve Yüksek Öğrenim Kurumunun görüşleri alınarak Bakanlık ve Milli Eğitim Bakanlığınca birlikte çıkarılacak yönetmelik ile tespit edilir.*

*III- Otopark ayrılması gereken bina ve tesisler ile diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte tespit edilir. Otopark yapılmasını gerektiren bina ve tesislerin neler olduğu, otopark ihtiyacının miktar, ölçü ve diğer şartları ile bu ihtiyacın nasıl tespit olunup giderileceği ise, bu yönetmelikte belirtilir.*

[106] İK m. 44 için bkz: 106. dipnot.

[107] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

[108] **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 33.

# BÖLÜM II

# İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER, SUÇLA KORUNAN HUKUKÎ DEĞER, SUÇUN UNSURLARI, KUSURLULUK VE SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

## 1. İMAR KİRLİLĞİNE NEDEN OLMA SUÇU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Köyden kente göçün ve hızlı nüfus artışının kaçınılmaz sonucu olarak modern dünyanın problemlerine imar kirliliği şeklinde yeni bir problem daha eklenmiştir. Çarpık kentleşme, kaçak yapılaşma, gecekondulaşma veya kamu arazilerinin önlenemeyen işgali gibi problemler imar kirliliği içerisinde değerlendirilecek problemlerdir[109]. Bu problemler doğal afetlerle birleşince beraberinde ülkemizde hafızalardan silinmesi mümkün olmayan 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi gibi büyük felaketlerin ağırlaştırıcı sebebi olmuştur[110].

Tezimizin inceleme konusu olan suç tipi, TCK m. 184'te düzenlenmiş olan "*imar kirliliğine neden olma*" suçudur. Bu suç tipi TCK'nın "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlığı altında düzenlenmektedir. Doktrinde, çevreye karşı suçların TCK'nın bu bölümünden başka yerlerde de yer aldığı savunulmaktadır[111]. Bu suçlara "*çevresel etkisi olan suçlar*" denilmekte ve taksirle ölüme yahut taksirle yaralamaya sebebiyet vermek suçları dahi bu

[109] **BAYRAKTUTAN,** Serhat: ***"****Yargıtay Kararları Işığında İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Yargıtay Dergisi, C. 38, S. 3, (s. 5-48), Temmuz 2012, s. 3.

[110] **CEYHAN**, İbrahim: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* Ceza Hukuku Dergisi, Seçkin, Ağustos 2009, S. 10, (s. 87-108), s. 87.

[111] **ÖZCAN,** Onur: *"Türk Hukukunda Çevre Suçları"* Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. 1, İstanbul 2008, s. 572.

duruma örnek gösterilmektedir. Bu görüşe göre; esasında tüm suçların, dolaylı olarak çevreye zararı bulunmaktadır ve her suçun çevreyi etkileyen bir yönü bulunmaktadır[112].

Çevreye karşı suçlar, doğal suçlar (naturally criminal) arasında olmayıp insanlığın kanunlarla sonradan oluşturduğu suçlardandır. Bu tarz suçlara Latincede *"malum in prohibitum"*[113] da denmektedir. Bu suçun mağduru sadece belirli bir kişi olmayıp toplumu oluşturan herkestir. Bu nedenle bu suçların uluslararası bir boyutu vardır. Bu tarz suçlar genellikle şirketler aracılığıyla işlenir[114].

TCK m. 184'te yani çalışmanın esas konusu olan imar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında birden fazla suç tipi düzenlenmektedir[115]. Birden fazla suç tipi düzenlenmiş olduğunu hem maddenin lafzi yorumundan hem de maddenin kanuni gerekçesinden anlamaktayız. Çalışmamızda inceleme üç ayrı suçu ayrıksı başlıklar altında ele almak şeklinde olmayacaktır. Daha pratik ve karşılaştırma yahut muhakemesini daha kolay sağlayacağını düşündüğümüzden her bir farklı suçu bir bütün olarak aynı başlıklar altında incelemekte yarar görüyoruz. Meramımızı anlaşılabilir kılmak adına inceleme kısmına bir örnek verilecek olursa; örneğin suçun maddi unsurlarından olan fail unsurunu incelerken maddede geçen üç ayrı suç tipinin de fail unsurunu ele almaya çalışacağız.

5237 sayılı TCK m. 184'te imar kirliliğine neden olma suçu şu şekilde düzenlenmiştir[116]:

---

112 **ÖZCAN,** Onur: s. 572.

113 Malum in prohibitium kavramı, *"insanlığın sonradan yasaklamakta fayda gördüğü fiiller"* anlamına gelmektedir. Bu kavramın birebir zıddı olmasa da "*insanlığın içinde olan suçlar*" yani, kendiliğinden kötü olan, sonradan sırf kanunla yasaklanmayıp kanuni düzenlemelerden önce de toplumda suç olarak tanımlanan suçlar manasında kullanılan Latince ifade *"malum in se"*dir. http://corsanoandwilliman.org/latin/work/legalterminology.htm s.e.t. 27.02.2018

114 **ÖZCAN,** Onur: s. 568-570.

115 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 293; **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY,** Gülsün Ayhan: Çevreye Karşı Suçlar, Türk ve Alman Çevre Ceza Hukukunda Güncel Sorunlar, 1. Baskı, Yetkin, Ankara, 2015, s. 502.

116 İmar kirliliğine neden olma suçunun TBMM Genel Kurulunda kabul edilmeden önce sunulan metni şu şekildedir:

*"(1) Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*(2) Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapan ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*

*(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalara elektrik, su, telefon veya gaz bağlantısı yapan veya bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*(4) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai veya ticari faaliyetin icrasına müsaade eden kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(*5) Dördüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır."*

"(*1) Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*(2) Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*

*(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.*

*(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.*

*(6) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.*"[117]

[117] Maddenin kanuni gerekçesi ise şöyledir:

*"Madde metninde imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak, suç olarak tanımlanmıştır.*

*Birinci fıkradaki suç, yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmakla oluşur. Böylece, sadece binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa değil; inşaatın sahibi de bu suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Ayrıca, bu tür inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişiler de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacaktır.*

*İkinci fıkrada; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.*

*Üçüncü fıkraya göre, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi, ayrı bir suç oluşturmaktadır.*

*Dördüncü fıkrada bu madde hükümlerinin uygulanma alanı ile sınırlama getirilmiştir. Bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanabilecektir. Örneğin organize sanayi bölgeleri, özel imar rejimine tabi bölge niteliği taşımaktadır. Ancak, sınai ürünlerin üretiminin yapıldığı tesisler açısından bu sınırlama kabul edilmemiştir. Bu bakımdan, köy sınırları içinde inşa edilen, sınai ürünlerin yapıldığı tesisler açısından da bu madde hükümleri uygulanabilecektir."* www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc, s.e.t. 21.06.2019.

Buna göre maddede suça vücut verecek fiiller: birinci fıkrada yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak; ikinci fıkrada yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek; üçüncü fıkrada yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmek şeklindedir.

## 2. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Kanun koyucu tarafından suç olarak ihdas edilen fiiller her zaman için bir hukuki değeri korumayı amaçlarlar. Korunan hukuki değer, bir hukuk devleti tarafından kabul edilen temel değerlerdir. Bu temel değerler esas kaynağını davranış normlarından alır. Ayrıca TCK'nın içeriğine dikkatlice baktığımızda suçların tasnifinin korunan hukuki değere göre yapılmış olduğunu görürüz[118]. İmar kirliliğine neden olma suçunun kanunda düzenlendiği yer de bu durumu göstermektedir.

Anayasanın "*sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler*" başlıklı üçüncü bölümünün altında yer alan "*sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması*" alt başlıklı 56'ıncı maddesinin ilk iki fıkrasında; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının olduğu ve çevreyi geliştirme, çevre sağlığını koruma ile çevre kirlenmesini önlemenin devletin ve vatandaşların ödevi olduğu ifade edilmektedir. Maddede geçen "*sağlıklı ve dengeli çevre*" kavramını geniş yorumlayarak tüm çevresel değerleri kapsadığını düşünebiliriz. Bu geniş yoruma göre, çevrenin korunması yaşam hakkının korunmasına hizmet etmektedir. Zira sağlıklı ve dengeli bir çevre insan yaşamına da doğrudan etki edecektir[119]. Ayrıca madde çevrenin koruması ve geliştirilmesini hem vatandaşların hem de devletin bir ödevi olarak kabul etmiş ve devlet ile vatandaşa bu konuda yükümlülük getirilmiştir[120]. TCK'da da çevre ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Özellikle "*ceza kanunun amacı*" başlıklı TCK'nın birinci maddesinde TCK'nın amaçlarından bir tanesinin de çevreyi korumak olduğu belirtilmiştir. Dünya üzerinde ceza kanununun amaçlarından bir tanesinin çevreyi korumak

[118] **ÖZGENÇ,** İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017, s. 158.

[119] **GEMALMAZ,** Mehmet Semih: *"Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi"*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 52, S. 1-4, 1986-1987, (s. 233-278), s. 234.

[120] **ÇİÇEK,** Erol: *"İnsan Hakkı olarak Çevre ve Çevre Hukukuna Hâkim Olan Bazı İlkeler",* Bursa Barosu Dergisi, S. 94, Ocak 2004, (s. 105-116), s. 108.

olduğuna dair bir düzenleme ilk kez Türkiye'de gerçekleştirilmiştir[121]. Bu durum kanun koyucunun çevreye vermiş olduğu değeri göstermektedir[122].

TCK'da suçların gruplandırılması genel itibariyle suçla korunan hukuki değere göre olmaktadır[123]. Bundan dolayı biz de tezimizin inceleme konusu olan suçun kanunda düzenlendiği yere bakarak hukuki yararı yahut da suçla korunan hukuki değeri irdelemeye çalışacağız. İmar kirliliğine neden olma suçunun TCK'da düzenlenmiş olduğu yere baktığımızda; bu suçun TCK'nın "*Topluma Karşı Suçlar*" başlıklı üçüncü kısmının altında yer alan "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümünde yer aldığını görmekteyiz. Buradan hareketle imar kirliliğine neden olma suçu ile korunmak istenen hukuki değerin "*çevre hakkı*" olduğu sonucuna varılabilir.

Diğer yandan, doktrinde, suçla korunan hukuki değerin tam olarak ne olduğu ile ilgili tartışmalar bulunmaktadır. Şöyle ki; çevrenin korunmasının ardında yatan sebep salt olarak çevre mi yoksa çevrenin zarar görmesiyle insanların sağlık ve yaşamlarının tehlikeye gireceği ve bu sebepten ötürü çevrenin korunması gerektiği mi olduğu noktalarında doktrinde çeşitli tartışmalar vardır[124]. Görüşlerden bir tanesi, çevrenin salt bir değer olduğunu ve başka hiçbir sebep olmasa bile çevrenin sırf çevre için korunması gerektiğini ileri sürmektedir[125]. Diğer bir görüş ise, çevrenin korunmasının ardında spesifik sebeplerin olduğunu yahut çevresel faktörler dışındaki faktörlerin de çevrenin korunmasında etkisi olduğunu ileri sürmektedir[126]. Bir de bu iki görüşü aynı potada eriten karma olarak nitelendirebileceğimiz bir görüş daha vardır. Buna göre, çevreye karşı suçlar hem çevreyi hem de başta insan olmak üzere çeşitli faktörleri korumak adına ihdas edilmiştir[127]. Görüşleri bu şekilde basitçe sınıflandırdıktan sonra, görüşlerin gerekçelerini izaha geçebiliriz.

Öncelikle çevrenin salt bir değer olduğu ve çevrenin sırf çevre için korunması gerektiğini savunan görüşler, suçun teknik olarak kanunda yer aldığı bölüm ve bunun daha da ötesinde

---

121 **YAŞAMIŞ,** Firuz D.: *"Çevre Ceza Hukukunda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu"*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 58, 2005, (s. 137-147), s. 139.

122 **ÖZCAN,** Onur: s. 572.

123 **ARTUK,** Mehmet Emin/ **GÖKCEN,** Ahmet/**ALŞAHİN,** Mehmet Emin/**ÇAKIR,** Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 6; **CENTEL,** Nur/**ZAFER,** Hamide/**ÇAKMUT,** Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınları, İstanbul, 2017, 10. Baskı, s. 6.

124 **ÜNVER,** Yener: Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin, Ankara, 2003, s. 509.

125 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294.

126 **KALABALIK**: s. 586.

127 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 639; **ÜNVER**: s. 1014.

suçun muhtevası kapsamında suç ile korunmak istenen hukuki değerin daha temiz, düzenli, sağlıklı, güvenli ve estetik bir çevre oluşturma düşüncesi olduğu yönündedir[128]. Ayrıca kanunda, çevreye karşı suçların ayrı bir başlık altında düzenlenmiş olması, çevrenin doğrudan doğruya korunmasının gerekli görülen bir olgu olduğunu kanıtlar niteliktedir[129]. Yine çevreye karşı suçların düzenlenmesindeki salt temel amaç; kamunun sağlığını yahut belirli bir insan topluluğunu korumak olmayıp doğrudan doğruya çevreyi korumaya yöneliktir[130]. Bu görüşten yana olanlara göre; başlı başına salt çevre için değerli olan bir olgu insanlık adına hayati herhangi bir değeri olmasa bile yine de çevrenin yararı adına korunmaya matuftur[131]. Ruhsata aykırı olarak yapılan yapıların oluşturmuş olduğu görüntü kirliliği dolayısıyla da oluşan çevre kirliliğini önlemek adına cezai yaptırımların öngörülmüş olması, suçun ihdas edilmesi ile korunmak istenen hukuki değerin çevre olduğunu göstermektedir[132]. Diğer yandan, suçla korunan hukuki yararın görüntü kirliliğini önleme dışında esasen toprak üzerine inşa edilen kontrolsüz yapıları önleyerek toprağın doğal bütünlüğünü koruma olduğuna dair de bir görüş bulunmaktadır. Bu görüşe göre korunan hukuki değer sadece imar üzerine indirgenmemelidir. Çevre ve tüm canlılarla birlikte toprak, bu suçla korunan hukuksal değerdir[133]. Ayrıca esasen imar konusundaki hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesinde konunun ceza hukuku yolu ile düzenlenmesinin daha etkin bir yol olduğu düşünülerek de hazırlandığı doktrinde ifade edilen bir görüştür[134]. Sonuç olarak; bu görüşler TCK'da "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlığı altında düzenlenen tüm suçların, dolayısıyla imar kirliliğine neden olma suçunun da ihdas edilmesiyle korunan hukuki değerin çevrenin bizatihi kendisi olduğu üzerinde durmaktadır.

Suçla korunan hukuki değer hakkında diğer bir görüşe göre ise; korunan hukuki değerin çevreyle ilgili spesifik bir şey olduğu savunulmaktadır. Buna göre, bu suçla korunan hukuki değer, imar düzenidir[135]. İmar kirliliğine neden olma fiili ağırlıklı olarak insanların daha

---

128 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294.

129 **ÜLKÜ,** Muhammet Murat: *"Çevreye Karşı Suçlar*", s. 3, http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/149.pdf, s. e.t. 02.03.2018.

130 **YILMAZ,** Şenol: *"Çevre Suçları",* s. 1, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwisnKe4z9TZAhVOyqQKHbEvBPsQFggoMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ceza-bb.adalet.gov.tr%2Fmakale%2F166.doc&usg=AOvVaw3CVejdi3b1rVJqEvgxM1xa, s. e.t. 05.03.2018.

131 **ÜNVER,** Yener/**NUHOĞLU,** Ayşe: Federal Almanya Çevre Ceza Hukuku, Beta Basım, İstanbul, 1999, s. 54.

132 **ARISOY**: s. 88.

133 **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 503.

134 **MERAN,** Necati: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerinde Bir İnceleme"*, Terazi Hukuk Dergisi, S:29, Ocak 2009, (s. 169-185), s. 170.

135 **KALABALIK**: s. 586.

sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşamasını sağlamak adına korunmaya matuf bir olgu olarak görülmüştür[136].

Karma görüşe göre; çevre, kendi başına bir değerdir ve insanların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı vardır[137]. Bu görüş, çevreye karşı suçların ihdas edilmesindeki temel amacın hem insani değerleri hem de çevreyi bir arada korumaya yönelik olduğunu ileri sürmektedir. Çevreye karşı suçlar altında düzenlenmiş olan çevrenin kasten kirletilmesi ve çevrenin taksirle kirletilmesi suçları bu yaklaşım ile ceza hukuku yoluyla korunma altına alınmıştır[138]. Karma görüş temelde imar kirliliğine neden olma suçu ile geniş anlamda suçla korunan hukuki değerin çevre olduğunu ifade etmekle birlikte spesifik başka değerlerin korunmasının da korunan hukuki değeri oluşturabileceğini ifade etmiştir[139].

İmar mevzuatına aykırı yapılaşmalar beraberinde çeşitli çevre kirliliklerine neden olmaktadır. Bundan dolayı imar kirliliğine neden olma suçunun ihdas edilmesindeki temel sebep toplum içinde yaşayan insanların çevre haklarının korunmasıdır. İmar kirliliğine neden olma fiilinin kanunda düzenlenmiş olduğu yerden de çıkarılacak sonuca göre, bu suçun ihdas edilmesinde suçla korunan hukuki değer çevre hakkıdır. Sağlıklı ve düzenli yapılaşma ile insanların refah seviyesi arttırılarak daha düzenli bir çevrede yaşama hakkı kanun ile koruma altına alınmıştır.

## 3. SUÇUN UNSURLARI

Suçun unsurları üçe ayrılmakta olup; bunlar, suçun maddi unsuru, suçun manevi unsuru ve suçun hukuka aykırılık unsuru şeklindedir[140]. Kusurluluk ise suçun bir unsuru değil, failin haksızlık teşkil eden fiili işlemesinden dolayı fail hakkında yapılan bir kınama yargısıdır[141]. Suçun maddi unsurlarından başlayarak imar kirliliğine neden olma suçunun unsurlarını aşağıda ortaya koymaya çalışacağız.

---

136 **ÖZCAN,** Onur: s. 571.

137 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 639; **ÜNVER**: s. 1014.

138 **FİDAN,** Yunus: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)"*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2010, s. 50; **ÖZCAN,** Onur: s. 571.

139 **FİDAN**: s. 67; **GEZGİN KAYAN,** Rahşan Bengi: *"Çevre Hakkı ve Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar"* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2007**,** s. 97.

140 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 160.

141 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 160.

### 3.1. Suçun Maddi Unsurları

Bu bölüm altında suçun maddi unsurlarını inceleyeceğiz. Buna göre sırasıyla ele alacağımız alt başlıklar; fail, mağdur, konu, fiil ve neticedir.

#### 3.1.1. Fail

Fail, kanunda geçen fiili iradi olarak gerçekleştiren kişi olarak nitelendirilebilir. Bir suçun faili herkes olabilir[142]. Fiil üzerinde hâkimiyet kurarak dış dünyada fiilin meydana gelmesinde "*baş aktör*" sıfatı ile nitelendirilebilecek kişi faildir[143]. TCK'da ve diğer suç ve ceza hükmü içeren kanunlarda fail, ancak gerçek kişi olabilir. Tüzel kişiler fail olamazlar[144]. Ancak bir suç, tüzel kişinin yararına işlenebilir ya da tüzel kişi aracılığıyla yahut vasıtası ile işlenebilir. Tüzel kişilik kapsamında işlense de suçu işleyen kişiler bizzat gerçek kişiler olduğundan dolayı, tüzel kişilere ceza yaptırımı değil, güvenlik tedbiri yaptırımı uygulanır[145]. Nitekim bu durum TCK m. 20'de: "(*1) Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz. (2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır*." şeklinde düzenlenmiştir. Ancak, tüzel kişilere uygulanan güvenlik tedbiri mahiyetindeki yaptırımların özellikle çevre suçlarında eksik kaldığı doktrinde ifade edilmiştir. Bu görüşe göre, çevre suçlarında tüzel kişilere uygulanan yaptırımın içeriğinin ağır bir şekilde uygulanması gerekir. Zira özellikle çevreye karşı suçlardan çevrenin kasten kirletilmesi suçu geri dönüşü imkânsız ve doğa açısından da devasa zararlara sebebiyet verebilmektedir. Bu açıdan tüzel kişilere uygulanan güvenlik tedbirinin ya niteliği değiştirilmeli ya da güvenlik tedbiri çok ağır bir şekilde uygulanmalıdır[146].

---

[142] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 195; **KOCA,** Mahmut/ **ÜZÜLMEZ,** İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017, s. 113; **AKBULUT,** Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017, s. 330; **ÖZBEK,** Veli Özer/**DOĞAN,** Koray/**BACAKSIZ,** Pınar/**TEPE,** İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017, s. 220; **SOYASLAN,** Doğan**:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara, Yetkin, 2016, s. 231; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Genel Hükümler, s. 350; **DEMİRBAŞ,** Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin, Ankara, 2016, s. 482.

[143] **ÖZTÜRK,** Bahri/**ERDEM**, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2008, s. 318.

[144] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 103; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 191.

[145] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 193; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 233; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 274; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 629.

[146] **KATOĞLU,** Tuğrul: *"Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar"*, Mülkiye Dergisi, 2005, C. 29, S. 246, (s. 133-157), s. 155.

Suçun kanuni tanımında fail için "*kimse*", "*kişi*", "*bir kimse*" ya da "*her kim*" ifadelerinin kullanıldığı suç tiplerinin herkes tarafından işlenebilen suçlar olduğu sonucuna varılabilir. Ancak bazı suçlar kanunda nitelikleri belli birtakım kişiler tarafından işlenebilir. İşte bu tarz suçlar, mahsus ya da özgü suçlar olarak nitelendirilir[147]. İncelemekte olduğumuz TCK m. 184'ün fıkraları ile ilgili açıklamalarda bulunurken her bir fıkra için ayrı ayrı fail unsurunu inceleyip, suçun özgü suç mu yahut herkes tarafından işlenebilen bir suç mu olduğu ile ilgili tespitlerimizi yapacağız.

İmar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında düzenlenen her bir suç açısından suçun failinin gerçek kişi olmasında sorun yoktur. Ancak suçun tüzel kişi aracılığıyla işlenmesi durumunda tüzel kişiye TCK m. 20/2'nin atfıyla güvenlik tedbiri uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalı bir hususdur[148]. Doktrinde bir görüş, çevrenin kasten kirletilmesi başlıklı maddenin beşinci fıkrasında sözü geçen suçun tüzel kişiler tarafından işlenmesi halinde güvenlik tedbirine hükmolunacağının açıkça düzenlenmesi, bunun yanında imar kirliliğine neden olma suç başlığı altında tüzel kişilerle ilgili hususun düzenlenmemiş olmasının açık bir hata olduğu yönündedir[149]. Gerçekten de suçta ve cezada kanunilik ilkesinin düzenlendiği TCK m. 2'de açıklandığı üzere, güvenlik tedbirlerinde de kanunilik ilkesi uygulanacaktır. Ayrıca TCK m. 60'ta "*tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri*" başlıklı madde düzenlenmiştir[150]. Bu maddenin dördüncü fıkrasına göre kanunun ancak açıkça belirttiği hallerde tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanır. Bu düzenlemeden hareketle, imar kirliliğine neden olma suçu muhtevasında tüzel kişilerle ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmediğinden, tüzel kişilere herhangi bir güvenlik tedbiri uygulanamayacaktır. Kısaca imar kirliliğine neden olma suçu bakımından tüzel kişiler bu suç dolayısıyla doğrudan sorumlu tutulamayacaklar; ancak tüzel kişinin organları adına çalışan gerçek kişiler bu suçun faili olabileceklerdir. Fakat haklı olarak ve bizim de

147 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 188-189.

148 TCK m. 20/2: *"Tüzel Kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır."*

149 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 651; **HAFIZOĞULLARI,** Zeki/**MUHARREM,** Özen: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 65.

150 TCK m. 60: "(*1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.*

*(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.*

*(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.*

*(4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.*"

katıldığımız bir görüşe göre, kanunda tüzel kişilerin açıkça cezalandırılmasına yönelik düzenlemenin olmaması hatalıdır[151]. Benzer bir görüşe göre, imar kirliğine neden olma suçunun tüzel kişiler aracılığı ile de işlenebileceği; ancak tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulamasının düzenlenmemesinin yerinde olmadığı ileri sürülmüştür[152]. Biz de genel itibari ile çevreye karşı suçların tüzel kişiler aracılığı ile işlenmeye müsait olan suçlar olduğundan hareketle, imar kirliliğine neden olma suçunun da tüzel kişiler aracılığıyla işlenmeye müsait olduğu kanaatindeyiz. Güvenlik tedbiri de bir yaptırım çeşidi olması hasebiyle; güvenlik tedbirlerinde de kanunilik ilkesi uygulanacağından dolayı TCK m. 184'te, güvenlik tedbirleri ile ilgili herhangi bir açıklamaya yer verilmemesi bir eksikliktir ve maddeye tüzel kişilere uygulanacak yaptırımlar ile ilgili düzenlemenin eklenmesi uygun olacaktır.

#### 3.1.1.1. TCK m. 184/1 Açısından Fail Unsuru

İmar kirliliğine neden olma suçunun birinci fıkrasında tanımı yapılan suç tipinin faili, yapı ruhsatiyesi almadan ya da ruhsata aykırı bina yapan kişi veya bu binayı yaptıran kişidir[153]. Ruhsat almanın belli bir ücreti olduğundan dolayı bu suçun failleri de bu ücreti ödemekten kaçındığı için ruhsat alma yoluna gitmezler[154]. Ruhsat almamak, beraberinde mevzuata aykırı yapılaşmaya da neden olur.

Maddede geçen "*yapan*" veya "*yaptıran*" kavramına herkes dahil olabileceğinden bu suç özgü suç niteliği taşımaz; herkes tarafından işlenebilen bir suçtur[155]. Ancak örneğin; kaçak binanın kiracısı, kaçak binayı satın alan veya sair surette binayı kullanan kişiler bu suçun faili olarak nitelendirilemez[156]. Zira bu kişiler, "*yapı ruhsatiyesi almadan ya da ruhsata*

---

[151] **KAPLAN,** Mahmut: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, Seçkin, Ankara, 2018, s. 190.

[152] **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 501; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar s. 65.

[153] **GÜNAY,** Erhan: Yargıtay Kararları Eşliğinde Uygulamalı-Örnekli İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Bağlantılı Görev Suçları, Seçkin, Ankara, 2015, s. 19.

[154] **KARASU,** Mithat Arman: Kente Karşı Suç, İmar Uygulamaları Bağlamında Kente Karşı İşlenen Suçlar, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009, s. 85.

[155] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 65; **KALABALIK**: s. 663; **GÜNGÖR,** Engin: *"Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar"*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013, Niğde, s. 81; **TANERİ**, Gökhan: Çevreye Karşı Suçlar, Bilge Yayınevi, Ankara, 2016, s. 185; **GEZGİN KAYAN**: s. 93.

[156] **ERGEN,** Cafer: *"5237 sayılı TCK'nın 184. Maddesinde Yer Alan İmar Kirliliği Suçu Açısından Belediye Görevlilerinin Durumu",* Mahalli İdareler Dergisi, Ekim, 2006, S. 147, s. 19; **FİDAN**: s. 64; **BAYRAKTUTAN**: s. 16; **MERAN,** Necati: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmardan Sorumlu Kişilerin Görevi Kötüye Kullanmaları, Mühür Bozma ve Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma Suçları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013 s. 2; **YILMAZ,** Sacit: Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 176; **KAPLAN**: s. 193.

*aykırı bina yapan yahut yaptıran*" kişiler kapsamında değerlendirilemezler. Bu kişiler normal şartlarda kendileri maddede geçen fiilleri elbette işleyebilirler. Bizim burada kastetmek istediğimiz şey bu kişilerin imara aykırı bina yapıldıktan sonra sadece bu binayı kiralamaları, satın almaları veya kullanmaları "*yapı ruhsatiyesi olmadan bina yapmak ya da yaptırmak*" fiilini teşkil etmeyeceği şeklindedir.

Fail açısından esasında bir belirsizlik bulunmaktadır. Zira yapan ve yaptıran kavramına kimlerin dahil olacağı hususu oldukça muğlaktır. Bu açıdan uygulayıcının geniş takdirine bırakılan bir durum söz konusudur[157]. Bu da suç ve cezaların açıklığı, belirliliği gibi ilkelere ters düşmektedir. Maddenin bu fıkrası ile ilgili gerekçede örnekleme yoluyla bazı kişiler sayılmıştır. Gerekçe bu açıdan yol göstericidir. Buna göre; "*birinci fıkradaki suç, yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmakla oluşur. Böylece, sadece binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa değil; inşaatın sahibi de bu suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Ayrıca, bu tür inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişiler de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacaktır*." Kanuni gerekçeye göre binayı yaptıran kişiden kasıt örnekleme yoluyla ifade edilmiş olup bunlar; yüklenici, taşeron, usta veya kalfadır. Kontrol ve denetimle yükümlü olan teknik kişilerin de fail sıfatını haiz olacağı ifade edilmiştir. Yaptıran kişi ise inşaatın sahibi olarak ifade edilmiş olup, yapı ruhsatı almadan yahut ruhsata aykırı bina yaptıran kişi, yani inşaatın sahibi de bu suçun faili konumundadır. Ancak bir görüşe göre, yapının ruhsatsız yapıldığına dair herhangi bir bilgisi olmayan ve maddenin kanuni gerekçesinde geçen örneğin; taşeron, usta yahut kalfanın TCK'nın 30. maddesinde şartları belirtilen hata hükümlerine göre sorumluluklarının değerlendirilmesi yoluna gidilmelidir[158]. Konu hakkında doktrindeki bir başka görüşe göre, inşaat sahibi yahut taşeron kişinin cezai sorumlulukları ile ilgili bir araştırma yapılması mantıklı ve gerekli iken, esasında görevi salt inşatta işçilik yahut yüklenici yahut alt yüklenici olan kişilerin yapının ruhsatsız olduğunu bilmeleri dahi gerekmediğinden ceza sorumluluklarının araştırılması yoluna gidilmesinin doğru olmadığı yönündedir. Yani bu görüşe göre, hata hükümlerine göre bir değerlendirme yapılması dahi

---

[157] **DUMAN,** İlker Hasan: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, http://www.ilkerduman.av.tr/makaleoku.aspx?id=981&/Ayın%20Konusu/İMAR%20KİRLİLİĞİNE%20NEDEN%20OLMA%20SUÇU, s.e.t. 28.02.2019, s. 2.

[158] **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294; **SAĞLAMDEMİR,** Arzu: *"Ceza Hukukunda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2007, s. 52.; **YAĞCI,** Sabri Eyüp: *"Yargıtay Kararları Işığında Çevreye Karşı Suçlar",* Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi ve Çevreye Karşı Suçlar Paneli, Editör: Murat Balcı, Seçkin, Ankara, 2012, s. 95; **TALAS,** Serdar/**IŞIKA,** Sertaç: Çevrenin Korunması Bağlamında İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İlgili Mevzuat, Lale Organizasyon Yayınları, İstanbul, 2012. s. 24**; BAYRAKTUTAN**: s. 16.

gereksizdir. Ancak bu kişiler herhangi bir kişiye bağlı olmadan ruhsatsız bir yapı inşaatına başlamışlarsa bu durumda ceza sorumlulukları yoluna gidilecektir[159]. Ancak bir görüş de burada çalışan işçilerin kusurluluklarının araştırılıp haklarında buna göre bir yargıya varılması gerektiğini savunmaktadır[160].

Bizim kanaatimiz ise, inşatta çalışan ve görevi sadece işçilik olan kişilerin sorumluluklarının araştırılması yoluna gidilmesi yönündedir. Zira bu kişilerin maddede geçen fiilleri işlemeye yönelik kasıtları varsa suç oluşmuş olacaktır. Örneğin; bina sahibinin belediyedeki birtakım tanıdıkları vasıtasıyla ruhsat masrafından kurtulabileceği ve ruhsat almadan da binayı yapabileceği fikrini işçilere açması; ancak bunun için binanın kısa bir sürede bitirilmesi gerektiği noktasında işçilere direktif vermesi ve işçilerin de bu emirler doğrultusunda gece gündüz çalışarak istenilen binayı bitirmesi şeklindeki bir olayda, işçilerin sorumluluğunun tartışılması gerekmektedir. Bu olayda işçilerin kanuna aykırı bir fiili bilerek ve isteyerek işlemeleri söz konusudur. İşçilerin ruhsat almadan bina yapma suçu üzerinde fiili hakimiyetleri vardır. Zira işçilerin gece gündüz çalışarak katkıları olmazsa bu suç işlenemeyecektir. Bu açıdan işçiler, "*yapan kişi*" sıfatıyla fail olarak TCK m. 184/1'deki suçu işlemişlerdir. Burada, yaptıran konumunda olan kişi bina sahibi ve yapan konumunda olan ise işçilerdir. Bu kişilerin yapan ve yaptıran olarak iki farklı fiili vardır. Maddede geçen yapmak ve yaptırmak fiilleri birbirinin alternatifi seçimlik fiillerdir. Yapan işçiler ve yaptıran bina sahibi aynı suç üzerinde hakimiyet kurduklarından müşterek faildirler.

Buraya kadar bahsedilen ve suçun faili konumundaki kişiler esasında maddenin ilk fıkrasından açıkça anlaşılmaktadır. Ancak maddenin gerekçesinde yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacakları belirtilmiştir. Ancak gerekçenin bu kısmında dikkat edileceği üzere cezalandırma açısından sorumluluğun nasıl belirleneceği hususu ile ilgili bir açıklama yapılmıştır. Zira TCK m. 184'ün birinci fıkrasında fail konumunda olacak kişilerin kimler olacağına dair açık bir düzenleme vardır. Buna göre, ruhsat alınmadan yahut ruhsata aykırı bina yapan veya yaptıran kişilerin fail olacağı ifade edilmiştir. Ancak gerekçede geçen kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin maddenin birinci fıkrasına giren ruhsata aykırı yahut ruhsat alınmadan bina yapan yahut yaptıran kişiler arasına girmediği açıktır. Ancak buna rağmen gerekçede, bu kişilerin fail sıfatıyla

[159] **KATOĞLU,** Tuğrul: Çevre Hukuku Sempozyumu, Çeşme, 10-11 Nisan 2006, düzenleyenler: Avrupa Konseyi, Türkiye Adalet Akademisi; Editör: Emel Badur, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, s. 94.

[160] **SÜTÇÜ**: s. 984,985; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294. **ARISOY**: s. 89.

cezalandırılacakları ifade edilmiştir. Gerekçede geçen bu durumun cezalandırılmanın kapsamını kanuna muhalif bir şekilde genişlettiği düşüncesini akıllara getirse de bir görüşe göre bu durum TCK'nın 39/2-c bendinde yer alan suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırma durumuna girmektedir. Bundan dolayı da madde gerekçesinde de belirtildiği üzere cezalandırılmaları fail sıfatıyla olmaktadır. Bu görüşün sahibi Meran, madde gerekçesinde geçen bu durumu ayrıca; kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin yaptıkları işi ihmal ederek, görevi kötüye kullanma suçunun faili konumunda olmaktadırlar, şeklinde de yorumlamaktadır[161]. Doktrinde bir başka görüş de kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin zamanında bu görevlerini ihmal etmelerinden dolayı mevzuata aykırı yapılaşmalara sebebiyet verdiğini ileri sürmektedir. Görüşe göre kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin bu görevlerini yerine getirmemelerinden dolayı "*yaptıran*" olarak sorumlu tutulmaları gerekmektedir[162]. Bu görüş ihmal suretiyle de olsa, kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin yaptıran konumunda olduğunu ifade etmektedir.

Doktrinde bu görüşün aksi yönde görüşler de mevcuttur. Görüşler kanun maddesiyle getirilmeyip de gerekçe kısmıyla getirilen bir sorumluluğun suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu yönündedir. Madde gerekçeleri kanun değildir ve bundan dolayı da uygulayıcıları bağlayıcı değildir[163]. Yine benzer bir görüşe göre kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin fail olarak nitelendirilmesi suçta ve cezada kanunilik prensibine aykırıdır. Zira genel olarak failin tanımı suçun kanuni ifadesinde belirtilen fiili gerçekleştiren kişi olarak geçmektedir. Kontrol ve denetim hizmeti veren kişiler ise fiili gerçekleştiren kişiler değil şayet iştirak iradeleri var ise şerik olarak nitelendirilebilirler[164]. Bir görüş ise kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin kamu görevlisi olması halinde TCK m. 257'de geçen "*görevi kötüye kullanma*" suçundan sorumluluklarının doğacağını, şayet kamu görevlisi değil de mimar yahut inşaat mühendis gibi görevi teknik işler olan kişiler ise bu durumda TCK m. 278'de geçen "*suçu bildirmeme suçu*"nun faili olacağını ileri sürmüştür[165].

---

161 **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 3; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 170-171.

162 **ÖZCAN,** Onur: s. 578.

163 **SÜTÇÜ**: s. 984; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294; **CEYHAN,** İbrahim: *"5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevre Hakkının Korunması (Çevreye Karşı Suçlar)"*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 105; **GEZGİN KAYAN**: s. 94.

164 **KAPLAN**: s. 185; **GÖKCEN,** Ahmet: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi ve Çevreye Karşı Suçlar Paneli, Seçkin, Ankara, 2012, Editör: Murat Balcı, s. 140; **HAŞILOĞLU**: s. 119.

165 **HAŞILOĞLU**: s. 120.

4708 sayılı "*Yapı Denetimi Hakkında Kanun*"un 9. maddesi bu tartışmaların yapılmasına bir nokta niteliğinde olacaktır. Şöyle ki; bu kanunun 9. maddesinde yapının denetiminde görevlerini hukuka aykırı şekilde ihmal eden kişilerin cezalandırılacağı açıkça belirtilmiştir. Bu kanunda geçen madde, kontrol ve denetim hizmetleri veren kişilerin sorumluluğu ile ilgili açık bir belirleme yaptığından dolayı önemlidir. Düzenlemeye göre:

*"Bu Kanun hükümlerinin uygulanması sırasında, yapı denetim kuruluşunun icraî veya ihmalî davranışla görevini kötüye kullanan ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi gerçek kişiler ile laboratuvar görevlileri, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*Yapı denetim kuruluşunun ortak ve yöneticileri, mimar ve mühendisleri ile laboratuvar görevlileri bu Kanun hükümleri çerçevesinde yapmaları gereken denetimi yapmadıkları hâlde yapmış gibi veya yapmalarına rağmen gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemeleri halinde Türk Ceza Kanunu'nun resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır."*

Buna göre doktrinde bizim de haklı bulduğumuz bir görüş doğrultusunda kişiyi hem Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 9. maddesinden hem de TCK'nın 184. maddesinin birinci fıkrasından sorumlu tutmak bir kişiyi aynı suçtan iki defa yargılamak olur ki bu da hukuka aykırı olacaktır[166]. Burada kanaatimizce TCK m. 184/1'de açıkça görevini ihmal eden kişilerin cezalandırılacağına dair bir hüküm bulunmadığından dolayı sorumluluk TCK m. 184/1'e göre olmayacaktır. Görevini ihmal eden kişiler şayet kamu görevlisi iseler bu durumda TCK m. 257'den dolayı cezalandırılacaklardır. Görevini ihmal eden kişiler kamu görevlisi değilseler Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 9. Maddesinden dolayı cezalandırılacaklardır.

Yargıtay'ın konu hakkındaki bazı kararları da yol gösterici niteliktedir. Yargıtay bir kararında kontrol ve denetim hizmeti veren kişiler olmaları bakımından Belediye ve Fenni Mesulün mevzuata aykırı olduğunu tespit ettikleri halde bir inşaatın tamamlanmasına göz yummaları durumunu TCK'nın 257. maddesi kapsamında değerlendirmiştir[167]. Bir başka

[166] **SÜTÇÜ**: s. 982; **DUMAN**: s. 3.

[167] Yargıtay 4. CD, K.T. 01.05.2007, E. 2007/2045, K. 2007/4120: *"Belediye başkanı ve belediye fen memuru olan sanıkların yaptıkları denetim sonucunda yapımı devam etmekte olan bina inşaatının ruhsat ve projesine aykırı olduğunu belirledikleri halde; İmar mevzuatında mevcut idari ve cezai nitelikte yaptırım yollarına başvurmayarak anılan inşaatın faaliyetini sürdürmesi ve tamamlanmasına neden olduklarının anlaşılması karşısında; 5237 sayılı TCK'nın 257. maddesinde öngörülen ögelerin bulunduğunun saptanması koşuluyla*

kararında ise Yargıtay yapı denetim şirketinde görevli olan kişiyi görevini yerine getirmemesinden dolayı imar kirliliğine neden olma suçundan dolayı değil 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun 9. maddesinde belirtilen suçtan dolayı sorumlu tutmuştur[168]. Kanaatimizce Yargıtay'ın birbirine benzer iki dava hakkında farklı sonuçlara varmasının sebebi ilk aktardığımız karardaki fail konumunda bulunan sanıkların kamu görevlisi olması ve ikinci aktardığımız kararda ise özel şirket yetkilisi olması etkili olmuştur.

#### 3.1.1.2. TCK m. 184/2 Açısından Fail Unsuru

TCK m. 184/2'de ayrı bir suç tipi, dolayısıyla ayrı bir fail yer almaktadır. Buna göre ikinci fıkrada yer alan suçun faili; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişidir. Müsaade eden kişinin niteliği hakkında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Görüşlerden ele aldığımız ilkine göre elektrik, su veya telefon bağlantısı yapmaya müsaade eden kişinin bu bağlantıları yapmaya yetkili birisi olması gerektiği yönündedir. Birinci görüşe göre ruhsat almadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere anılan hizmetleri sağlayan kişinin kamu görevlisi olmasına gerek yoktur. Fail anılan hizmetlerin sağlanmasında yetkisi olan bir kişi olmalıdır. Yetkili bir kişi arandığından bu suç özgü suç niteliğini taşımaktadır[169]. Günay ve Yılmaz'a göre yetkili bir kişiden kasıt illa elektrik, su telefon idaresinde çalışan kişiler olmayıp anılan bağlantıların bulunduğu komşu binadaki kişi de bu hizmetlerin alınmasına izin verirse o da bu suçun faili olmuş olur[170]. Hafızoğulları/Özen de özgü suç olduğunu ifade etmekle birlikte meclis tutanaklarında geçen ifadeyi de dile getirerek komşu aboneliklerden sağlanan bağlantılarla bu suçun işlenebileceğini ifade etmiştir[171]. TCK'nın hazırlandığı tutanaklarda fıkrada geçen "*müsaade eden*" kavramı içerisine komşu veya başka bir kurumun da girebileceği açıkça ifade edilmektedir[172]. Hafızoğulları/Özen, Günay ve Yılmaz'ın suçun hem özgü suç niteliğinde olduğunu ifade etmeleri hem de komşu binadan

*sanıkların görevi savsama suçundan mahkumiyetleri yerine yazılı gerekçeyle beraatlerine karar verilmesi"* (www.https://kazanci.com, s.e.t. 03.08.2018).

168 Yargıtay 4. CD, K.T. 02.10.2014, E. 2014/512, K. 2014/28156: *"Yapı denetim şirketi görevlisi olan sanıkların 27.03.2008 tarihinde Z'yle sözleşme yaptıkları, ancak buna rağmen ruhsatsız yapıyı idareye bildirmediklerinin anlaşılması karşısında sanıkların eylemlerinin 4708 sayılı kanunun 2/c, g madde ve fıkrası yollamasıyla 9/1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirken yerinde görülmeyen gerekçeyle düşme kararı verilmesi"* (www.https://kazanci.com, s.e.t. 04.08.2018).

169 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 67; **KALABALIK**: s. 663; **CEYHAN**: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, s. 91; **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 502.

170 **GÜNAY**: s. 19; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 187.

171 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 653, 654.

172 Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, T.C. Adalet Bakanlığı, Yayın İşleri Daire Başkanlığı, Ankara, 2005, s. 644.

çekilen bağlantılara komşunun müsaade etmesi ile suçun özgü suç olma özelliğini yitirmediğini ifade etmeleri kanaatimizce çelişki arz etmektedir. Görüşlere göre bağlantıların yetkili kişiler tarafından yapılmasına müsaade edilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı da özgü suç niteliği arz etmektedir. Anladığımız kadarı ile bu görüşler komşu binadan çekilen bağlantılara müsaade eden komşu bina sahibini de yetkili kişi olarak görmektedir.

Bir başka görüş ise hizmetleri sağlayan kişinin elektrik, su ve telefon idaresinde çalışan görevlilerin olması gerektiğini ifade etmektedir. Görüşe göre burada çalışan kişilerin kamu görevlisi olması şartı yine aranmamaktadır. Ancak görüş, sadece hizmetin sağlanmasında kontrol ve denetim yetkisine sahip kişilerin "*yetkili kişi*" sıfatı olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe göre maddede geçen elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi usulüne uygun olarak bir yapı ruhsatiyesi alınıp alınmadığını kontrol etmekle yükümlü bulunmaktadır. Bu kişi de ancak elektrik, su yahut telefon idaresinin bu işte çalışan görevlisi olacağından maddenin bu fıkrasındaki suç özgü suç niteliği taşımaktadır. Elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmeye yetkili kişi ya bu bağlantıları sağlamaya yetkili olan kuruluşlarda çalışan kamu görevlileri ya da bu kuruluşlara hizmet akdi ile çalışan personel olabilir. Bunlar dışında kalan kişiler anılan bağlantıları yapmaya yetkili kişiler olmadığından suçun faili de olamayacaklardır. Öyleyse komşu binadan bağlantıları sağlama durumunda sağlayan kişi yetkili olmadığından fail olmayacaktır[173]. Öğretideki diğer görüş ise müsaade etmeye yetkili olan kişilerin hem özel kişiler olabileceği hem de resmi kurumlar olabileceğine yöneliktir[174]. Zira kanun metninde herhangi bir sınırlama yapılmadan salt müsaade eden kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Görüşe göre salt yetkili bir kişi değil, hukuka aykırı olarak bağlantı kurulmasına müsaade eden herkes suçun faili olabilir. Bu açıdan suç da özgü suç değildir[175].

Suçun failinin herkes mi yoksa sadece yetkili kişiler mi olacağı noktasında bizim kanaatimiz suçun failinin yetkili kişiler olması gerektiği yönündedir. Zira başlatılmış olan şantiyelerin yapı ruhsatının olup olmadığının kontrol yükümlülüğü sadece yetkili kişilerin sorumluluğundadır. Yani örneğin komşu bina sahibinin kendi binasında bulunan elektrik, su veya telefon bağlantısını yan binaya aktarılmasına müsaade etmesi halinde kanaatimizce suç oluşmayacaktır. Zira elektrik, su ve telefon bağlatılmasına müsaade etmeye yetkili kişiler,

---

[173] **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294**; GÜNGÖR**: s. 81; **SAĞLAMDEMİR**: s. 52; **BAYRAKTUTAN**: s. 16; s. 106; **SÜTÇÜ**: s. 985.

[174] **GÖKCEN**: s. 140; **TANERİ**: s. 185.

[175] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 177; **ARISOY**: s. 91-92.

şantiyenin yapı ruhsatının bulunup bulunmadığını da araştırma yükümlülüğü altındadırlar. Şayet şantiyenin yapı ruhsatı yoksa bu bağlantıların yapılmasına müsaade de edilmemelidir. Zaten fiilin suç oluşturması da buradadır. Ancak komşu binadaki normal bir vatandaşın yapı ruhsatı bulunup bulunmadığını araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bundan dolayı da bu kişilerin müsaade etme fiili suç oluşturmayacaktır. Sonuç itibari ile bu suç elektrik su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmeye yetkili kişiler tarafından işlenebilir. Bundan dolayı özgü suç niteliği taşımaktadır.

Kanunun lafzından ve açıklamalarımızdan anlaşılacağı üzere suçun faili; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişidir. Yani bu hizmeti götüren kişiler cezalandırılmayıp bu hizmetin götürülmesine kanuna muhalif bir şekilde müsaade eden kişiler cezalandırılmaktadır. Esasında kanunun ilk hazırlanışı sırasında hizmeti götüren kişilerin de cezalandırılacağına dair düzenleme varken kanunun yasalaşma sürecinde verilen bir değişiklik önerisi ile bu durumun kanunlaşmasına engel olunmuştur[176]. Gerçekten de işi salt hizmeti götürmekten ibaret olup belki de hukuka aykırı bir fiil işlediğini dahi bilmeyen kişilerin cezalandırılması yerinde olmayan bir düzenleme olurdu. Örneğin belediyeden izin alarak yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısını bizzat yapan kişi bu suçun faili olmayacaktır. Bu bağlantılara izin veren kişi suçun faili olacaktır[177]. Ancak doktrinde bir görüşe göre görevi salt olarak hizmetin götürülmesi olan ve hizmeti sağlarken hukuka aykırılığı fark etmesine rağmen anılan bağlantıları yapan kişi de fail olacaktır[178].

Maddenin bu fıkrasının ilk tasarısı ile sonradan kabul edilen yani şu anda geçerli olan hali arasında bazı farklılıklar vardır. Farklılıkları anlayabilmek adına maddenin hazırlık komisyonunda kabul edilen ilk halini doğrudan aktarmakta fayda ittihaz etmekteyiz. Buna göre:

"*Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapan ya da hizmetlerden yararlanmasına müsaade eden kişi birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır*."

---

[176] **GÜNGÖR**: s. 82; **SAĞLAMDEMİR**: s. 52; **FİDAN**: s. 66; **GEZGİN KAYAN**: s. 96; **YURTCAN,** Erdener: Yeni Türk Ceza Kanunu, İstanbul Barosu Yayınları, Ocak 2005, s. 273.

[177] **KAPLAN**: s. 189.

[178] **GÜNAY**: s. 20.

Kabul edilen ve hali hazırda uygulanmakta olan kanun maddesi ise; "*Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişinin*" cezalandırılacağına yöneliktir.

Bu farklılıklardan bir tanesi; yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişiden başka olarak bu bağlantıları bizzat yapan kişinin de cezalandırılacağının belirtilmesidir. Ancak verilen bir değişiklik önerisi ile bu durum metinden çıkarılmıştır. Tasarıda bulunup da kanunlaşmayan bir başka husus daha vardır. Bu durum yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapan ve bu bağlantıların kullanılmasına müsaade eden kişilerin de cezalandırılmalarına yöneliktir. Dikkat edilirse buradaki fail hizmetlerden yararlanılmasına müsaade eden konumundadır. Fakat meri olan kanun metninde hizmetlerden yararlanılmasına müsaade eden kişi değil; anılan bağlantıların yapılmasına müsaade eden kişi fail konumundadır. Bu açıdan fail olan kişinin konumunu değiştirdiğinden dolayı buradaki fark önemlidir. Güncel olan ve yasalaşmayan metin arasında bu şekilde iki fark bulunmaktadır. Ancak mer'i kanunda her iki durum da cezalandırılmaya matuf olarak görülmemiştir[179]. Zira mevcut durum sadece yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişilerin cezalandırılacağına yöneliktir. Görüldüğü üzere ilk sunulan metinde bundan farklı olarak anılan bağlantıları yapan ve bu bağlantılardan yararlanılmasına müsaade eden kişiler fail konumundadır. İlk sunulan metinde yer alan fail ile meri olan fıkrada geçen fail farklı kişidir. Doktrinde bu durum eleştirilmiş ve tasarıda bulunan ancak kanunlaşmayan durumların da kanunlaştırılması gerektiği üzerinde durulmuştur[180]. Maddede geçen bağlantıları yapmaya müsaade eden kişi değil de bu bağlantıları bizzat yapan kişinin TCK m. 184/2 bağlamında bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak doktrinde bizim de haklı bulduğumuz bir görüşe göre, bu bağlantıları yapan kişi, yaptığı bağlantılardan yararlanırsa bu durumda TCK m. 163'te ifadesini bulan karşılıksız yararlanma suçunun faili olacaktır. Bu görüş aynı zamanda bağlantıları yapan kişinin de cezalandırılması gerektiği ve kanun metninin değiştirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur[181]. Zaten maddenin hazırlık komisyonunda verilen tasarısında

[179] **SÜTÇÜ**: s. 986.
[180] **ÖZCAN,** Onur: s. 574.
[181] **KAPLAN**: s. 204.

bağlantıları yapan kişinin de cezalandırılması gerektiği ifade edilmişken verilen değişiklik önerisi ile bu durum metinden çıkarılmıştır.

Maddenin bu fıkrası açısından, yasalaşmayan ilk hal kanaatimizce daha yerinde bir düzenleme olurdu. Zira yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapan ve bu bağlantılardan yararlanılmasına müsaade eden kişilerin de en az bağlantı yapılmasına müsaade eden kişi kadar haksız bir durum meydana getirdiklerini düşünmekteyiz. Fiillerin haksızlık içeriği birbirine oldukça yakınken kanun koyucunun bir fiili yasalaştırırken sunulan ilk metindeki fiilleri yasalaştırmaması yerinde olmamıştır. Bu açıdan yasanın teklif edilen ilk halinin daha yerinde bir düzenleme olacağı kanaatindeyiz.

#### 3.1.1.3. TCK m. 184/3 Açısından Fail Unsuru

İmar kirliliğine neden olma başlığı altında düzenlenen üçüncü suç tipinin faili ise üçüncü fıkrada belirtilmiş olup fail, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icra edilmesine müsaade eden kişidir. Başlı başına anılan türde yapılarda sınai faaliyet yapan kişilerin bu maddeye göre fail sıfatı olmayacaktır[182].

184'üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen fiil yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmedir. Bu durum işyeri açılması ve çalıştırılmasına müsaade etme şeklinde nitelendirilmelidir. Bundan dolayı bu suç ancak yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade eden yetkili idare tarafından işlenebilen bir suçtur. Yetkili idarenin kim olduğu "*İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin*" tanımlar başlıklı altıncı maddesinde: "*Belediye sınırları ve mücavir alanlar dışı ile kanunlarda münhasıran il özel idaresine yetki verilen hususlarda il özel idaresini; büyükşehir belediyesi sınırları ve mücavir alanlar içinde büyükşehir belediyesinin yetkili olduğu konularda büyükşehir belediyesini, bunların dışında kalan hususlarda büyükşehir ilçe veya ilk kademe belediyesini; belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeyi ve organize sanayi bölgesi sınırları içinde organize sanayi bölgesi tüzel kişiliğini ifade eder*." şeklinde açıklanmıştır. Buna göre sınai faaliyete izin verme yetkisi olan kişiler bu tanıma giren kişilerdir. Yapı kullanma izni alınmayan binalarda aktardığımız tanıma giren kişiler sınai faaliyetin icrasına müsaade ederlerse fail olacaklardır. Yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişinin bu

[182] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 171; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, 294.

suçun faili olabilmesi için anılan türde binada sınai faaliyet icrasına müsaade etme yetkisine haiz olan bir kişi olduğuna dair doktrinde görüşler vardır[183]. Yani bu suç, özgü suç niteliğindedir[184]. Ancak doktrinde bu görüşe muhalefet bir başka görüşe göre, sınai faaliyetin icrası için zaten kamu izninin alınması gerektiği ve bundan dolayı hukuka aykırı olarak izin veren kamu görevlilerinin bu suçu işlediği açıktır. Bu durum zaten açık olup bunun dışındaki kişiler de bu suçun faili olabileceklerdir[185]. Buna benzer öğretideki bir başka görüşe göre 184. maddede bulunan üç ayrı suç tipinde bulunan failin herhangi bir özelliği bulunmamaktadır. Görüşe göre belirtilen suçlar herkes tarafından işlenebilir[186]. Ancak "*İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin*" altıncı maddesinde işyeri açılmasının yetkili idareden alınan ruhsat ile mümkün olabileceği belirtilmiştir. Doktrinde var olan tartışmaları sonlandıracağını düşündüğümüz madde şu şekildedir: "*Yetkili idarelerden usulüne uygun olarak işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan işyeri açılamaz ve çalıştırılamaz. İşyerlerine bu Yönetmelikte belirtilen yetkili idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili meslek kuruluşları tarafından özel mevzuatına göre verilen izinler ve tescil ve benzeri işlemler bu Yönetmelik hükümlerine göre ruhsat alma mükellefiyetini ortadan kaldırmaz. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı alınmadan açılan işyerleri yetkili idare tarafından kapatılır.*"

Doktrinde bir görüş yapının kullanma amacına aykırı olan faaliyetleri yapanlara ve bu faaliyetleri yapanlara müsaade edenlere ceza verilmesi gerektiğini ileri sürmekte ancak bunun maddede yer almamasını önemli bir eksiklik olarak görmektedir[187]. Yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyeti yapan kişiye bu maddeye göre ceza verilmese de 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu m. 9'a göre yapılan fiil kabahat hükmünde olup idari para cezası uygulanacaktır[188]. Kanun düzenlemesine göre[189] sanayi işletmelerini zamanında sanayi siciline kaydetmeyenler veya işletmede meydana gelen değişiklik, kapanma veya faaliyete geçme gibi durumları zamanında ilgili birimlere bildirmeyenler veyahut da senelik

---

183 **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 176; **KAPLAN**: s. 189; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294.

184 **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 502.

185 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 655.

186 **TANERİ**: s. 185.

187 **SÜTÇÜ**: s. 986; **KAPLAN**: s. 208.

188 **KAPLAN**: s. 207.

189 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu m. 9: "*Bu Kanun hükümlerine tevfikan sanayi işletmelerini müddetinde sanayi siciline tescil ettirmeyenler veya 2'nci maddeye göre verilen beyannamelerde meydana gelen değişiklikleri kapanma ve faaliyete geçme hâllerini müddetinde ilgili mercilere bildirmeyenler veya senelik işletme cetvellerini zamanında Sanayi ve Ticaret Bakanlığına göndermeyenlere beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.*"

işletme cetvellerini zamanında Sanayi ve Ticaret Bakanlığına göndermeyenler beşyüz Türk Lirası idari para cezası ile cezalandırılacaktır. Ancak bizim kanaatimize göre kanun koyucunun bizzat sınai faaliyeti yapanların fiillerini suç olarak düzenlememesi yerinde olmuştur. Zira sınai faaliyet yapmaya izin verenlerin izin verme fiili bizzat sınai faaliyeti izinsiz yapanların fiilinden daha fazla bir haksızlık içeriğine sahiptir. Bundan dolayı sınai faaliyeti bizzat yapanların fiili kabahat olarak nitelendirilip cezalandırılmaktadır.

Sonuç olarak bu suç özgü suç niteliği taşımaktadır[190]. Maddenin bu fıkrası açısından özgü suçlara yönelik özellikler hâkim olacaktır. TCK m. 40/2'de özgü suçların, ancak özel faillik vasfına sahip kişiler tarafından işlenebileceği belirtilmiştir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin ise azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlulukları yoluna gidilecektir.

### 3.1.2. Mağdur

Suçun unsurlarından mağdur; suçun işlenmesi ile haksızlığa uğramış kişi demektir. Suçun konusunun bizatihi ait olduğu kişi mağdurdur[191]. Tüzel kişiler ise mağdur olamazlar, ancak suçtan zarar gören kişi sıfatını haiz olabilirler[192]. Bazı suçların mağduru belirli değildir. Mağduru doğrudan belli olmayan suçlardan etkilenen varlık genel olarak bütün toplumdur. Mağduru doğrudan belirli olmayan yahut işlenen fiilden doğrudan tüm toplumun etkilendiği suçlar, TCK'nın; "*Genel Tehlike Yaratan Suçlar*" (m. 170 vd.), "*Çevreye Karşı Suçlar*" (m. 181 vd.), "*Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar*" (m. 185 vd.), "*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*" (m. 197 vd.), "*Kamu Barışına Karşı Suçlar*" (m. 213 vd.), "*Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar*" (m. 235 vd.), "*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*" (m. 247 vd.), "*Adliyeye Karşı Suçlar*" (m. 267 vd.), "*Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar*" (m. 302 vd.) başlıkları altında yer alan suçlarıdır.

İmar kirliliğine neden olma suçu "*Çevreye Karşı Suçlar*" altında yer aldığından bu suçun mağduru toplum olarak kabul edilmelidir. Zaten imar kirliliğine neden olma suçu hakkında doktrinde hâkim olan görüş; suçun mağdurunun toplum ve toplumu oluşturan herkes

[190] **KALABALIK**: s. 664; **FİDAN**: s. 66; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında s. 193; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 176; **KAPLAN**: s. 189; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294; **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 502.

[191] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 214; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 288; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 107.

[192] **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 288; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 215; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 106.

olduğuna yöneliktir[193]. Benzer bir görüşe göre çevre suçları mağduru belirli olmayan suçlardır[194]. Sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkına doğal olarak sahip olan toplumdaki her birey imar kirliliğine neden olma suçunun mağdurudur. Zira üçüncü kuşak haklardan dayanışma hakkının kapsamında sınıflandırılan çevre hakkı sadece tek bir kişiyi değil, tüm toplumu doğrudan etkileyen bir haktır. Bundan dolayı çevreye verilen zarar esasında, tüm toplumu mağdur edecektir[195]. Çevre hakkı üçüncü kuşak haklardan olan dayanışma hakkının altında sınıflandırılmıştır ve suç esasında topluma karşı işlenmiş olur[196].

Yargıtay, imar kirliliği ile ilgili bir kararında belediye vekilinin katılma talebini yerinde bulmuş ve temyize hakkı olduğunu ifade etmiştir[197]. Bu kararda doğrudan suçtan etkilenen kişinin davaya katılma hakkının olduğunu görmekteyiz. Doktrinde belediyelerin ruhsat verme ve planlama konusunda yetkileri olduğundan belediyelerin bu tarz görev alanına giren bir durumda, suçtan zarar gören konumunda olacağı ifade edilmiştir[198]. Suçtan zarar gören konumunda olduklarından dolayı kamu davasına katılma hakları da olacaktır[199].

### 3.1.3. Konu

Suçun unsurlarından bir diğeri konudur. Suçun konusu genel olarak fiilin üzerinde işlendiği eşya veya doğrudan şahsın kendisidir[200]. Dış dünyada meydana getirilmek istenen hareketin

---

193 **ARISOY**: s. 89; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 176.; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294.

194 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 639.

195 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 294; **KALABALIK**: s. 664; **SAĞLAMDEMİR**: s. 53; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 65; **GÜNGÖR**: s. 83; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 194; **TALAS/IŞIKA**: s. 25, 26; **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 5.

196 **KAPLAN**: s. 190.

197 Yargıtay 4. CD, E. 2008/4753 ve K. 2009/18730 sayılı kararı; *"...vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre 29.05.2009 tarihli havale dilekçesiyle kamu davasına katılma talebi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmeyen şikayetçi belediye vekilinin CMY 260/1. maddesine göre sanık hakkında kurulan hükmü temyize hakkı bulunduğu belirtilerek yapılan incelemede başkaca nedenler yerinde görülmemiştir..."* Belediyenin 'zarar gören' sıfatıyla kamu davasına katılma hakkının olduğuna ilişkin bir başka Yargıtay Kararı şu şekildedir: Yargıtay 4. Ceza Dairesi 13985 Esas ve 12322 Karar sayılı, 06.07.2011 Tarihli Kararı: *"Sanığa yüklenen imar kirliliğine neden olmak suçundan zarar görmesi nedeniyle, davaya katılma ve duruşmadan haberdar edilme hakkı bulunan ancak duruşmaya çağrılmayan M. . Belediyesine, temyiz iradesinin belirlenmesi bakımından, gerekçeli kararın tebliğ olunması gerektiği",* **GÜNAY**: s. 22'den naklen.

198 **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 5.

199 **FİDAN**: s. 68; **GÜNAY**: s. 21.

200 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Genel Hükümler, s. 209; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 207; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 116**;** **TOROSLU/TOROSLU**: s. 10; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 226; **DEMİRBAŞ**: s. 547; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler, s. 221**; ÖZTÜRK/ERDEM**: s. 174**; SOYASLAN**, Genel Hükümler, s. 233.

yöneldiği varlık suçun konu unsurunu oluşturur[201]. Her suçun bir konusu vardır. Konusu olmayan bir suçun olması mümkün değildir[202]. Fakat suçun konusunun illa, kişinin beş duyu organı ile algılayabildiği bir şey olmasına gerek yoktur. Suçun konusunun dış dünyada somut bir şekilde var olan bir şey olması şart değildir. İnsanın hayal edebileceği her şey suçun konusunu teşkil edebilir[203]. Bu açıdan suçun etkilerini üzerinde gösterdiği her şey suçun konusu olabilir. Yani suçun konusunun illa ki maddi bir içeriğe sahip olması gerekmez[204]. Örneğin hakaret suçu şerefe karşı işlenir ve suçun konusu maddi bir muhtevaya sahip olmayan ve soyut bir kavram olan şereftir.

Suçun üzerinde işlendiği şeyin bir zarara ya da zarar tehlikesine maruz kalması açısından suçlar zarar suçları ve tehlike suçları olarak ikiye ayrılmaktadırlar[205]. Zarar suçları işlendiğinde bir zararın ortaya çıkması gerekmektedir[206]. Tehlike suçları işlendiğinde ise bir zarar tehlikesinin meydana gelmesi gerekir[207]. Tehlike suçları da kendi içinde soyut tehlike suçu ve somut tehlike suçu olarak ikiye ayrılmaktadır. Soyut tehlike suçunda açıkça bir zararın meydana gelmesi aranmaz. Kanun koyucu tarafından soyut tehlike suçları açısından zararın meydana gelip gelmediğine dair bir araştırma yapılmaz. Ancak somut tehlike suçlarında suçun konusunun somut bir tehlikeye uğratılıp uğratılmadığı araştırılır[208].

İmar kirliliğine neden olma suçu içerisinde düzenlenen her suç birer soyut tehlike suçudur. Zira salt hareketin yapılması tehlikeli sayılmış ve suç olarak ihdas edilmiştir. Ayrıca kanunda bir zararın gerçekleşmesi şartı aranmamıştır. Suçun konusu üzerinde herhangi bir zarar

---

201 **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.218; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 284; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 108; **HAKERİ,** Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s. 142; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 307.

202 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 107; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 207.

203 **EREM,** Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler, Seçkin, 13. Baskı, Ankara, 1995, s. 268.

204 **AKBULUT**: s. 342.

205 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 204; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 118; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 309; **ÖZTÜRK/ERDEM**: s. 196; **İÇEL,** Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2017, s. 276; **HAKERİ**: s. 177; **AKBULUT**: s. 343.

206 **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 309; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 118; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 204; **AKBULUT**: s. 343; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**, Genel Hükümler, s. 237; **ÖZTÜRK/ERDEM**: s. 196.

207 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 204; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 119; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 309; **AKBULUT**: s. 343.

208 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 205; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 119; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 311; **AKBULUT**: s. 344; **DEMİRBAŞ**: s. 245; **HAKERİ**: s. 178.

neticesinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılması yoluna gidilmemektedir[209]. Aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alacağımız imar kirliliğine neden olma fiilleri altında ele alınan suçlar sonuç olarak birer soyut tehlike suçudur.

İmar kirliğine neden olma suçunun birinci fıkrası açısından suçun konusu ruhsatsız yahut ruhsata aykırı olarak yapılan binadır[210]. Fıkra metninden doğrudan anlaşıldığı üzere fiilin üzerinde gerçekleştiği şey binadır. Fiil yapı ruhsatı almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmaktır. Bundan dolayı birinci fıkradaki suçun konusunu ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yapılan bina oluşturmaktadır.

İK'nın tanımlar başlıklı maddesine göre; bina, "*kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır*." Binanın imar mevzuatındaki tanımından hareketle doktrindeki bir görüş bu tanıma girmeyen yapıların bina olarak değerlendirilmeyeceği dolayısıyla da maddenin bu fıkrasındaki suçu oluşturmayacağı yönündedir[211]. Kısacası bu görüşe göre bina tanımı yahut bina tanımına nelerin girip nelerin girmeyeceği konu açısından önemlidir. Örneğin Yargıtay bir kararında istinat duvarının bina niteliğinde olmadığını ifade etmiştir[212]. Bina kavramının kapsamı kanaatimizce imar mevzuatındaki tanımın dışına çıkılmayacak şekilde belirlenmelidir.

Doktrindeki bazı görüşlere göre fıkrada geçen bina ifadesi yerine yapı ifadesinin kullanılması gerekmektedir[213]. Zira yapı kavramı bina kavramından daha geniş bir durumu ifade etmektedir. Yapı kavramının tanımı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde açıklanmış olup şöyledir: "*Yapı; karada ve suda, daimî veya muvakkat, resmî ve hususi yeraltı ve yer üstü*

---

209 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 651-652.

210 **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 171; **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 6; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 651-652.

211 **ERGEN/BÖKE**: s. 126; **SAĞLAMDEMİR**: s. 55.

212 Yargıtay 4. CD, E. 2013/22194, K. 2014/32306, K. T. 10.11.2014: *"30/11/2011 tarihli yapı tatil zaptında yapının istinat duvarı niteliğinde olduğunun belirtilmesi karşısında istinat duvarının 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde tanımlanan bina niteliğinde olmaması nedeniyle eylemin atılı suçu oluşturmayacağı gözetilmeden mahkûmiyet hükmü kurulması."* Konu hakkında benzer bir karar şu şekildedir: Yargıtay 4. CD, E. 11963, K. 9244 ve K. T. 29.06.2011: *"3194 sayılı Kanunun 5'inci maddesinde bina kavramının "kendi başına kullanılabilen..." biçiminde tanımlanıp 21'inci maddesinde de diğer yapılarla birlikte binaların da ruhsata tabi kılınması, öte yandan 28.909.2006 tarihli yapı tatil tutanağı ile 14.05.2007 tarihli bilirkişi raporuna göre 28çarpı4 metre ebatlarında, zeminde 30 cm beton dökülmüş, yan ve arka duvarları örülmüş, üzeri galvaniz saç kaplı depo olarak kullanılan yapının ne suretle bina sayılmadığı yöntemince tartışılmadan yetersiz ve yasal olmayan gerekçelerle beraat hükmü kurulması*", **GÜNAY:** s. 24'ten naklen.

213 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 297; **SÜTÇÜ**: s. 981.

*inşaatı ile bunların ilave değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir*." Görüldüğü üzere henüz bina halini almamış birtakım kısımlar yapı kavramı içerisine dahil olacak ancak bina kavramını karşılamayacaktır. Bundan dolayı bina halini almamış yapılar imar mevzuatına aykırı yapılsa da kanunilik ilkesinin sonucu olarak cezaya matuf olarak değerlendirilemeyecektir. Bahçe, istinat duvarı, yüzme havuzu, iskele, gösteri çadırı, köprü, tünel, rıhtım, yol, elektrik ve telefon tesis ve direkleri, kanalizasyon, toprak doldurmalar, kazılar, sergi, kamping yerleri, yer altına yapay olarak yapılan boşluklar, gaz, su ve benzeri yer üstünde ve yer altında yapılan tesislerin hepsi yapı kavramına dahil olacağından bu yapıların imar mevzuatına aykırı olarak kurulması durumunda ceza hukuku anlamında herhangi bir suç oluşmayacaktır. Görüş bu durumu eleştirmekte ve fıkrada geçen bina kavramı yerine yapı kavramının kullanılmasının gerekliliğini savunmaktadır[214]. Yapı ile ilgili olarak örnekler verdiğimiz bu kısımda Yargıtay'ın binanın İK'daki tanımından yola çıkarak, şeylerin korunması için yapılan garajı yapı değil; bina olarak gördüğünü aktarmakta yarar vardır[215]. Bina ve yapı kavramları arasındaki fark maddenin bu fıkrası açısından önemlidir. Zira suçun konusu yani fiilin üzerinde işlendiği şey binadır. Şayet kişi yapı ruhsatiyesi almadan ya da ruhsata aykırı olarak yapı yapar yahut yaptırırsa bu fiil 184'üncü maddeye göre cezalandırılabilir bir fiil olmayacaktır.

Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesi suçunun konusu doktrinde bir görüşe göre kullanılan elektrik, su veya telefon bağlantılarının karşılık bedelidir. Bu bedel zaten alındığından maddi konu kalmamaktadır[216]. Doktrinde bir başka görüşe göre fiilin üzerinde işlendiği şey şantiyedir. Bundan dolayı da maddi konunun da şantiye olduğu ileri

---

214 **SÜTÇÜ**: s. 981.

215 Yargıtay 4. CD. E. 2008/1455, K. 2009/16583: *"TCY' nın 184/1 maddesinde ''Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran'' kişilerin cezalandırılması öngörülmüş olup İmar Yasasının 5. maddesinde ''Bina; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır.'' Şeklinde açıklanmıştır. Bu durum karşısında sanığın eşyalarının korunması içi yaptırdığı garajın anılan yasada u tarife uyduğu ve bilirkişi raporuna göre de bu yapının yapılmasının ruhsata tabi olduğu hususları gözetilmeden yasal olmayan gerekçelerle beraat kararı verilmesi..."*; Konu ile ilgili bir başka Yargıtay Kararı şu şekildedir: Yargıtay 4. CD, E. 1854 ve K. 4870, K. T. 05.03.2012: "*5237 sayılı TCK 184/1'inci maddesinde yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişinin eyleminin suç sayılması, 3194 sayılı Yasanın 5'inci maddesinde ise "Bina, kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır" şeklinde düzenlemesi karşısında, suça konu 38 metre uzunluğundaki yığma tuğla duvarın, TCK 184/1'inci maddesinde öngörülen ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olma suçunu oluşturmadığı, eylemin 3194 sayılı Yasanın 32 ve 42'inci maddeleri kapsamında idari yaptırıma tabi olduğu gözetilmeden",* **GÜNAY**: s. 23'ten naklen.

216 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 654.

sürülmektedir[217]. Her suçun bir konusu olması gerektiği savından hareketle ikinci görüşe katılmaktayız. Suçun üzerinde işlendiği varlık şantiye olduğundan bu fıkra açısından suçun konusu şantiyedir.

Maddede geçen teknik kavramlara kısaca bir değinmekte yarar vardır. Bunlardan şantiye binası kavramının kanuni tanımı bulunmasa da doktrinde "*lüzum ve ihtiyaca göre inşaatın devamı süresinde kullanılıp yıkılmak üzere yapılacak binalar*" şeklinde tanımlanmaktadır[218]. Daha kapsamlı bir açıklamaya göre şantiye binası; "*yapılmakta olan inşaatın gerektirdiği araç ve gereçlerin korunduğu ve çalışan işçilerin inşaat süresince geçici olarak kaldığı binalardır*"[219]. Ancak görüldüğü üzere buradaki tanımlamalar "*şantiye*"nin değil "*şantiye binası*"nın tanımıdır. İncelemekte olduğumuz ikinci fıkrada geçen ifade ise "*şantiye*" ifadesidir. Buna göre şantiye sözlükte; "*inşaat alanı, bir yapının hazırlandığı ve üzerinde kurulduğu alan*[220]" tanımlanmaktadır.

Yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyet icrasına müsaade etme suçunun üzerinde işlendiği maddi varlık, yapı kullanma izni alınmamış binadır. Buradan hareketle suçun konusu da yapı kullanma izni alınmamış binadır.

### 3.1.4. Fiil

Ceza Hukuku bağlamında fiil; kişinin iradesi doğrultusunda dış dünyada cereyan ettirdiği ve belli bir neticeyi gerçekleştirmeye yönelik davranışlardır[221]. Fiilin bir insan davranışı olması ve iradi olması esastır[222]. Dış dünyada iradi şekilde meydana gelen ve bir insan davranışı olan fiil, icrai ya da ihmali şekilde işlenebilir[223].

İmar kirliliğine neden olma suçu içerisinde üç ayrı suç tipi düzenlenmektedir[224]. İlk üç fıkrada yer almakta olan suç tipleri sırasıyla şöyledir: Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya

---

217 **FİDAN**: s. 68.

218 **KALABALIK**: s. 387

219 **BAYDEMİR**: s. 252.

220 https://www.insaatsantiye.com/santiye-nedir/ s.e.t. 05.04.2019.

221 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 166; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 100; **DEMİRBAŞ**: s. 223; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 252**; AKBULUT**: s. 229.

222 **ZAFER,** Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2016, s. 184; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 163; **CENTEL/ZAFER/ ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 222.

223 **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 238; **HAKERİ:** s. 164; **ÖZTÜRK/ERDEM**: s. 164; **CENTEL/ZAFER/ ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 223.

224 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 293; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar s. 92; **ARISOY**: s. 87; Tezimizi hazırlarken istifade ettiğimiz bir makalede 184. maddede iki ayrı suç tipi olduğu ifade edilmiştir. Ancak lafzen bu şekilde bir ifade ediliş olsa da esasında makalede madde incelenirken üç ayrı suç tipi şeklinde bir incelemeye

ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek; son olarak da yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmek.

Kanuni ifadesi ile izah ettiğimiz bu suçların fiil unsurlarını ayrı ayrı ele almaya çalışacağız.

### 3.1.4.1. TCK m. 184/1 Açısından Fiil Unsuru

TCK m. 184'ün birinci fıkrasında geçen suç; yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak şeklinde olup fiilin gerçekleşmesi için birbirine alternatif iki farklı hareket içermektedir. Bundan dolayı fiil seçimlik hareketlidir[225]. Maddenin birinci fıkrasına göre yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak ya da yaptırmak ile bu suç tamamlanmış olur. Burada bu suçun bağlı hareketli bir suç olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Zira suçun oluşması için fıkrada geçen yapı ruhsatı olmadan bina yapmak veya yaptırmak ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak hareketlerinden birinin yapılması gerekir[226]. Seçimlik hareketlerin mefhumu muhaliflerinden bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. Örneğin ruhsata aykırı olmayan bina yaptırma fiili suçu oluşturmayacaktır. Bu kapsamda maddenin dördüncü fıkrasına göre belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlar dışında yapılan binalar bu suçu gündeme getirmeyecektir[227].

Doktrinde birinci fıkradaki suçun sırf hareket suçu olduğu ifade edilmiştir[228]. Sırf hareket suçları genel olarak; suçun kanuni tanımında bir neticeye yer verilmeyen suçlardır. Şayet suçun kanuni tanımında bir neticeye yer veriliyorsa, bu tarz suçlar da neticeli suçlar olarak isimlendirilirler[229]. Yapı ruhsatı olmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya

---

gidilmiştir. Anladığımız kadarıyla yazar iki ayrı suç tipi olduğunu sehven söylemiştir. Bizim kanaatimize göre de maddede üç ayrı suç bulunmaktadır. Bkz. **ALICA,** Süheyla: *"Türkiye'de Çevre Suçları"*, Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. 1, İstanbul (s. 59-88), 2008, s. 68, 69.

225 **TALAS/IŞIKA**: s. 31; **GEZGİN KAYAN**: s. 97; **FİDAN**: s. 53.

226 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 652; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 66; **SÜTÇÜ**: s. 982; **GEZGİN KAYAN**: s. 97

227 **SÜTÇÜ**: s. 982.

228 **ÖZBEY,** Özcan: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunda İçtima Uygulaması",* Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:4, S. 13, Nisan 2013, (s. 321-350), s. 239; **FİDAN**: s. 53; **GİYİK,** Abdullah: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* TBB Dergisi, Ocak, 2018, S. 134, (s. 71-44), s. 85.

229 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 178; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 128; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Genel Hükümler, s. 174; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 270.

yaptırmak suçunda, hareketin yapılması yeterli görülmüştür[230]. Herhangi bir netice aranmamıştır.

Doktrinde suçun ani hareketli suç mu yoksa mütemadi suç mu olduğuna dair tartışmalar vardır. Genel itibariyle mütemadi suç, kanuni tanımda yer alan hareketin icrasının devamlılık arz etmesidir. Ani suç ise hareketin icrasının devamlılık arz etmemesi halidir[231]. Ayrıca mütemadi suçlarda suçun tamamlanması ve bitmesi anı farklılık gösterebilir. Hukuka aykırı durumun işlenmeye başlanması ile mütemadi suç tamamlanır, ancak bitmez. Bitme anı ise hukuka aykırı durumun ortadan kaldırılması ile olmaktadır[232]. Doktrinde, birinci fıkradaki suçun bitme anının binanın bina vasfını aldığı an olduğunu savunan görüş vardır. Bundan dolayı birinci fıkradaki fiilin bitme anı, binanın gerçekleşme anı olacağından hareketle suçun ani suç olduğu ifade edilmiştir[233]. Doktrindeki diğer görüş ise suçun oluşması için inşa faaliyetinde bulunmanın yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşün dayanağı ise maddenin kanuni gerekçesinde geçen "*Madde metninde imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak, suç olarak tanımlanmıştır.*" cümlesidir. Kanuni gerekçeyi dayanak gösteren bu görüşe göre, ruhsata aykırı ya da ruhsat alınmadan bina yapımına başlanmış olması suçun tamamlanmış olduğunu gösterir. Yani suçun tamamlanmış olması için binanın tamamının yapılmış olmasına gerek yoktur[234]. Görüşe göre ruhsata aykırı yahut da ruhsat alınmadan bina yapma veya yaptırma fiilleri yapıldığı an suç tamamlanmış olacaktır. Bina yapma yahut yaptırmanın anlık değil, süreklilik arz ettiği ve binanın da aşama aşama yapıldığı ifade edilmiştir. Bundan dolayı hareketin kesintisiz olduğu ifade edilmiştir[235]. Yargıtay da konu ile ilgili bir kararında ruhsatsız inşaata başlanması ile suçun tamamlanacağını ifade etmiştir[236]. Ancak suçun bitme anı hukuka aykırılığın bittiği an

---

230 **ÖZBEY**: s. 239; **FİDAN**: s. 53; **GİYİK**: s. 85.

231 **YERDELEN,** Erdal: *"Mütemadi (Kesintisiz) Suç",* TAAD, Yıl: 5, S. 18, Temmuz 2014, (s. 113-152), s. 124; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 176; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 267.

232 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 183.

233 **ŞAHİN,** Fatih: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015, s. 75. **FİDAN**: s. 75; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 88.

234 **ARISOY**: s. 90; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s.99; **SAĞLAMDEMİR**: s. 70.

235 **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 506; **BAYRAKTUTAN**: s. 39.

236 Yargıtay 4. CD, E. 10351, K. 20186 ve K.T. 10.11.2008*: "Ancak; 1)5237 sayılı TCK m. 184/1'de düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunun ruhsatsız inşaata başlanmasıyla oluşacağı, aynı yasanın 203 ve 765 sayılı TCK m. 274'üncü maddelerinde düzenlenen mühür bozma suçunun ise kaçak inşaatın mühürlenmesinden sonra mührün bozulduğu tarihte oluşacağı, dolayısıyla fikri içtima kuralının uygulama olanağının bulunmadığı, sanığın eylemlerinin farklı tarihlerde iki ayrı suçu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi yasaya aykırıdır."* **GÜNAY**: s. 105'ten naklen.

olacaktır. Kanaatimizce de yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma eylemleri mütemadi suç özelliği arz etmektedir. Zira hukuka aykırılık yapı ruhsatı olmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak için başlatılan ilk hareketle başlar. Yani suç burada tamamlanır, ancak bitmez. İcra hareketleri binanın ruhsata uygun hale getirilmesine kadar devam eder. Buradan hareketle suç mütemadi suç özelliği taşımaktadır. Bundan dolayı ikinci görüşün yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Suç icrai hareketle işlenebilen bir suçtur. Suçun ihmali hareketle işlenmesi ise yapı ruhsatiyesi almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapma yahut yaptırma fiilini kontrol ve denetimle yükümlü kişilerin, kontrol ve denetim yüklerini ihmal etmesi şeklinde olabilir. Ancak bu durumun açıkça TCK m. 184'ün lafzında geçmemesi sebebiyle görevini ihmal eden kişiler kamu görevlisi ise TCK m. 257'de tanımı yapılan görevi kötüye kullanma suçunun faili olacaklardır. Kamu görevlisi olmayıp da görevinin gereklerini ihmal eden kişiler ise Yapı Denetimi Hakkında Kanun m. 9 hükmü[237] gereğince sorumlu olacaklardır[238].

Doktrinde bir görüşe göre imar kirliliğine neden olma suçunun birinci fıkrası "*eksik ceza normu*"dur[239]. Zira fıkrada geçen terimlerin açıklaması İK'ya bakılmadan anlaşılabilecek nitelikte değildir. Madde gerekçesinde geçen "*imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunma*" ifadesinin doğrudan bu madde açısından imar mevzuatının kaynaklık edeceğine işarettir[240]. Bu ifade ilk bakışta suçun tanımını genişlettiği düşünülen bir ifade olsa da gerekçenin devamında her bir madde için açıklama yapıldığından ilk cümlenin genel nitelikli bir açıklama ifadesi olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de TCK'nın incelemekte olduğumuz 184'üncü maddesi imar mevzuatının genel olarak kaynaklık ettiği bir maddedir. Teknik kavramların birçoğunun açıklama yahut tanımına imar mevzuatından ulaşılmaktadır. Bizim ileri sürdüğümüz kanaatin aksine doktrinde bir görüşe göre gerekçede geçen bu ifade kanunun kapsamını kanuna muhalif bir şekilde genişletmektedir. Böyle bir genişletme de suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı

---

[237] Yapı Denetimi Hakkında Kanun m. 9: "*Bu Kanun hükümlerinin uygulanması sırasında, yapı denetim kuruluşunun icraî veya ihmalî davranışla görevini kötüye kullanan ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi gerçek kişiler ile laboratuvar görevlileri, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

*Yapı denetim kuruluşunun ortak ve yöneticileri, mimar ve mühendisleri ile laboratuvar görevlileri bu Kanun hükümleri çerçevesinde yapmaları gereken denetimi yapmadıkları hâlde yapmış gibi veya yapmalarına rağmen gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemeleri halinde Türk Ceza Kanunu'nun resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır*."

[238] **KAPLAN**: s. 191.

[239] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 652.

[240] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 170.

olduğundan kabul edilebilir değildir[241]. Ancak biz bu görüşe katılmamaktayız. Kanaatimizce İmar Kanunu'nun kaynaklık etmesi suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı değildir.

Bizim kanaatimize göre birinci fıkradaki suç mütemadi suç özelliği arz etmektedir. Ruhsata aykırı olarak ya da ruhsat almadan bina yapılmaya ve yaptırılmaya başlanması ile suç tamamlanmış olacaktır. Ancak hareketin devam etmesinden dolayı suçun hukuka aykırılığı devam ettiği sürece suç bitmeyecektir. Bina yapılmaya başlanmasından anlaşılması gereken işin doğası gereği bina yapmak için yapılan ilk icra hareketi temel atmak ise temel atma ile suç tamamlanacaktır. Temel atmadan binanın bitirilmesi anına kadar ortaya çıkan şey esasında bina değil, yapıdır. Üç katlı bir binanın yapım aşamasında, bina bitirilmeden önce örneğin, kolonlarının yapılması aşamasında belediye görevlileri tarafından inşaat durdurulursa burada hukuka aykırılığın kesilmesi ile suç bitecektir. Kolonları yapılmış bir inşaat ise suçun tam cezası ile cezalandırılacaktır. Zira mütemadi suçlarda hukuka aykırılığa başlandığı anda suç tamamlanmış olacaktır[242].

Uygulamada sıklıkla tartışmalara konu olan bir husus da sonradan balkonların kapatılması ile oluşan yeni durumun ruhsata aykırılık teşkil edip etmeyeceğine dairdir. Uygulamada "*balkon kapatma*" şeklinde isimlendirilen durumun ruhsatı gerektirip gerektirmediği hakkında Yargıtay'ın görüşü, ruhsat gerektirmediği yönündedir. Yargıtay'a göre balkonun kapatılması ile oluşan alanın bina vasfına haiz olmaması nedeniyle TCK m. 184/1'e giren bir suç oluşmaz. Ancak 3194 sayılı İK m. 32 ve 42 maddelerine giren idari yaptırımı haiz fiil oluşmuşsa kişiye idari yaptırım uygulanacaktır. Konu ile ilgili Yargıtay kararı da şu şekildedir: "*Sanığın, mevcut ruhsatlı yapının balkonunu 10 metre kapatarak odaya dahil etme ve ilave kapalı alan oluşturma biçiminde gerçekleştirdiği eyleminin, konuta ruhsatta belirtilen dışında yeni bir alan kazandırmaması ve bina niteliğinde olmaması karşısında 5237 sayılı TCK m. 184 kapsamında öngörülen imar kirliğine neden olma suçunun ögelerinin oluşmadığı ve İmar Kanunu'nun 32 ve 42'inci maddeleri kapsamında idari yaptırımın konusunu oluşturabileceği gözetilmeden, beraat kararı verilmesi yerine mahkumiyetine hükmolunması yasaya aykırı ve sanık H. T'nin temyiz nedenleri ile düşünce yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına.*"[243] Kanaatimizce balkonun odaya dahil edilmesi brüt alanı değiştirmediğinden ruhsata aykırılık taşımamaktadır. Bu açıdan

[241] **FİDAN**: s. 57.

[242] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 183.

[243] Yargıtay 4. CD, E. 2449, K. 19279 ve K.T. 18.06.2013, **GÜNAY**: s. 24'ten naklen.

Yargıtay'ın kararı yerindedir. Ancak eve sonradan balkon ilavesi gibi bir durum ruhsatta izin verilen alanda değişiklik meydana getireceğinden dolayı ruhsata aykırılık gündeme gelecektir. Bundan dolayı ruhsata aykırı olarak brüt alanı arttıracak şekilde balkon yapmak bina yapma fiilinin icra hareketi olduğundan TCK m. 184/1'deki fiil işlenmiştir.

Fıkrada geçen ve açıklanmasını gerekli bulduğumuz bir başka kavram ise yapı ruhsatiyesidir. Birinci bölümde de ifade ettiğimiz üzere yapı ruhsatiyesinin açık tanımı TCK'da zaten bulunmamakla birlikte İK'da da bulunmamaktadır. Halihazırda doktrinde genel manada bir tanımlama yapılmıştır. Doktrinde yapı ruhsatiyesi, ilk kez bir yapı yapıldığında yahut yapılmış olan yapılarda değişiklik veya ekleme yapılması durumunda gerekli makamlardan alınması gereken izin belgesi olarak tanımlanmaktadır[244]. İK m. 21'e göre, açıkça belirtilen bazı istisnalar dışında İK kapsamına giren bütün binalar için yapı ruhsatiyesi alınması zorunludur. Ancak bazı durumlar vardır ki yapı ruhsatı alınmasını gerektirmez. Böyle bir durumda, yapı ruhsatı alınması gerekmediğinden ruhsata aykırılık da söz konusu olmayacak, dolayısıyla imar kirliliğine neden olma başlığı altında düzenlenen suç oluşmayacaktır[245]. İK m. 21/3'e göre; derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir. Ruhsata tabi olmayan hususlar İK'da açıkça belirtilmiştir. (İK m. 21/3) Ancak yapılan değişiklikler esaslı değişiklik niteliğindeyse bu durumda yapı ruhsatı alınması gerekli olacaktır. Örneğin brüt alanı değiştiren ya da yapıdaki taşıyıcı unsurları etkileyen tamir ve tadilatlar esaslı değişikliklerdir. Pencere ve bina görünümüne etki eden tamir ve tadilatlar esaslı değişikliklere örnek olarak verilmiştir[246]. İK'ya göre yapıyı esaslı bir şekilde değiştiren değişiklikler varsa bu durumun ruhsat alınarak yapılması gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir durum vardır. Yapının esaslı değişikliklerinde ruhsat alınmaması durumu TCK açısından suç olarak kabul edilmemiştir[247]. 184/1'de suç olarak tanımlanan husus defaatle belirttiğimiz üzere yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma yahut da yaptırma durumudur. Binada esaslı değişiklikler normalde İK'ya göre ruhsat alınması zorunlu hususlardan iken

[244] **YILDIZ**: İmar Bilgisi, s. 239.
[245] **KAPLAN**: s. 192
[246] **KARAVELİOĞLU**: s. 965; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 180.
[247] **YILMAZ**, Zekeriya: Notlu, Gerekçeli Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Seçkin, Ankara, 2004.

bu durum TCK'ya göre suç olarak tanımlanmamıştır. Doktrinde binaya sonradan eklenen ruhsatsız değişikliklerin ceza hukuku bağlamında suç olarak kabul edilmesinin kıyas yasağına aykırılık arz edeceği belirtilmiştir[248]. Ancak söylemek gerekir ki imar kirliliğine neden olma suçunun ihdas edilme mantalitesi altında, yapıda ruhsat alınmasını gerektiren esaslı değişiklilerin ruhsatsız yapılması da suç olarak kanunda yer alması gereken bir husustur. Nitekim Yargıtay da vermiş olduğu bazı kararlarda yapıya sonradan eklenen ve yapıda esaslı değişikliklere neden olan değişiklikler için de ruhsat alınması gerektiğini ifade etmiştir. Yargıtay'ın konu özelindeki kararı şu şekildedir: "*Sanığa ait bina ile yan taraftaki bina arasına duvar örülerek bodrum kattaki yatak odasına ek yapılması şeklindeki inşai faaliyetin, TCK'nın 184. maddesinde tanımını bulan suçu oluşturması,*"[249]. Bizim kanaatimize göre de Yargıtay uygulaması yerindedir.

İK'nın "*Yapı ve Yapı ile İlgili Esaslar Başlıklı*" dördüncü bölümünün altında yer alan "*Köylerde yapılacak yapılar ve uyulacak esaslar*" başlıklı 27. maddesinde hangi yapılar için yapı ruhsatına gerek olmadığı belirtilmiştir. Esasında İK m. 27/1'de belirtilen yapılar, TCK m. 184/4'te belirtilen alanlar içerisinde kalmaktadır. TCK m. 184/4'te maddenin üçüncü fıkrası hariç geriye kalan bölümlerinin ancak belediye sınırları içinde ve özel imar rejimine tabi alanlarda uygulanacağı ifade edilmiştir. Yani TCK m. 184/1 açısından bakıldığında; belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlar dışında kalan alanlarda yapılan binalarda yapı ruhsatiyesi aranmayacaktır. İK m. 27/1'de de yapı ruhsatının alınması şartı aranmayan alanlar TCK m. 184/4'e uygun bir şekilde açıklanmıştır. Buna göre; "*Belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin köy yerleşik alanlarında, civarında ve mezralarda yapılacak konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz...*" Ancak bahsi geçen yapıların fen ve sağlık kurallarına uygun olması gerekmektedir. İK'daki bu düzenleme yukarıda da belirttiğimiz üzere TCK'ya uygun olmaktadır. Ancak Plansız Alanlar İmar Yönetmeliğinin 58. maddesinde belirtilen bazı durumlar TCK m. 184/4 kapsamı dışında bırakılmış olsa dahi yapı ruhsatı aranmaktadır. Bunlar; köy nüfusuna kayıtlı olmayan, köyde sürekli oturmayanlar ve köy nüfusuna kayıtlı olmakla birlikte köyde sürekli oturmayanlar

[248] **SAĞLAMDEMİR**: s. 57; **FİDAN**: s. 57; **TALAS/IŞIKA**: s. 33.

[249] Yargıtay 4. CD, E. 2014/14102, K. 2014/32394, K.T.10.11.2014, Konu hakkında başka bir karar; Yargıtay 4. CD, E. 2010/9713, K. 2012/7321, K.T. 28.03.2012 (https://www.kazanci.com, s.e.t. 02.01.2019).

tarafından yapılacak tüm yapılar, yapı ruhsatı ve yapı kullanma iznine tabidir. Görüldüğü üzere bu alanlar belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlar dışında kalmaktadır. Bundan dolayı Plansız Alanlar İmar Yönetmeliğine göre yapı ruhsatı aransa bile, kişinin belirtilen alanlarda ruhsatsız bir bina yapması halinde TCK bağlamında bu durum suç teşkil etmeyecektir.

#### 3.1.4.2. TCK m. 184/2 Açısından Fiil Unsuru

TCK m. 184/2'de yapı ruhsatiyesi alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme fiili düzenlenmiştir.

Fıkranın TBMM Genel Kurulunda kabul edilmeden önce hazırlık komisyonunda kabul edilen metninde, şu an yürürlükte olan metinden farklı olarak suçun kapsamı daha geniş tutulmuş bulunmaktaydı. Hazırlık komisyonunda kabul edilen metin; *"(2) Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapan ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır*" şeklinde idi. Görüldüğü üzere maddenin şu an uygulanmakta olan hali ile teklif edilen ilk hali arasında oldukça büyük bir fark bulunmaktadır. Hatta adeta teklif edilen ve kabul edilen metinlerin birbirinden farklı metinler olduğunu iddia etmek yerinde bir tespit olacaktır.

Bu fiil, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmedir. Burada izin verilmekten kastedilen şey doktrinde bir görüşe göre, şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına göz yumma şeklinde olabileceği gibi anılan bağlantılara rıza gösterme eylemi de olabilir[250]. Ancak doktrinde var olan bir diğer görüşe göre fıkrada geçen müsaade etme hali bir icra hareketidir. Yani örneğin abonelik hizmeti veren görevlinin kaçak abonelik durumunu fark ettiğinde buna göz yumması, imar kirliliğine neden olma suçunun ikinci fıkrasında bahsedilen suçu oluşturmayacaktır[251]. Ancak burada kamu görevlisinin görevini ihmal ettiği ve başka bir suçu işlediği hususu izahtan varestedir. Doktrinde konu ile ilgili bir başka görüş ise suçun icrai bir suç olduğunu ancak buna rağmen ihmalen de işlenebilen bir suç tipi

[250] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 177.

[251] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 654; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 68.

olduğunu ifade etmektedir[252]. Bizim kanaatimiz ise fıkrada geçen "*müsaade etme*" eyleminin icrai surette işlenebilecek bir eylem olması şeklindedir. Zira göz yumma ya da bağlantı yapılmasına ses çıkarmama şeklinde yapılan ihmali davranışlar bizzat müsaade etme kapsamında değerlendirilemez. Müsaade etmenin oluşabilmesi için failin açıkça müsaade ettiğine dair iradesini ortaya koyması gerekir. Şayet bu şekilde ihmali davranışı yapan kişi kamu görevlisi ise bu durumda yapılan davranış TCK m. 257'de yer alan görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirilmelidir.

Doktrinde suçun ani suç mu yoksa mütemadi bir suç mu olduğuna yönelik farklı fikirler vardır. Birinci görüşe göre yapı kullanma izni alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme fiilinde belirtilen hizmetlerden yararlanıldığı sürece suç oluşmaya devam edecektir. Bundan dolayı da görüşe göre suç mütemadi, yani kesintisiz suçtur[253]. Doktrinde ağırlıkla savunulan ikinci görüşe göre madde hükmünde fiil olarak belirtilen kısım müsaade etmeden ibaret olduğu için bu sırf hareket suçudur. Anılan bağlantıların alınıp kullanılması zaten madde metninde belirtilen bir durum olmadığından dolayı, müsaade etmeden ibaret fiilin temadi etmediği açıktır. Yani ikinci fıkrada belirtilen suç ani hareketli bir suç tipidir. Ayrıca fiil müsaade etmeden ibaret olduğu için anılan bağlantıların kullanılıp kullanılmaması suçun oluşması için bir önem arz etmeyecektir[254]. Mütemadi suçlarda devamlılık arz eden kısım fiilin icra hareketleridir[255]. Burada "*müsaade etme*"den ibaret olan fiilin devamlılık arz etme özelliği yoktur. Müsaade etme fiili ani bir hareketten ibarettir. Bundan dolayı kanaatimizce ikinci fıkradaki fiil mütemadi değil, ani hareketli suçtur.

3194 sayılı İK m. 31'e göre yapı kullanma izni alınmamaya bağlanan sonuçlardan bir tanesi de yapıya elektrik, su veya telefon gibi bağlantıların yapılmasının mümkün olmamasıdır. Yapı kullanma iznini ele aldığımız birinci bölümde de değindiğimiz üzere yapı kullanma izni binanın bitmesinden sonra verilecek bir izin belgesidir.

TCK m. 184/2'nin lafzi yorumundan çıkarılacak iki netice vardır. Bunlardan birisi, maddede geçen bağlantılar dışında bir bağlantının yapılmasının yine bu madde bazında suç teşkil

---

[252] **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 528

[253] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 68; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 654.

[254] **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 189; **AYGÖRMEZ/UĞURLUBAY**: s. 523; **ARISOY**: s. 92; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 39; **GÖKCEN**: s. 141; **SAĞLAMDEMİR**: s. 60;

[255] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 183.

etmeyeceğidir[256]. Örneğin yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere doğalgaz bağlantısı yahut kanalizasyon sisteminin yapılması bu maddeye göre suç değildir[257]. Lafzi yorumdan çıkarılacak ikinci sonuç ise birinci bölümde açıkladığımız şantiye tanımına uymayan yerlere fıkrada anılan elektrik, su ve telefon bağlantılarının yapılmasının bu fıkra bazında suç teşkil etmediğidir[258]. İkinci yoruma verilebilecek bir örnek olarak şantiye yerine yapılıp bitirilmiş bir binaya anılan bağlantıları iletmek bu maddede geçen suçu oluşturmayacaktır[259]. Ancak lafzi yorumdan çıkartılan her iki sonuç da eleştirilmiş ve kanun metninin daha doğru bir şekilde düzenlenmesi gerektiği savunulmuştur. Şöyle ki yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı dışında bir bağlantının yapılmasının suç olarak sayılmaması doğru kabul edilmemiştir[260]. Ayrıca şantiye tanımına uymayan başka bir şeye mevzuata aykırı olarak anılan bağlantıların yapılması suç değildir. Yani şantiyenin yanına kurulan inşaata dahi anılan bağlantıların yapılması durumunda suç oluşmayacaktır[261]. Ancak bizim kanaatimize göre fıkrada geçen şantiye ifadesi, sadece şantiye binasını değil, şantiye binasının da içinde bulunduğu, inşaatların yapıldığı bütün alanı ifade ettiğinden dolayı, şantiye alanında kalan inşaatlara elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması bu fıkradaki suçu meydana getirecektir.

184/2'de tanımlanan suçun lafzi yorumundan çıkartılan ve doktrinde var olan bir görüşe burada değinmekte yarar vardır. Buna göre tanımlanan suç, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesi halidir. Yani inşaat bittikten ve şantiyeye gerek kalmadığından dolayı şantiye yıkıldıktan sonra şantiyeye sağlanan elektrik, su veya telefon bağlantısının bitirilen inşaat yahut binada kullanılması herhangi bir suç tipini gündeme getirmeyecektir. Zira TCK m. 184/2'de bahsi geçen suç, şantiyeye sağlanan elektrik, su veya telefon bağlantısı ile sınırlandırılmıştır. TCK m. 184/2 açısından anılan durum suç teşkil

---

256 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296; **SAĞLAMDEMİR**: s. 60; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 110; **FİDAN**: s. 59; **KAPLAN**: s. 205; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 68; **KALABALIK**: s. 664.

257 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 68; **KALABALIK**: s. 664; **KAPLAN**: s. 205.

258 **SÜTÇÜ**: s. 985; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 295,296; **ERGEN/BÖKE**: s. 127; **ARISOY**: s. 91; **CEYHAN**: "*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, s. 95.

259 **ARISOY**: s. 91

260 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 297-298.

261 **DÜNDAR,** Hakan**:** *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S. 1, Haziran 2005, (s. 87-110), s. 94; **SAĞLAMDEMİR**: s. 60; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 108; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 189; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 39; **ARISOY**: s. 91; **SÜTÇÜ**: s. 109; **FİDAN**: s. 59.

etmemektedir[262]. Bu duruma benzer olarak doktrinde anılan bağlantıların şantiye dışında başka bir yapıya ya da ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yapılan binaya bağlanması halinde ne olacağı tartışılmıştır. Bu durumun da yine kanunilik ilkesinden mülhem bir şekilde TCK m. 184/2 açısından suç teşkil etmediği ifade edilmiştir[263]. Ancak ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak başlatılan binalara elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi şayet kamu görevlisi ise TCK m. 257 kapsamında görevi kötüye kullanma suçunun faili olarak sorumlu olacaktır[264].

Son olarak binada sonradan yapılacak değişiklikler dolayısıyla yeniden şantiye kurulması ihtiyacı hissedilirse ve değişiklikler de ruhsat gerektirmesine rağmen ruhsat alınmadan yapılırsa, doktrinde bir görüşe göre bu durumda suç oluşmayacaktır[265]. Ancak öğretide başka bir görüşe göre bu durum eleştirilmektedir. Yapı ruhsatiyesi alınması gereken durum binada yapılacak değişiklik ya da tadilatlar olsa dahi ve bu durumlardan dolayı kurulan şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlantısı yapıldığı durumda TCK m. 184/2'deki suçun oluşacağı ifade edilmektedir[266]. Biz de ikinci görüşe katılmaktayız.

#### 3.1.4.3. TCK m. 184/3 Açısından Fiil Unsuru

Üçüncü fıkradaki suçun tanımı yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmedir. Yürürlükte olan kanunumuzda durum bu şekilde geçerken gerekçenin değişiklikten önceki eski halinde ve kanunun hazırlık komisyonunda sunulan ilk halinde sınai faaliyetin yanında ticari faaliyetin icrasının da yasak olduğu belirtilmiştir. 184'üncü maddenin üçüncü fıkrasının TBMM Genel Kurulunda kabul edilmeden önceki metni sınai faaliyetin yanında ticari faaliyeti de yasaklamakta olup; "*Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai veya ticari faaliyetin icrasına müsaade eden kişi bir yıldan üç yıla kadar cezalandırılır.*" şeklinde idi.

Görüldüğü üzere sunulan ilk metinde ticari faaliyet de yasaklanmış olup suçun cezası daha hafif olarak öneriye sunulmuştur. İlk sunulan metinde belirlenen ceza "*bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası*" iken kabul edilen ve hali hazırda uygulanan metinde belirlenen ceza,

---

262 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 39.

263 **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 189; **FİDAN**: s. 59; **ARISOY**: s. 91; **SÜTÇÜ**: s. 109; **DÜNDAR**: s. 94; **SAĞLAMDEMİR**: s. 60; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 108.

264 **DÜNDAR**: s. 95.

265 **GÖKCEN**: s. 141.

266 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 297; **KAPLAN**: s. 205.

"*iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası*" dır. Halihazırda uygulanan metinde ticari faaliyet yasaklanmamış olmakla birlikte metnin değiştirilmeden önceki gerekçesinde sınai faaliyetle birlikte ticari faaliyetin de yasaklanması gerektiği ifade edilmiş idi. Ancak gerekçe metni de sonradan değişikliğe uğramış ve yasaklanan durum sadece sınai faaliyet ile sınırlandırılmıştır. Ancak kanaatimizce gerekçe metni değişikliğe uğramamış olsaydı bile yasak içeren normların kanuna dayalı olarak çıkarılması gerektiği ve hükmün gerekçesinin hüküm sayılmayacağı açıktır. Bundan dolayı gerekçe ile yasak normuna bir yasak norm daha getirilmesi kendi içinde bir çelişki ve hukuka aykırılık barındırır. Kanaatimizce gerekçe değiştirilmeden önce de itibar edilmesi gereken norm, temel ilkelerden olan suçta ve cezada kanunilik ilkesine de uygun olarak kanun hükmüdür. Ancak doktrinde savunulan bir görüşe göre tarihi yorum açısından kanun koyucunun çelişkili hareket ettiği ancak gai, yani amaçsal yorumla hüküm değerlendirildiğinde çok da büyük bir sorunun olmadığına işaret etmektedir. Şöyle ki görüş sınai faaliyet ve ticari faaliyetin esasında birbirinden çok da farklı kavramlar olmadığına yöneliktir. Bundan dolayı maddede geçen "*sınai faaliyet*" kavramını "*ticari faaliyet*" olarak anlamak ya da "*sınai ve ticari faaliyet*" olarak anlamak kanun koyucunun amacına aykırı değerlendirmek anlamına gelmemektedir. Bu görüş amaçsal yorum yaparak çelişkiyi kendi içerisinde gidermektedir[267]. Doktrindeki bir başka görüş; sınai faaliyet ve ticari faaliyetin birbirinden farklı olduğunu esasen ülkemizde de ticari faaliyetin daha yoğunlukta olduğunu ileri sürmektedir. Bundan dolayı sınai faaliyetin yasaklanıp da ondan daha çok yoğunluk arz eden ticari faaliyetin yasaklanmamasının ardında siyasi sebeplerin bulunduğunu ileri sürmektedir[268]. Benzer bir görüşe göre sınai faaliyetin yanında ticari faaliyetin yer almaması tutarsızlık olarak nitelendirilmiştir. Ticari faaliyetin de maddeye eklenmesi gerektiğini ileri sürmüştür[269]. Kanunun meclise sunulan ilk halinden sonra verilen değişiklik önerisi ile değiştirilmesi ve gerekçede geçen "*veya ticari*" ifadesinin de metinden çıkarılması ile bu tartışmaların yapılmasına da esasında gerek kalmamıştır.

Kanaatimizce madde metninde sadece sınai faaliyetin yasaklanıp da ticari faaliyetin yasaklanmaması yerinde olmuştur. Zira sınai faaliyet ticari faaliyetten çok daha geniş alanları kapsayacak nitelikte ve çevreye verdiği zarar açısından daha riskli bir faaliyeti içerisinde barındırmaktadır. Örneğin ticari faaliyet yapan bir bakkal dükkanının faaliyeti ile sınai faaliyet yapmakta olan bir fabrikanın faaliyetini eş değer görmek doğru değildir.

[267] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 657.

[268] **SÜTÇÜ**: s. 986.

[269] **ÖZGENÇ,** İzzet: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2005, s. 915.

Esasında günümüzde oldukça yaygın olan binaların giriş katlarına ticari faaliyet yapması için açılan dükkanlar ile o dükkanların hemen üst katında aile konutu şeklinde kullanılan evler arasında bir fark bulunmamaktadır. Ancak çevreye zararı oldukça büyük olan ve yerleşim yerlerinde yapılması yasak olan devasa boyuttaki fabrikalar ile sırf ticari amaçla açılan dükkanlar arasında göz ardı edilemeyecek derecede farklar vardır. Bundan dolayı maddenin hali hazır düzenlemesinin sadece sınai faaliyeti kapsaması yerinde olmuştur.

Fıkranın kanuni ifadesinden anlaşıldığı üzere suç, yapı kullanma izni alınmamış binalarda işlenmektedir. Yapı kullanma izni İK m. 30'da ele alınsa da doğrudan kanuni bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak yine de İK m. 30'dan mülhem bir şekilde yapı kullanma izninin tanımı, genel olarak tamamı yahut da bir kısmı biten yapılar için alınan ve yapının tamamını ya da bir kısmını kullanmayı kapsayan bir izin türüdür, şeklindedir. Sınai faaliyet kavramını çalışmanın birinci bölümünde aktardığımızdan dolayı burada sadece ticari faaliyet ile olan farkını yahut da benzeyen yönlerini ortaya koymaya çalışacağız. Esasında sınai faaliyet, ticari faaliyetin kapsamı içerisindedir. Her sınai faaliyet bir ticari faaliyettir, ancak her ticari faaliyet bir sınai faaliyet değildir. Yani ticari faaliyet, sınai faaliyeti de kapsayan üst bir başlıktır. 6948 sayılı "*Sanayi Sicili Kanunu*"nun birinci maddesinde sanayi işleri tanımlanmıştır. Bu maddenin üçüncü fıkrasında el ve ev sanatları ile küçük tamirhanelerin bu kanuna tabi olmadığı ancak teşkilat, imal ve istihsal edilen maddenin çeşidi ve miktarı açısından Sanayi Sicili Kanununa tabi olacak işleri belirleme yetkisinin İktisat ve Ticaret Bakanlığı, yani güncel ismiyle Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında olduğu ifade edilmiştir. Kanun düzenlemesinin bu şekilde olması kanunilik ilkesine aykırılık arz etmemektedir[270]. Burada yapılan durum doktrinde; açık ceza normu, beyaz hüküm ya da çerçeve kanun şeklinde ifade edilen bir hüküm değildir. Bu tarz hükümler zaten kanunilik ilkesine aykırıdır. Zira idarenin düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas edilemez[271]. Burada Bakanlığa verilen yetki sınai faaliyetin çeşidini belirleme yetkisi değil, yapılan faaliyetlerin sınai faaliyet kapsamında kalıp kalmadığını belirleme yetkisidir. Bu durum ise kanunilik ilkesine aykırı değildir. Ceza normlarının içeriğinin ne olduğu idarenin

[270] Aksi görüş için bkz. **KAPLAN**: s. 208, Anayasanın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereği kanunda suç olarak belirtilmiş olan fiilin içeriğinin açıkça kanunen belirlenmesi gerekmektedir. Fakat sınai faaliyetlerle ilgili içeriğin Bakanlıkça tespit edilmesi suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Zira TCK m. 2/2'de idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza ihdas edilemeyeceği belirtilmiştir. Aksi durum ve bu duruma sebebiyet veren hükümlere doktrinde *"çerçeve kanun"* veya *"beyaz hüküm"* denilmektedir. Bu tarz hükümler suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

[271] **İÇEL**, Kayıhan/**DONAY,** Süheyl: Karşılaştırılmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım: 1. Kitap, 3. Baskı, İstanbul, 1999, s. 58; **AYHAN,** Önder: Ceza Hukuku Genel Hükümler, C. 1, İstanbul, 1991, s. 121; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 53; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 107.

düzenleyici işlemleri ile açıklığa kavuşturulabilir. Ancak bu durum içeriği genişletici ve içeriğe adeta yeni bir hüküm getirici nitelikte olmamalıdır[272]. 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunun birinci maddesinin üçüncü fıkrasında el ve ev sanatları ile küçük tamirhanelerin Sanayi Sicili Kanununa tabi olmayacağı; ancak bunlardan teşkilat, imal ve istihsal ettiği maddenin miktar ve çeşidi bakımından bu kanuna tabi olacakları bakanlığın belirlemesi durumu doktrinde beyaz hüküm yahut da çerçeve kanun olarak adlandırılan duruma örnek değildir.

Suç yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyet icrasına müsaade etmekten ibaret olduğundan ani hareketli bir suç tipidir. Ancak doktrinde bir görüşe göre sınai faaliyete devam edildiği sürece hukuka aykırılık devam edeceğinden dolayı suç mütemadi suç özelliği taşımaktadır[273]. Ancak biz bu görüşe katılmadığımızı ifade etmek isteriz. Zira maddede belirtilen hukuka aykırı fiil, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmekten ibarettir. Ayrıca sınai faaliyet yapmak yahut da sınai faaliyeti devam ettirmek bu maddeye göre cezalandırılmaya matuf görülen bir fiil olmadığından dolayı sınai faaliyetin temadisi de bu maddeye göre suç değildir[274]. Fiil görüldüğü üzere bir önceki fıkrada incelediğimiz gibi müsaade etmekten ibarettir[275]. Dolayısıyla müsaade etmekten ibaret olan eylem ani hareketlidir[276].

Suçun yapı kullanma izni alınmayan binalarda işlendiğini kanundan yola çıkarak açıklama yoluna gitmekteyiz. Doktrinde bir görüşe göre yapı ruhsatiyesi olmadan yapılan binalarda bu fiilin işlenmesi hali suç oluşturmayacaktır[277]. Ancak doktrindeki bir başka görüşe göre yapı ruhsatı alınmadan yapılan yapılar için evleviyetle yapı kullanma izni de verilmediğinden dolayı bu tartışmayı yapmanın bir anlamı kalmamaktadır. Zira yapı ruhsatı alınmayan binalarda doğrudan yapı kullanma izni de verilemeyeceğinden dolayı; yapı ruhsatı alınmayan binalarda da maddede anılan suç gerçekleşecektir[278]. Yine kanuni ifadeden çıkartılabilecek bir başka sonuç sınai faaliyete müsaade etme dışında müsaade edilen diğer faaliyetlerin suç oluşturmayacağına dairdir. Maddede görüldüğü üzere yapı

---

272 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Genel Hükümler, s. 26.

273 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar: s. 70,71.

274 Benzer görüş için bkz.: **KAPLAN**: s. 206.

275 **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 196; **DÜNDAR**: s. 95; **ARISOY**: s. 93; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 112.

276 **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 529.

277 **FİDAN**: s. 62.

278 **KAPLAN**: s. 207, 208.

kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyete müsaade etme yasaklanmıştır. Kanunun özellikle yasak kıldığı durum sınai faaliyetin icrasına müsaade etmedir. Bu demek oluyor ki yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet dışında kalan işlere müsaade edilmesi suç olarak düzenlenmemiştir[279]. Örneğin; yapı kullanma izni alınmamış bir binada tekstil, boyahane ya da kimya işine müsaade edilmesi durumunda TCK m. 184/3'teki suç gerçekleşmiş olmayacaktır[280]. Fakat bu işlerin sınai faaliyet boyutuna ulaşıp ulaşmadığı araştırılmalıdır. Zira bir tekstil fabrikası kurmak sınai faaliyet kapsamında iken küçük bir dükkânda yapılan terzilik faaliyeti sınai faaliyet kapsamında değildir.

Maddenin üçüncü fıkrasının fiil unsuru ile ilgili açıklamaları verdikten sonra, suçun maddi unsurlarından bir diğeri olan netice unsurunu inceleyeceğiz.

### 3.1.5. Netice

Suçun maddi unsurlarından bir diğeri neticedir. Netice kavramı en basit tanımla, işlenen suçla dış dünyada meydana getirilen değişikliktir[281]. Failin dış dünyada meydana getirmek istediği fiilin sonucudur, şeklinde de izah edilebilir[282]. İşlenen her suçta netice unsurunun aranıp aranmayacağı klasik suç teorisi ve modern suç teorisinin tartışma odaklarından birisidir. Suçun maddi unsurlarından olan netice unsurunun klasik suç teorisindeki yeri "*neticesiz suç olmaz*" şeklinde iken, modern suç teorisindeki yeri bu şekilde değildir. Modern suç teorisinde, her suçun bir neticeyi haiz olması beklenmez. Netice unsuruna suçun kanuni tanımında yer verilmişse ancak bu durumda somut manada bir neticenin gerçekleşmesi beklenir. Şayet suçun kanuni tanımında herhangi bir netice yazmıyorsa bu durumda o suçun neticesiz suç, yani sırf hareket suçu olduğu sonucuna varılır[283].

İmar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında düzenlenen her üç suç da sırf hareket suçudur[284]. Birinci fıkradaki suçun fiil kısmı yapı ruhsatı almadan ya da ruhsata aykırı olarak

---

279 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 656.

280 **SÜTÇÜ**: s. 986.

281 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 178; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 127; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler, s. 236; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 270; **HAKERİ**: s. 175; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 226.

282 **HAKERİ**: s. 176; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 116; **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**: Genel Hükümler, s. 250.

283 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 177; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 116; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 270; **AKBULUT**: s. 278.

284 **GEZGİN KAYAN**: s. 98.

bina yapmak veya yaptırmak olsa da netice bina yapma neticesi değildir. Zira bina yapma hareketten bağımsız bir sonuç değildir. Bina yapma fiilinin bir sonucu olarak bir bina ortaya çıkmış olabilir ancak binanın ortaya çıkması suçun kanuni tanımında yer verilen bir netice değildir. Buradaki suç neticesiz bir suçtur.

Maddenin ikinci fıkrası; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme, üçüncü fıkrası ise yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmedir. Bu iki fıkra açısından müsaade etme durumunun yapılmış olması yeterli olup, ayrıca müsaade etme sonucunda ortaya çıkan neticeler en azından bu madde açısından suç olarak kabul edilmemiştir[285].

### 3.2. Suçun Manevi Unsuru

Suçun manevi unsuru işlenen suç ile kişi arasındaki manevi bağı ifade eder. Manevi unsuru ortaya konulamayan bir fiil suç teşkil eden bir fiil değildir[286]. Suçun manevi unsuru kast veyahut da taksirden oluşur. Yani suçlar ancak kast veya taksirle işlenebilirler[287]. Kast çeşitleri doğrudan kast ve olası kast iken, taksir çeşitleri ise bilinçli taksir ve basit taksir şeklindedir. TCK m. 21/1'de de bu durum, suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır, şeklinde ifade edilmiştir. Kastın tanımı yine bu fıkrada yapılmış olup "*Suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*" şeklindedir. Manevi unsurun bir diğer görünüm şekli de taksir olup bu da TCK m. 22'de ele alınmıştır. Taksirin tanımı da dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir. Ayrıca bir fiilin taksirli halinin cezalandırılabilmesi için kanunda bu durumun açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir (TCK m. 22/1).

İmar kirliliğine neden olma başlığı altında düzenlenen her üç suç tipi de kasten işlenebilen suç tipleridir. Taksirli halleri düzenlenmemiştir. Doktrinde bir görüşe göre suçun olası kastla işlenmesi mümkün olabilir. Örneğin kişi imar mevzuatına aykırı bir şekilde olacağını öngörmesine rağmen binayı yapmaktan geri durmaması hali suçun olası kastla işlenmesine

---

[285] **CEYHAN**: "*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*", s. 92; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 66.

[286] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 227.

[287] **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 315; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 225.

örnek gösterilmiştir[288]. Ancak kanaatimizce böyle bir örnek olası kastın tanımına uymamaktadır. Zira olası kastın kanuni tanımı kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurları öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halidir. Binanın imar mevzuatına aykırı olarak yapılacağının öngörülmesi ve fakat binanın yapımından geri durulmaması şeklinde verilen örnekte kişinin manevi unsurunun yöneldiği hal öngörme değil, açık bir şekilde bilme halidir. Bundan dolayı tezimizin inceleme konusu olan her üç suç tipi açısından da pratikte bir bilme ve isteme hali oluşacaktır. Bundan dolayı bu suçlar ancak doğrudan kastla işlenebilirler.

Birinci fıkrada belirtilen suç tipi ancak doğrudan kastla işlenebilir. İmar mevzuatı veya ruhsatı üzerinde hataya düşmek kastı kaldıran hallerdendir. Aynı şekilde örneğin; kişinin geçersiz bir idari işlemi geçerli olduğunu zannederek hareket etmesi halinde de hataya düşme durumu vardır[289]. Kişi hukuka uygun olarak bir hakkını kullandığını düşünmesine rağmen durum böyle değilse hukuka uygunluk sebebinin varlığında hataya düşmüştür. Şayet bu hatası kaçınılmaz ise ceza verilmeyecektir.

İkinci fıkrada belirtilen hal de ancak kasten işlenebilir. Aranılan kast failin yapı ruhsatiyesi olmadığını bildiği inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına bilerek ve isteyerek müsaade etmesi halidir. Ancak failin yapı ruhsatiyesinin geçerli olarak verildiğine dair hataya düşmesi halinde bu hatası doktrinde bir görüşe göre fiili hata olarak değerlendirilecektir. Fiili hata da kastı kaldıran hata olarak nitelendirilmektedir[290]. Ancak bizim kanaatimiz, şayet kişi hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı hususunda hataya düşüyorsa ve hatası kaçınılmaz ise kişiye ceza verilmeyecektir.

İmar kirliliğine neden olma suçunun üçüncü fıkrasında düzenlenen hali de ancak kasten işlenebilir. Zira taksirli hali düzenlenmemiştir. Doktrinde bir görüşe göre bu fiilde fiili hata kastı kaldırır. Fiili hatadan kastedilen yapı kullanma izninin alınmamış olması yahut da hukuka aykırı olarak alınmış olmasına rağmen failin hukuka uygun olarak alınmış olunduğunu düşünerek sınai faaliyet icrasına müsaade etmesi halidir[291]. Ancak bizim kanaatimiz kişinin hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebinin gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşmesi halinde ceza verilmeyecektir. Yani bu durum kastı kaldırmaz.

---

288 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296.

289 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 653.

290 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 655.

291 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 657.

TCK m. 184/3 açısından ayrıca tartışılması gereken bir diğer husus yapı kullanma izni alınmayan binalarda izinsiz olarak sınai faaliyet yapıldığını gören ancak bu duruma ses çıkarmayan kamu görevlisinin sorumluluğunun tespitine ilişkindir. Kanaatimizce TCK m. 184/3'te düzenlenen suç tipi icrai hareketle işlenebilen bir suç tipidir. Zira sınai faaliyetin yapılmasına izin vermeye yetkili kişi ile izinsiz sınai faaliyet yürüten yerleri kontrol ve denetimle yükümlü olan kişi farklı kişilerdir. TCK m. 184/3'te izin vermeye yetkili olan kişi izinsiz sınai faaliyet yürüten yerleri denetmekle yükümlü kişi değildir. TCK m. 184/3'te yetkili kişi, kendisine sınai faaliyet izni için başvuran kişilerin yapı kullanma izni olup olmadığını ve binanın yapı kullanma iznine uygun kullanılacağını kontrol etmekle sorumludur. Bu sebeplerden dolayı, yapı kullanma izni alınmayan binalarda izinsiz olarak sınai faaliyet yürüten kişilerin bu faaliyetine ses çıkarmayan yetkili kişinin kastı TCK m. 184/3'ü işlemeye yönelik olamaz.

### 3.3. Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Suçun hukuka aykırılık unsuru ile ifade edilmek istenen şey, meydana gelen fiilin tüm hukuk düzeni ile çatışıyor olması demektir[292]. Fiili tüm hukuk düzenine uygun hale getiren sebeplere de hukuka uygunluk sebepleri denilmektedir[293]. Fiilin suç olup olmadığının tespiti salt ceza hukukunun inceleme konusu iken, fiilin hukuka uyun olup olmadığı meselesi tüm hukuk düzenini ilgilendiren bir meseledir[294]. Ancak fiilin kanunda suç olarak düzenlenmiş olması hukuka aykırı olduğu hususunda karine teşkil etmektedir[295]. Hukuka uygunluk sebepleri TCK'da dört tanedir. Bunlar TCK m. 24 ve devamında düzenlenmiştir. Bunlar; kanun hükmünü yerine getirme (TCK m. 24/1), meşru savunma (TCK m. 25/1), hakkın kullanılması (TCK m. 26/1) ve ilgilinin rızası (TCK m. 26/2) şeklindedir.

Hukuka uygunluk nedenlerinin bu suç tipi için uygulanması mümkün değildir[296]. Ancak doktrinde bir görüşe göre zorunluluk halinin olması mümkündür. Bu durum failin lehine

---

[292] **ARTUK/GÖKCEN/YENİDÜNYA**: Genel Hükümler, s. 374; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 250.

[293] **SOYASLAN,** Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin, 7. Baskı, Ankara, 2016, s. 387; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 263; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 404; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 299.

[294] **ÖZTÜRK/ERDEM**: s. 228.

[295] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 299; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s.263; **HAKERİ**: s. 314; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s.405; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler, s. 260.

[296] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 655.

değerlendirilecektir[297]. Fakat kanaatimiz zorunluluk halinin hukuka uygunluk sebebi olmadığı yönündedir. Zorunluluk halini cezalandırılmayı etkileyen bir sebep olarak düşünsek dahi yine de maddede geçen fiillerin zorunluluk hali içerisinde işlenebilecek fiiller olmadığını düşünmekteyiz.

Hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebinin çevre suçları bağlamında uygulanıp uygulanamaması ile ilgili doktrinsel tartışmaları kısaca aktarmakta yarar vardır. Doktrinde Şen'e göre idareden alınan izin sonucunda bir fiil icra ediliyorsa bu hakkın kullanılması kapsamında kalması gereken bir durumdur. İncelediğimiz suça göre kişi idareden usulüne uygun olarak almış olduğu ruhsatname sonucunda yapmış olduğu bina imar mevzuatına aykırı olsa da kişi cezalandırılmayacaktır. Zira burada hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi bulunmaktadır. Bundan dolayı da idare bir izin ya da yetki verirken çevreye zarar verilmeyecek şeklinde gerekli araştırmayı yapmakla mükelleftir[298].

Kişi üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabildiği bir hak konusunda rıza vermeye yetkili kişi sadece o hakka sahip bir gerçek kişi olabileceğinden[299] dolayı incelemiş olduğumuz suç tipi buna elverişli değildir. Zira maddede geçen fiilleri izin vermeye yetkili olan bir kişi, üzerinde mutlak surette tasarrufta bulunabilecek bir hakka sahip bir gerçek kişi değil, tüzel kişi olan idaredir. İdare de kanuni sınırlar içerisinde hareket edeceğinden dolayı ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebi bu suçta etkili olamayacaktır.

## 4. KUSURLULUK

Kusurluluğu etkileyen haller, TCK m. 27 ve devamında düzenlenmiştir. Bunlar; yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler, alkol ve uyuşturucu madde etkisinde olma, cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi, zorunluluk hali, hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi, ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlerde sınırın aşılması ve haksız tahriktir. Ayrıca, kusurluluğu etkileyen hata hali olarak; haksızlık yanılgısı ve kusurluluğu etkileyen sebeplerin maddi şartlarında hata kusurluluğu etkilemektedir.

Kusurluluğu etkileyen bu sebeplerin tezimizin inceleme konusu olan imar kirliliğine neden olma suçun açısından özellik arz eden bir husus bulunmamaktadır. Bundan dolayı genel

[297] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 655.
[298] **ŞEN**: Çevre Ceza Hukuku, s. 183-186; **ÜNVER/NUHOĞLU**: s. 65-68.
[299] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 278.

prensipler geçerli olacaktır. Ancak kusurluluğu etkileyen hallerden haksızlık yanılgısının inceleme konumuz olan imar kirliliğine neden olma suçunun özellikle ilk iki fıkrası açısından özellik arz ettiğini ifade edebiliriz. Kusurluluk bahsi altında özellikle bu durumu ele alacağız.

Haksızlık yanılgısının diğer bir deyişle yasak hatasının bu suç tipinde kusurluluğu etkileyen bir hal olarak ortaya çıkması mümkündür. Kişinin bu hatasından yararlanabilmesi için düşülen hatanın kaçınılmaz olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu hata halinin söz konusu olabilmesi için, kişinin yapmış olduğu hareketin haksızlık oluşturup oluşturmadığı hususunda yanılgıya düşmüş olması gerekmektedir[300]. İncelemiş olduğumuz suç tipinde kişilerin haksızlık yanılgısına düşmesinin bir açıdan imkânı vardır. Maddenin birinci ve ikinci fıkralarının yer bakımından işlenme alanı sınırlı tutulmuştur. Daha açık bir ifade ile yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma fiili ve yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme fiilleri, belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, sonradan belediye sınırlarına dahil edilip de mahalle sıfatını alan köylerde yaşayan kişilerin bu durumdan haberdar olmamaları ve anılan suçları hala köy sınırları içerisinde kaldığını farz ederek fiili gerçekleştirmeleri halinde bu kişilerin haksızlık yanılgısına düştüğü kabul edilmelidir[301]. 5216 sayılı "*Büyükşehir Belediyesi Kanunu*"na 2008 yılında eklenen geçici ikinci madde ile sonradan büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde kalan köylerin tüzel kişiliği sonlandırılarak nitelik olarak mahalle sıfatını kazanacakları ifade edilmiştir. Bu değişiklikten haberi olmayan kişilerin hala köy sınırlarında kaldığını düşünerek TCK m. 184'ün bir ve ikinci fıkrasında geçen fiilleri işlemeleri halinde kusurluluğu etkileyen bir hal olarak haksızlık yanılgısına düştüklerinin kabulü makuldür.

## 5. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ HALLERİ

Suçun özel görünüş halleri başlığı altında teşebbüs, iştirak ve içtima başlıklarını inceleyeceğiz. Suça teşebbüs ve iştirak kurumları ceza sorumluluğunu genişleten kurumlardır. İçtima ise kişinin işlemiş olduğu suçlardan hangisinden sorumlu olacağıyla

[300] **TALAS/IŞIKA**: s. 35.

[301] **KAPLAN**: s. 212.

ilgili bir kurumdur. Biz de imar kirliliğine neden olma suçu açısından bu durumları tek tek inceleyerek bu bölüm altında ele alacağız.

### 5.1. Teşebbüs

TCK m. 35'te teşebbüsün tanımı; "*Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur.*" şeklinde yapılmıştır. Teşebbüs, suça konu olan fiilin dış dünyada cereyan etmesi ile netice arasında geçen durumu ifade etmektedir[302]. Teşebbüs halinde esasında failin ulaşmayı istediği amaç gerçekleşmese de fiil tamamlanana kadar yapılan hareketler haksızlık içeriğine sahip olduğu için cezalandırılmaya matuftur[303]. Fakat bu hareketler suçun tam cezası ile cezalandırılmayacaktır. Suçun tam cezasının belli oranlarda indirimli hali ile cezalandırılacaktır. Bu durum da TCK m. 35/2'de düzenlenmiş olup şu şekildedir: "*Suça teşebbüs halinde fail, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.*" Görüldüğü üzere teşebbüs, ceza sorumluluğunu genişleten bir ceza hukuku müessesesidir. Teşebbüs hakkında bu kısa açıklamalardan sonra maddenin her üç fıkrası açısından teşebbüs durumunu ele alacağız.

#### 5.1.1. TCK m. 184/1 Açısından Teşebbüs Durumu

TCK m. 184/1'de açıklanan suç yapı ruhsatiyesi alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak ya da yaptırmaktır. Maddenin bu fıkrası açısından suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmayacağı tartışmalı bir husustur. Doktrinde birinci fıkrada belirtilen suç tipinin teşebbüs aşamasında kalabileceğine dair görüşleri ve gerekçelerini aktardıktan sonra teşebbüs aşamasında kalamayacağına dair görüşler ve gerekçelerini aktaracağız.

Birinci fıkrada geçen suç ruhsata aykırı ya da yapı ruhsatiyesi almadan bina yapmak veya yaptırmaktır. Ortaya çıkacak olan şey bina olduğundan dolayı binanın tamamlanma anı, suçun sona ermesi bakımından önemlidir. Doktrinde bir görüşe göre binanın tamamlanma anı yapı kullanma izninin verildiği andır[304]. Bir başka görüş bu durumu eleştirmiş ve böyle

[302] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 360.
[303] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 392; **HAKERİ**: s.483.
[304] **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY**: s. 520.

bir kabulün suçun tamamlanmasını neredeyse imkansızlaştırmış olduğunu ifade etmiştir. Zira zaten ruhsat almayan bir kişinin yapı kullanma izni almak gibi bir kaygısı da olmayacaktır. Zaten yapı ruhsatı alınmamış bir binaya yapı kullanma izni de verilemez. Bundan dolayı da suç büyük bir ihtimalle daima teşebbüs aşamasında kalmış yahut tamamlanamamış olacaktır. Bundan dolayı bu görüşe göre binanın tamamlanma anı, binanın elverişli bir şekilde kullanıma hazır hale geldiği andır[305]. 3194 sayılı İK m. 32/1'e göre, ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye ve valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur. Böyle bir durumda failin, elverişli hareketlerle doğrudan doğruya fiilin icrasına başlayıp da elinde olmayan nedenlerle TCK m. 184/1'deki fiili tamamlayamama durumu gündeme gelmiştir[306]. Bahsi geçen hal de, bu görüşe göre, açıkça TCK m. 35'te geçen teşebbüs tanımına uyup fiilin teşebbüs aşamasında kaldığını göstermektedir. Buna benzer bir başka görüş ise yapımına imar mevzuatına aykırı olarak başlanmış ve fakat henüz bina halini almamış yapıların maddenin birinci fıkrasında bulunan suça teşebbüsü oluşturduğu yönündedir[307]. Benzer bir görüşe göre binanın temelinin atılması yahut duvarların yapılması gibi eylemlerin suçun tamamlanmış sayılması için yeterli olmadığına dairdir[308]. Yine bu görüşlerin kaynağını aldığı bir bakış açısına göre fıkrada tanımı yapılan suç tipi ruhsat almadan yahut ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmaktır. Bundan dolayı tamamlanmamış binalar yapı niteliğinde olup esasında maddede geçen bina kavramının içeriğini doldurmamaktadır. Bu görüşe göre, salt bina yapımına başlanması icra hareketlerinin tamamlandığı anlamına gelmemektedir. Bu noktada suç teşebbüs aşamasında kalmaktadır[309].

Teşebbüs hakkında öğretideki diğer görüş ise TCK m. 184'te düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunun sırf hareket suçu olduğu ve bundan dolayı da teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesinin mümkün olmadığı yönündedir[310]. Bu görüş suçun tamamlanmış olması için binanın yapımının bitirilmiş olmasının gerekmediğini savunmaktadır. Görüşe göre;

[305] **KAPLAN**: s. 214; **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 26.

[306] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 176-177.

[307] **SÜTÇÜ**: s. 981; **KAPLAN**: s. 197.

[308] **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 26.

[309] **KAPLAN**: s. 214; **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 27; **FİDAN**: s. 75.

[310] **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar**,** s. 114; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 183; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 66; **HAŞILOĞLU**: s. 175; **GEZGİN KAYAN**: s. 99.

ruhsata aykırı olarak yahut da ruhsat alınmadan binanın yapımına başlanmış olması suçun tamamlanmış olduğunu göstermektedir[311]. Buna benzer olan bir diğer görüş ise inşaata başlamak için malzeme almak, gerekli araçları almak yahut şantiye kurmak gibi durumların hazırlık hareketi niteliğinde olduğu bundan dolayı bu tarz hareketlerle teşebbüsün mümkün olmadığı yönündedir[312]. Öğretide bina yapmak için temel atmanın hazırlık hareketi mi icra hareketi mi olduğu tartışılmıştır. Bir görüşe göre temel atmak hazırlık hareketi iken[313] diğer bir görüşe göre ise doğrudan doğruya icra hareketidir[314].

Doktrinde yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak fiilinin teşebbüse elverişli olmadığını savunan görüş kaynağını TCK m. 184'ün kanuni gerekçesinden almaktadır. Zira gerekçede imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmanın suç olarak tanımlandığı belirtilmiştir. Ancak gerekçede geçen bu ifadenin kanun hükmüne teşmil edilip de kanun hükmünün geniş yorumlanmasının doğru olmadığına dair bir görüş vardır[315]. Kanaatimizce imar kirliliğine neden olma suçunun sırf hareket suçu olduğuna yönelik olan görüş, gerekçede geçen "*imar mevzuatına aykırı inşa faaliyetinde bulunmak*" ifadesini, referans noktası olarak almış olsa da suçun teşebbüs aşamasında kalmış hali de esasında imar mevzuatına aykırı inşa faaliyetinde bulunma ifadesi kapsamına alınabilecek bir şeydir. Bundan dolayı, m. 184/1'deki suçun sırf hareket suçu olmasının gerekçesinin "*gerekçe*"de geçen ifade olamayacağı görüşündeyiz. Bir görüş, gerekçede geçen "*imar mevzuatına aykırı inşa faaliyetinde bulunma*" durumunun ceza hukuku bağlamında suç oluşturmayacağını, ancak imar kabahati şeklinde nitelendirilebileceğini ifade etmiştir[316].

Yargıtay da farklı yıllarda vermiş olduğu kararlarında yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı bina yapma veya yaptırma suçunun tamamlanmış olması için binanın bitirilmiş olmasının gerekmediği, binanın yapımına başlanmış olmasının yeterli olduğuna

---

311 **ARISOY**: s. 90; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 108; **SAĞLAMDEMİR**: s. 55; **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 66; **TALAS/IŞIKA**: s. 27; **GÜNGÖR**: s. 88; **HAŞILOĞLU**: s. 175.

312 **DÜNDAR**: s. 95; **FİDAN**: s. 97; **GÜNGÖR**: s.88; **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 27; **AYGÖRMEZ UĞURLUBAY:** s. 520.

313 **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 652; **KAPLAN**: s. 215, Bu görüşün gerekçesi her binada temel atmanın gerekli ancak zorunlu bir unsur olmaması, temel olarak kazılan yerin bina için yapıldığının ispatının mümkün olamaması nedeniyle temel atma doğrudan doğruya icra hareketi olarak nitelendirilemez. Ancak hazırlık hareketi olarak düşünülebilir.

314 **SÜTÇÜ**: s. 987.

315 **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 181.

316 **KAPLAN**: s. 197.

dair kararlar vermiştir. Bu kararlardan biri şu şekildedir: "*sanığın ruhsatlı olan zemin ve birinci katının üzerine yapı ruhsatiyesi almadan ikinci katının betonarme kolon ve kirişlerinden bazılarının betonunu döktüğü ve tuğla duvarlarını kısmen ördüğünün kabul edilmesi karşısında TCK 184/1'de tanımlanan imar kirliliğine neden olma suçunun oluşması için bina yapılmasına yönelik inşa faaliyetine başlanması yeterli olup, sanık tarafından inşaatı sürdürülen yapının, insanların oturmalarına yarayan konut niteliğinde olduğu ve dolayısıyla 3194 sayılı Kanunun 5'inci maddesinde tanımlanan bina kapsamında kaldığı açık olduğu halde, yapılan imalatların –bina tarifine uymayan- yapı niteliğinde kaldığından bahisle yerinde görülmeyen gerekçe ile beraat kararı verilmesi*"[317].

Fiilin teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının tespiti açısından yapılan hareketlerin niteliğinin ne olduğunun tespiti önem arz etmektedir. Zira yapılan hareketler cezalandırma için yeter nitelikte olmayan hazırlık hareketleri[318] olacağı gibi teşebbüsün tanımının yapıldığı TCK m. 35 açısından doğrudan doğruya fiilin icrasına başlama hareketleri de olabilir. Buna göre, TCK m. 184/1'de geçen fiil açısından bazı hareketler hazırlık hareketi bazı hareketler ise doğrudan doğruya icra hareketi olarak nitelendirilebilir. Örneğin ruhsat alınmadan önce yapılacak bina için kum, çimento, çakıl gibi bir inşaat için gerekli malzemeleri almak, henüz ortada suçun kanuni tanımında yer alan bir fiil olmadığından dolayı hazırlık hareketi olarak nitelendirilebilir. Ancak örneğin binanın temelinin kazılması gibi bir hareket doğrudan doğruya suçun kanuni tanımındaki fiilin icrasına başlamak olarak addedilebilir[319].

---

[317] Yargıtay 4. CD, E. 8715, K. 6187 ve K.T. 04.05.2011, **GÜNAY**: s. 33'ten naklen; Konu hakkında benzer bir karar şu şekildedir: Yargıtay 4. CD, E. 2008/7922, K. 2010/2398: "*İmar kirliliğine neden olma suçunun oluşabilmesi için binanın tamamlanmış bulunması koşul olmayıp, bina yapılmasına yönelik inşa faaliyetine başlanılmakla suç oluşacağından, sanıkların, 23.03.2005 tarihli tutanak ile ruhsatsız olduğu belirlenen inşaatları 2004 yılı Ağustos ayından önce yaptıklarına yönelik savunmaları karşısında, suç tarihinin saptanması açısından, tutanak düzenleyicilerin ve suça konu taşınmaza komşu binalarda oturanların kamu tanığı sıfatıyla yöntemince dinlenmeleri ve tutanak tarihinde inşaatın faal halde bulunup bulunmadığının etraflıca sorulup tespit edilerek sonucuna göre sanıkların hukuksal durumlarının belirlenmesi gerekirken, eksik soruşturma ve bilirkişinin teknik verilere dayanmayan görüşü doğrultusunda "yapılaşmanın yasanın yürürlük tarihinden önce yapıldığını söylemenin mümkün olduğu" ve kaba inşaatın bina tanımına girmediği biçimindeki yasal olmayan gerekçe ile beraatine hükmolunması;* Yine konu hakkında başka bir karar için bkz*:* Yargıtay 4. CD, E. 8789, K. 8428 ve K.T. 15.06.2011: *"5237 sayılı TCK 184/1'inci maddesinde düzenlenen ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapılması suçunda inşaata fiilen başlanılmasıyla suç tamamlamış olup, sanığın ruhsatlı olarak yaptığı zemin ve birinci kattan oluşan binanın üzerine ikinci kat duvarlarını pencerelerin üste seviyesine kadar ruhsat almadan örmekten ibaret eyleminde aynı yasanın teşebbüse ilişkin 35'inci maddesinin uygulanamayacağının düşünülmemesi"* **GÜNAY**: s. 33'ten naklen; Yargıtay 4. CD K.T. 01.06.2010, E. 14032, K. 10737, **GÜNAY**: s. 102'den naklen.

[318] **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 445.

[319] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 176-177.

Doktrindeki görüşleri aktardıktan sonra TCK m. 184/1'de tanımı yapılan suçta teşebbüsün mümkün olup olmadığına dair görüşlerimizi aktarabiliriz. TCK m. 184/1'deki suçun fiil unsurunu açıklarken bu suçun mütemadi suç olduğunu ifade etmiştik. Mütemadi suçlar, suçun kanuni tanımında yer alan hareketin icrasının devamlılık arz ettiği suçlardır[320]. Yapı ruhsatı almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma suçunda bina yapma eyleminin devamlılık göstermesi suçun icra hareketlerinin devamlılık arz ettiğini göstermektedir. Mütemadi suçun tamamlanma ve bitme anı suça teşebbüs açısından önem arz etmektedir. Mütemadi suçlarda suçun tamamlanma anı, hukuka aykırılığın başladığı an iken suçun bitme anı, hukuka aykırılığın son bulduğu andır[321]. Mütemadi suçlarda suç tamamlandıktan sonra suça teşebbüs mümkün olmaz. Ancak suçun tamamlanma anına kadar yapılan icra hareketleri bölünebilir nitelikte ise suça teşebbüs mümkün olur[322]. Buna göre, ruhsata aykırı veya ruhsatsız bina yapma veya yaptırma eylemi açısından hukuka aykırılığın başladığı an, temel atma eylemine başlanılan andır. Temel atma eylemine kadar olan hareketler hazırlık hareketidir. Ancak örneğin temel atılması için yapılacak ilk hareket yapılmak üzereyken yetkililer tarafından durdurulursa burada teşebbüsten söz edilecektir. Kısacası hareketin parçalara bölünebildiği durumlarda suç tamamlanana kadar yapılmış olan icra hareketleri teşebbüs kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yapı ruhsatiyesi alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma suçunda suç tamamlanmadan önce yapılacak icra hareketlerinin parçalara bölünebilme ihtimali vardır. Sonuç itibari ile TCK m. 184/1'de belirtilen suça teşebbüsün mümkün olabileceği kanaatindeyiz.

### 5.1.2. TCK m. 184/2 Açısından Teşebbüs Durumu

İmar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında üç ayrı suçun düzenlenmiş olduğunu belirttik. İkinci fıkrada belirtilen suçun hangi aşamada tamamlanmış ya da tamamlanmamış olduğu teşebbüs açısından önemlidir. Fıkrada bahsi geçen durum ruhsatsız olarak başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmekten ibarettir. Suçun hangi noktada tamamlanmış olduğu ile ilgili doktrinde çeşitli görüşler vardır. Bir görüşe göre suç ruhsatsız olarak başlatılan inşaatlar dolayısıyla

[320] **YERDELEN**: Mütemadi Suç, s. 124; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 176; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 267.

[321] **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 125; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 183.

[322] **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 621; **DÖNMEZER,** Sulhi/**ERMAN,** Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I, 9. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997, s. 466.

kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme ile tamamlanır. Bu görüşe göre maddede suçun tamamlanması için öngörülen durum salt hukuka aykırı bir şekilde elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmektir. Bunun dışında hukuka aykırı olarak kurulan bu bağlantıyı aktif bir şekilde kullanma şartı aranmamıştır. Görüş, teşebbüs durumunun da buna göre yorumlanması gerektiğini savunur[323]. Doktrindeki diğer bir görüş de buna benzer olmakla birlikte suçun teşebbüse bazı açılardan elverişli olduğunu ileri sürer. Açıklama olarak hukuka aykırı da olsa abonelik sözleşmelerinin belli idari işlemler gerektirdiği ve bu idari işlemlerin yapılması aşamasında herhangi bir sekteye uğrama durumu olması halinde suçun teşebbüs aşamasında kalacağını ileri sürmektedir[324]. Diğer bir görüş ise suçun tamamlanma anını ruhsatsız olarak başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme değil, kurulan elektrik, su veya telefon bağlantısının aktif olarak kullanılmaya başlama anını suçun tamamlanma anı olarak kabul eder[325]. Yani bu görüşe göre salt bağlantı yapılmasına müsaade etmek suçun icra hareketlerine başlamak değildir. Hukuka aykırı olarak kurulmuş olan bağlantının aktif olarak kullanılması suçun tamamlanması için gereklidir.

Maddenin ikinci fıkrası açısından teşebbüs durumunun mümkün olup olmadığına dair bizim kanaatimiz, teşebbüsün olmayacağına yöneliktir. Zira ikinci fıkrada anılan fiil, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmektir. "*Müsaade etme*"den ibaret olan fiilin sırf tek bir hareketten ibaret olduğu ve bunun bölünemez bir hareket olduğunu düşünmekteyiz. Hareketin bölünemediği suçlarda ise teşebbüs mümkün olmadığından, ikinci fıkrada belirtilen suç açısından teşebbüs durumu meydana gelmeyecektir.

### 5.1.3. TCK m. 184/3 Açısından Teşebbüs Durumu

TCK m. 184/3'teki fiil yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade etmedir. Suç, sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi ile tamamlanır[326]. Ayrıca sınai faaliyete geçme durumu aranmaz. Zira zaten fiil müsaade etme eylemidir. 10.08.2005 tarih ve 25902 sayılı "*İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin*" altıncı

[323] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 178.
[324] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 654.
[325] **ARISOY**: s. 92.
[326] **ARISOY**: s. 93; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 112.

maddesinde belirtilen sınai faaliyetin icrasına müsaade etmeye yetkili olan kişilerin, yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyetin yapılmasına müsaade etmesi ile suç tamamlanmış olacaktır[327].

Maddenin bu fıkrası ile ikinci fıkrasının fiil kısımları "*müsaade etme*" eyleminden ibarettir. Fiil kısımları birbiri ile benzerlik arz ettiğinden dolayı ikinci fıkrada teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağına ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar bu fıkra için de geçerlidir.

### 5.2. İştirak

Normalde suçlar tek bir kişi tarafından işlenirler. Fakat birden fazla kişinin suça katılarak bir suç işlemesi de mümkündür. Bu şekilde işlenen suçlara genel olarak iştirak halinde işlenen suçlar denilmektedir[328].

İştirak hakkında incelemekte olduğumuz suç tipi açısından özel bir düzenlenme bulunmamaktır. Bundan dolayı iştirak bahsi altında üç suç tipi için ayrı ayrı başlık açılmayacak, sadece iştirak bakımından özellik arz eden kısımlara değinilmeye çalışılacaktır.

Yapı ruhsatı olmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak fiilinde yapan ve yaptıran kişiler müşterek faildirler. Zira yapı ruhsatı olmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak fiili ile yapı ruhsatı olmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yaptırmak fiili aynı suç içerisinde düzenlenen seçimlik hareketleridir. İştirakten bahsedebilmek için aynı suç üzerinde birlikte suç işleme kararının olması gerekir. Bu fıkra açısından yapma ve yaptırma fiilleri aynı suç içerisinde düzenlenen birbirinin alternatifi seçimlik hareketler olduğundan yapan ve yaptıran kişiler arasında müşterek faillik durumu meydana gelecektir[329]. Ayrıca birlikte suç işleme kararı alan ruhsat almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapan kişiler arasında müşterek faillik durumu söz konusu olacaktır. Aynı durum yaptıran kişiler için de geçerlidir.

İkinci fıkrada belirtilen suçun faili yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişidir. Doktrinde bu bağlantıların yapılmasına müsaade eden kişinin salt bu hizmetleri vermekle

---

[327] **KAPLAN**: s. 207.

[328] **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 486; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 439; **TOROSLU/TOROSLU**: s. 30.

[329] Aksi yönde görüş için bkz. **GÜNAY**: s. 35

yetkili kamu kurumu personeli olacağını ifade eden görüş olmakla birlikte[330] bu suçun failinin özgü bir özellik barındırmadığı, binaya yakın olan komşu bir binadan da anılan bağlantıların sağlanmasına izin veren kişinin de bu suçun faili olabileceğini ifade eden bir görüş de vardır[331].

Kanaatimize göre ikinci fıkrada belirtilen suçun faili açısından özgü faillik durumu vardır. Zira komşu olan kişi, başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyenin yapı ruhsatiyesi olup olmadığını denetleyecek konumda değildir. Böyle bir yükümlülük yüklenmemiştir. Bundan dolayı burada müsaade etme eylemini gerçekleştirecek olan kişi müsaade etmeye yetkili olan kişidir. Bundan dolayı bu suç özgü suç niteliği taşımaktadır. Özgü suç niteliği taşıdığından dolayı bu suça yetkili kişiler dışında kalan kişilerin iştirak etmesi halinde ancak şerik olarak sorumlulukları doğacaktır. Burada tartışılması gereken bir diğer nokta ise fıkrada anılan bağlantıların yapılması için yetkili kişiye başvuran kişilerin azmettiren olup olmayacakları hakkındadır. Kanaatimizce azmettirmeden bahsedebilmek için salt "*rica*", "*tavsiye*" yahut "*telkin*" gibi davranışlar yetmez, azmettirilenin fiili işlemesi için yoğun ikna girişimlerinin olması gerekir[332]. Bu şekilde her bir olay kendi içerisinde değerlendirilmeli ve bağlantı yapılmasını isteyen kişinin fiilin gerçekleştirilmesi yolunda yoğun ikna çabasına girip girmediği araştırılmalıdır. Şayet yapılan eylem, bu şekilde bir ikna çabası içermiyorsa ve basit bir ricadan ibaret kalıyorsa bu durumda bağlantı yapılmasını isteyen kişinin azmettiren olarak değerlendirilmemesi gerekir.

TCK m. 184/3'te belirtilen yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyete müsaade etme fiili özgü suçtur. Zira bu fiil ancak sınai faaliyete müsaade etmeye yetkili bir kişi tarafından işlenebilir. TCK m. 40/2'ye göre özgü suçlarda ancak özel faillik sıfatını taşıyan kişiler fail olacaklar ve onlar dışında kalan diğer kişiler ise azmettiren ya da yardım eden olarak suça katılabileceklerdir. Fakat burada izin vermeye yetkili olan kişilerin özgü suçun faili olma ihtimali üzerinde durmak gerekmektedir. Yetkili kişiler özgü suçun faili olabilmeleri için fiil üzerinde fiili hakimiyeti kurmaları gerekmektedir. Fiili hakimiyet kurmadıkları ihtimalde fail olarak değil, şayet şartları sağlıyorlarsa iştirakin diğer çeşitlerine göre sorumlulukları doğacaktır. Yani özgü suçlarda önce fiili hakimiyetin şartlarının oluşup

[330] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar, s. 67; **KALABALIK**: s. 663; **GÜNAY**: s. 19; **YILMAZ**: Çevre Hukuku Bağlamında, s. 187; **CEYHAN**: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, s. 91.

[331] **GÖKCEN**: s. 140; **TANERİ**: s. 185; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 177; **ARISOY**: s. 91.

[332] **ÇELEN,** Ömer: *"Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail Yardım Eden Ayrımı)"*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015, s. 69.

oluşmadığının tespiti yapılacak daha sonra failin durumunun özgü suçu işlemeye elverişli olup olmadığının tespiti yapılacaktır[333]. Sonuç olarak, yetkili kişiler bu suçu işlediklerinde doğrudan özgü suçun faili olduklarına dair bir değerlendirme yanlış olacaktır. Ancak fiili hakimiyetleri varsa kurumda çalıştıkları için özgü suçun faili olacaklardır.

### 5.3. İçtima

İçtima bahsi altında TCK'da incelemekte olduğumuz suç tipi olan imar kirliliğine neden olma suçu ile ilgili özel bir içtima hükmüne yer verilmemiştir. Bundan dolayı genel prensiplere göre konu ele alınmaya çalışılacaktır.

Her üç suç tipini de ilgilendiren durumlara bu genel başlık altında değinmek yerinde olacaktır. İçtima bahsi altına ele alınması gereken konulardan bir tanesi, bir fiilin hem suç hem de kabahat olarak tanımlanması halinde nasıl yol izlenileceği ile ilgilidir. Zira TCK m. 184'te kapsamı belirlenen suç genel itibariyle 3194 sayılı İK m. 42'de de belirtilmiş olup kabahat olarak ceza tayinine de gidilmiştir. Bu durumda ceza tayininin suçtan mı yoksa kabahatten mi olacağı Kabahatler Kanunu m. 15/3'te açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre "*bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır.*" Yani kişi İK m. 42 ve TCK m. 184'ün aynı anda olduğu bir fiil işlerse bu durumda sadece TCK'ya göre cezalandırılma yoluna gidilecektir. Ayrıca İK m. 42'de şöyle bir madde geçmektedir: "*yukarıdaki fıkralar uyarınca tahsil olunan idari para cezaları, aynı fiil nedeniyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 184'üncü maddesine göre mahkûm olanlara faizsiz olarak iade edilir.*" İdare, idari para cezasını uyguladıktan sonra suçu ihbar eder. Daha sonra tahsil edilmiş olan idari para cezası İK m. 42'ye göre iade edilir.

İçtima bahsinde her üç suç tipi için tartışılması gereken ortak bir konu TCK m. 278 ve m. 279'daki suçlarla imar kirliliğine neden olma suçları arasında içtima hükümlerinin nasıl uygulanacağına yöneliktir. TCK m. 278, işlenmekte olan bir suçun yetkili makamlara bildirilmesini herkes için bir görev saymıştır. Bu kapsamda örneğin TCK m. 184/2'nin faili aynı zamanda esasında TCK m. 184/1'in işlendiğine tanık olmaktadır. Şayet kişi bu durumu ihbar etmezse suçu bildirmeme suçunun faili olacaktır. TCK m. 184/3'ün failinin yetkili kamu görevlisi olduğunu ifade etmiştik. Bu kişi de göreviyle bağlantılı olarak TCK m.

[333] **ÇELEN**: s. 99.

184/1'deki suçu öğrenir ve durumu ihbar etmezse TCK m. 279'da düzenlenen kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçunun faili olacaktır[334]. Kanaatimizce bu her iki durumda da iki farklı hukuki konuyu ilgilendiren suç tipleri vardır. Bundan dolayı m. 184/2 ya da m. 184/3'ün faili olan kişiler m. 184/1'deki suçun işlendiğini öğrenmelerine rağmen ilgili makamlara ihbar etmezlerse suçu bildirmeme suçunun faili olacaklardır.

### 5.3.1. TCK m. 184/1 Açısından İçtima Hali

İçtima mevzuu altında ele alınması gereken hususlardan bir tanesi imar kirliliğine neden olma suçları ile birlikte mühür bozma suçunun da işlenmiş olması halinde gerçek içtima hükümlerinin mi yoksa görünüşte içtima hükümlerinin mi uygulanacağı mevzuudur. Burada 3194 sayılı İK m. 32'ye göre mevzuata aykırı olmasından dolayı inşaatın yapı tatil tutanağı ile durdurulup mühür vurulması ve akabinde kişinin mührü bozarak inşaata devam etmesi halinde esasında iki ayrı fiil vardır ve gerçek içtima hükümlerine göre kişi her iki suç tipinden de sorumlu olur[335]. Burada iki ayrı hukuki değeri ihlal eden durum vardır ve doğal olarak da kişi her iki suçtan dolayı sorumlu olacaktır. Konuya değinen bir Yargıtay kararı şu şekildedir: "*Kamu güvenliğine karşı işlenen suçlar bölümünde yer alan mühür bozma suçu ile, çevreye karşı işlenen suçlar bölümünde yer alan imar kirliliğine sebep olma suçunun, farklı suç konularına dair ve toplumun farklı menfaatlerini korumaya yönelik olarak Türk Ceza Kanunu'nda düzenlendikleri, dosya kapsamındaki tutanaklar, sanık savunması ve katılan kurum vekilinin açıklamaları karşısında; ruhsatsız olduğu için mühürlenen inşaata mührü bozarak devam ettiği saptanan sanık hakkında mühür bozma suçu yanında ayrıca gerçek içtima kuralları gereğince koşulları oluşan imar kirliliğine sebep olma suçundan da mahkumiyet hükmü kurulması gerekirken, bu konuda hatalı değerlendirme sonucunda yasal olmayan gerekçeyle imar kirliliğine sebep olma suçundan beraat hükmü kurulması*"[336].

Yargıtay'ın görüşünü haklı bulmaktayız. Zira esasında görünüşte içtima kurumundan bahsedebilmek için tek bir fiille birden fazla suçun oluşmasına sebep olan bir harekette bulunulması gerekmektedir. Ancak baktığımızda imar kirliliğine neden olma ve mühür bozma suçlarının birbirinden oldukça bağımsız ve farklı zamanlarda yapılan hareketler olduğunu görmekteyiz. Yargıtay'ın da konu hakkındaki bir kararı bu durumu ele alıcı niteliktedir. "*Ancak; 1)5237 sayılı TCK m. 184/1'de düzenlenen imar kirliliğine neden olma*

[334] **SAĞLAMDEMİR**: s. 74; **GÜNGÖR**: s. 91.

[335] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 182; **ARISOY**: s. 101; **BAYRAKTUTAN**: s. 39.

[336] Yargıtay 4. CD, E. 2009/18095, K. 2011/21317, K.T. 16.11.2011 (https://www.kazanci.com s.e.t. 10.03.2019).

*suçunun ruhsatsız inşaata başlanmasıyla oluşacağı, aynı yasanın 203 ve 765 sayılı TCK m. 274'üncü maddelerinde düzenlenen mühür bozma suçunun ise kaçak inşaatın mühürlenmesinden sonra mührün bozulduğu tarihte oluşacağı, dolayısıyla fikri içtima kuralının uygulama olanağının bulunmadığı, sanığın eylemlerinin farklı tarihlerde iki ayrı suçu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi yasaya aykırıdır.*"[337]

Doktrinde ayrıca bir görüşe göre mühürlemeden sonra mührün bozularak inşaatın yapımına devam edilmesi halinde esasında ikinci kez imar kirliliğine neden olma suçu ihlal edilmekte ve zincirleme suç niteliği teşkil eden bir durum meydana gelmektedir. Zira yapımına başlanan inşaata mührün vurulması ile haksızlık teşkil eden fiil tamamlanmakta ve mührün bozdurularak inşaata devam edilmesi ile suç yeniden işlenmiş olmaktadır[338]. Aktarmaya çalıştığımız durum aynı suçun icrası kapsamında farklı zamanlarda birden fazla kez yapıldığından zincirleme suç niteliği arz etmesi ve TCK'nın zincirleme suç başlıklı 43. maddesinin birinci fıkrası kapsamında tek bir cezaya hükmedilmesidir. Ancak cezada artırıma gidilir. Burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. İlk ruhsata aykırı bina yapma eyleminden sonra yapı tatil zaptı tutulur. Yapı tatil zaptından sonra iddianame düzenlenip kamu davası açıldıysa burada hukuki kesinti gerçekleşeceğinden dolayı mühür kırılıp da tekrar m. 184/1'deki suç işlenirse burada iki farklı hukuka aykırı eylem gerçekleştiği kabul edilip, her iki suçtan dolayı da fail cezalandırılacaktır. Yani burada gerçekleşen hukuki kesintiden dolayı faile zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır. Konu hakkında Yargıtay'ın şu şekilde bir kararı vardır: "*İlk yapı tatil tutanağı düzenlendikten sonra ancak iddianame düzenlenmeden önce binanın inşaatına devam edilerek tamamlanması halinde bu davada, ilk davadan verilen ceza üzerinden 5237 sayılı TCK m. 43/1'de arttırılabilecek orandan ceza verilebileceği, ilk davanın iddianamesi düzenlendikten sonra inşaata devam edilmesi durumunda ise hukuki kesinti gerçekleşmiş olacağından ayrı bir suçun oluşacağı gözetilmelidir.*"[339]

---

337 Yargıtay 4.CD, E. 10351, K. 20186 ve K.T. 10.11.2008, **GÜNAY**: s. 105'ten naklen.

338 **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 182.

339 Yargıtay 4. CD, E. 22672, K. 17889 ve K. T. 10.06.2013, **GÜNAY**: s. 39'dan naklen. Yargıtay bu kararında yeni bir suç işleme kararı alınması durumunu ancak iddianame açılıp hukuki kesintinin gerçekleşmesi ile olabileceğini ifade etmiştir. İddianame açılmadan önce yapılan hareketler aynı suçun icrası kapsamında zincirin halkalarından birisi sayılmıştır. Ancak kanaatimizce mühür bozulduktan sonra yapılan hareketler için yeni bir su işleme kararı gerekir. Yeni bir suç işleme kararı alındığından dolayı yapılan hareketler zincirleme olarak yapılan suçun halkalarından birisi değil, yeni bir suç olarak kabul edilir. Bundan dolayı da gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerekir.

Mühür bozma suçunun oluşması için salt mührün kırılması gibi şekilci bir yaklaşım yoktur. Bunu TCK'nın "*mühür bozma*" başlıklı 203. maddesinin kanuni tanımı ve gerekçesinden çıkarmaktayız. Kanuni tanımda mührün konulma amacına aykırı hareket eden denilmiş, kanuni gerekçede ise buna esasında konumuz ile birebir bağlantılı bir adet örnek verilmiştir. Buna göre: "*...Böylece örneğin mühür altına alınan nizamlara aykırı inşaat faaliyetine mühre dokunulmaksızın devam edilmesi, mührün fekki gibi ceza yaptırımına tabi olacaktır*." Gerekçede mühür bozma eyleminin salt mührün kırılması ile değil, netice itibari ile mührün vurulmasını anlamsız kılacak diğer hareketlerin de mühür bozma kapsamına alındığı ifade edilmiştir.

Zincirleme suç hükümleri açısından maddenin birinci fıkrasının özellik arz edebildiğini yukarıda izah etmeye çalıştık. Zincirleme suçun kanuni ifadesini aktardıktan sonra bağlantıyı ortaya koymaya çalışacağız. TCK m. 43'te düzenlenen zincirleme suçun kanuni ifadesi şöyledir: "*Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır*." Suçun mağdur unsurunu açıkladığımız bölümde de ifade ettiğimiz üzere bu suç mağduru belli olmayan suçlardandır. Ancak TCK m. 43/1'in her mağduru belli olmayan suçta uygulanması yanlış bir uygulama olacaktır. Zira öncelikle işlenen suç zincirleme suçun şartlarını taşımalı ve sonra mağdur belirli değilse zincirleme suç hükümleri ancak o zaman uygulanmalıdır. Yargıtay'ın bu konuda vermiş olduğu bir kararı şöyledir: "*Yüklenici olan sanığın 31 adet ruhsatsız bina yapmasından ibaret eyleminde, suça konu taşınmazların 10 farklı malike ait olduğu, sanığın taşınmaz malikleri ile ayrı tarihlerde ayrı sözleşmeler yaptığı, sanık tarafından yapıların ruhsatlarının alınıp maliklere teslimi gerektiği, ancak gerekli izinler alınmadan binaların bir kısmının tamamlandığı, bir kısmının kaba inşaatının bitirildiği, bazılarının ise inşaatlarının hala devam ettiğinin anlaşılması karşısında, sanığın bir sözleşmeyle yapımını üstlendiği 16 adet değişik parselin maliki İ.G.'e ait ruhsatsız binalar nedeniyle TCK'nın 184/1, 43. maddeleri uyarınca, 5 farklı parselin maliki B. İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti'ne ait ruhsatsız binalar nedeniyle TCK'nın 184/1, 43. maddeleri uyarınca 3 farklı parselin maliki M. Ticari ve Sanayi Ür.Paz. San. Ve Tic. A. Ş'ye ait ruhsatsız binalar nedeniyle TCK'nın 184/1, 43. maddeleri uyarınca, 2 değişik parselin maliki M. J. S.'e ait ruhsatsız binalar nedeniyle TCK'nın 184/1, 43. maddeleri uyarınca, kalan ve her biri farklı malike ait olan 5 parseldeki binalar bakımından*

*da ayrı ayrı TCK'nın maddesi uyarınca cezalandırılması gerekirken eylem bir suç işleme kararının icrası kapsamında değerlendirilerek TCK'nın 184/1, 43. maddeleri bir kez uygulanmak suretiyle eksik ceza tayin edilmesi*."[340] Görüldüğü üzere Yargıtay bu kararında tek bir failin farklı maliklere karşı işlemiş olduğu suçu ele almıştır. Esasında burada şirket sahipleri suçun mağduru değil, suçtan zarar gören kişilerdir. Burada tek bir hareket değil birden fazla hareket vardır. Ayrıca tek bir suç işleme kararı kapsamında yapılan bir suç yoktur. Dolayısıyla zincirleme suç denilebilecek bir durum bulunmamaktadır. Bundan dolayı Yargıtay'ın kararını yerinde bulmakta ve katılmaktayız.

Yapının ruhsata aykırı olmasından dolayı yapı tatil zaptı düzenlenmiş ve fail hakkında iddianame düzenlenip dava açılmışsa bu durumda hukuki kesinti gerçekleşmiş olmaktadır. Hukuki kesinti gerçekleştikten sonra tekraren bu suçun işlenmesi halinde yeni bir suç gündeme gelmektedir. Bu durumda gerçek içtima hükümlerine göre kişi her bir suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Doktrinde bir görüşe göre kişinin iddianame düzenlenmeden ve fakat bir kez yapı tatil zaptı düzenlendikten sonra inşaata devam etmesi durumunda hukuki kesinti gerçekleşmeyeceğinden dolayı bu durum aynı suçun işlenmesi kararı kapsamında farklı zamanlarda birden fazla kez işlenmesi niteliği arz edecektir[341]. Konu ile ilgili bir Yargıtay kararı şu şekildedir: "*İmar kirliliğine neden olma suçundan kurulan hükümde, sanığın ruhsatsız inşaatıyla ilgili olarak 19.04.2011 tarihinde tutanak düzenlendikten sonra 23.02.2012 tarihinde aynı inşaata devam edilmesi nedeniyle yeni tutanak düzenlenmesi ve davanın reddine esas alınan Bursa 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 2012/189 esas sayılı dava dosyasına dayanak teşkil eden 19.04.2011 tarihli tutanak ile 23.02.2012 tarihli tutanaktaki eylemlerin farklı olması karşısında, ikinci yapı tatil zaptına konu imalatların hukuki kesitinin oluştuğu ilk iddianame tarihinden önce mi yoksa sonra mı yapıldığının tespit edilmesi, önce yapıldığının tespiti halinde sanık hakkında zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, sonra yapıldığı takdirde ise bu eylemin ayrı bir suç oluşturacağı gözetilmeden, eksik inceleme sonucu davanın reddine karar verilmesi*."[342]

Hukuki kesinti konusunda bizim kanaatimiz, hukuki kesintinin sadece dava açılması ile olmayacağına dairdir. Yapılan usul işlemi ile hukuka aykırılığın ortaya konulması ve kişilerin hukuk ile karşı karşıya kalması da bir hukuki kesintidir. Örneğin Yargıtay yıllık

[340] Yargıtay 4. CD, E. 2013/20641, K. 2014/33202, K. T. 10.11.2014, **KAPLAN**: s. 216'dan naklen.
[341] **KAPLAN**: s. 217.
[342] Yargıtay 4. CD, E. 2013/42334, K. 2014/32855, K. T. 13.11.2014, **KAPLAN**: s. 217'den naklen.

vergi takvimini hukuki kesinti olarak kabul etmektedir[343]. Mühür vurulması durumunda da kanaatimizce hukuki kesinti olmaktadır. Bundan dolayı failin bundan sonra yapacağı hareketler zincirleme suçun halkalarından birisi olarak değerlendirilmemelidir. Bu hareketler yeni bir suç işleme kararı gerektirir ve bundan dolayı gerçek içtima hükümleri uygulanmalıdır.

Bu başlık altında değerlendirilmesi gereken bir diğer suç tipi ise TCK m. 154'te belirtilen hakkı olmayan yere tecavüz suçu ile imar kirliğine neden olma suçlarının içtima halidir. Hakkı olmayan yere tecavüz suçunun kanuni düzenlemesi şöyledir: "*bir hakka dayanmaksızın başkasına ait taşınmaz mal veya eklentilerini malikmiş gibi tamamen veya kısmen işgal eden veya sınırlarını değiştiren veya bozan veya hak sahibinin bunlardan kısmen de olsa yararlanmasına engel olan kimseye, suçtan zarar görenin şikâyeti üzerine altı aydan üç yıla kadar hapis ve bin güne kadar adlî para cezası verilir.*" Doktrinde bir görüşe göre haksız olarak bir başkasına ait arazi üzerinde ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak daha özel nitelikli bir hal olarak değerlendirilip failin sorumluluğu TCK m. 154'e göre olacaktır. Yani bu görüşe göre TCK m. 184 genel nitelikli bir suçtur ve konuyu başkaca düzenleyen bir kanun hükmü olmadığı takdirde TCK m. 184'e gidilir[344]. Bu görüşün aksi yönde diğer bir görüşe göre esasında tek bir fiille kanunda düzenlenen iki farklı fiil ihlal edilmekte, bundan dolayı da failin sorumluluğunun farklı neviden fikri içtima hükümlerine göre belirlenmesi yoluna gidilmelidir. Yani TCK m. 44'e göre işlediği tek fiille birden fazla farklı suçun oluşumuna sebebiyet veren kişi bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır. Tabi bu görüşe göre hakkı olmayan yere ruhsatsız olarak ya da ruhsata aykırı olarak bina yapan ya da yaptıran kişinin yaptığı bina belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi alanlarda değil ise, doğal olarak TCK m. 184'teki suç oluşmayacaktır. TCK m. 184/4'ün bağlam olarak yer sınırlaması nedeniyle bu durumda sadece TCK m. 154'te düzenlenen hakkı olmayan yere tecavüz suçu oluşacaktır[345].

Burada içtima bahsine konu olabilecek ve TCK m. 154 ve TCK m. 184 ile ilişkili bir diğer mevzu, 775 sayılı "*Gecekondu Kanunu*"nda (GK) m.2'de geçen ve "*imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılar*" olarak tanımlanan,

[343] Duruma ilişkin karar için bkz. Yargıtay 11. CD, E. 2008/5478, K. 2018/10809, K. T. 24.12.2018, (https://www.kazanci.com, s.e.t. 20.04.2019).

[344] **ÖZBEY**: s. 328.

[345] **KAPLAN**: s. 222.

gecekondulardır. GK'da tanımlanan gecekonduların, imar mevzuatında tanımı yapılan bina kavramından daha geniş olarak tüm yapıları kapsadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu gecekonduların TCK m. 184/4'te belirtilen belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlarla sınırlı olmadığı açıktır. Son olarak GK m. 37/1'in yapısından TCK m. 184'ün GK'ya göre özel nitelik arz ettiği sonucuna varılır[346]. 775 sayılı GK m. 37/1 şöyledir: "*Bu kanun hükümlerinden faydalanmak amacıyla yalan beyanda bulunan veya hakikate aykırı beyanname verenler ile bu Kanunun yayımından sonra belediye sınırları içinde veya dışında belediyelere, Hazineye, özel idarelere veya katma bütçeli dairelere ait arazi ve arsalar üzerinde veya devletin hüküm ve tasarruf altında bulunan yerlerde izinsiz yapı yapanlar, yaptıranlar, bu gibi yapıları satanlar, bağışlayanlar, rehin edenler veya diğer şekillerde devredenler ve bilerek devir ve satın alanlar Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır.*" Bu maddede görüldüğü üzere cezalandırma için başvurulacak kanun TCK'dır. Burada bina niteliğinde olan ve belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlarda kalan ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olan gecekonduları yapan kişilerin cezalandırılması imar kirliliğine neden olma suçunun cezasıyla aynı olacaktır. Bu kapsam dışında kalan gecekonduları yapanların cezalandırılması ise hakkı olmayan yere tecavüz suçunun cezasıyla olacaktır. Bu belirlemeyi yaptıktan sonra esasında şunu söyleyebiliriz ki, GK'da bir ceza tayininin yapılmamış olması yerinde olmuştur. Zira gecekondu tarzı yapılaşmalar ya TCK m. 184'ün ya da TCK m. 154'ün kapsamında kalan yapılaşmalardır. Şayet GK'da da konu hakkında bir ceza tayini yapılsaydı, bu durumda cezanın hangi kanununa göre yapılacağı hakkında bir belirsizlik olurdu. Düzenleme bu şekliyle yerinde olmuştur.

### 5.3.2. TCK m. 184/2 Açısından İçtima Hali

Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme ifadesinden bu suçun seçimlik hareketli bir suç olduğu sonucuna varılmamalıdır. Fıkrada bahsi geçen hareketler birbirlerinin seçimlik hareketleri değil, yapıldığı zaman her birisinden ayrı cezai sorumluluk gerektiren hareketlerdir. Doktrinde bir görüşe göre örneğin; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantılarının üçünün de aynı

[346] **KAPLAN**: s. 223.

anda yapılmasına müsaade edilmesi halinde üç ayrı suç olduğundan üçünden de cezai sorumluluk doğacaktır. Görüşe göre bu durumda gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır[347].

İmar kirliliğine neden olma suçu başlığı altında düzenlenen yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme suçu ve yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme suçunun bir kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde içtima durumunun olup olmayacağını ortaya koymak önemlidir. Kamu görevlisi tarafından bahsi geçen bağlantıları yapmak esasından kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı davranmasını içerir. Dolayısıyla TCK'nın 257. maddesinde geçen "*görevi kötüye kullanma*" suçunu gündeme getirir. Burada madde metnini ele almakta yarar vardır. Maddeye göre "*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" Yani TCK m. 257'de geçen suçtan kişinin cezalandırılabilmesi için kişinin işlemiş olduğu suçun ayrıca kanunda başka bir suçu vücuda getirmemiş olması gerekir. Ancak zaten imar kirliliğine neden olma suçu gibi başlı başına farklı bir suç tipi düzenlenmiş olduğundan dolayı bahsi geçen fiilleri icra eden kamu görevlisi aynı zamanda görevi kötüye kullanmak suçundan cezalandırılmayacaktır[348]. Aynı sonuca varan başka bir görüşe göre TCK m. 257 özel norm olmadığı zamanlarda uygulama alanı bulan bir genel norm niteliği taşımaktadır[349].

### 5.3.3. TCK m. 184/3 Açısından İçtima Hali

Maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişinin kamu görevlisi olması durumunda failin aynı zamanda TCK m. 257'de düzenlenen görevi kötüye kullanma suçundan da sorumlu olup olmayacağını ikinci fıkranın içtima başlığı altında tartışmaya çalıştık. Kısaca bu durumda failin sadece TCK m. 184/3'ten sorumlu olacağı sonucunu aktarmakla iktifa ediyoruz[350]. Bir görüşe göre yapı kullanma izni alınmamış binada yapılacak olan sınai faaliyet; şayet sınai faaliyetin taşıması gereken şartları taşımıyorsa, böyle bir duruma verilen müsaade etme hali

[347] **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 654.
[348] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 181; **ARISOY**: s. 101.
[349] **TALAS/IŞIKA**: s. 47.
[350] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 181; **ARISOY**: s. 101.

TCK m. 257'de geçen görevi kötüye kullanma suçunu gündeme getirecektir[351]. Ancak bir başka görüşe göre burada esasında tek bir fiille hem TCK m. 257, hem de TCK m. 184/3 ihlal edilmektedir. Bundan dolayı failin farklı neviden fikri içtima hükümlerine göre daha fazla ceza alacağı suçtan cezalandırılması yoluna gidilecektir[352]. Kanaatimizce burada TCK m. 184/3'ün oluşması için yapı kullanma izni alınmamış binada sınai faaliyet icrasına müsaade etme şartı gerçekleşmediğinden, fail TCK m. 184/3'ten sorumlu tutulamaz ve sadece TCK m. 257'de yer alan suçtan dolayı sorumluluğu doğar.

[351] **TALAS/IŞIKA**: s. 47.

[352] **KAPLAN**: s. 222.

# BÖLÜM III

# İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN, YER VE ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI, CEZA İLİŞKİSİNİ SONLANDIRAN SEBEP, 7143 SAYILI KANUNLA GETİRİLEN İMAR BARIŞI VE SUÇA ETKİSİ, MUHAKEME, YAPTIRIM VE ZAMANAŞIMI

## 1. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI

Zaman bakımından uygulanma, kanunların hangi tarihten itibaren uygulanacağını ifade eder. Kanunların yürürlük tarihi aynı zamanda uygulanma tarihidir. Kanunların yürürlük tarihi kanunda özel olarak gösterilebilir. TCK'nın dokuzuncu bölümünün son hükümler başlıklı maddesi kapsamında imar kirliliğine neden olma, çevrenin kasten kirletilmesi ve çevrenin taksirle kirletilmesi suçlarının yürürlük tarihleri hakkında özel nitelikli bir açıklamaya yer verilmiştir. Buna göre:

"(*1) Bu kanunun;*

*a) "İmar kirliliğine neden olma" başlıklı 184'üncü maddesi, yayımı tarihinde,*

*b) "Çevrenin kasten kirletilmesi" başlıklı 181'inci maddesinin birinci fıkrası ile ''Çevrenin taksirle kirletilmesi'' başlıklı 182'inci maddesinin birinci fıkrası yayımı tarihinden iki yıl sonra*

*c) Diğer hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde, yürürlüğe girer.*"

Konumuzu ilgilendirmesi açısından biz sadece imar kirliliğine neden olma suçu hakkındaki maddeye değinmekle iktifa edeceğiz.

Halihazırda uygulanmakta olan 5237 sayılı TCK 26.09.2004 tarihinde kabul edilmiş ve 12.10.2004 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir[353].

İmar kirliğine neden olma suçu açısından getirilen bu özel durum uygulamada bazı sorunları beraberinde getirmiştir. Şöyle ki; 5237 sayılı yeni TCK'nın yürürlük tarihi 1 Haziran 2005'tir. 184'üncü maddenin yürürlük tarihi ise 12 Ekim 2004'tür. Bu durumda 12 Ekim 2004'ten, 5237 sayılı yeni TCK'nın yürürlük tarihi olan 1 Haziran 2005'e kadarki geçen sürede, 184'üncü madde ile ilgili genel hükümler ve ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında hangi kanunun uygulanacağı tartışılması gerekli bir hususdur. 5237 sayılı TCK'nın 1 Haziran 2005'te yürürlüğe gireceği açıkça belirtildiğine göre, TCK m. 184'ün uygulanması hususunda her ikisi de mülga olan, 765 sayılı TCK ve "*647 sayılı Cezaların İnfazına Dair Kanun*" uygulanacaktır. Doktrinde bir görüşe göre bu şekilde bir değerlendirme esasında "*5252 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun*" 9'uncu maddesinden çıkarılan "*lehe hükümlerin belirlenmesinde karma uygulama yapılamayacağı*" hususuna aykırılık teşkil etmektedir. Fakat bu durumun özelliği başka türlü uygulamayı mümkün kılmadığından dolayı bu şekilde değerlendirme yapılmak zorundadır[354]. Doktrindeki bu görüşün gerekçesini yerinde bulmamaktayız. Zira burada yapılması gereken değerlendirme lehe kanun değerlendirmesi değildir. Sorun hangi kanunun uygulanacağı ile ilgilidir. Konu hakkında Yargıtay'ın vermiş olduğu bir kararı şöyledir: "*Sanığın ruhsatsız bina yapmak biçimindeki 8.1.2005 tarihli eylemi nedeniyle, 5237 sayılı TCK m. 344 uyarınca yayım tarihi olan 12.10.2004'te yürürlüğe giren m. 184/1 uyarınca belirlenen temel cezadan takdiri indirim uygulamasının, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK m. 59 yerine 5237 sayılı TCK m. 62 uyarınca uygulama yapılması, 5252 sayılı Yasanın 5/1 madde ve fıkrası uyarınca kanunlarda öngörülen ağır para cezasının adli para cezasına dönüştüğünün gözetilmemesi, erteleme hususunda, 647 sayılı Yasanın 6'ıncı maddesi uyarınca yargıcın ölçüt olarak gözetmesi gereken geçmişteki durumu ve suç işleme hususundaki eğilimleri değerlendirmeden yasal olmayan yetersiz gerekçe ile*

[353] http://www.resmîgazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm, s. e.t. 11.11.2017.

[354] **ARISOY**: s. 103.

*uygulanmaması yönünde karar verilmesi yasaya aykırı ve sanık İ.E'nin temyiz nedenleri ile düşünce yerinde görüldüğünden hükmün bozulmasına*"[355].

TCK m. 344'e göre imar kirliliğine neden olma suçunun yürürlük tarihi TCK'nın yayımı tarihi olan 12.10.2004 tarihidir. Ancak daha sonra "*5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun*" 21'inci maddesi ile 184'üncü maddeye altıncı fıkra eklenmiştir. Bu fıkra maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulanma zamanı ile ilgili önem arz ettiğinden buraya aynen aktarmakta yarar görmekteyiz:

"(*6) İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz*."

"*5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun*" 21'inci maddesinin gerekçesi şu şekildedir:

"*Maddenin ikinci fıkrasında; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi, suç olarak tanımlanmıştır. Keza, üçüncü fıkraya göre, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi, ayrı bir suç oluşturmaktadır.*

*Kamu hizmet binaları da dahil, ülkemizdeki binaların büyük bir kısmı yapı ruhsatiyesi olmadan inşa edilmiştir. Dolayısıyla, bu yapılar, yapı ruhsatiyesi olmayan şantiye statüsünü taşımaktadır. Bu yapılara daha önce bağlanmış olan elektrik, su, telefon ve gaz gibi hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi halinde de maddenin ikinci fıkrasında tanımlanan suçun oluştuğu şeklinde bir yorumla karşılaşılmaktadır.*

*Keza, ülkemizdeki plansız yapılaşmanın sonucu olarak yerleşim bölgelerinin içerisine serpiştirilmiş olarak çeşitli üretim atölyeleri ve sınai tesislerin ruhsatsız olarak faaliyette bulunduğu bir gerçektir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği 12 Ekim 2004 tarihinden sonra bu atölyelerin ve sınai tesislerin faaliyetine yönelik müdahaleler, uygulamamızda ciddi sorunlara neden olmaktadır.*

*Toplumsal bir sorun olan bu sakıncaların giderilebilmesi amacıyla, bir geçiş dönemine ihtiyaç bulunmaktadır. 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış olan kaçak binalarla ilgili*

[355] Yargıtay 4. CD, E. 11694, K. 17284 ve K.T. 06.12.2006, **GÜNAY**: s. 81'den naklen.

*olarak imar mevzuatına göre gerekli tedbirlerin alınması gerektiği düşüncesiyle, söz konusu maddeye, iki ve üçüncü fıkraların uygulama alanını daraltmaya yönelik bir fıkra eklenmiştir.*

*İşaret etmek gerekir ki, bu yönde bir düzenleme, bir af olarak nitelendirilemez. Zira, ceza kanunlarının zaman bakımından uygulama alanına ilişkin kuralların gereği olarak; bu madde hükümleri, ancak yürürlüğe girdikleri tarihten sonra yapılacak olan ruhsatsız veya ruhsata aykırı binalar açısından uygulama kabiliyeti bulacaktır. Ceza kanunlarının zaman bakımından uygulama alanına ilişkin kuralların gereği olarak; bu madde hükümlerinin yürürlük tarihinden önce yapımı tamamlanmış olan ruhsatsız veya ruhsata aykırı binalarla ilgili olarak, bu suç dolayısıyla cezalandırma yoluna gidilemez."*

Doktrinde bir görüşe göre TCK m. 184/6'daki ikinci ve üçüncü fıkralarla ilgili düzenleme gereksiz olmuştur. Zira zaten TCK m. 344 ile imar kirliliğine neden olma suçunun TCK'nın yayımı tarihi olan 12 Ekim 2004 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir. Hal böyle iken sonradan eklenen altıncı fıkra ile getirilen sınırlamanın bir manası bulunmamaktadır[356]. Fakat bizim kanaatimize göre altıncı fıkrada yapılan düzenleme olmasaydı maddenin yapısı anlaşılmaz ve "*5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun*" 21'inci maddesinin gerekçesinde ifade edilen amaçların gerçekleşmesi mümkün olmazdı. İfade etmek istediğimiz durumun daha açıklayıcı olması için ikinci ve üçüncü fıkra açısından durumu ayrı ayrı ele alacağız. Buna göre TCK m. 184/2'de bahsi geçen, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelerin yapımı TCK m. 184'ün yayımı ve aynı zamanda yürürlük tarihi olan 12.10.2004 tarihinden önce olsa bile elektrik, su veya telefon bağlantılarının 12.10.2004 tarihinden sonra dahi yapılmasına devam edilmesi, TCK m. 184/2'deki durumu gündeme getirmeyecektir. Aynı durum üçüncü fıkrada geçen yapı kullanma izni olmayan binalarda herhangi bir sınai faaliyetin yapılması için de geçerlidir. Şöyle ki yapı kullanma izni alınmayan binalar, TCK'nın 184'üncü maddesinin yürürlük tarihi olan 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış olsa bile yürürlük tarihinden sonra bu tarz yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi 184/3'e göre suç teşkil etmeyecektir. Zira yapı kullanma izni alınmamış binanın 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış ve bitirilmiş olması durumu, suç olmaktan çıkarmaktadır. Kanaatimizce TCK m. 184/6 ile bu şekilde bir sınırlama getirilmemiş olsaydı yukarıda yapmış olduğumuz yorumları yapmak zor olurdu. Şayet bu şekilde özel bir düzenleme olmasaydı ikinci ve üçüncü fıkrada bahsi geçen

[356] **KAPLAN**: s. 232.

şantiyeler ve yapı kullanma izni alınmamış binaların tamamlanma zamanı önem arz eden bir konu olmayacak ve 12.10.2004 tarihinden sonra bahsi geçen şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ve yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi suç teşkil eden fiiller olacaktı. Yaptığımız açıklamalar doğrultusunda diyebiliriz ki, TCK m. 184/6 düzenlemesi kendi içerisinde özel bir düzenlemedir ve kanaatimizce "*5377 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun*" 21'inci maddesinin gerekçesinden de mülhem bir şekilde düzenlemenin gayet yerinde bir düzenleme olduğunu düşünmekteyiz.

İmar kirliliğine neden olma suçunun zaman bakımından uygulanma alanı ile ilgili durumun TCK m. 344 ve TCK m. 184/6'da düzenlendiğini ifade ettik. Buna göre maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme suçu ile yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme suçu 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz. Doktrinde yapılan bu maddeye ilişkin bir yoruma göre 12.10.2004'ten önce yapılmış binalarda TCK m. 184/2 ve 3'üncü fıkradaki fiiller 12.10.2004 tarihinden sonra işlenmiş olsa dahi suçun oluşması altıncı fıkraya göre söz konusu olmayacaktır. Ancak maddenin birinci fıkrası açısından mevzuata aykırılık varsa bu durum açısından genel hükümlerde TCK m. 7'de bulunan zaman bakımından uygulama hükümleri geçerli olacaktır[357]. TCK m. 184/6'ya göre maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası açısından durum bu şekilde iken birinci fıkrada tanımlanan yapı ruhsatiyesi almadan veya ruhsata aykırı bina yapma veya yaptırma fiili için doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan birine göre bina yapma yahut yaptırma fiili süreklilik arz eden bir fiil olduğundan dolayı sürekliliğin kesildiği yerde fiil bitmiş sayılacaktır, fiile tekrar başlandığında ise yeni suç gündeme gelecektir, şeklindedir. Yani görüşe göre TCK m. 184/1'deki suçun tamamlanmış olması için mevzuata aykırı olarak başlanan binanın tamamlanmış olmasına gerek yoktur, binaya başlanmış olması da suçun tamamlanmış sayılması için yeterlidir. Buradan hareketle yapımına 12.10.2004'ten önce başlanan binanın bu tarihten sonra dahi halen sürdürülmesi halinde suç oluşmuş olacaktır[358]. Doktrinde savunulan görüşlerden bir tanesi bu yöndedir. Aksi yönde bir görüş ise maddenin birinci fıkrasında geçen suçun tamamlanması için binanın yapımına başlanmış olması yetmez, binanın bitirilmiş olması gerekir. Bu durumda yapımına 12.10.2004'ten önce

[357] **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 179, 180.

[358] **ARISOY**: s. 91.

başlanan binanın yapımının bu tarihten sonra bitirilmiş olunması halinde suç da oluşmuş olacaktır[359].

Son olarak binanın tam olarak ne zaman bitirildiği önem arz eden bir husustur. Zira bina imar kirliğine neden olma suçu yürürlüğe girmeden önce yapılmış ve bitirilmişse bu durumda suçun oluşmayacağı aşikardır. TCK m. 7'ye göre; "*işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz*." İmar kirliliğine neden olma suçu 5237 sayılı TCK ile getirilmiş yeni bir suç tipi olduğundan öncesinde işlenip bitirilmiş olan imar kirliliğine neden olma suçundan kimseye ceza verilemeyecek ve güvenlik tedbiri uygulanamayacaktır. 765 sayılı TCK'da bu şekilde bir suç tipi düzenlenmediğinden 12.10.2004 tarihinden evvel yapılmış olan binalarla ilgili olarak bu suç tipi tartışılmayacaktır.

Binanın gerçekten de 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış olup olmadığının tespiti önemlidir. Konu hakkında Yargıtay'ın şu kararı yol gösterici niteliktedir: "*Suç tarihinin belirlenmesi açısından, tutanak düzenleyicilerin yöntemince dinlenmesi, bilirkişi raporunda inşaatın yapım tarihin tespitinde hangi teknik verilere dayanıldığını açıklattırılması, varsa çekme kata ilişkin elektrik, su, telefon aboneliklerinin hangi tarihte tespit edildiğinin araştırılması, binaya ilişkin numarataj belgesi ile emlak vergisi kayıtlarının getirtilip dosya içerisine konulması ve tüm kanıtların birlikte değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması*[360]". Bu Yargıtay kararına göre suç tarihinin tespiti için bilirkişinin dayandığı teknik veriler, elektrik, su ve telefon aboneliklerinin hangi tarihte yapıldığı ve binanın numarataj belgesi ile emlak vergisi kayıt tarihinin araştırılması ve buna göre bir yol izlenmesi gerekmektedir. Doktrinde bir görüşe göre binanın ne zaman yapıldığının tespitinde en sağlam tespit şekli, binadan beton örneği alınarak, beton yaşının tespitinin yapılmasıdır[361].

Binanın yapımına TCK m. 184'ün yürürlük tarihinden önce başlanıp da binayı bitirmeye yönelik her türlü faaliyetin 12 Ekim 2004 tarihinden sonra olması halinde de suç oluşacaktır. Hatta binanın kaba inşaatı yürürlük tarihinden önce bitirilmiş fakat sıva yahut diğer ince işler yürürlük tarihinden sonra bitirildiyse yine suç oluşacaktır. Yapmış olduğumuz bu

[359] **ŞAHİN**: s. 75; **FİDAN**: s. 75; **MERAN**: İmar Kirliliği, s. 88.

[360] Yargıtay 4. CD, E. 4421, K. 4292 ve K.T. 30.03.2011, **Günay**: s. 79'dan naklen.

[361] **GÜNAY**: s. 79.

açıklamaları konu hakkında bir Yargıtay kararından almış bulunmaktayız. Yargıtay kararı aynen şu şekildedir: "...*Sanık tarafından ruhsatsız olarak yapılan inşaat nedeniyle 22.10.2004 tarihli tutanakta "mevcut ve meskun zemin kat üzerine 90 m2 ebadında birinci normal katın kolonlarını diktiği, tuğla duvarları ördüğü, tabliye betonu attığının" tespit edildiği, inşaat bilirkişisinin raporuna göre 12.12.2005 tarihli keşif itibarı ile "binanın iç ve dış sıvası yapılmış, diğer ince işleri bitmiş, kullanılır vaziyette olduğu" anlaşıldığından, yasanın yürürlük tarihinden sonra inşaatı tamamlamaya yönelik her türlü faaliyetin suçu oluşturacağı gözetilerek, tutanak düzenleyicilerin ve inşaata komşu binalarda oturanların kamu tanığı olarak yöntemince dinlenmesi suretiyle, tutanak tarihi itibarıyla inşaatın faal halde bulunup bulunmadığının ve ne zaman tamamlandığının, hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde saptanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile beraat kararı verilmesi…*"[362]

Fakat kanaatimizce Yargıtay'ın bu ve buna benzer vermiş olduğu kararları bir yönüyle hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Şöyle ki imar kirliliğine neden olma fiili suç teşkil etmeden önce bu fiile vücut veren hareketleri yapan kişilerin TCK bağlamında cezai bir sorumluluğu olmayacaktı. Bundan dolayı örneğin, suç olmadan önce ruhsat almadan yahut da yapı ruhsatiyesine aykırı olarak bina yapan ya da yaptıran kişiler sadece 3194 sayılı İK bağlamında idari para cezasından sorumlu olacaklardır. Yani doğal olarak TCK bağlamında bir cezai sorumlulukları olmayacaktı. Binanın kaba inşaatını ve kaba sıvasını 12 Ekim 2004'ten önce yapan bir kişi yaptığı bu hareketin TCK bağlamında bir suç teşkil ettiğini öngörmemesi kadar doğal bir şey olamaz. Hal böyleyken 12 Ekim 2004'ten önce inşaatın kaba inşaatının bitirilmesi ve suç olduğu tarihten sonra ise işin niteliğine göre bina yapmak olmayan diğer hareketlerin suç kapsamında değerlendirilememesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu noktada Yargıtay'dan farklı kanaatteyiz. Burada konu özelinde bina ile ilgili hangi hareketlerin bina yapma eyleminin devamı niteliğinde olduğunu ortaya koymakta yarar vardır. Zira 12 Ekim 2004 tarihinden evvel yapımına başlanan binanın bu tarihten sonra devam etmesi halinde suç oluşacaktır. 3194 sayılı İK m. 21/3'te ruhsata tabi olmayan

[362] Yargıtay 4. CD, E. 6040, K. 20368, K. T. 14.12.2009, **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 32'den naklen; Konu hakkında benzer bir karar şu şekildedir: "*03.12.2004 tarihli yapı tatil tutanağında, suça konu binanın 2. ve 3. katlarının sıvasının yapılı durumda olduğunun tespit edilmesi, daha sonra yapılan keşifte ise bu katlarda bulunan konutların oturulmaya hazır hale getirildiğinin tespit edilmesi, bilirkişi raporuna göre de 12.10.2004 tarihinden sonra bu katlardaki ince inşaat işlerinin yapılmaya devam edildiğinin anlaşılmasına karşın, sanığın hükümlülüğü yerine "inşaatın kaba şekilde yapılmasıyla bina vasfını kazanacağı, bundan sonra yapılan ince inşaat faaliyetlerinin bina niteliğinde olmayacağından bahisle, suçun unsurlarının oluşmayacağı" biçimindeki yasal olmayan gerekçe ile beraat kararı verilmesi,"* Yargıtay, 4. CD, E. 2007/13134, K. 2009/12897, K. T. 29.06.2009, **GÜNAY**: s. 33'ten naklen.

durumlar açıklanmış, bunlar dışında kalan hususların ise ruhsata tabi olduğu ifade edilmiştir. Maddeye göre "*...derz, iç ve dış sıva boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir*." Burada hangi durumlarda ruhsat alınmasının gerekmediği ifade edilmiştir. Doktrinde bir görüşe göre de fıkra içeriğinden çıkartılacak sonuç, fıkrada geçen durumların ruhsata tabi olmayacağına yöneliktir[363]. Fakat Yargıtay'a göre bu maddede geçen durumlar tamirat yahut tadilat için geçerlidir. Yani örneğin; sıva, badana gibi şeyler tamirat için yapılmıyorsa bunlar da bina yapma eylemi içerisinde değerlendirilip ruhsat alınmasını gerekli kılan durumlar içerisinde kabul edilecektir. Fakat sıva, badana gibi işler tamirat yahut tadilat için yapılıyorsa bu durumda bu iş, ruhsata tabi olmayan işlerden sayılacaktır. Yargıtay'ın tamir yahut tadilattan sayılan işler için ruhsat alınmasının gerekli olmadığı yönündeki kararı şu şekildedir: "*Bilirkişi raporunda ismi açıklanmayan tanık ile yapı tatil tutanağı mümzileri ve inşaatın yakınındaki komşular dinlenerek, 12.10.2004 tarihinden sonra binanın yapımına devam edilip edilmediğinin araştırılması ve inşaatta yapıldığı belirtilen sıvanın inşaatın devamı niteliğinde ilk kez mi, yoksa sıvada değişiklik ya da onarım biçiminde mi gerçekleştirildiğinin belirlenmesi, bilirkişi raporunda inşaatın yapım tarihinin tespitinde hangi teknik verilere dayanıldığını açıklatılarak sıvanın inşaatın devamı niteliğinde olduğu belirlendiği takdirde hükümlülük, onarım niteliğinde olması halinde ise beraat kararı verilmesi gerekirken eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile beraate hükmolunması…*"[364] Görüldüğü üzere Yargıtay yapılan işin tadilat olup olmadığının araştırılması ve buna göre hüküm kurulması gerektiği yönünde karar kılmıştır. Ancak bizim kanaatimize göre 3194 sayılı İK m. 21/3'te belirtilen ruhsata tabi olmayan işler 12 Ekim 2004'ten sonra yapılırsa bunlar bina yapma fiilinin icra hareketleri olarak görülmemelidir. Bunun dışında kalan ve ruhsata tabi faaliyetler bina yapmanın icra hareketleri olarak görülmeli ve 12 Ekim 2004'ten sonra bu hareketler yapılırsa TCK m. 184/1'in oluştuğu kabul edilmelidir.

[363] **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 65.

[364] Yargıtay 4. CD, E. 2007/5320, K. 2008/22782 ve K.T. 16.12.2008, **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, 65'ten naklen.

## 2. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇUNUN YER BAKIMINDAN UYGULANMA ALANI

İmar kirliğine neden olma suçunun 4. fıkrasında suçun uygulanma alanı ile ilgili bir sınırlandırma getirilmiştir. Sınırlandırma 3. fıkra hariç maddenin tamamına şamildir. Madde hükümleri 3. fıkra hariç belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanmakla sınırlıdır. Bu kapsamda belediye sınırı ve özel imar rejimine tabi yerlerin nereler olduğunun belirlenmesi gerekir.

5393 sayılı "*Belediye Kanunu*"nun beşinci maddesinde[365] belediye sınırlarının tespiti, altıncı maddesinde[366] ise sınırların kesinleşmesi verilmiştir.

Mücavir alanların bahsedilen sınırlamaya dahil olup olmadığı tartışmalıdır. Mücavir alanların tanımı ise İK 5. maddede verilmiş olup, "*imar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş olan alanlar*" şeklindedir. Mücavir alanların sınırları İK m. 45 hükmüne göre; belediye meclisi ve il idare kurulu kararı ve bakanlığın[367] onayı ile olur[368].

Mücavir alanlar doğrudan belediye sınırları içerisinde olmasalar da mücavir alanlar üzerindeki kontrol ve denetim yükümlülüğü belediyeye tevdi edilmiştir. Doktrinde bir

---

[365] 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 5: *"Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir:*

*a) Eskiden beri o yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır.*

*b) Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.*

*c) Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kâğıdına şerh konulur.*

*d) Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kâğıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir."*

[366] 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 6: *"Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir.*

*Kesinleşen sınırlar, valilikçe yerinde uygulanmak suretiyle taraflara gösterilir ve durum bir tutanakla belirlenir. Kesinleşen sınır kararları ile dayanağı olan belgelerin birer örneği; belediyesine, mahallî tapu dairesine, il özel idaresine ve o yerin mülkî idare amirine gönderilir.*

*Kesinleşen sınırlar zorunlu nedenler olmadıkça beş yıl süre ile değiştirilemez."*

[367] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

[368] İK m. 45: *"Mücavir alan sınırları belediye meclisi ve il idare kurulu kararına dayanarak vilayetlerce Bakanlığa gönderilir. Bakanlık bunları inceleyerek aynen veya değiştirerek tasdik etmeye veya değiştirilmek üzere iadeye yetkilidir. Mücavir alanın ilgili belediye sınırına bitişik olması gerekmez. Ayrıca, bu alanlar köyleri de ihtiva edebilir. Mücavir alandan çıkarılma da aynı usule tabidir. Bakanlık gerekli gördüğü hallerde mücavir alana alma ve çıkarma hususunda resen karar verebilir."*

görüşe göre mücavir alanlar içerisinde yapılan yapı yahut binaların imar mevzuatına uygun olup olmadığının incelenmesi yükümlülüğü belediyelere aittir. Bu noktadan hareketle görüş, uygulamada mücavir alanlar içerisinde işlenmiş olan fiillerin belediye sınırları içerisinde işlenmiş gibi kabul edilmesini savunmaktadır[369]. Yargıtay ise konu hakkında farklı yıllarda vermiş olduğu kararlarında mücavir alanların sınırlamaya tabi olup olmadığı ile ilgili farklı yönde kararlar vermiştir. Ancak Yargıtay'ın son yıllarda vermiş olduğu kararları mücavir alan sınırları içerisinde bu suçun işlenemeyeceğine yöneliktir. Yargıtay önceki içtihatlarında çoğunlukla TCK m. 184/1 ve 184/2'nin mücavir alan sınırları içinde işlenebileceğine hükmetmekteydi[370]. Yargıtay'ın bu kararının gerekçesi; mücavir alanların, belediyelerin yetki, denetim ve sorumluluğu altında bulunması nedeniyle TCK m. 184'ün işlenebileceğine yöneliktir. Kanaatimizce Yargıtay bu ve buna benzer kararlarında mücavir alanların belediye sınırına hükmen dahil olduğu ve bundan dolayı kanunda belediye sınırına uygulanan kapsama alanını mücavir alan için de uygulaması yönünde bir içtihadı vardı. Ancak yeni tarihli kararlarında bu içtihadından vazgeçerek mücavir alanlarda bu suçun işlenemeyeceğine hükmetmiştir[371]. Yargıtay bir kararında; "*TCK'nın 184/4. maddesinin* "*Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır*." *hükmü uyarınca suça konu yer mücavir alanda ise anılan maddenin 1. Fıkrasındaki imar kirliliğine neden olma suçunun oluşmayacağı gözetilerek, Savaştepe Belediye Başkanlığının 07.12.2009 tarihli yazısında, suça konu 269 ada 43 nolu parselin belediye imar sınırları dışında olup, mücavir alan içerisinde, dosya içerisindeki 43 nolu parsele ait tapu senedinde ise 2. derece sit alanında bulunduğunun belirtilmesi karşısında, suça konu yapıların suç tarihinde mücavir alanda kalıp kalmadığı ya da özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığı hususu kuşkuya yer vermeyecek biçimde saptanarak sonucuna göre hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi*"[372] bozma

---

[369] **ARISOY**: s. 94; **CEYHAN**: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* s. 101.

[370] Yargıtay 4. CD, K.T. 15.02.2011, E. 2009/1629, K. 2011/1702 :*"3194 Sayılı İmar Yasasının 1,2,5ve 21.maddeleri ile Belediye ve Mücavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği hükümlerine göre, imar planı bulunmayan alanlarda bina yapımı için yapı ruhsatı alınması zorunluluğu ve mücavir alanların imar mevzuatı yönünden belediyelerin yetki, denetim ve sorumluluğu altında bulunması karşısında, mücavir alan sınırları içinde işlenen imar kirliliğine neden olma eylemlerinin de TCY.nın 184.maddesi kapsamında kalıp cezai yaptırıma bağlandığının kabulü gerektiği gözetilerek, kanıtların toplanarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi yerine, suçun işlendiği yer olan mücavir alanın TCY.nın 184.maddesi kapsamında değerlendirilmeyeceği biçimindeki yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi*;" Yine mücavir alan sınırları içinde TCK m. 184'ün işlenebileceğine dair başka bir karar için bkz. Yargıtay 4. CD, K.T. 01.12.2008, E. 2007/4245, K. 2008/21361 (https://www.kazanci.com s.e.t. 02.10.2018).

[371] Yargıtay 4. CD, K.T. 11.11.2014, E. 2013/24262, K. 2014/32547; aynı yönde başka bir karar için bkz.: Yargıtay 4. CD, 03.11.2014, E. 2013/27263, K. 2014/31490 (https://www.kazanci.com 02.10.2018).

[372] Yargıtay 4. CD, K.T. 11.11.2014, E. 2013/24262, K. 2014/32547 (https://www.kazanci.com 02.10.2018).

gerekçesi kabul edilmiştir. Görüldüğü üzere Yargıtay yeni tarihli kararlarında mücavir alanların belediye sınırına dahil olmadığını ve dolayısıyla da TCK m. 184'te belediye sınırı için uygulanan sınırlamanın mücavir alan için uygulanmasının doğru olmadığı yönünde kararlar vermiştir. Bizim kanaatimiz de kanun maddesinde belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlarda bu suçun işlenebileceğinin yazması ve burada mücavir alanların sayılmaması dolayısıyla mücavir alanlarda bu suçun işlenemeyeceğine yöneliktir. Aksinin kabulü kıyasa yol açacak şekilde genişletici yorum olacaktır ki bu da hukuki güvenlik ilkesini zedelediğinden dolayı yasaktır (TCK m. 2/3). Kısaca mücavir alan sınırları içerisinde TCK m. 184/1'e vücut veren bir fiil işlenirse bu durumda suç oluşmayacaktır; fakat 3194 sayılı İK m. 32 ve m. 42'de geçen kabahat meydana gelecektir[373]. Bu şekilde kabahatin meydana gelmesiyle kabahatten dolayı yaptırım uygulanacaktır.

Özel imar rejimine tabi alanların ne olduğuna ilişkin kanuni bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak çalışmanın birinci bölümünde doktrinden ve kanuni gerekçeden yola çıkarak bir tanımlamaya gitmiştik. Burada da kısaca üzerinde durmakta yarar vardır. Doktrinde özel imar rejimine tabi alanların herhangi bir kanuni tanımlamasının olmamasının belirsiz bir durum yarattığını ve bu durumun da hukuki güvenlik ve kanunilik ilkesine aykırılık arz ettiğine ilişkin eleştiri getirilmiştir[374]. TCK m. 184'ün kanuni gerekçesinde örnekleme yoluyla organize sanayi bölgelerinin özel imar rejimine tabi alan niteliği taşıdığı ifade edilmektedir. Doktrinde "*2643 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu*", "*2873 sayılı Milli Parklar Kanunu*", "*4562 sayılı Organize Sanayi Bölgesi Kanunu*", "*6831 sayılı Orman Kanunu*", "*3621 sayılı Kıyı Kanunu*", "*2690 sayılı Boğaziçi Kanunu*", "*2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*" kapsamına giren alanların özel imar rejimine tabi olduğu ifade edilmiştir[375]. Haşıloğlu, özel imar rejimini "*bir coğrafi alanın, hangi idari sınırlar içinde kaldığına bakılmaksızın, ekonomik, kültürel, doğal ve benzeri özellikleri sebebiyle ve kamu yararı düşüncesiyle, İmar Kanunundan farklı ya da tamamlayıcı nitelikte ve koruma amaçlı imar usul ve esaslarının özel kanun ile düzenlenmesidir*"[376] şeklinde tanımlamıştır. Bu rejime tabi alanlarda yer alacak yerlerin tespiti belediye ve valiliklerce yapılacaktır[377]. TCK m. 184'ün uygulanması, belediye ile özel imar rejimine tabi alanlar

[373] **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 19.

[374] **TANERİ**: s. 183.

[375] **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 295; **ARISOY**: s. 96; **TALAS/IŞIKA**: s. 17; **SÜTÇÜ**: s. 983; **CEYHAN**: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, s. 102

[376] **HAŞILOĞLU**: s. 104.

[377] **GÖKÇEN**: s. 138.

açısından da aynı olacaktır. Zira TCK m. 184/4'te madde hükümlerinin üçüncü fıkra hariç ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanacağı ifade edilmiştir.

TCK m. 184/2 açısından suçun işlenme yerinin tespitinde dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Şöyle ki TCK m. 184/2'deki suç yapı ruhsatiyesi alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmektir. Bundan dolayı fiilin işlendiği yer de maddede anılan bağlantılara müsaade edilen yer neresi ise orasıdır[378]. Bizim de kanaatimiz bu yöndedir. Doktrinde farklı bir görüş ise TCK m. 184/2'deki suçun işlenme yeri olarak belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi alanlar içerisinde kalan bir yapı olmasını yeterli görmektedir[379]. Fakat biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira fıkrada geçen fiil kısmı "*müsaade etme*" olduğundan dolayı müsaade etme eylemi nerde gerçekleşmişse doğal olarak suçun işlenme yeri de orası olacaktır. Burada müsaade etme eyleminin anılan bağlantıların alınmasına göz yumma ya da ses çıkarmama şeklinde işlenemeyeceğini ifade etmeliyiz. Zira bu şekilde ihmali olarak işlendiğinin kabulü suçun işlendiği yerin değiştiğinin de kabulü olacaktır. Kanaatimize göre suç açıkça fıkrada anılan bağlantıların yapılmasına müsaade etme şeklinde olacaktır. Bundan dolayı da suçun işlenme yeri anılan bağlantıların yapılmasına müsaade edilen yerdir.

Üçüncü fıkrada belirtilen suçun işlenme alanı açısından maddenin ilk iki fıkrası için getirilen sınırlama olmayacaktır. Aktarmaya çalıştığımız durum m. 184/4'te ifadesini bulmuş olup aynen şöyledir: "*Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır*." Maddeye göre yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyet icrasına müsaade edilmesi fiili nerede işlenirse işlensin cezalandırılmaya matuf bir suç olarak karşımıza çıkar.

Doktrinde bir görüş; imar kirliliğine neden olma fiilinin ilk iki fıkrası ile üçüncü fıkrası açısından uygulama alanı bakımından bir farklılık getirilmesinin mantıklı olmadığını savunmaktadır. Buna göre esasında ilk iki fıkra açısından uygulama alanının daraltılmış olması çevrenin tam manasıyla korunması amacına aykırılık taşımaktadır. Zira belediye sınırları içinde kalmayan ve özel imar rejimine tabi olmayan yerlerde maddenin ilk iki fıkrası bir anlam ifade etmeyecek ve anılan yerlerde imar mevzuatına aykırı yapılaşma olması halinde ceza hukukunun çevre hukuku yoluyla korunması mümkün olmayacaktır. Ancak bu

[378] **GÜNAY**: s. 88.

[379] **SAĞLAMDEMİR**: s. 61; **FİDAN**: s. 61.

tarz yerler belediye sınırları içerisine alındığı zaman geri dönülmesi imkânsız bir şekilde imar kirliliğine sebep olacağı açıktır. Ayrıca 5393 sayılı "*Belediye Kanunu*" m. 4/2'ye göre içme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında belediye kurulamayacağı belirtilmektedir. Yani normalde belediye sınırları içerisinde sayılabilecekken bu hükümden dolayı öyle olmayan yerlerde yapılan kaçak yapılaşmaları önleyici bir ceza hükmü bulunmamaktadır[380]. Doktrinde bir görüşe göre maddenin birinci ve ikinci fıkrası açısından yer bakımından bir sınırlama getirilmesi yerine yapının ruhsata tabi olup olmadığına ilişkin bir sınırlama getirilmesi ve böylece kanunun uygulama alanının genişletilmesinin daha uygun olacağına yöneliktir[381]. Bu konuda bizim kanaatimiz ise uygulama alanının sınırlandırılmasının yerinde olduğuna ilişkindir. Belediye ve özel imar rejimine tabi alanlarda yapılan binalarda yapı ruhsatı alınması için gerekli makamlara proje çizdirilir, gerekli yerlerden izinler alınır. Bu işler de esasında belli bir harç gerektirmektedir. Belediye ve özel imar rejimine tabi alanlar dışında kalan köylerde yapılacak olan örneğin bir ahır ya da küçük bir bakkal dükkânının masrafından daha çok masraflı olacak bir şekilde harca tabi tutulması o yerde yaşayan köy halkının hayatını oldukça zorlaştıracaktır. Bu şekilde bir kanun düzenlemesi ise kanaatimizce yerinde olmayacaktır. Ülkemizde oldukça fazla olan köy yerleşim alanlarında yaşayan insanların hayatlarını kolaylaştırmak adına kanun koyucu bu şekilde bir sınırlandırma getirmiştir. Ancak söylemek gerekir ki TCK m. 184/3 açısından bu şekilde bir sınırlama yoktur. Buna göre yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet icrasına müsaade etmek suçu açısından bu şekilde bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. Bu durumda köylerde yapılacak sınai faaliyetler de izne tabi tutulmuştur.

İmar kirliliği suçuna vücut verecek boyutta olmayıp yine de çevre kirliliği olarak addedilebilecek nitelikte olan ve imar mevzuatına aykırılık arz eden durumların idari yaptırım yolu ile önlenme yoluna gidilmiştir.

TCK m. 184'ün birinci ve ikinci fıkrası bakımından uygulama alanının sınırlandırılmış olduğunu ifade ettik. Ancak bu sınırlandırma sadece TCK bakımından ve cezai hükümlerin uygulanması ile ilgilidir. Şöyle ki maddenin birinci ve ikinci fıkrasındaki fiiller belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi alanlar dışında işlenirse ceza hukuku bakımından suç olmayacak fakat imar mevzuatı hükümleri gereğince çeşitli idari yaptırımlar ve cezalar

[380] **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 298.

[381] **SÜTÇÜ**: s. 984.

uygulanabilecektir[382]. İK m. 32[383] ve m. 42'de[384] ruhsatsız ve ruhsat eklerine aykırı olarak başlatılan yapıların durumu ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu maddelerde ruhsata aykırı ya da ruhsatsız yapılan yapıları yapanlara verilecek idari para cezaları düzenlenmiştir.

## 3. CEZA İLİŞKİSİNİ SONLANDIRAN BİR SEBEP OLARAK DAVA VEYA CEZANIN DÜŞMESİ

TCK m. 184/5'te kişinin ruhsata aykırı ya da ruhsatsız olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde hakkında kamu davası açılmayacağı, açılmış olan bir kamu davası varsa düşeceği ve son olarak bir cezaya mahkûm olunmuşsa bunun bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılacağı ifade edilmiştir. Doktrinde genel itibari ile maddenin bu fıkrasındaki düzenlemenin etkin pişmanlık düzenlemesi olduğu ifade edilmiştir[385]. TCK m. 184/5'te şartları belirtilen ve doktrinde genel itibari ile "*etkin pişmanlık*" olarak nitelendirilen kurum bizim kanaatimize göre etkin pişmanlık değil bir düşme halidir. Etkin pişmanlık; suçun tamamlanmasından sonra failin yapmış olduğu fiilden pişmanlık duyarak neticeyi gidermeye yahut telafi etmeye yönelik girişimde bulunmasıdır[386]. Etkin pişmanlıkta her zaman cezanın tamamen kaldırılması söz konusu olmaz. Etkin pişmanlığın uygulandığı bazı suçlarda (örneğin; TCK m. 93/1) ceza tamamen ortadan kalkarken bazı suçlarda da (örneğin; TCK m. 110) sadece cezada indirim

---

382 **ARISOY**: s. 94; **CEYHAN**: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"* s. 101.

383 İK m. 32: "*Bu kanun hükümlerine göre ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur.*

*Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş olur.*

*Bu tebligatın bir nüshası da muhtara bırakılır. Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mühürün kaldırılmasını ister.*

*Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir.*

*Aksi takdirde, ruhsat iptal edilir, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan bina, belediye encümeni veya il idare kurulu kararını müteakip, belediye veya valilikçe yıktırılır ve masrafı yapı sahibinden tahsil edilir."*

384 İK m. 42: *"Ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibine, yapı müteahhidine veya aykırılığı altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullere yapının mülkiyet durumuna, bulunduğu alanın özelliğine , durumuna, niteliğine ve sınıfına, yerleşmeye ve çevre etkisine, can ve mal emniyetini tehdit edip etmediğine ve aykırılığın büyüklüğüne göre, beşyüz Türk Lirasından az olmamak üzere, aşağıdaki şekilde hesaplanan idari para cezaları uygulanır:"*

385 **KATOĞLU**: Çevre Hukuku Sempozyumu, s. 96; **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 296; **KAPLAN**: s. 224; **CEYHAN**: Çevreye Karşı Suçlar, s. 120; **FİDAN**: s.72.

386 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 419; **HAKERİ**: s. 380; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 305; **DEMİRBAŞ**: s. 455.

yapılmasına sebep olabilir. Bundan dolayı etkin pişmanlık; cezayı ortadan kaldıran veya azaltan şahsi sebep olarak nitelendirilir[387].

Etkin pişmanlık ile ilgili genel bir bilgi verdikten sonra kişinin ceza ile olan ilişkisini sona erdiren bir sebep olan düşme kurumunu inceleyeceğiz. Suç işleyen failler cezalandırılarak ceza ile olan ilişkileri sonlandırılır. Ancak bazı sebeplerin varlığı halinde cezalar uygulanamaz. Devlet ile kişi arasındaki ceza ilişkisini sona erdiren başkaca sebepler de bulunmaktadır[388]. Bu sebepler kişi ile cezalandırma ilişkisini kesen sebepler olarak da adlandırılır. Kamu davasının düşürülmesi de kanunda yazan belli sebeplerin varlığı halinde cezaların uygulanmasını engelleyen bir kurumdur[389]. Dönmezer/Erman düşmeyi, "*devletin suçun işlenmesi ile kurulmuş olan ceza ilişkisine veya ceza mahkumiyetinin kesinleşmesi ile kurulan infaz ilişkisine son verici bir etki yapabileceğini önceden kabul etmesi*" şeklinde tanımlamıştır[390]. Düşme sadece davanın düşmesi şeklinde değil, cezanın düşmesi şeklinde de olabilir. Buna göre düşmenin bir diğer tanımı: "*devletin dava ve ceza hakkını kullanmasını engelleyen sebep*" şeklindedir[391]. Hüküm kesinleşmeden önce bir düşme sebebi ortaya çıkarsa bu davayı düşüren sebeptir. Hüküm kesinleştikten sonra davayı düşüren bir sebep ortaya çıkarsa bu da cezayı düşüren sebeptir[392]. Düşme sebepleri genel düşme sebepleri ve özel düşme sebepleri olarak ikiye ayrılmaktadır[393]. Genel düşme sebepleri TCK m. 64 ve devamında düzenlenen düşme sebepleridir[394]. Ancak özel düşme sebepleri ise kanunun açıkça belirttiği suçlarda geçen düşme sebepleridir[395].

---

387 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 419; **HAKERİ**: s. 380; **DEMİRBAŞ**: s. 456.

388 **SOYASLAN**: Genel Hükümler, s. 599; **ZAFER,** Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2016, s. 596; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler: s. 745; **İÇEL**: Genel Hükümler, s. 664; **HAKERİ**: s. 670.

389 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: s. 648; **SOYASLAN**: Genel Hükümler, s. 599; **ZAFER**: s. 596; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler: s. 745; **İÇEL**: Genel Hükümler, s. 664.

390 **DÖNMEZER,** Sulhi/**ERMAN,** Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. III, 9. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997, s. 199;

391 **EREM,** Faruk/**ARTUK,** Mehmet Emin/**DANIŞMAN,** Ahmet: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin, Ankara, 1997, s. 923.

392 **EREM**/**ARTUK/DANIŞMAN**: s. 923; **YERDELEN,** Erdal: Cezanın Belirlenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 342.

393 **DÖNMEZER/ERMAN**: C.III, s. 200.

394 TCK m. 64, Sanığın veya hükümlünün ölümü; TCK m. 65, Af; TCK m. 66, Dava zamanaşımı; TCK m. 68, Ceza zamanaşımı; TCK m. 69, Müsadere Zamanaşımı; TCK m. 73, Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar; TCK m. 75, Önödeme.

395 **DÖNMEZER/ERMAN**: C.III, s. 200; aksi görüşe göre dava veya cezanın düşme sebepleri sadece TCK m. 64 ve devamında bulunan sebeplerdir. Bkz. **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE**: Genel Hükümler: s. 745; **İÇEL**: Genel Hükümler, s. 664.

Kanun koyucu TCK m. 184/5'te failin belirli şartları yerine getirmesi ile düşme kararı vereceğini belirtmiştir. Bu açıdan m. 184/5'teki düzenleme özel bir düşme sebebidir. CMK m. 223/8'de TCK'da öngörülen düşme sebeplerinin varlığı halinde düşme kararı verileceği ifade edilmiştir. CMK m. 223/8'de geçen "*TCK'da öngörülen düşme sebepleri*" ifadesinden sadece TCK m. 64 ve devamında yer alan maddeler anlaşılmamalıdır[396]. Zira TCK m. 64 ve devamında genel düşme sebepleri belirtilmiştir. TCK m. 184/5'teki düzenleme ise özel bir düşme sebebidir. CMK m. 223/8'de geçen ifade TCK'da öngörülen bütün düşme sebeplerini kapsamaktadır. Buna göre TCK m. 184/5'in açık ifadesinde "*açılmış olan kamu davası düşer*" denilmek suretiyle bunun bir düşme sebebi olduğuna işaret edilmiştir. Ayrıca CMK m. 223/4'te etkin pişmanlık nedeniyle faile ceza verilememesi halinde ceza verilmesine yer olmadığı kararının verileceği ifade edilmiştir. Ancak m. 184/5'teki düzenlemede bir ceza verilmekte fakat failin belirli şartları yerine getirmesi ile açılmış bir dava varsa düşeceği ya da mahkûm olunan bir ceza varsa bunun kalkacağı ifade edilmiştir. Buna göre, mahkemenin vereceği karar ceza verilmesine yer olmadığı kararı değil, düşme kararı olacaktır. Bu düşme kararı hükümden önce olacağı gibi hükümden sonra da olabilir. Hükümden önce verilecek düşme kararı davanın düşmesi olarak isimlendirilirken hükümden sonra verilecek düşme kararı cezanın düşmesi olarak isimlendirilir[397]. TCK m. 184/5'te hükümden önce ve sonra olmak üzere hem davanın düşeceği hem de cezanın düşeceği ifade edilmiştir. Hükümden önce fail ruhsatsız ya da ruhsata aykırı binasını ruhsata ve imar planına uygun hale getirirse kamu davası açılmaz ya da açılmış olan bir kamu davası varsa bu düşer. Hükümden sonra anılan şart yerine getirilirse bu durumda mahkûm olunan ceza düşer. Yani infazdan sonra dahi fail, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirirse kamu davası düşecektir. Şöyle ki infaz edilen hüküm ortadan kaldırılarak kişinin adli sicili temizlenmiş olur ve açılmış olan dava tüm sonuçları ile ortadan kaldırılmış olur. Bu açıdan düzenleme genel af düzenlemesine benzemektedir[398].

Fakat kanaatimizce düzenleme genel af düzenlemesi değildir. Zira genel af düzenlemesi tüm zamanları etkileyen maddedeki bir fıkra şeklinde değil ancak geçmişte işlenen suçları etkileyecek şekilde ve dolayısıyla geçici olarak çıkar. Bundan dolayı imar kirliliğine neden olma suçunun beşinci fıkrasındaki düzenleme bir genel af düzenlemesi değil, düşme

[396] **DÖNMEZER/ERMAN**: C.III, s. 200.

[397] **EREM/ARTUK/DANIŞMAN**: s. 923; **YERDELEN**: Cezanın Belirlenmesi, s. 342.

[398] **ÖZER,** İbrahim: *"Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Konya, 2011, s. 56.

sebebidir. Konu hakkında esasında Anayasa Mahkemesine (AYM) 2004 yılında dava açılmıştır. Davanın içeriği genel olarak 5237 sayılı TCK m. 184/5'in genel af düzenlemesi olup olmadığına yöneliktir[399]. Karar uzun bir karardır. Fakat biz kararı, konuyu hususiyetle ilgilendiren kısımlarından pasajlar halinde kısa kısa açıklamalar ile ortaya koymaya çalışacağız. Davanın açılma sebebi genel olarak, genel ve özel af kararlarının özel çoğunlukla alınması; ancak TCK m. 184/5 açısından bu özel çoğunluğa ulaşılmadan çıkarılmasına dairdir. Bundan dolayı TCK m. 184/5 Anayasanın 2, 11, 36 ve 87'inci maddelerine aykırılığı iddiasıyla iptali istenmiştir. Kararda tartışılan hususlardan en önemlisi ve kanaatimizce davanın açılmasına sebebiyet veren hususlardan bir tanesi TCK m. 184/5'in genel af düzenlemesi olup olmadığına dairdir. Bu durumda TCK m. 184/5'in genel af düzenlemesi olup olmadığının tespiti elzemdir. Karar içerisine affın tanımı ile ilgili bir karar dercedilmiştir. "*Anayasa Mahkemesinin 18.07.2001 günlü, E.2001/4, K.2001/332 sayılı kararında da belirtildiği gibi, af, kimi zaman kesinleşmiş cezaları ortadan kaldıran ya da değiştiren, kimi zaman da kamu davasını düşüren ya da mahkumiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte yok sayan bir yasama tasarrufudur*." Kararın başka yerlerinde affın tanımı ile ilgili farklı açıklamalar da bulunmaktadır. "*…Af, önceden ve belli bir zamana kadar işlenmiş olan, suç teşkil eden fiiller için ceza vermek hakkını ortadan kaldıran, verilmiş olan cezaların kısmen veya tamamen infazını önleyen, bazen de kamu davasını düşüren veya mahkumiyeti bütün sonuçlarıyla birlikte yok sayan yetkili mercilerce yapılmış hukuki tasarruflardır*." "*…Affın, önceden ve belli zamana kadar işlenmiş suçları kapsamına alması yani geçmişe yönelik olması niteliği vardır. Bu niteliğini taşımaması nedeniyle iptali istenilen düzenleme* "*af*" *değildir ve Anayasa'nın 87. maddesinde öngörülen karar sayısı ile alınması gerekmemektedir*." Affın tanımını bu şekilde veren AYM, TCK m. 184/5'teki düzenlemenin genel af olmadığı sonucuna varıp davayı reddetmiştir. Ancak bu karara üç adet karşı oy olup bu karşı oylar genel olarak TCK m. 184/5'teki düzenlemenin ceza hukuku ile önüne geçilmesi amaçlanan imar kirliliğine neden olma suçunun işlevini oldukça zedelediğini bundan dolayı hükmün iptali üzerinde durmuşlardır. Karşı oy gerekçelerinden bir tanesi şu şekildedir: "*…Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinde, Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılacağı veya bunlara uygulanacak yaptırımların belirlenmesi, yasa koyucunun takdir alanı içinde kalmakta ise de bu belirleme yapılırken cezalandırmanın en önemli amaçlarından birinin*

[399] 5237 sayılı TCK'nın 184 ve 344. maddelerinde değişiklik yapılması hakkında karar, E. 2004/92, K. 2008/119, Karar Günü:12.6.2008, Resmî Gazete Tarihi: 5 Kasım 2008, Resmî Gazete Sayısı: 27045.

*suçun önlenmesi olduğu gerçeğinin göz ardı edilemeyeceği kuşkusuzdur. Aynı maddede, usulsüz yapılaşmayı önlemek için ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapılaşma suç sayılırken bu suçun daha işlenmeden dava konusu son fıkra ile bağışlanması olanağı sağlanması, suçun önlenmesi amacıyla bağdaşmamaktadır. Kamu düzenini ve kamu güvenliğini yakından ilgilendiren kaçak yapılaşmanın engellenmesi için yaptırımlar getirilirken önceden suçun bağışlanabileceği öngörülerek insanların suç işlemeye teşvik edilmesinin, ceza hukukunun temel ilkelerini zedelediği açıktır. Ayrıca, aynı suçun tekrar işlenmesi durumunda, aynı maddeden yararlanılmasına engel bir durum söz konusu olmadığından cezanın ıslah edici özelliği de bulunmamaktadır. Oysa, bir hukuk devletinde ceza siyaseti belirlenirken cezalandırma ile korunan hukuki yararın devamlılığının gözetilmesi zorunludur. Aksi halde kamu düzeni ve esenliğinin sağlanması olanaksızdır…*"[400]

Diğer karşı oy ise şu şekildedir: "…*Yasa koyucu, kuşkusuz Anayasa'nın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla cezalandırmada güdülen amacı da gözeterek hangi eylemlerin suç sayılacağını ve bunlara verilecek cezanın türü ve miktarı ile artırım ve indirim nedenlerini saptayabilir ise de hukuk devletinde olması gereken, bireylerin eylem ve işlemlerinde hukuka uygun davranma zorunluluğunu zedeleyici düzenlemelerden kaçınması gerekir.*

*Toplumsal huzurun sağlanmasında suçun önlenmesinin önemi tartışılamaz. Önceden, yasalara aykırı olarak tesis edilecek eylem ve işlemlerin hukuki sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde yasama tasarrufunda bulunulması hukuk güvenliği ilkesine aykırılık oluşturacağı gibi, bu tür düzenlemelerin sadece kendi çıkarlarını esas alıp toplum düzenini ve menfaatlerini gözetmeyen kişilerin suç işlemelerini teşvik edeceği, cezanın en önemli amaçlarından olan suçu önleme niteliğini ortadan kaldıracağı kuşkusuzdur…*"[401]

TCK m. 184/5'in uygulama alanı maddenin birinci fıkrasında geçen yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma ile maddenin ikinci fıkrasında geçen yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme fiili ile sınırlandırılmıştır. Üçüncü fıkrada geçen yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin

[400] 5237 sayılı TCK'nın 184 ve 344. maddelerinde değişiklik yapılması hakkında karar E. 2004/92, K. 2008/119, Karar Günü:12.6.2008, Karşı oy gerekçesi, Fulya Kantarcıoğlu.

[401] 5237 sayılı TCK'nın 184 ve 344. maddelerinde değişiklik yapılması hakkında karar E.2004/92, K. 2008/119, Karar Günü:12.6.2008, Karşı oy gerekçesi, Ahmet Akyalçın, Mustafa Yıldırım.

icrasına müsaade etme fiili ise bu sınırlandırmanın dışında tutulmuştur. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "*ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı olarak başlanan yapılar*" başlıklı 32. maddesinde ruhsatsız yapılan yahut verilen ruhsata aykırı olarak yapılan yapıların durumunun nasıl olacağı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Failin mevzuata aykırı binayı mevzuata uygun hale getirmesi durumunun nasıl olacağı önem arz etmektedir. Buna göre mevzuata aykırı olarak yapıyı yapan kişi şayet gerekli incelemeler sonucunda ruhsat alması mümkünse İmar Kanunu m. 32'ye göre kişiye süre verilir ve cezalı harç alınarak ruhsat verme işlemi yapılır[402]. Şayet ruhsata aykırı yahut ruhsatsız yapılan bina, İmar Kanunu m. 32'de bulunan koşullara uygun bir biçimde kanuna uygun hale getirilmezse; belediye encümeni veya il idare kurulu kararıyla, belediye ve valilik tarafından yıktırılır. Masraf ise yapı sahibinden karşılanır. İmar Kanunu m. 32/5'te düzenlenen bu duruma göre, kişinin hukuka aykırı bulunan yapısı, masrafları yapı sahibinden alınarak yıktırılacaktır. Bu şekilde ruhsatsız ya da ruhsata aykırı binası yıktırılan kişinin TCK m. 184/5'teki düzenlemeden yararlanıp yararlanmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde bizim de haklı bulduğumuz bir görüşe göre yıkım masraflarının yapı sahibi tarafından karşılanması zaten zorunlu bir durumdur. Bu kapsamda yıkım masraflarının yapı sahibi tarafından karşılanmış olması hali kişinin yapıyı ruhsata uygun hale getirdiği manasına gelmemektedir[403]. Fakat Yargıtay konu hakkında vermiş olduğu bir kararında, yapı sahibinin yıkım masraflarını ödeyip ödememesi durumunun değerlendirilerek TCK m. 184/5 hükmünden yararlanıp yararlanmayacağının da buna göre tespit edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Karar şu şekildedir: "*TCK 184/5'inci maddesinde yer alan "kişileri ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı, imar planına ve ruhsata uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar" biçimindeki düzenlemeye göre; Oltu Belediye Başkanlığı tarafından yıkılan binada, sanığın yıkım giderlerini ödeyip ödemediği sorularak, giderlerinin sanık tarafından karşılandığının belirlenmesi durumunda düşme kararı verileceği gözetilmeden, eksik araştırma ile hükümlülük kararı verilmesi*.[404]". Fakat yukarıda da izah etmeye çalıştığımız gibi yıkım masraflarının fail tarafından ödenmesi zorunlu bir hususdur. Failin yıkım masraflarını ödemesi yahut da ödemek zorunda kalması fail tarafından

[402] **KALABALIK**: s. 608.

[403] **BAYRAKTUTAN**: s. 9.

[404] Yargıtay 4. CD, E. 1388, K. 2394 ve K.T. 23.02.2011, **GÜNAY:** s. 78'den naklen.

binanın ruhsata uygun hale getirildiği anlamını taşımamaktadır. Zira imara uygun hale getiren fail değil belediyedir. Ödenen ücretin niteliği ise idari yaptırımdır.

TCK m. 184'e daha sonradan 5377 sayılı "*TCK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*"la eklenen beşinci fıkra esasında imar kirliliğine neden olma suçunu işlevsiz bırakmaktadır. Zira infaz aşamasında dahi yapıyı imar mevzuatına uygun hale getiren fail hakkında mahkûm olunan cezanın düşürülmesinin yolunun açılmış olması bir yönüyle esasında soruşturma ve kovuşturma organlarına fazladan iş yükü çıkarmaktadır[405]. Bir başka görüşe göre, maddenin bu fıkrası yapıların imar mevzuatına uygun hale getirilmesi bakımından vatandaşı doğru olana sevk eden bir düzenlemedir. Ayrıca bu hüküm için herhangi bir zaman sınırlaması getirilmemiştir.[406] Doktrinde bir başka görüş ise TCK m. 184/5 hükmünün işlenen suçun tüm sonuçlarını ortadan kaldırıcı bir şekilde düzenlenmesi yerinde olmamıştır. Zira fail ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirse dahi yine de ortada işlenmiş bir suç vardır. Ancak düzenleme mahkûm olunan cezayı tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırıcı niteliktedir. Görüş ise bir ceza tayini yapılması ancak bu cezanın etkin pişmanlık hükmü gereği indirimli olarak uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir[407].

Kanaatimizce TCK m. 184/5 düzenlemesi cezaların caydırıcılığına ters düşen bir düzenlemedir. Zira düzenleme daha baştan kişinin cezalandırma ile olan ilişkisini nasıl kesebileceği hakkında yol gösterici bir nitelik arz etmektedir. Bu da esasında maddenin bir ve ikinci fıkrasında verilen cezaların caydırıcılığını zedelemektedir. Ayrıca kişinin ruhsata aykırı ya da ruhsatsız olarak yaptığı veya yaptırdığı binasını imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi üzerinde durmak gerekir. Görüldüğü üzere kişi sadece ruhsata değil imar planına da uygun hale getirirse ancak o zaman dava veya ceza düşecektir. Bu durum bazı grupları belediyeye baskı yapması ve imar planını değiştirmesi hususunda harekete geçirebilir. Ayrıca bunun tam tersi de maalesef toplum olarak çok da yabancısı olmadığımız seçim zamanı geldiğinde belediyelerin oy kaygısıyla imar planlarını değiştirmesi ve halka ruhsat dağıtması şeklinde ortaya çıkabilir. Esasında bu ve buna benzer kaygılardan dolayı düzenleme bir ve ikinci fıkradaki cezaların caydırıcılığını zedelemiştir.

405 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 298.

406 **ALICA**: s. 69, 70.

407 **YILDIZ**: İmar Kirliliği, s. 298.

## 4. 3194 SAYILI İMAR KANUNU'NA 11.05.2018 TARİHİNDE 7143 SAYILI KANUNLA EKLENEN GEÇİCİ MADDE 16 İLE GETİRİLEN İMAR BARIŞI DÜZENLEMESİ

3194 sayılı İmar Kanunu'na "*7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*" ile geçici madde 16 eklenmiştir. Bu maddede imar barışı olarak nitelendirilen düzenleme yer almaktadır[408]. Konu ile ilgili açıklamalardan önce 3194 sayılı İK geçici madde 16'da geçen

[408] *"Geçici Madde 16- (Ek: 11/5/2018-7143/16 m.)*

*Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacıyla, 31/12/2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve yetkilendireceği kurum ve kuruluşlara 31/10/2018 tarihine kadar başvurulması, bu maddedeki şartların yerine getirilmesi ve 31/12/2018 tarihine kadar kayıt bedelinin ödenmesi halinde Yapı Kayıt Belgesi verilebilir. Başvuruya konu yapının ve arsasının mülkiyet durumu, yapı sınıf ve grubu ve diğer hususlar Bakanlık tarafından hazırlanan Yapı Kayıt Sistemine yapı sahibinin beyanına göre kaydedilir.*

*Yapının bulunduğu arsanın 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre belirlenen emlak vergi değeri ile yapının Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenen yaklaşık maliyet bedelinin toplamı üzerinden konutlarda yüzde üç, ticari kullanımlarda yüzde beş oranında alınacak kayıt bedeli başvuru sahibi tarafından genel bütçenin (B) işaretli cetveline gelir kaydedilmek üzere merkez muhasebe birimi hesabına yatırılır. 6306 sayılı Kanun kapsamında kullanılmak üzere kaydedilen gelirler karşılığı Bakanlık bütçesine ödenek eklemeye Maliye Bakanı yetkilidir. Bu ödenek, dönüşüm projeleri özel hesabına aktarılarak kullanılır. Kayıt bedeline ilişkin oranı iki katına kadar artırmaya, yarısına kadar azaltmaya, yapının niteliğine ve bölgelere göre kademelendirmeye, ayrıca başvuru ve ödeme süresini bir yıla kadar uzatmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.*

*Yapı Kayıt Belgesi yapının kullanım amacına yöneliktir. Yapı Kayıt Belgesi alan yapılara, talep halinde ilgili mevzuatta tanımlanan ait olduğu abone grubu dikkate alınarak geçici olarak su, elektrik ve doğalgaz bağlanabilir.*

*Yapı Kayıt Belgesi verilen yapılarla ilgili bu Kanun uyarınca alınmış yıkım kararları ile tahsil edilemeyen idari para cezaları iptal edilir.*

*Yapı ruhsatı alıp da yapı kullanma izin belgesi almamış veya yapı ruhsatı bulunmayan yapılarda, Yapı Kayıt Belgesi ile maliklerin tamamının muvafakatinin bulunması ve imar planlarında umumi hizmet alanlarına denk gelen alanların terk edilmesi halinde yapı kullanma izin belgesi aranmaksızın cins değişikliği ve kat mülkiyeti tesis edilebilir. Bu durumda, ikinci fıkrada belirtilen bedelin iki katı ödenir.*

*Beşinci fıkra uyarınca kat mülkiyetine geçilmiş olması 6306 sayılı Kanunun ek 1 inci maddesinin uygulanmasına engel teşkil etmez.*

*Yapı Kayıt Belgesi alınan yapıların, Hazineye ait taşınmazlar üzerine inşa edilmiş olması halinde, bu taşınmazlar Bakanlığa tahsis edilir. Yapı Kayıt Belgesi sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerinin talepleri üzerine taşınmazlar Bakanlıkça rayiç bedel üzerinden doğrudan satılır. Bu durumda elde edilen gelirler bu maddenin ikinci fıkrasına göre genel bütçeye gelir kaydedilir. Ayrıca bu gelirler hakkında 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanmaz.*

*Yapı Kayıt Belgesi alınan yapıların belediyelere ait taşınmazlar üzerine inşa edilmiş olması halinde, Yapı Kayıt Belgesi sahipleri ile bunların kanuni veya akdi haleflerinin talepleri üzerine bedeli ilgili belediyesine ödenmek kaydıyla taşınmazlar rayiç bedel üzerinden belediyelerce doğrudan satılır.*

*Üçüncü kişilere ait özel mülkiyete konu taşınmazlarda bulunan yapılar ile Hazineye ait sosyal donatı için tahsisli araziler üzerinde bulunan yapılar bu madde hükümlerinden yararlandırılmaz.*

*Yapı Kayıt Belgesi, yapının yeniden yapılmasına veya kentsel dönüşüm uygulamasına kadar geçerlidir. Yapı Kayıt Belgesi düzenlenen yapıların yenilenmesi durumunda yürürlükte olan imar mevzuatı hükümleri uygulanır. Yapının depreme dayanıklılığı hususu malikin sorumluluğundadır.*

*Bu madde hükümleri, 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununda tanımlanan Boğaziçi sahil şeridi ve öngörünüm bölgesi içinde ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alan ile İstanbul tarihi*

yapı kayıt belgesinin tanımını vermek yerinde olacaktır. Yapı kayıt belgesinin tanımı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılan "*Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine Dair Usul ve Esaslar*"ın dördüncü maddesinde verilmiş olup; "*yapı ruhsatı veya yapı kullanma izni bulunmayan yapılarda yapının tamamı için yapı kullanma izni bulunan yapılarda ise ruhsat ve eklerine aykırılık hangi bağımsız bölümde/bölümlerde yapılmış ise o bağımsız bölümler için ayrı ayrı veya yapının tamamı tek bir malike ait ise ve aykırılık bütün bağımsız bölümlerde yapılmış ise yapının tamamı için düzenlenen belgedir*"[409] şeklindedir. Bu şekilde kişinin imara aykırı yapısını Çevre ve Şehircilik Bakanlığının belirlediği kurumlara kaydettirerek yapı kayıt belgesi alması yapı ruhsatı almış olduğu manasına gelmemektedir[410]. Bu belge yapının imar mevzuatına uygun bir şekilde tekrar yapılmasına veya kentsel dönüşüme kadar belli haklardan başvuran kişinin yararlanmasına sebep olan bir belgedir. Kişinin imara aykırı yapısını kendiliğinden imara uygun hale getirmediğinden dolayı kanaatimizce yapı ruhsatı anlamına gelmemektedir. Zira kişi bu belgeyi aldıktan sonra yapısını imara uygun hale getirecektir ya da kentsel dönüşümle birlikte yapı imara uygun hale gelecektir.

İmar barışı kapsamında getirilen düzenleme ile alınan yapı kayıt belgeleri var olan imar planlarını değiştirici nitelikte değildir[411]. Zira maddede de geçtiği üzere yapı kayıt belgesi geçici nitelikte koruma sağlayıp bazı idari cezaları ortadan kaldırıcı ve bazı durumlardan kişilerin faydalanmasını sağlayıcı niteliktedir[412]. Bu geçici koruma yapının yeniden yapılmasına veya kentsel dönüşüme kadar etkilidir. Yapı kayıt belgesi alan malikler yapıyı düzeltmeye giderlerse şayet, bu düzeltme yürürlükte bulunan imar mevzuatı hükümleri çerçevesinde olacaktır. Yapı kayıt belgesinin sağladığı faydalar maddede geçmekte olup bunlardan bazıları, maliklerin tümünün onayı olması halinde kat mülkiyetine geçilebilecek olması, verilen para cezalarının ve yıkım kararlarının iptal edilmesi, su, elektrik ve doğalgaz

---

*yarımada içinde ekli kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen alanlarda ve ayrıca 19/6/2014 tarihli ve 6546 sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde belirlenmiş Tarihi Alanda uygulanmaz.*

*Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık ve Maliye Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir."* http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf, s. e.t.22.11.2018.

409 http://imarbarisi.csb.gov.tr/yapi-kayit-belgesi-verilmesine-iliskin-usul-ve-esaslar-i-86171, s. e.t.22.11.2018.

410 Aksi yönde olan görüşe göre alınan yapı kayıt belgeleri yapı ruhsatı anlamına gelmektedir. bkz. **ÇELİK,** M. Lamih: 101 soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmar Barışı, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2019, s. 195.

411 **BAZ,** İbrahim/**ÖZELMACIKLI,** Mustafa Hakan: *"İmar Barışının Getirdikleri ve Yaşanabilecek Aksaklıklar"*, Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, C. 1, No.1, 2018, (s. 65-72), s. 67.

412 **ÇELİK**: s.168.

aboneliklerinin yapılabilecek olması, devletin yapı kayıt bedelleri ile hazineye giren gelirinin artmasıdır.

Getirilen imar barışı belirttiğimiz üzere geçici nitelikte bir özellik arz etmektedir. 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış yapılar için 15.06.2019[413] tarihine kadar Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkilendirdiği kurum ve kuruluşlara başvurulması ve 30.06.2019 tarihine kadar yapı kayıt bedelinin ödenmesi gerekmektedir. İmar barışı, devlet ile ruhsata veya ruhsat eklerine aykırı yapı malikleri arasında bir barış sağlamaktadır.

Getirilen imar barışının TCK m. 184'e etkisini incelemek gerekir. İmar barışından yararlanan kişilerin üzerinden düşecek olan cezalar geçici madde 16'da belirtilmiştir. Buna göre; "*Yapı Kayıt Belgesi verilen yapılarla ilgili bu Kanun uyarınca alınmış yıkım kararları ile tahsil edilemeyen idari para cezaları iptal edilir*." Görüldüğü üzere imar barışından yararlanacak olan kişilerin daha önce almış olduğu idari para cezaları ve yıkım kararları iptal edilecektir. Yani imar barışı herhangi bir adli cezayı etkileyici nitelikte değil; fakat kabahat dolayısıyla alınmış olan idari para cezaları ve yıkım kararlarının iptal edilmesini etkileyecek niteliktedir. Ayrıca getirilen imar barışı imar planlarını değiştirici nitelikte değildir. Belli bir süreye kadar ruhsata ya da ruhsat eklerine aykırı yapı maliklerine yapılarını imara uygun hale getirme şansı tanıyan bir düzenlemedir.

Yapı yeniden yapılana kadar ya da kentsel dönüşüm uygulanana kadar kişi hakkında bir ceza yargılaması başlatılması halinde durumun ne olacağını ele almak gerekir. Yargıtayın konuya ilişkin yeni tarihli bir kararı şu şekildedir: "*Sanık hakkında denetim süresi içerisinde işlediği ihbara konu Bursa 18. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 11.12.2014 tarih, 2014/1253 Esas, 2014/841 Karar sayılı ilamındaki mahkumiyetin TCK'nın 184. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçuna ilişkin olması, hükümden sonra 18 Mayıs 2018 tarih ve 30425 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 7143 sayılı Kanun'un 16. Maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanununa eklenen geçici madde 16 uyarınca sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması nedeniyle, sanık tarafından ihbara konu olan imar kirliliğine neden olma suçu yönünden imar affi başvurusunda bulunup bulunmadığının tespiti ve bunun sonucuna göre dosyanın yeniden değerlendirilmesi lüzumu karşısında, ihbara konu suça ilişkin belirtilen işlemlerin akıbetinin mahkemesinden*

[413] Normalde son başvuru tarihi 31 Ekim 2018 iken bu süre altı ay daha uzatılmıştır. Tarihin bu şekilde altı ay daha uzatılması düzenlemeden yararlanmak isteyen kişileri kaçak yapı yapmaya teşvik etmiştir. Kanaatimizce tarihin uzatılması yerinde olmamıştır.

*sorulup sonucuna göre hükmün açıklanıp açıklanmayacağının tartışılması zorunluluğu,*"[414] Yargıtay bu kararında yerel mahkemenin muhakeme şartının oluşup oluşmadığını incelemesi ve bu yönde bir karar vermesi gerektiği yönünde karar vermiştir.

Kanaatimizce alınan yapı kayıt belgeleri yapı ruhsatı yerine geçmediğinden dolayı yapı kendiliğinden imara uygun hale gelmeyecektir. Zira yapı kayıt belgesini alan kişi yapısını imara uygun hale getirmek için girişimde bulunacaktır ya da kentsel dönüşümü bekleyecektir. Kişinin yapısını imar ve ruhsata uygun hale getirmesi için ilgili makamlardan yapı kayıt belgesi alarak girişimde bulunması durumunda bu durum olumsuz muhakeme şartı olarak kabul edilmelidir[415]. Olumsuz muhakeme şartı, muhakeme için belirli bir koşulun yokluğunun aranması halidir[416]. Yani bu koşul olmazsa muhakeme devam edebilecektir[417]. Şayet kişi yapı kayıt belgesi alarak yapısını imara uygun hale getirmesi hususunda girişimde bulunmuşsa; bu durum mahkeme tarafından olumsuz muhakeme şartı sayılacak ve görünüşte bir karar verilecektir[418]. Ancak bu karar "*yargıcın önüne getirilmiş olan uyuşmazlığın engel nedeniyle çözülemediğini belirten bir karar olacaktır*"[419]. Şayet dava açıldıktan sonra fail yapı kayıt belgesi alır ve yapısını imar ve ruhsata uygun hale getirirse bu durumda mahkemenin vereceği karar düşme kararı olacaktır. Ancak fail yapı kayıt belgesi almasına rağmen herhangi bir girişimde bulunmaz ve kentsel dönüşümü beklerse bu durumda, yapının imara uygun hale getirilme ihtimali olduğundan mahkemenin vereceği karar durma kararı olacaktır. Mahkemenin durma ve düşme kararını hangi şartlarda alacağı hususu CMK m. 223/8'de belirtilmiştir[420]. Sonuç itibari ile yapı kayıt belgesi alan kişiler hakkında en kötü ihtimalle durma kararı verilecektir. Yapı imar ve ruhsata uygun hale getirilirse bu durumda düşme kararı verilecektir.

---

414 Yargıtay 13. CD, E. 2018/945, K. 2018/13436, K.T. 08.10.2018, **ÇELİK**: s. 196'dan naklen.

415 Doktrinde muhakeme şartı yerine muhakeme engeli terimi de kullanılmaktadır. **ÜNVER,** Yener/**HAKERİ,** Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 87; **ÖZBEK,** Veli Özer/**DOĞAN,** Koray/**BACAKSIZ,** Pınar/**TEPE,** İlker: Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 5. Baskı, 2013, s. 123.

416 **CENTEL,** Nur/**ZAFER,** Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 13. Baskı, 2016, s. 583.

417 Muhakeme şartlarının istisnai nitelik arz etmesinden kıyas yoluyla genişletilemeyeceğine dair görüş için bkz. **KARAKEHYA**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, 2. Baskı, 2016, s. 171.

418 Muhakeme şartı olduğu durumda mahkemenin görünüşte karar vereceğine dair bkz. **ÜNVER/HAKERİ**: s. 87.

419 **YURTCAN,** Erdener: Ceza Yargılaması Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2005, s. 243.

420 CMK m. 223/8: *"Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir."*

## 5. MUHAKEME

Muhakeme bakımından önem arz eden hususlardan birisi şikâyet hususudur. Bir suçun şikâyete tabi olup olmadığı kanun maddesinde ifade edilmelidir. Şayet kanun maddesinde şikâyet ile ilgili herhangi bir hususa değinilmemişse suç şikâyete tabi değildir. Buna göre incelediğimiz suç tipi olan imar kirliliğine neden olma suçu da şikâyete tabi değildir. Re'sen kovuşturulabilir bir suç tipidir; ancak suç faili şayet bir kamu görevlisi ise 4483 sayılı "*Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun*" gereğince izin alınarak muhakeme işlemlerinin yapılması gerekmektedir[421].

Davanın görüleceği mahkeme ise 5235 sayılı "*Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun*"un on birinci ve on ikinci maddelerine göre Asliye Ceza Mahkemesidir. Zira fıkralar incelendiğinde on yıldan fazla hapis cezası görülmemektedir. Ayrıca imar kirliliğine neden olma suçu Ağır Ceza Mahkemesinde görülmesi gereken katalog suçlardan değildir.

## 6. YAPTIRIM

İmar kirliliğine neden olma suçu altında üç farklı suç vardır. Bu suçlardan yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma veya yaptırma eylemi ile yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme eylemlerinin müeyyidesi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Maddenin TBMM Genel Kurulunda kabul edilmeden önceki hazırlık komisyonunda kabul edilen metninde uygulanacak olan yaptırım iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası şeklinde idi. Ancak meri olan düzenlemeye göre ilk iki fıkradaki yaptırımın miktarı bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır.

Üçüncü fıkrada belirtilen yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme fiilinin müeyyidesi ise iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. Bu fıkranın TBMM Genel Kurulunda kabul edilmeden önce hazırlık komisyonunda kabul edilen ilk metninde bu fıkrada belirtilen suçun miktarı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası idi.

[421] **KAPLAN**: s. 230.

Maddenin ilk iki fıkrasında belirtilen fiillerin yaptırımları açısından belirlenen makas aralığında hâkimin bir yıla hükmetmesi halinde TCK m. 49'a göre bu kısa süreli hapis cezası olacaktır ve ardından gelen 50. maddeye göre ise kısa süreli hapis cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmesi mümkün olacaktır. Ancak bu şekilde hapis cezası dışında seçenek yaptırımlara çevrilmesi halinde CMK'nın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının ele alındığı 231. maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı (HAGB) verilemeyecektir[422]. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının bu suçla ilgili olarak hiçbir şekilde mümkün olmayacağına yönelik, bir karşı oy imzası olmakla birlikte, konu hakkında Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) Kararı vardır. Bu kapsamda Yargıtay CGK'nın kararı şu şekildedir:

"*...CMK m. 231'in uygulama şartları ile TCK m. 184/5 karşılaştırıldığında, imar kirliliğine neden olma suçuna özgü olarak düzenlenen 184/5'inci maddesi ile fail açısından daha lehe sonuçlar öngörülmüştür. Nitekim fail hakkında hükmolunan ceza kesinleşse dahi, suça konu binanın imar planına ve ruhsatına uygun hale getirilmesi halinde bir süre şartı aranmaksızın ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacak, açılmış ola kamu davasının yine süre şartı aranmaksızın düşmesine karar verilecektir. CMK m. 231'de düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmünün uygulanması ise objektif şartların yerine getirilmesi ve mahkemece sanığın yeniden suç işlemeyeceğine ilişkin kanaate ulaşılması halinde mümkün olacak, açılmış olan kamu davasının düşmesine karar verilebilmesi için ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildikten sonra sanığın beş yıllık denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlememesi gerekecektir.*

*Bu nedenle imar kirliliğine neden olma suçunda ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirerek TCK m. 184/5'teki özel düzenlemeden yararlanma imkânı bulunan fail hakkında CMK 231'inci maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanma imkânı bulunmamaktadır…*"

İmar kirliliğine neden olma suçu açısından failin ruhsata aykırı olarak ya da ruhsatsız olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi ile dava veya cezanın düşmesine sebep olan düzenleme fail açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasından daha lehe sonuçlar doğurmaktadır. Zira hükmün açıklanmasının geri

[422] **MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin, s. 100.

bırakılması kararı TCK m. 184/5 düzenlemesinden daha özel sebeplerle meydana gelmektedir. Örneğin mahkemenin sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varması gerektiği ve açılmış olan kamu davasının düşmesine karar verebilmesi için beş yıllık denetim süresi içerisinde sanığın kasten bir suç işlememesi gerektiği hususları düşme kararını zorlaştırıcı hususlardır. Bundan dolayı TCK m. 184/5 düzenlemesinin fail hakkında uygulanması daha lehedir. Kanaatimizce Yargıtay CGK'nın kararı yerinde olup TCK m. 184/5 düzenlemesinden failin yararlanma imkânı varken hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi yersiz olur. Ancak belirtilmelidir ki TCK m. 184/5 düzenlemesi karşısında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının uygulanamayacağını düzenleyen açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu açıdan TCK m. 184/5 fail açısından daha lehe olsa da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının uygulanması imkânsız değildir.

Uygulamada imar kirliliğine neden olma suçunun faillerinin çoğunlukla yaşlı bina sahipleri olduğu saptanmıştır[423]. TCK m. 50/3'te, suçu işlediği tarihte onsekiz yaşından küçük ve altmışbeş yaşından büyük olan kimselerin mahkûm edildikleri bir yıl ve daha kısa süreli hapis cezaları, birinci fıkrada belirtilen seçenek yaptırımlara çevrilmek zorundadır. Şayet fail onsekiz yaşından küçük ve altmışbeş yaşından büyükse ve imar kirliğine neden olma suçundan dolayı kısa süreli hapis cezası olarak bir yıl ve daha az miktarda hapis cezası almışsa TCK m. 53/1'e göre almış olduğu kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilmek zorundadır.

Yaptırımlar uygulanırken failin işlemiş olduğu suç aynı zamanda kabahat de teşkil etmekteyse bu durumda Kabahatler Kanununun "*İçtima*" başlıklı 15. maddesi uygulanacaktır. Hükme göre "*...bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir...*" Yani kişi her iki durumdan da sorumlu tutulmayıp sadece suçtan dolayı sorumlu tutulacaktır. Kabahatler kanununun bu düzenlemesi doktrinde var olan bazı tartışmaları sona erdirmiştir. Örneğin Çevre Kanunu'nun 27. maddesi aynı durumdan dolayı mahkûm olunan idari ve adli nitelikteki cezaların birlikte uygulanmasına yol açmaktaydı[424]. Bu durumun bir fiilden dolayı bir ceza verilmesi gerektiği ilkesine aykırı olduğuna dair görüş[425] olduğu gibi bunun cezalandırmanın

[423] **GÜNAY**: s. 49.

[424] Çevre Kanunu m. 27: *"Bu kanunda yazılı fiiller hakkında verilecek idari nitelikte cezalar, bu fiiller için diğer kanunlarda yazılı cezaların uygulanmasına engel olmaz."*

[425] **ŞEN**: Çevre Ceza Hukuku, s. 240.

amacına uygun olduğuna dair bir bakış açısı da vardır[426]. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere Kabahatler Kanunun sonraki kanun olması ve Çevre Kanununun önceki kanun olması dolayısıyla bu konuda Kabahatler Kanunu uygulanacaktır. Bundan dolayı da tartışmalar son bulmuştur[427].

Yaptırım bahsi altında değinmemiz gereken diğer bir husus ise tüzel kişiler ile ilgilidir. Tüzel kişiler bir suçtan dolayı fail olamazlar[428]. Ancak bir suç tüzel kişiliğin yararına işlenebilir veya tüzel kişilik aracılığıyla ve vasıtasıyla işlenebilir[429]. Tüzel kişiliğin bu şekilde kullanıldığı durumlarda tüzel kişilere güvenlik tedbiri niteliğinde yaptırımlar uygulanır. İmar kirliliğine neden olma suçunda tüzel kişiler hakkında yaptırım uygulanabileceğine yönelik özel bir hüküm düzenlenmemiştir. Ancak imar kirliliğine neden olma suçu da tüzel kişi aracılığıyla işlenebilir. Buna rağmen kanaatimizce yaptırım uygulanması gereken bir husus kanuna alınmadığından mevcut durumda tüzel kişiler aracılığıyla bu suç işlenirse yaptırımsız bir durumun olacağı aşikardır. Sonuç itibari ile tüzel kişiler aracılığıyla da bu suçun işlenebileceği göz önünde bulundurularak maddeye güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımların eklenmesi gerekmektedir. Bu hususta kanunda eksiklik bulunmaktadır.

## 7. ZAMANAŞIMI

Zamanaşımı suç işlendikten sonra devletin yargılama yetkisi bulunan zamanı ifade etmektedir. Kural olarak bütün suçlar zaman aşımına uğrarlar. Ancak TCK m. 66/7[430] ve 68/3[431] ile getirilen istisnalar çerçevesinde zamanaşımının, kanununun hangi bölümünde düzenlenen suçlara uygulanmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Zamanaşımının uygulanmayacağı bu suçlar için devletin her daim yargılama yetkisi bulunmaktadır. Bu istisna dışında bazı suçların zamanaşımına tabi olup olmadığı da doğrudan ilgili maddelerinde belirtilmiştir. İncelemekte olduğumuz imar kirliliğine neden olma suçu için

---

426 **TOROSLU,** Nevzat: Ceza Hukuku Açısından Çevre Kanunu, Çevre Kanunun Uygulanması, Türkiye Çevre Koruma Vakfı Yayınları, Ankara 1987, s. 121, 122.

427 **ALICA**: s. 71.

428 **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 103; **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 191.

429 **ÖZGENÇ**: Genel Hükümler, s. 193; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 233; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler, s. 274; **KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler, s. 629.

430 TCK m. 66/7: "*Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü kısmında yazılı ağırlaştırılmış müebbet veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçların yurtdışında işlenmesi halinde dava zamanaşımı uygulanmaz.*"

431 TCK m. 68/3: "*Bu Kanunun İkinci Kitabının Dördüncü Kısmında yazılı yurt dışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis veya müebbet hapis veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz*."

herhangi bir istisna getirilmiş değildir. Bu durumda genel kurala göre bu suç zamanaşımına uğrayabilecektir. Buna göre TCK m. 66/1-e'ye göre dava zamanaşımı sekiz yıldır. Ceza zamanaşımı ise TCK m. 68/1-e'ye göre on yıldır.

## SONUÇ

Tezimizin inceleme konusu 5237 sayılı TCK'nın 184'üncü maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçudur. Üç bölüm altında incelemiş olduğumuz tezimizin birinci bölümü kavramsal açıklamalar, tarihçe ve kaynaklardan oluşmaktadır. İkinci bölüm; suç tipi hakkında genel bilgiler, korunan hukuki değer, suçun unsurları, kusurluluk ve suçun özel görünüş hallerini içermektedir. Üçüncü bölüm ise imar kirliliğine neden olma suçunun yer ve zaman bakımından uygulanma alanı, ceza ilişkisini sonlandıran sebep, 7143 sayılı Kanunla getirilen imar barışı düzenlemesi ve bunun suça etkisi, muhakeme, yaptırım ve zamanaşımı konularından oluşmaktadır.

TCK'nın "*çevreye karşı suçlar*" bölümü altında yer alan imar kirliliğine neden olma suçu hukukumuzda ilk defa 5237 sayılı TCK'da suç tipi olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'da imar kirliliğine neden olma şeklinde bir suç düzenlemesi bulunmamaktadır. Fakat 5237 sayılı TCK'nın 184'üncü maddesinde suç şeklinde düzenlenen fiillere vücut veren fiiller elbette ki suç olarak düzenlenmeden önce de işlenmekte idi. Fakat bu fiiller suç olarak düzenlenmediğinden dolayı kabahatten dolayı genellikle idari yaptırımlara tabi tutulmakta idi. Özellikle 3194 sayılı İmar Kanunu'nda düzenlenen idari para cezaları uygulanmakta idi. Çevreye karşı işlenen hukuka aykırı eylemlerin ceza hukuku yoluyla korunmasında en önemli etken, kanaatimizce AB Hukuku'na uyum olmuştur. Bu kapsamda Avrupa Birliği Konseyinin 27 Ocak 2003 tarihli ve 2003/8/JHA sayılı "*Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Hakkında Yönerge*"si Türk doktrininde de yankı bulmuş ve çevreye karşı gerçekleştirilen çeşitli hukuka aykırı eylemlerin ceza hukuku yoluyla koruma altına alınması yönünde adımlar atılmıştır. Bu eylemlerden bir tanesi de tezimizin inceleme konusu olan "*imar kirliliğine neden olma suçu*" olmuştur.

TCK m. 184'te düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçu toplamda altı fıkradan oluşmakta ve ilk üç fıkrada üç farklı suç tipi düzenlenmektedir. Birinci fıkrada; yapı ruhsatı almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapma ya da yaptırma suçu, ikinci fıkrada; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme suçu ve üçüncü fıkrada; yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet icrasına müsaade etme suçu düzenlenmektedir. Maddenin dördüncü fıkrası ile birinci ve ikinci fıkra açısından yer bakımından bir sınırlandırma getirilmiş ve üçüncü fıkra hariç bu madde hükümlerinin ancak belediye sınırları veya özel

imar rejimine tabi alanlarda işlenebileceği ifade edilmiştir. Maddenin beşinci fıkrası ceza ilişkisini sonlandıran bir sebep olarak düzenlenmiştir. Kişinin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binasını imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde kamu davası açılmayacağı, açılmış olan davanın düşeceği ve mahkûm olunan cezanın kalkacağı ifade edilmiştir. Altıncı ve son fıkrada ise ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerinin 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış olan yapılarla ilgili olarak uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca maddenin zaman bakımından uygulanması ile ilgili olarak TCK m. 344'te yayımı tarihinde yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir. Yani TCK m. 184, 12 Ekim 2004 tarihinde yürürlüğe girecektir.

İmar kirliliğine neden olma suçunun ikinci fıkrası yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmeyi düzenlemiştir. İmar kirliliğine neden olma suçunun ikinci fıkrası açısından ortaya konulması gereken bir nokta olarak, fıkrada anılan bağlantıların tahdidi olarak sayılmasının yerinde olmadığına ilişkindir. Buna göre fıkrada bağlantılar dışında bir bağlantının yapılmasına müsaade etmek suç teşkil etmeyecektir. Örneğin doğal gaz gibi diğer altyapı hizmetleri bağlatılmasına müsaade etmek suçu oluşturmayacaktır. Ancak kanaatimizce fıkrada anılan bağlantıların tahdidi surette sayılması yerinde olmamıştır. Madde düzenlemesinin, "*yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere altyapı hizmetlerinin yapılmasına müsaade etme*" şeklinde olması daha yerinde bir düzenleme olurdu.

Maddenin üçüncü fıkrası açısından sunulan ilk metinde hem ticari hem de sınai faaliyete müsaade edilmesi suç olarak kabul edilmiştir. Ancak şu an uygulanmakta olan metinde ise sadece sınai faaliyete müsaade edilmesi suç kapsamında sayılmıştır. Sınai faaliyete müsaade edilmesinin suç olarak kabul edilmesi fakat ondan daha yoğunlukta icra edilmeye müsait olan ticari faaliyete müsaade edilmemesinin ardında yatan bazı sebepler vardır. Sınai faaliyet taşıdığı risk ve işin doğası gereği geniş kapsamlı alanlarda yapılması gerektiğinden ticari faaliyete göre daha çok kontrol altında tutulması gerekmektedir. Ancak ticari faaliyet sınai faaliyet kadar riskli ve komplike bir iş değildir. Örneğin günümüzde çokça yaygın olan binaların giriş katlarına yapılan marketlerin yaptığı ticari iş ile bir tekstil fabrikasının yaptığı işi aynı kategoride değerlendirmemek gerekmektedir. Kanaatimizce örneğin apartmanların altına yapılan bakkal dükkanları ile o bakkal dükkanlarının hemen üzerinde bulunan aile konutu olarak kullanılan binalar arasında olağanüstü bir fark bulunmamaktadır. Hal

böyleyken kanun koyucu ilk sunulan metinde var olan ticari faaliyeti metinden çıkarma yönünde bir karar almıştır. Böylece maddenin üçüncü fıkrası açısından sadece yapı kullanma izni alınmayan binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade etme fiili suç sayılmıştır. Kanaatimizce düzenleme bu haliyle sunulan ilk metne göre yerinde olmuştur.

TCK m. 184'teki fiillerin tüzel kişiler aracılığıyla işlenmesi halinde tüzel kişilere bir yaptırım uygulanmayacaktır. Zira tüzel kişilerin bu suçu işlemesi halinde uygulanacak güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar açıkça kanun maddesinde yazmamaktadır. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin doğal gereği olarak tüzel kişilere yaptırım uygulanamayacaktır. Halbuki bu maddedeki fiillerin tüzel kişi aracılığıyla da işlenebileceği ve bundan dolayı da tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerinin de kanun maddesinde düzenlenmesi kanaatindeyiz. Şu andaki durum kanaatimizce tüzel kişilerle ilgili bir düzenleme içermediğinden dolayı eksiktir.

TCK m. 184/5'te ceza ilişkisini sonlandıran bir sebep olarak dava veya cezanın düşmesi ele alınmıştır. Kanaatimizce bu fıkrada geçen durum etkin pişmanlık değil dava veya cezanın düşmesidir. Zira CMK m. 223/4-a'da etkin pişmanlığın niteliği belirlenmiştir. "*Etkin pişmanlık dolayısıyla faile ceza verilememesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir*." Ancak TCK m. 184/5'te bir ceza verilememesi durumu yoktur. Düşme sebebi olduğundan faile düşme kararı verilecektir. Bu düşme sebebi de failin yapısını imar planına ve ruhsata uygun hale getirmesi ile ortaya çıkacaktır. Ayrıca düşme halleri sadece TCK m. 64 ve devamında sayılan hallerde değil, kanunun özel olarak düzenlediği yerlerde de olabilir. Burada da özel olarak bir düşme durumu düzenlenmiştir. Yargıtay da konuya ilişkin kararlarında burada geçen durum için düşme ifadesini kullanmıştır. Bu fıkra açısından hem davanın hem de cezanın düşmesi söz konusu olabilir. Şayet kişi hüküm verilmeden önce yapısını imar planına ve ruhsata uygun hale getirirse kamu davası açılmayacak, açılmış olan kamu davası düşecektir. Burada davanın düşmesi söz konusudur. Hüküm verildikten sonra yapı imar planına ve ruhsata uygun hale getirilirse bu durumda mahkûm olunan ceza tüm sonuçlarıyla ortadan kalkacaktır. Bu durum ise cezanın düşmesidir.

TCK m. 184/5'teki düşme hükmü çok geniş bir şekilde düzenlenmiş olduğundan eleştiriye açıktır. Burada düzenlenen düşme hükmü, maddeyi etkisiz kılacak derecede geniş düzenlenmiştir. Zira fail mahkûmiyet hükmü kurulduktan sonra dahi hükümden yararlanabilecektir. Düzenleme imar kirliliğine neden olma fiillerini işleyenler açısından adeta bir ödül niteliğinde olmuştur. Zira imar kirliliğine neden olma fiilini işleyen fail

mahkûmiyet hükmü aldıktan sonra dahi ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına uygun hale getirmesi halinde mahkûm olunan ceza ortadan kalkacaktır. Ayrıca beşinci fıkrada dava veya cezanın düşmesi için sadece yapının ruhsata uygun hale getirilmesi aranmamış imar planına da uygun hale getirilmesi koşulu aranmıştır. Bu durum toplum içinde olması kaçınılmaz baskı gruplarının belediyelere baskı kurarak imar planlarını değiştirmelerine sebep olabilir ve hukuka aykırı olan durumun hukukileştirilmesine sebep olabilir. Ayrıca maalesef toplum olarak sıkça karşılaştığımız belediyelerin seçim zamanı oy kaygısıyla imar planlarını değiştirerek halka "*sözde ruhsat*" dağıtması gibi bir durumla da karşılaşılmasına sebep olabilir. Sonuç itibari ile TCK'da bu şekilde bir düşme sebebinin düzenlenmesi içinde oldukça büyük sakıncaları da beraberinde getirmiştir. Bu şekilde bir düzenleme kanaatimizce cezalandırmanın amacını karşılamaktan uzaktır. Suçu işleyen kişilerin bu derece korunacağı bir düzenlemenin TCK'da suç olarak yer alması yerine kanaatimizce kabahat olarak düzenlenmesi daha yerinde olurdu.

**KAYNAKÇA**


**AKBULUT,** Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4.Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

**AKYILMAZ,** Bahtiyar/**SEZGİNER,** Murat/**KAYA**, Cemil: Türk İdare Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018.

**AKIŞ,** Ercüment: *"Belediyenin İmar Planlarını Değiştirmesi ve Hukuki Sonuçları"*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 1997, C. 6, S. 4, (s. 45-51).

**ALICA,** Süheyla: *"Türkiye'de Çevre Suçları"*, Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. 1, İstanbul, 2008, (s. 59-88).

**ARISOY,** Mine: *"5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Terazi Hukuk Dergisi, Eylül, 2007, (s. 87-105).

**ARTUK,** Mehmet Emin/ **GÖKCEN,** Ahmet/**ALŞAHİN,** Mehmet Emin/**ÇAKIR,** Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017 (**ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Genel Hükümler).

**ARTUK,** Mehmet Emin/ **GÖKCEN,** Ahmet/**ALŞAHİN,** Mehmet Emin/**ÇAKIR,** Kerim: Ceza Hukuku Özel Hükümler, 16. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017 (**ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**: Özel Hükümler).

**ARTUKMAÇ**, Sadık: Türk İmar Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1979.

**AYGÖRMEZ UĞURLUBAY,** Gülsün Ayhan: Çevreye Karşı Suçlar, Türk ve Alman Çevre Ceza Hukukunda Güncel Sorunlar, 1. Baskı, Yetkin, Ankara, 2015.

**BAYDEMİR,** Mehmet: Ansiklopedik-Emlak-Finans-Hukuk Sözlüğü, Anıl Yayıncılık, İstanbul, 2003.

**BAYRAKTUTAN,** Serhat**: "***Yargıtay Kararları Işığında İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Yargıtay Dergisi, C. 38, S. 3, (s. 5-48), Temmuz 2012.

**BAZ,** İbrahim/**ÖZELMACIKLI,** Mustafa Hakan: *"İmar Barışının Getirdikleri ve Yaşanabilecek Aksaklıklar"*, Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, C. 1, No.1, 2018, (s. 65-72).

**BECCARIA,** Cesare: Suçlar ve Cezalar Hakkında, (İtalyanca Aslından Çeviren Sami Selçuk), İmge Kitabevi, 6. Baskı, 2016.

**BOZYİĞİT,** Recep/ **KARAASLAN,** Tufan: Çevre Bilgisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1998.

**CENTEL,** Nur/ **ZAFER,** Hamide/ **ÇAKMUT,** Özlem**:** Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Beta Yayınları, İstanbul, 3. Baskı, 2016 (**CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT:** Kişilere Karşı İşlenen Suçlar).

**CENTEL,** Nur/**ZAFER,** Hamide/**ÇAKMUT,** Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınları, İstanbul, 10. Baskı, 2011 (**CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT:** Türk Ceza Hukukuna Giriş).

**CENTEL,** Nur/**ZAFER,** Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 13. Baskı, 2016.

**CEYHAN,** İbrahim: "*5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevre Hakkının Korunması (Çevreye Karşı Suçlar)"*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008 (**CEYHAN:** Çevreye Karşı Suçlar).

**CEYHAN**, İbrahim: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, Ceza Hukuku Dergisi, Seçkin, S. 10, (s. 87-108), Ağustos 2009 (**CEYHAN:** *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu")*.

**ÇAĞLAYAN,** Ramazan: İdari Yargı Kararlarının Uygulanması ve Sonuçları, Asil Yayın Dağıtım, 3. Baskı, Ankara, 2004.

**ÇAKIRCA,** Seda İrem: *"Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu"*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 47, Ekim 2012, (s. 59-94).

**ÇELEN,** Ömer: Bir İştirak Şekli Olarak Yardım Etme (Asli Fail Yardım Eden Ayrımı), Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2015.

**ÇELİK,** M. Lamih/**ALTIPARMAK,** Cüneyd: 84 Soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184), 1. Baskı, Seçkin, Ankara, 2013.

**ÇELİK,** M. Lamih: 101 soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmar Barışı, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2019.

**ÇEPEL,** Necmettin: Çevre Koruma ve Ekoloji Terimler Sözlüğü, Tema Yayınları, 1995.

**ÇİÇEK,** Erol: *"İnsan Hakkı olarak Çevre ve Çevre Hukukuna Hâkim Olan Bazı İlkeler"*, Bursa Barosu Dergisi, S. 94, Ocak 2004, (s. 105-116).

**ÇOLAK,** Nusret İlker: İmar Hukuku, XII. Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010.

**DEMİRBAŞ,** Timur: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 11. Baskı, Seçkin, Ankara, 2016.

**DİRİM,** Vuslat: Sit Alanında İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Yargıtay Uygulamaları, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi ve Çevreye Karşı Suçlar Paneli, Seçkin Ankara, Ed. Murat Balcı, (s. 75-83), 2012.

**DÖNMEZER,** Sulhi/**ERMAN,** Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. III, 9. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997.

**DÖNMEZER,** Sulhi/**ERMAN,** Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C. I, 9. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997.

**DUMAN,** İlker Hasan: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"*, http://www.ilkerduman.av.tr/makaleoku.aspx?id=981&/Ayın%20Konusu/İMAR%20KİRLİLİĞİNE%20NEDEN%20OLMA%20SUÇU, s.e.t. 28.02.2019.

**DUYMAZ,** Erkan: *"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Çevrenin Korunmasına Katkısı"*, İstanbul Üniversitesi, SBF Dergisi, S. 47, 2012, (s. 121-160).

**DÜNDAR,** Hakan**:** *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu"* Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S. 1, Haziran, (s. 87-110), 2005.

**EREM**, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, C. I, Genel Hükümler, Seçkin, 13. Baskı, Ankara, 1995.

**EREM,** Faruk/**TOROSLU,** Nevzat: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 3. Baskı, Ankara, Sevinç Matbaası, 1978.

**EREM,** Faruk/**ARTUK,** Mehmet Emin/**DANIŞMAN,** Ahmet: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin, Ankara, 1997.

**ERGEN,** Cafer: *"5237 sayılı TCK'nın 184. Maddesinde Yer Alan İmar Kirliliği Suçu Açısından Belediye Görevlilerinin Durumu"*, Mahalli İdareler Dergisi, S. 147, Ekim 2016 (**ERGEN:** *"İmar Kirliliği"*).

**ERGEN,** Cafer: Danıştay İçtihatlarıyla İmar Hukuku, Seçkin, Ankara, 2012 (**ERGEN:** İmar Hukuku).

**ERGEN,** Cafer/**BÖKE,** Veli: Kaçak Yapı, Ankara, 2005.

**ERKAN,** Nihal Ekin: *"Ebniye Nizamnamelerinden Şehir Planlama Teorisine Uzanan Yol: İstanbul 'da Şehir Planlama"*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 21, S.24, Ekim 2012, (s.1-14).

**ERKÜN**, Safa: Türk İmar Hukukunun Ana Çizgileri, Yem Yayınları, İstanbul, 1999.

**ERMAN,** R. Barış: *"TCK Tasarısında Çevre Suçları",* Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 2, Sonbahar (s. 187-189), 2004.

**FİDAN,** Yunus: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)",* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2010.

**GEMALMAZ,** Mehmet Semih: *"Bir İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi"*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 52, S. 1-4, 1986-1987 (s. 233-278).

**GEZGİN KAYAN,** Rahşan Bengi: *"Çevre Hakkı ve Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar",* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 2007.

**GİYİK,** Abdullah: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* TBB Dergisi, Ocak, 2018, S. 134, (s. 71-44).

**GÖKCEN,** Ahmet: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi ve Çevreye Karşı Suçlar Paneli, Seçkin, Editör: Murat Balcı, Ankara, s. 133-144, 2012.

**GÖKCEN,** Ahmet/ **BALCI,** Murat/ **ALŞAHİN,** Mehmet Emin/ **ÇAKIR,** Kerim**,** Ceza Muhakemesi Hukuku, 3.Baskı, Ankara, 2018.

**GÖLBAŞI,** Serkan: Kentleşme ve Suç, XII. Levha Yayınları, İstanbul, 2008.

**GÖRMEZ,** Kemal: Türkiye'de Çevre Politikaları, Gazi Büro, Ankara, 1991.

**GÖZLER,** Kemal: Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 8. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2016.

**GÜNAY,** Erhan: Yargıtay Kararları Eşliğinde Uygulamalı-Örnekli İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Bağlantılı Görev Suçları, Seçkin, Ankara, 2015.

**GÜNGÖR,** Engin: *"Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar"*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2013.

**HAFIZOĞULLARI**, Zeki/**ÖZEN,** Muharrem: *"5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar"*, Prof. Dr. Tuğrul Arat'a Armağan, Yetkin, Ankara, 2012 (**HAFIZOĞULLARI**/**ÖZEN**: Çevreye Karşı Suçlar).

**HAFIZOĞULLARI**, Zeki/**ÖZEN,** Muharrem: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Ankara, US-A Yayıncılık, 2017 (**HAFIZOĞULLARI**/**ÖZEN**: Genel Hükümler).

**HAFIZOĞULLARI,** Zeki/**ÖZEN,** Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, Ankara, US-A Yayıncılık, 2016 (**HAFIZOĞULLARI**/**ÖZEN**: Kişilere Karşı Suçlar).

**HAFIZOĞULLARI,** Zeki/**MUHARREM,** Özen: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara, 2012 (**HAFIZOĞULLARI**/**ÖZEN**: Topluma Karşı Suçlar).

**HAKERİ,** Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016.

**HAŞILOĞLU,** Sedat Sami: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve Bu Suçun Onarıcı Adalet Bakımından İncelenmesi",* İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2012.

**İÇEL,** Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2017 (**İÇEL**: Genel Hükümler).

**İÇEL,** Kayıhan: *"Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu"* İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:7, S. 14, s. 35-49, Güz 2008 (**İÇEL:** Görünüşte İçtima).

**İÇEL**, Kayıhan/**DONAY**, Süheyl: Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku, Genel Kısım: 1. Kitap, 3. Baskı, İstanbul, 1999.

**KALABALIK,** Halil: İmar Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Seçkin, Ankara, 2015.

**KAPLAN,** Mahmut: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, Seçkin, Ankara, 2018.

**KARAKEHYA**, Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, 2. Baskı, 2016.

**KARASU,** Mithat Arman: Kente Karşı Suç, İmar Uygulamaları Bağlamında Kente Karşı İşlenen Suçlar, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009 (**KARASU:** Kente Karşı Suç).

**KARASU,** Mithat Arman: *"Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi"*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, C. 57, S. 4, (s. 255-281) (**KARASU:** Kentleşme Dinamikleri).

**KARASU,** Mithat Arman/**ALTIPARMAK,** Cüneyd: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)"*, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, C. 9, (s. 43-74), 2013.

**KARAVELİOĞLU,** Celal: Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı İmar Kanunu, Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, Ankara, 2007.

**KATOĞLU**, Tuğrul: Çevre Hukuku Sempozyumu, Çeşme, düzenleyenler: Avrupa Konseyi, Türkiye Adalet Akademisi; Editör: Emel Badur, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, 10-11, s. 77-104, Nisan 2006 (**KATOĞLU:** Çevre Hukuku Sempozyumu).

**KATOĞLU,** Tuğrul: *"Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar"*, Mülkiye Dergisi, 2005, C. 29, S. 246, (s. 133-157) (**KATOĞLU:** Çevreye Karşı Suçlar).

**KELEŞ,** Ruşen/ **ERTAN,** Birol, Çevre Hukukuna Giriş, İmge Kitabevi, İstanbul 2002.

**KILIÇ,** Selim: *"Uluslararası Çevre Hukukunun Gelişimi Üzerine Bir İnceleme"*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 2, S. 2, 2001, (s. 131-149).

**KOCA,** Mahmut/ **ÜZÜLMEZ,** İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017 (**KOCA/ÜZÜLMEZ**: Genel Hükümler).

**KOCA,** Mahmut/**ÜZÜLMEZ,** İlhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, Seçkin, Ankara, 2017 (**KOCA/ÜZÜLMEZ**: Özel Hükümler).

**MENGİ,** Ayşegül/**KELEŞ,** Ruşen: İmar Hukukuna Giriş, 1. Baskı, Ankara, İmge Yayınevi, 2003.

**MERAN,** Necati: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerinde Bir İnceleme"*, Terazi Hukuk Dergisi, S:29, Ocak 2009, (s. 169-185) (**MERAN:** İmar Kirliliği).

**MERAN,** Necati: İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İmardan Sorumlu Kişilerin Görevi Kötüye Kullanmaları, Mühür Bozma ve Muhafaza Görevini Kötüye Kullanma Suçları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013 (**MERAN**: İmardan Sorumlu Kişilerin).

**OĞURLU,** Yücel: "*İmar Planlarının Değiştirilmesinin Ruhsat ve Süren İnşaatlara Etkisi Konusunda Abd Hukukundan Çözümler: "Aykırı Kullanım Hakkı" ve "Kazanılmış Parselleme Hakkı"*, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 1-2, Haziran 2003, (s. 199-216).

**ÖNDER,** Ayhan: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.

**ÖZBEK,** Veli Özer/**DOĞAN,** Koray/**BACAKSIZ,** Pınar/**TEPE,** İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017 (**ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE:** Genel Hükümler).

**ÖZBEK,** Veli Özer/**DOĞAN,** Koray/**BACAKSIZ,** Pınar/**TEPE,** İlker: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017 (**ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE:** Özel Hükümler).

**ÖZBEK,** Veli Özer/**DOĞAN,** Koray/**BACAKSIZ,** Pınar/**TEPE,** İlker: Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin, Ankara, 5. Baskı, 2013. (**ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ/TEPE:** Ceza Muhakemesi Hukuku).

**ÖZBEY,** Özcan: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunda İçtima Uygulaması",* Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:4, S. 13, Nisan 2013, (s. 321-350).

**ÖZCAN,** Koray: *"Tanzimat'ın Kent Reformları: Türk İmar Sisteminin Kuruluş Sürecinde Erken Planlama Deneyimleri (1839–1908)"*, Osmanlı Bilimi Araştırmaları VII/2, 2006, (s. 149-180) (**ÖZCAN,** Koray).

**ÖZCAN,** Onur: *"Türk Hukukunda Çevre Suçları",* Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. 1, İstanbul 2008 (**ÖZCAN,** Onur).

**ÖZER,** İbrahim: *"Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Konya, 2011.

**ÖZDEN,** Pınar: *"İmar Planlarında Çevre Olgusunun Yeri ve Önemi"*, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Ocak-Temmuz 1997, Ocak-Temmuz 1998, (s. 16-19).

**ÖZGENÇ,** İzzet: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2005 (**ÖZGENÇ:** Gazi Şerhi).

**ÖZGENÇ,** İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017 (**ÖZGENÇ:** Genel Hükümler).

**ÖZTÜRK**, Bahri/**ERDEM**, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 10. Baskı, Ankara, 2008.

**PARLAR,** Ali/**HATİPOĞLU,** Muzaffer: Açıklamalı-Yeni İçtihatlarla 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, C. 4, Ankara, Seçkin, 2008 (**PARLAR/HATİPOĞLU:** Ceza Kanunu Yorumu).

**PARLAR,** Ali/ **HATİPOĞLU** Muzaffer: Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutuyla Çevre Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010 (**PARLAR/HATİPOĞLU:** Çevre Hukuku).

**SAĞLAMDEMİR,** Arzu: *"Ceza Hukukunda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu",* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Hukuk Anabilim dalı, Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2007.

**SANCAKDAR,** Oğuz, Belediyenin İmar Planını Yapması Değiştirmesi ve İptal Davası, Ankara, Yetkin, 1996.

**SOYASLAN,** Doğan**:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Ankara, Yetkin, 2016 (**SOYASLAN:** Genel Hükümler).

**SOYASLAN,** Doğan: Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin, 11. Baskı, Ankara 2016 (**SOYASLAN:** Özel Hükümler).

**SÜTÇÜ,** Nezih: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili"*, Legal Hukuk Dergisi, S. 27, Mart 2005 (s. 979-995).

**ŞAHİN,** Fatih: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)"*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

**ŞEN,** Ersan: Çevre Ceza Hukuku (Ceza Hukuku Açısından Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı), Kazancı Kitap, İstanbul, 1994 (**ŞEN**: Çevre Ceza Hukuku).

**ŞEN,** Ersan: *"Ceza Hukuku Açısından Avrupa Birliği'nde Çevrenin Korunması",* İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 7, Nisan 1994, (s. 61-65) (**ŞEN:** Çevrenin Korunması).

**TALAS,** Serdar/**IŞIKA,** Sertaç: Çevrenin Korunması Bağlamında İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu ve İlgili Mevzuat, Lale Organizasyon Yayınları, İstanbul, 2012.

**TANERİ**, Gökhan: Çevreye Karşı Suçlar, Bilge Yayınevi, Ankara, 2016.

Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, T.C. Adalet Bakanlığı, Yayın İşleri Daire Başkanlığı, Ankara, 2005.

**TEKİNSOY:** M. Ayhan*: "İmar Planlarının Hukuksal Niteliği, İmar Planı İptalinin Bu Plana Dayanılarak Verilmiş ruhsatlar Üzerindeki Etkisi"*, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 66, S. 2, (s. 46-56), Bahar 2008.

**TEZCAN,** Durmuş/**ERDEM,** Mustafa Ruhan/**ÖNOK,** Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 15. Baskı, Ankara, Seçkin, 2017.

**TOROSLU,** Nevzat/**TOROSLU,** Haluk: Ceza Hukuku Genel Kısım, 21. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2015.

**TOROSLU,** Nevzat**:** Ceza Hukuku Özel Kısım, 9. Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018 (**TOROSLU:** Ceza Özel Kısım**).**

**TOROSLU,** Nevzat: Ceza Hukuku ve Çevre, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, 1982 (**TOROSLU:** Ceza Hukuku ve Çevre).

**TOROSLU,** Nevzat: Ceza Hukuku Açısından Çevre Kanunu, Çevre Kanunun Uygulanması, Türkiye Çevre Koruma Vakfı Yayınları, Ankara 1987 (**TOROSLU:** Çevre Kanunu).

**TURGUT,** Nükhet: Çevre Hukuku, 2. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2001 (**TURGUT:** Çevre Hukuku).

**TURGUT,** Nükhet: Çevre Politikası ve Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009 (Turgut: Çevre Politikası).

**TÜTÜNCÜ,** Rasim: "*Danıştay Kararları Işığında İmar Hukukunda Kazanılmış Haklar"*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İdare Hukuku Anabilim Dalı, Şubat 2015.

**ULUSOY,** Ali D.: *"Çevre Kirlenmesinin Oluşmasından Sonraki Aşamada Medeni Hukuk, Ceza Hukuku ve İdare Hukuku Çözümlerine Genel Bir Bakış"*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1993, C. 43, S. 1-4, (s. 125-142).

**ÜLKÜ,** Muhammet Murat: *"Çevreye Karşı Suçlar"*, http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/149.pdf s. e.t. 02.03.18.

**ÜNVER,** Yener/**HAKERİ,** Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, C. 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

**ÜNVER,** Yener/ **NUHOĞLU,** Ayşe: Federal Almanya Çevre Ceza Hukuku, Beta Basım, İstanbul, 1999.

**ÜNVER,** Yener: Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin, Ankara, 2003.

**YAĞCI,** Sabri Eyüp: *"Yargıtay Kararları Işığında Çevreye Karşı Suçlar",* Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi ve Çevreye Karşı Suçlar Paneli, Editör: Murat Balcı, Seçkin, Ankara, (s. 85-116), 2012.

**YAŞAMIŞ,** Firuz D.: *"Çevre Ceza Hukukunda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu"*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 58, 2005, (s. 137-147).

**YAYLA,** Yıldızhan: Şehir Planlamasının Başlıca Hukuki Meseleleri ve İstanbul Örneği, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1975 (**YAYLA**: Şehir Planlaması).

**YAYLA:** Yıldızhan: Yeni İdari Düzenlemeler Karşısında Evvelce Alınmış Ruhsatların Durumu, Yiğit Okura Armağan, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, No:3, s. 399-407 (**YAYLA:** Yeni İdari).

**YERDELEN,** Erdal: *"Mütemadi (Kesintisiz) Suç",* TAAD, Yıl: 5, S. 18, Temmuz 2014, (s. 113-152) (**YERDELEN:** Mütemadi Suç).

**YERDELEN,** Erdal: Cezanın Belirlenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013 (**YERDELEN:** Cezanın Belirlenmesi).

**YILDIRIM**, Ramazan: *"İmar Hukukuna Aykırı Yapılar Üzerinde İdarenin Yetki ve Yaptırımları"*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul, 1990.

**YILDIZ,** Ali Kemal: *"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu" (TCK m. 184),* Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, Kamu Hukuku, S. 2, (s. 293-298), 2004 (**YILDIZ**: İmar Kirliliği).

**YILDIZ,** Ferruh: İmar Bilgisi (Planlama, Uygulama, Mevzuat), 3. Baskı, Nobel Basım, 1995 (**YILDIZ:** İmar Bilgisi).

**YILMAZ,** Mustafa: İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma, Seçkin, Ankara, 2002 (**YILMAZ:** İmar Yaptırımları).

**YILMAZ,** Sacit: Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013 (**YILMAZ:** Çevre Hukuku Bağlamında).

**YILMAZ,** Şenol: *"Çevre Suçları"*, https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwisnKe4z9TZAhVOyqQKHbEvBPsQFggoMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ceza-bb.adalet.gov.tr%2Fmakale%2F166.doc&usg=AOvVaw3CVejdi3b1rVJqEvgxM1xa s. e.t. 05.03.2018 (**YILMAZ:** Çevre Suçları).

**YILMAZ**, Zekeriya: Notlu, Gerekçeli Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Seçkin, Ankara, 2004 (**YILMAZ**: Türk Ceza Kanunu).

**YİĞİT,** Birgül: *"İmar Hukukundan Kaynaklanan Mülkiyet Hakkı Sınırlandırmaları Özelinde, Türk Hukuk Sistemi İçinde Mülkiyet Hakkının Sınırlandırılmasına İlişkin Esaslar"*, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 2016, S. 7, (s. 1207-1258).

**YURTCAN,** Erdener: Yeni Türk Ceza Kanunu, İstanbul Barosu Yayınları, Ocak 2005 (**YURTCAN:** Yeni TCK).

**YURTCAN,** Erdener: Ceza Yargılaması Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2005 (**YURTCAN:** Ceza Yargılaması).

**ZAFER,** Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2016.

**ZEVKLİLER,** Aydın: İmar Kurallarına Aykırı ve Zarar Verici İnşaat, AÜHF Yayınları, Ankara, 1982.

## İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.etimolojiturkce.com/kelime/imar

Sayıştay: Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu, Performans Denetimi Raporu, Mayıs 2008, https://egov.nik.gov.pl/g/egov/TR/2008/MunicipalInvestments/2008-1Aykome.pdf

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ruhsat

http://www.hukukmedeniyeti.org/malum-prohibitum/nedir/

https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwisnKe4z9TZAhVOyqQKHbEvBPsQFggoMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ceza-bb.adalet.gov.tr%2Fmakale%2F166.doc&usg=AOvVaw3CVejdi3b1rVJqEvgxM1xa

http://www.resmîgazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3194.pdf

http://imarbarisi.csb.gov.tr/yapi-kayit-belgesi-verilmesine-iliskin-usul-ve-esaslar-i-86171

https://www.kazanci.com